

הציונות והמושבות הראשונות – על המיתוס, האתוס והכאוס

ראשון-לציון: המייסדים ודור ההמשך

מאת

הרב דב ברקוביץ

מחה"ס "בדבר אהרן" על הש"ס, "שבועת ההפלאה" - רמב"ם, "דינא דגרמי" ועוד

תשע"ו

הקדמה

פרשת ייסודן של עשרת המושבות הראשונות בארצנו, שהיו בחסות הברון אדמונד רוטשילד בשנים תרמ"ב-תר"ס (בשנים 1882-1900 למניינם) ונקראות בפי ההיסטוריונים "הישוב החדש", **לוטה במסתורין**. בשנים אלו, כל ילדי המייסדים שהיו כולם חרדים, הפכו לחילונים. בספרי הבי"וים או בספרי ילדי המייסדים, קשה למצוא תאור אמיתי למה שנעשה שם, **כדי לא להסגיר את הפניית עורפם לאורח החיים של הוריהם** ובודאי שלא ניתן למצוא תיעוד ישיר ומפורט על כך בספרי מחקר או ספרי הלימוד במערכת- החינוך, אשר נערכו בידי חוקרי ההיסטוריה באקדמיה. אומנם, רק החל משנת תשמ"ה כאשר שנוצר זרם ההיסטוריונים הפוסט-ציונים (אנשי הציונות המאוחרת) והפוסט-מודרנים, הם החלו להסיר מעט את הלוט מבעד לערפילי המיסוך של המחקר המודרני הממוסד.

הם הסבירו והוכיחו שכל ספרי ההיסטוריה שנכתבו במאת השנים האחרונות על "הישוב החדש" היו למעשה "ספרות מגויסת" לטובת האתוס הציוני [אתוס – מערכת רעיונות והתייחסויות המאפיינת קבוצת אנשים מסוימת], שנוצר באמצעות מספר מיתוסים [מיתוס – דמות, קבוצה, ארוע, רעיון, אמונה וכדומה, שהפכו למקור להערכה הנתפסת כאמיתית ללא ספק, המבוססת על מערכת כזבים ודמיונות] שנועדו לפאר את המפעל הציוני בראשות תנועת מפא"י ולכן הם דרשו לגנוז ספרות זו, כי למעשה כל מייסדי המושבות ב"עליה הראשונה" היו חרדים, שפקידי הברון ובהמשך השמאל (שהפנים את האנטישמיות והגזענות), חמסו בדרכי אלימות גזענית ורמיה את השלטון בארץ מידי ראשי וגדולי הרבנים ב"ישוב הישן", כשהוא יוצר בישוב החדש כאוס רוחני [כאוס – מצב של תוהו ובוהו].

מאידך, אותם היסטוריונים [בגלל שנשאר ברובם גזענים ואנטישמים] לא חקרו כיצד נוצר בארץ השמאל האתאיסטי ואת התנגדות מייסדי המושבות להשתלטות על המושבות³¹ (עמ' 21), כאשר כל המושבות הראשונות היו חרדיות וכיצד זה שתוך כשני עשורים, כמעט כל בני ובנות מייסדי המושבות ונכדיהם הופכים לאתאיסטים, עוד לפני שהעליה השניה הגיעה לארץ. היתכן שלפתע, כמעט כל בני ונכדי המייסדים מחליטים מעצמם להתאבד רוחנית?

חיבור זה בא לענות על כך ולחשוף לראשונה בהיסטוריה, ששבר בין-דורי זה התרחש **כמו בימי סטלין**, בכפיה אלימה, באמצעות התעללויות והרעבת המייסדים ואף גירוש מהמושבה בחוסר-כל, אם הם יתנגדו להעברה על הדת של ילדיהם. בחיבור זה נראה מה קרה שם באמת ומי היו אלו שכפו את חורבן החינוך היהודי במושבות וכן נפריך מספר מיתוסים, **כגון שאף אחד** מהבי"וים לא חזר בתשובה, **או** שהברון היה חילוני ושכאילו המייסדים רצו מרצונם להפוך את ה"חידרם" שהם בנו כמו ידיהם לבתי-ספר חילוניים של אליאנס ושכביכול חלק מהמייסדים לא היו חרדים. אנו נראה שהאמת היא הפוכה וכל זאת באמצעות הצלבת מקורות ואינפורמציה אוטנטית.

התרכזנו בעיקר בתיאור של מה שהתרחש בראשון-לציון, **כי מה שנעשה שם מהווה דגם לכל מה שהתחולל בשאר המושבות**, אף שגם הזכרנו מעט ממה שקרה בשאר המושבות.

מחד, ראשון-לציון היתה המושבה החרדית ביותר מבין כל שאר המושבות, **אך מאידך** נוצרו שם כל סמלי המדינה – הדגל, הימנון "התקוה", "קרן קיימת לישראל" (= קק"ל) והיקב המפורסם "כרמל מזרחי", היקב הראשון ב"ישוב החדש" אותו בנה הברון רוטשילד.

בסוף החיבור נראה, שמייסדי המושבות **השתייכו "לעליה הששית" החרדית** ולא "לעליה הראשונה" הציונית. אנו נראה שהנפה דוד יודילוביץ שהיה בור ועם-הארץ במקורותינו, נשלח למושבה ראשון-לציון בכפיה נגד רצון המייסדים על ידי פקידות הברון, להיות מנהל ומורה ב"חידר", במטרה לרסקו מבפנים ולשמש כראש החץ האתאיסטי, בהיותו נושא כליו של א. בן-יהודה. דוד יודילוביץ וגם ילדי מייסדים שנחטפו לפריס והוחזרו כמורים אתאיסטים ועוד מספר מורים מחסידי אליעזר בן-יהודה שמונו מטעם הפקידות, חינוכו לאתאיזם ולהתפקדות בכפיה **באמצעות השתתת לימודי-הקודש על הבסיס החומרי**, השמטת לימוד הגמרא [כדברי א. בן יהודה – „דע לך, כי כל הימים שלא יעקר התלמוד מירשאל, לא יכון הישוב בארץ“] ("החבצלת", שנת י"ח, עמוד ש"א), הוספת תחומי לימוד חומריים, ציונות ולאומיות, היינו, תפיסות חומריות של מושג ה"לאום" ו"לשון-הקודש" **באמצעות** "השפה העברית", המבוססת על משיחיות חומרנית רפורמית שאימץ בן-יהודה וכל זאת במוסדות החינוך ובחיי המעשה והרוח שבמושבה ולכן בן-יהודה השליך את יהבו בעיקר על מושבה זו, שם קראו ל"חידר" שבכפיה הפך לבי"ס – "בית הספר העברי הראשון" **וכן** "גן הילדים העברי הראשון" ובמושבה זו גם נוסדה "הסתדרות המזרחי" הארצית [אך "הסתדרות המזרחי" העולמית" נוסדה על ידי הרצל במסגרת ההסתדרות הציונית, **כפי שגילה** שר הדתות הראשון – י. ל. מימון (אהוד לוז, "מקבילים נפגשים", עמ' 304. וב"הארץ", י"ג כסלו תשט"ז)]. **מסיבות אלו** היתה ראשון-לציון הצומת המשפיעה על כל הארץ **ליצירת הציונות והלאומיות, שהם מושגים פרוטסטנטיים**.

המוזיאון של ראשון-לציון הפך בחודש אב בתשע"ה ל"אתר מורשת לאומית" מהסיבות הנ"ל והוא מייצג בנאמנות קנאית את האתוס הציוני, שהמייסדים החרדים האנטי-ציונים, כביכול היו חילוניים ושרק עבודת האדמה והציונות הלאומית היו משאת נפשם.

לחיבור זה יש משמעות ולימוד לקח לעתיד, כי גם עם קום המדינה, שוב אנו עדים לאותה תופעה מבישה, כאשר המדינה בארץ-הקודש ובראשה ראש הממשלה הראשון דוד בן-גוריון, **כופה** באלמות פיזית וכלכלית את העברת הדת של כל ילדי עדות המזרח והוריהם שהגיעו לארץ, **מהיהדות לנצרות פרוטסטנטית-מרכסיסטית קיצונית**, בסיוען של

מפלגות הימין והציונות הדתית.

גם כשבעים שנים לאחר מכן גלגל חוזר בעולם, כאשר הציבור היהודי שנוטר לפליטה מצליח לשקם את השואה הרוחנית שהמיטו עליו מפלגות השמאל והימין האתאיסטי והדתי, שוב קמות מפלגות גזעניות נוצריות – "יש עתיד" וה"בית היהודי" המנסות לכפות באלימות כלכלית ובפיתויים, חינוך נוצרי על הציבור היהודי המאוגד במפלגות "אגודת ישראל" ו"ש"ס", כאשר שר החינוך הגזעני שי פירון מהציונות-הדתית שראתה בו את נציגם הבכיר, למרות שלא היה מיוצג ב"בית היהודי", הכריז (בתשע"ג) מלחמת חורמה על החינוך היהודי בארץ באמצעות הקמת "המחוז החרדי" במשרד החינוך, תוך נסיון להקים באמצעות אלימות כלכלית וחוקתית רשת מוסדות "ממלכתי-חרדי" ולשמד שוב את הציבור היהודי, אך במלחמה זו אנו מובטחים מהקב"ה שהיהודים ינצחו מול כוחות השחור והרשע המזוינים בנשק הפרימיטיבי של טומאת הנצרות-האקדמית שעומדים עלינו, כפי שכבר הובטחנו ש"לא תשכח מפי זרעו". תודה לכל צוות-המחקר, שליקט קטעי עיתונות וצילומים מהספרים והאתרים השונים והבאתם לידיעת.

תוכן

א. מה היתה מטרת מייסדיה החרדים של ראשון-לציון ושאר המושבות שהוקמו על-ידם ולמה הודרה חרדיותן בהיסטוריה הציונית? ההוכחות לחרדיותן של המושבות ברמה הכללית...עמ' 3 / תאור פרטני של דיוקנם החרדי של מייסדי ראשון-לציון...עמ' 6 / חרדיותם של "עשרת המצורפים האחרונים לתקופת היסוד" [תרמ"ב-ג]...עמ' 7 / מייסד ראשון-לציון, הרב זלמן דוד ליבונטין...עמ' 14 / השתקפות אישיותו הרוחנית של הרב ליבונטין מתוך פעילותו המקומית והארצית...עמ' 14 / היחסים בין הרב ז. ד. ליבונטין והציונות...עמ' 15 / מייסדי הציונות – תאודור הרצל, מכס נורדאו, אחד העם, ולדימיר (זאב) ז'בוטינסקי, ארתור רופין ועוד, תדמיתם וחשיפת זהות אישיותם האמיתית, שעליהם הרב ליבונטין כמעט לא ידע דבר...עמ' 15 / "תיאוריית הגזע" רק אומצה על-ידי הנאצים, אך הומצאה על ידי ראשי הציונות והאנטישמיות הופנמה לגרעינה האידיאולוגי של הציונות...עמ' 18 / מושג "התחיה" באתוס הציוני...עמ' 19 / השווה והשווה בין האידיאולוגיה הציונית לבין האידיאולוגיה הנאצית בתחום "תיאוריית הגזע" ו"השבתת הגזע" (אוונגליקה)...עמ' 21 / "הכחשת השואה" רק אומצה על-ידי הניאו-נאצים, אך הומצאה על-ידי דוברי הציונות...עמ' 23 / הרצל סבל מהפרעות נפשיות והוא היה נתון במילכוד הזייתי שהוא יורשו של משיח-השקר שבתאי צבי...עמ' 26 / הצהרת בלפור במבחנה האמיתית...עמ' 29 / יצירת גמ"ח (גמילות-חסד) ענק באמצעות בנק הציונות – אפ"ק, שיסד הרב ליבונטין, למתן הלוואות לאנשי הישוב...עמ' 29 / עבודה עברית...עמ' 30 / הוא מתנגד להצהרות מחאה או מעשים נגד "הספר הלבן"...עמ' 30 / ביקורתו החרפה נגד השתלטות של הסוציאליזם המרכסיסטי הריכוזי על הישוב בארץ על-ידי ההסתדרות הציונית והסתדרות הפועלים...עמ' 30 / דברי גדולי עולם התורה, על יסודות ההלכה היהודית נגד ריכוזיות בנושאי הבעלות הממונית...עמ' 31 / הרב ליבונטין מתריע על השחיתות שפשתה בהנהלת ארגון-הגג הציוני...עמ' 31 / המחקר המדעי...עמ' 34 / סדרת ספריו "לארץ אבותינו"...עמ' 34 / עמדתו בפרשת כפיית הושבת חברי ביל"ו בראשון לציון בניגוד לרצון מייסדיה על-ידי פקידות הברון...עמ' 35 / כיצד יצרה ועדת התעמולה בראשות מפלגת מפא"י את האשליה על תרומת ביל"ו לישוב...עמ' 38 / מול אלו כוחות אלימים עמד הרב ליבונטין...עמ' 38 / האפיפונים המשותפים בין הביל"וי חיים חיסין לתנועת הפועלים...עמ' 43 / הדיווחים המגמתיים של הביל"ויים, על ראשיתן של ראשון-לציון ושאר המושבות...עמ' 44 / טיפול האקדמיה בספרי תולדות המושבות...עמ' 46 / המצאת העבר של עם ישראל ותורותיו על-ידי התנועה הציונית...עמ' 48

הדגל – כיצד הפך הדגל של ראשון-לציון לדגל המדינה...עמ' 50

ב. הברון רוטשילד – היה חרדי ושלל את הציונות ואת הגירת היהודים לארץ ובפרט של אלו שאינם חרדים...עמ' 51 / הברון לחם נגד האידיאולוגיה הסינטיטית הלאומית...עמ' 53

ג. רבי יוסף הלוי – רב היקב: פועלו בשדה המחקר התורני יוצא הדופן בראשון-לציון...עמ' 55
 ד. נפתלי ה. אימבר ואליעזר בן יהודה – אישיותם, מטרותיהם ומימושם / האם אימבר היה ציוני? / האם יש קשר ממשי בין שיר "התקה" לבין הימנון "התקה" / האם הוא רק חשב והתנהג כנוצרי וכן התחתן עם נוצרייה או גם התנצר רשמית...עמ' 55 / אליעזר בן-יהודה הטיפ ל"השבתת הגזע" של היהודים ע"י התנצרות וכך עשו בנותיו / האם הוא לא התנצר רשמית, רק משום שלא הובטחה לו משרת כומר בכנסיה? / מדוע הוא קרא לשפה שהמציא "עברית"?...עמ' 57

ה. יועצי הברון ופקידיו במושבות – הם היו חברי הארגון המייסודי "אליאנס"...עמ' 60 / בשלטונם האלים הם כפו על ילדי ונכדי המייסדים "חינוך מחדש" על-ידי "המורים העבריים", שהפכו אותם מיידית לאתאיסטים / יחס הפקידים לעולים ממזרח אירופה...עמ' 64 / היחסים בין הברון לבין חבר-יועציו ו"פקידיו"...עמ' 65 / כיצד מעלו פקידיו של הברון באמונו וכספו / יחסו של הברון לביל"ויים...עמ' 68 / הסיבות ליחס המשפיל של הפקידות למייסדים ולביל"ויים...עמ' 68

ו. הביל"ויים – מתי הגיעו הביל"ויים לראשון-לציון...עמ' 69 / הרקע להתהוות קבוצת ביל"ו...עמ' 69 /

מייסד ביל"ו – ישראל בלקינד...עמ' 71 / רבי עקיבא יוסף שלזינגר – הראשון שיזם הקמת מושבות...עמ' 72
 מרעיון למעשה...עמ' 72 / קבוצת הביל"ויים שה"ו (שיבת המסגר והחרש) בירושלים...עמ' 74
 ז. הגן וביה"ס העברי הראשון – כיצד וממתי ה"חידור" נהפך בכפייה לבי"ס? / תקנות ועד המושבה
 בתחום הרוחני והחינוכי שנחקקו עם יסוד המושבה בראשון-לציון וביטולן האלים על-ידי פקידות הברון...עמ'
 76 / גן הילדים בראשון-לציון...עמ' 79 / הפיכתו האלימה של "החידור" לבי"ס...עמ' 79 / מדוע הפקידות לא
 הקימה בי"ס של אליאנס במושבות...עמ' 79 / תאור פרופיל אישיותו של ד. יודילוביץ...עמ' 80 / כיצד נודע
 ליועץ הראשי של הברון ולמפקח שייד על "כישוריו" של יודילוביץ...עמ' 85 / סיבת העדר כוח-ההתנגדות
 של ההורים-המייסדים למהלך אלים זה...עמ' 85 / דוגמאות לרודנות הפקידות...עמ' 85 / שיטתם המתוחכמת
 של הפקידות הטוטליטארית – הריסת החידור...עמ' 86 / תאור הרקע הכללי של ההוצאה לפועל של ה"חינוך
 מחדש"...עמ' 86 / תאור פרטני של ההוצאה לפועל של ה"חינוך מחדש" על ידי הפקידות הטוטליטארית...עמ'
 87 / המרד השלישי הגדול ביותר נגד הפקידות הטוטליטארית...עמ' 93 / התייחסות המחקר למרד ארצי זה
 במושבות וכישלונם...עמ' 95 / סופו של החינוך היהודי במושבה ותוצאותיו – איבוד צלם האלוקים וצלם
 האנוש של ילדי ונכדי המייסדים...עמ' 97 / התואר "בית הספר העברי הראשון" שניתן לביה"ס "חביב", הוא
 מאד בעייתי...עמ' 99 / מדוע לא נתמנה רב למושבה...עמ' 100 / מייסדי המושבות, השתייכו "לעליה
 הששית" החרדית ולא ל"עליה הראשונה" הציונית...עמ' 100
 ת. מוזיאון ראשון-לציון [אתר מורשת לאומית] המוזיאון נבנה על-פי תעמולת מפא"י כקולחוז חומרי של
 יהודים...עמ' 100 / תאור הדור השני הציוני האתאיסטי של המייסדים...עמ' 101 / סיכום ומסקנות...עמ' 102 /
 ביבליוגרפיה...עמ' 104

א. מה היתה מטרת מייסדיה החרדים של ראשון-לציון ושאר המושבות שהוקמו על-ידם ולמה הוזרה חרדיותן בהיסטוריה הציונית?

מעולם לא נערך מחקר על אישיותם הרוחנית של המייסדים. הביוגרפיות הקצרות שנכתבו עליהם במרוכז, הופיעו עליהם רק בספר "ראשון-לציון" שנערך על ידי דוד יודילוביץ שהיה אתאיסט ורחוק מלהיות חרדי ולכן האמינות של תיאוריו מוטלים בספק.

מושגי האתאיזם והאתאיסט – מושגים אלו יוזכרו מספר פעמים בהמשך ויש לתת את הדעת על הגדרתם. בחברה המערבית מוכר מושג האתאיזם כ"כפירה בקיומו של א-לוהים, אין א-לוהים בעולם והמתנגד לכל דת", אך בפועל מושג זה מורכב יותר ובמיוחד כאשר מדובר ביהודים ובמיוחד ביהודים שחיו בארץ במשך מאה ושלושים השנים האחרונות. כפי שנראה להלן, לא כל מי שהיה כזה הכריז על כך בפומבי ובמיוחד בעשרות השנים הראשונות של הקמת המושבות הראשונות, שהיו כולן חרדיות.

למעשה אין מי שמגדיר את עצמו כאחד שאין לו כלל דת, שאינו מחובר לעקרונות הדת הנוצרית הפרוטסטנטית, אלא שכוונתו לכך שהוא שייך לאגף החומרי הקיצוני (המטריאליסטי) של דת זו, היינו, להקצנת היסוד של ארציות וחומריות של דת זו, אף שיתכן שהוא כלל אינו מודע לכך, אך הוא בהחלט חי גם על פי שאר היסודות המרכזיים של דת זו, כגון השייון ברמות הקצנה שונות, שאין בחירה חופשית ושאת כל המציאות אין להסביר על פי אחת מן הדתות, אלא על פי הבנה ארצית-חומרית של האדם עצמו (אידיאולוגית ו/או פילוסופית).

בעשרות השנים הראשונות מאז ייסוד המושבות, היו מצבים שאנשים היו בעלי דעה כזו אך הם התחפשו לחרדים, לעיתים כדי שהם יוכלו לחיות במושבות, אך בדרך כלל כדי להשתלט על המושבות, כפי שנראה להלן. **בעיקר ורק כיום**, יכולים אנו לשחזר את אישיותם האתאיסטית (אם הם לא השילו מעל עצמם את התחפשותם לאחר עשרות שנים), על פי התנהגותם המוסתרת ועל פי מה שהם כתבו או פעלו, כאשר גם כשהם הזכירו את האלוקים **כוונתם היתה** למין ישות אלילית מעורפלת.

יודילוביץ מיעט להזכיר בתיאוריו את דמותם הרוחנית של המייסדים ואף ביכר להציג את הפרטים החומריים של אישיותם. **מאידך**, ניתן ללמוד עליהם, ממה שהוא לא כתב על אף אחד מהם את התוארים "משכיל" או "נאור" [כפי שהוא כתב על המורים מ. לובמן ואבולעפיה] והסיבה לכך היא, משום שהוא ידע שהם היו כולם חרדים וכך הוא מתארם באספות המורים, כפי שנראה להלן. הוא תיאר מעשים של מייסדים המוכיחים שהם היו חרדים, רק אם היו אלו מעשים מיוחדים. כמו כן ניתן ללמוד על כך שהמייסדים היו חרדים, מהתמונות שהוא הציג ליד הביוגרפיה שהוא כתב עליהם, שמתוכן משתקף אדם בעל חזות חרדית. ביוגרפיות מאד קצרצרות מופיעות עליהם ב"אנציקלופדיה תדהר", אך הן כבר נכתבו על ידי צאצאיהם שכבר היו כולם חילוניים ולכן הם אינם מספקים כלל אינפורמציה על אישיותם הרוחנית. **לראשונה בהיסטוריה**, נציג אינפורמציה מרוכזת על כך, בשתי רמות:

ברמה הכללית – ישנן עדויות של הגדרות גורפות, המגדירות את כל המייסדים ו"המייסדים הנוספים המצורפים", כחרדים ללא יוצא מן הכלל ו**ברמה הפרטנית**, על חרדיותו של כל מייסד לחוד.

מייסד ביל"ו מתאר²⁷ (עמ' 71) את הדבר הראשון שעשו כל המייסדים בהגיעם לגבעה שעליה נוסדה ראשון לציון – „על הגבעה הזאת ותחת השקמה עמדו "האכרים" החדשים להתפלל תפלת מנחה. ליבונטין הזקן אהב את "העמוד"...“.

נוכל לומר כבר כעת, שתקנות המושבה שנחקקו על דעת כל המייסדים עוד לפני עלייתם על הקרקע ושיצגו בפרק האחרון על חינוך, מוכיחות בעליל שכל המייסדים היו ממש חרדים, כי לא ראינו מעולם, שמי שהיה פחות מחרדי שכתב כאלו תקנות מחמירות לגבי אורח החיים שלו. כמו כן, הבייל"ויים כתבו בתקנות האגודה שלהם על מחויבותם המוחלטת לקיום של כל התורה, אך בכל זאת הבאנו בהמשך שהמייסדים שהיו מאד חרדים, אך עם בואם של הבייל"ויים לראשון-לציון, המייסדים ראו לנכון לגרשם בתחילה בחזרה ל"מקוה-ישראל", מכיון שנספחו לקבוצת הסטודנטים המקורית של האגודה גם גורמים אתאיסטים, כגון ד"ר חיסין והאגרונום מאירוביץ וכאשר הם הוחזרו בכפיה למושבה על-ידי הפקידות¹³ (עמ' 27), אספת המייסדים החתימה אותם על דרישות מחמירות ביותר של דקדוק במצוות ועל קיום חוקי דרך-ארץ על פי התורה, כפי שהבאנו בפרק על אגודה זו. **חשש זה** מהבאת אנשים שאינם חרדים למושבה, **מוכיחה גם היא בעליל** שכל המייסדים ללא יוצא מהכלל היו מאד חרדים.

בתולדות עם ישראל הופיע תמיד המושג "חרדי" כחלק מהותי מהמושג "יהודי" וכאשר אי-אפשר היה לזהותו כחרדי, הוא נתפס מיד במקורותינו כמי שאינו יהודי, אלא כגוי. הגדרת התנאי היסודי ההכרחי והמספיק ליהודיות מופיעה בתלמוד הבבלי, כגון במסכת נדה (לד:), – „ישראל דדייגי במצוות [רש"י] – „יראים וחרדים במצוות...“...גויים (שהצנזורה הנוצרית סילפה וכתבה, **שכאילו הם נקראו בתלמוד "עובדי כוכבים"**) דלא דייגי במצוות **וכפי שראינו** שמשמעות "דייגי" פירושו חרדי, כדברי הנביא [ישעיה (סו, ה)], „שמעו דבר ה' החרדים אל דברו...“.

נראה להלן, שבניסן בשנת תרמ"ג המייסדים הקימו במושבה "חידור", שהצורך בהקמתו נקבע גם בתקנות של וועד המושבה וכידוע ש"חידור" מוקם רק על ידי חרדים. **יתירה מזו**, על אף הפחד, היינו אומרים פחד-מוות, שפחדו המייסדים מהפקידים, כפי שרוכזו על כך חומר למכביר במסמך זה ועל אף שהמייסדים נכנסו לדיכאון ואפטיה בקשר לעשיית פעולה כלשהי או דיבור שאינו תואם את רצון הפקידות, כפי שיוכח בהמשך ובפרט בפרק ה' על **החינוך** בראשון לציון, **בכל זאת הראנו שם, שכאשר רצה** פקיד המושבה וכן בעל הסמכות שמעליו – שמעון הירש, מנהל ביה"ס אליאנס-מקוה-ישראל, שגם היה היועץ שהברון מאד סמך עליו, **להכניס למושבה** את דוד יודילוביץ כמורה, שכחו לרגע כל המייסדים את כל הדיכאון שלהם ואת הפחד שהפקיד יסלקם מהמושבה והם התייצבו כחומה בצורה כדי למנוע מהלך זה, מחששם המוצדק שאכן התממש, שיודילוביץ יהפוך את ציפור-נפשם, ה"חידור", לבית ספר **[שקולה]**, כפי שנראה להלן בפרק ה' על החינוך במושבה. תעצומות-נפש כאלו יכלו להביע, רק מי שכל אישיותם נבנתה מרגע לידתם מעוצמה חרדית גדולה, כמייסדי ראשון-לציון, שנחשבו גם הכי חרדים מכל מייסדי שאר המושבות החרדיות ולכן שימשה ראשון-לציון אבן שואבת לבואם של עוד חרדים לראשון¹⁴ (עמ' 95).

באספות המורים משתמשים המורים ביחס למייסדים בהגדרות של חרדיות, כגון – „העם האורתודוכסי“ [כך כינו הרפורמים בלגלוג, את החרדים במאה ה-19]¹⁵ (עמ' 199-200) **וכן**, – „גורדון נטה נגד הרוח החרדי בפומבי“¹⁶ (עמ' 198) והוא „פזול בעיניו גם לחרדות“ של מייסדי המושבות¹⁷ (עמ' 197).

כמו כן – „בני הקבוצה השניה "המייסדים הנוספים" היו צעירים יותר, עניים ובעלי השכלה תורנית“¹⁸ (עמ' 93). כמו כן, כל המייסדים והמייסדים-המצורפים הקפידו כמו החרדים, לא לגלח את זקנם והיו רבים מהמייסדים החרדים, כגון ראש קבוצת המייסדים זלמן דוד ליבונטין ודודו, שהקפידו ללכת עם זקן ארוך.

אברהם משה לונץ הוציא לאור בשנת תרנ"ז בשני כרכים את הספר „כפתור ופרח“, לתלמיד הרא"ש רבי אשתורי הפרחי, שנולד בשנת ס' [1300 לספה"נ] והיה מגדולי הרבנים בתקופתו. אומנם, כיון שלא היה לו כסף להוציאו לאור, כשנתיים לפני כן הוא פירסם ברחבי הארץ, שמי שרוצה לרכוש את הספר ישלח לו מראש ארבע פרנק. לונץ הכיר את תושבי המושבות, היות והוא פירסם מפעם לפעם ב"לוח ארץ ישראל" עדכון של מספר התושבים והמשפחות המתגוררות במושבות ולכן יתכן שהוא פנה אליהם אישית במכתבים, כדי לעניין אותם לגבי רכישת הספר. כשהוא הוציא את הספר לאור, הוא פירסם בתחילת הספר את רשימת שמות האנשים שהזמינו את הספר.

לגבי ראשון-לציון, מופיעה שם רשימה של שלושים וחמישה אנשים וליד חלק מהם מופיע העיסוק שלהם. ניתן ללמוד מרשימה זו פרטים ביוגרפיים שונים. הספר בעיקרו עוסק בהעמקה בסוגיות הגמרא העוסקות בהפרשת תרומות ומעשרות ובמקומות שיש שם להפרישם וכדי להבין העמקה זו לא מספיק להיות חרדי, אלא גם צריך להיות „למדן“. יתכן שחלק מהאנשים שקנו את הספר לא היו למדנים, אך אם בסוף תרמ"ג היו בראשון לציון 39 משפחות [ספר היובל, א. מ. פריימן, ח"א, עמ' 11] ואת הספר קנו 35 איש, שמן-הסתם כבר היו נשואים, זה גם מוכיח שהמייסדים היו כולם חרדים, כשחלקם הגדול היו למדנים.

אותם חוקרים המפריחים כינויים מוטים על המייסדים, כ"מסורתיים" או "דתיים" או "שומרי מצוות" בלבד, או שמנסים לומר שרק המיעוט או רק הרוב היו חרדים, ללא כל ביסוס ואפילו ללא כל בסיס מדעי, הופכים את מאמרי המחקר שלהם לעלון תעמולתי, שכיום כבר אין לו גיבוי במחקר ההיסטורי-האקדמי הפוסט-ציוני והפוסט-מודרני. אין כאן רק כשל מדעי היסטורי, אלא גם מגמתיות, כשהם עדיין שבוים בידי כלי התעמולה של הסתדרות הפועלים בהנהגת מפא"י ההיסטורית שכבר מזמן עבר עליה הכלה, תוך כדי שדרוג והסתרת אינפורמציה וזיוף מסמכים.

המייסדים הראשונים [עשרה ועוד שבעה, שזקן המייסדים – צבי לבונטין הפריש להם חלקות אדמה מנחלתו ועוד עשרה יהודים חרדים]¹⁹ (עמ' 96), שלא זיהו את עצמם כ"דתיים" [מושג, שמקורו בנוי על יסודות הנצרות הפרוטסטנטית] והמכנה אותם כך, אפרוירית חוטא להם ולאמת, כי רק בסוף שנות העשרים של המאה הקודמת החלה קבוצה זעירה של הקיבוץ הדתי לזהות את עצמה כקבוצה "דתית" וייסדה את "השומר הדתי", כחיקוי ל"שומר הצעיר" [פרופ. אריה פישמן, "בין דת לאידאולוגיה", עמ' 94, ירושלים, הוצ' יד יצחק בן-צבי, ירושלים 1990] ורק עם קום המדינה החלו קבוצות מסוימות

ורחבות יותר, לזהות גם הן את עצמן בשם זה.

המייסדים לא הגיעו לארץ במטרה להכשיר את הארץ לשם יצירת מדינה לאומית ריבונית. מטרת בואם לכאן היתה לאור קריאת גדולי התורה, שיצרו את תנועת "חיבת ציון" ו"חובבי ציון", לעלות לארץ כדי ליישבה ולהתפרנס מיגיע כפיהם ומתוך רוח חלוצית-תורנית שפיעמה בשורשי נשמתם, שקראה להם ליישב את הארץ כדי לקיים את המצוות התלויות בארץ, שבחו"ל לא היה שייך לקיימן וכדי לקיים בארץ את כל המצוות, קלה כחמורה, לנצל את זמנם החופשי לשם לימוד התורה – תלמוד ופוסקים, ולשם הקמת דורות של חרדים כמוהם.

רב היקב לימדם את כל התלמוד הבבלי בבית הכנסת הגדול וחזר עמם על כל התלמוד שש פעמים [כפי שהוא ציין זאת במבוא לחיבורו "יקר הערך"]. „המייסדים גם ייסדו עם בואם לראשון-לציון "חברת לומדי משניות" ("חברה-ש"ס") וחברות נוספות שהיו מקובלות בקהילות ישראל מימים ימימה" [„אבן הראשה בראשון-לציון: לבני בית העדה 'בית הספרים' " (נאומו של הד"ר אהרון מזיא), „הצבי", כ"ב בתמוז תרנ"ו], „כך כן הוא וישמרו את היהדות כהלכתה 'ואין פרץ ואין יוצאת' עתה בשכונתם" [ראו: א. בן-יהודה, 'מקרב הארץ', הצבי, ט"ז באייר תרמ"ה].

יש לציין, שלא רק המייסדים לא ראו את בואם לארץ כחלק מהמטרות הציוניות של לאומיות גזענית ואנטישמית ושל הקמת מדינה יהודית ריבונית, אלא שאז, גם לאחר הקונגרס הציוני הראשון היו חלק גדול מהציונים שהתנגדו להקמת מדינה ציונית לאומית ובראשם "אחד העם" ותלמידו חיים נחמן ביאליק. "אחד העם" יצא נגד הרצל במאמר תקיף ולגלגני בשם "אלטנוילנד", נגד הרעיון שלו להקמת מדינה לאומית [„השלח", כרך י', חוברת ו', כסלו תרס"ג].

יש לציין שגם דוד יודילוביץ ממורי ביה"ס בראשון-לציון, היה מתלמידיו של "אחד העם" והשתייך לקבוצות האתאיסטיות "בני משה" שהקים "אחד העם", שהיו להם נוהגים וקודים חשאיים ובכללם הפניה זה לזה בתואר "אחי" [ראה במכתבי דוד יודילוביץ („אליעזר בן יהודה בבית האסורים", יהושע קניאל, עמ' ט"ז), שם הוא פנה לאחדים מבני קבוצתו בתואר זה]. ורק אחרי הקונגרס הראשון הפך יודילוביץ לחסידו של הרצל ולציונות המדינית שלו. גם הברון רוטשילד ופקידיו בראשון-לציון היו מהמתנגדים החריפים להקמת המדינה ולאישיותו של הרצל והביעו סלידה ממנו¹ (עמ' 459). הפקיד חזן חשש לקבל את פניו של הרצל בבואו לראשון-לציון, מפחדו להינזף בשל כך על ידי הברון (שם) וכן ראה להלן בפרק על הברון, על מכתב הברון לשמואל הירש, **בו הוא כותב לו, שאין כוונתו לעורר הגירת יהודים לארץ, אלא רק לעזור לאלו שכבר נמצאים בה.** התנגדות זו להקמה מיידית של המדינה היתה גם הסיבה להתפטרותו של חיים וויצמן מתפקידו כיו"ר ההסתדרות הציונית בקונגרס הציוני הכ"ב, אחר מלחמה"ע השניה, באומרו לבאי הקונגרס – „מזהיר אני אתכם מפני תרופות פלא, קיצורי דרך, נביאי שקר [=הרצל, שראה את עצמו כנביא השקר שבתאי צבי בזמנו (יומנו)]. אינני מאמין באלימות ומי יתננני כנביא לכם...להזהיר מדרכי בבל ומצרים שתמיד הוליכו לאבדון. "ציון במשפט תפדה" ולא בדרך אחרת" [„עמוד האש", עמ' 457, יגאל לוסין, רשות השידור, משרד החינוך].

מייסד ראשון-לציון הרב זלמן דוד ליבונטין כתב בספרו "לארץ אבותינו", שבנערותו כאשר ליבריה באפריקה קיבלה את עצמאותה, הוא ייחל שכן יקרה גם לעם היהודי, אך הוא כתב שהתעוררות זו כבתה אצלו, כי הוא הבין כאשר הוא גדל, שלא לשם כך סבל העם היהודי אלפיים שנים רדיפות ורציחות, כדי למכור סבל אדיר זה ב"נזיד עדשים" כדי להיות כמו עוד מדינה אפריקנית, **אלא כדי לקבל את מה שעליו העם היהודי מתאבל במשך אלפיים שנים בכל שנה שלוש צומות – את בית המקדש, את השראת השכינה אשר הביאה את העם היהודי לנסוק לפסגות רום של השגות נבואיות ודרגות מוסריות גבוהות על-טבעיות, מרחק של יותר משנות-אור מרמתם של כל שאר האומות. כפי שנראה להלן, הוא גם תקף את הרצל על יוזמתו להקים מדינה, במקום להתרכז בפיתוח התשתית הכלכלית של הארץ.**

המייסד א. מ. פריימן היקצה עבור המייסדים שטח מאדמתו והקים עבורם בית כנסת בנוסח-ספרד ובית מדרש בט"ו באב תרנ"ה (1895), כדי שיוכלו להגות בתורה באין מפריע וכתב בתקנות בית המדרש, שאין לשנות את יעודו [„ספר היובל", ח"א, עמ' 37, א. מ. פריימן]. על השילוט של רחוב דרור (פריימן) בראשון-לציון, אין כל פירוט על מפעליו ועל שילוט מוסתר ליד ביתו סולפו פעולותיו. שם נכתב שהוא הקים בי"ס, על אף שהוא היה מגדולי הלוחמים נגד מוסד זה. הוא הקים את המוסד החינוכי הראשון – "חיידר" בראשון-לציון, שגם היה הראשון בכל הישוב החדש וכן את בית המדרש ללימוד התורה הראשון בישוב החדש.

פריימן הקים במושבה "בית-דין צדק", אך על השילוט המוסווה נכתב שהוא הקים בית-משפט של ערכאות. מן הראוי היה לפחות להציב שלט ליד ביתו עם תאור יותר מורחב, כשם שנעשה ליד ביתם של המייסדים – היסמן וקנר.

כמו כן, על שילוט הרחוב על שם רבה של ביאליסטוק והסביבה רבי ש. מוהליבר, הושמט תוארו "הרב", בניגוד לרחובות אחרים בראש"צ על שם רבנים, שכן נכתב תוארם, לדוגמא, רחוב הרב עוזיאל וזה יתכן משתי סיבות: **או** משום שחברי העיריה לדורותיהם חברו ל"נטורי קרתא" והחליטו "להעניש" אותו באמצעות שלילת הסמיכה הרבנית שלו, משום שהוא היה ממייסדי "חיבת ציון", שקרא ליהודים לעלות לארץ ולהקים בה מושבות חקלאיות על טהרת הקודש, כדוגמת המושבה עקרון שהוקמה ביוזמתו ומשום שלו יש את זכות הבכורה לגרום לברון לתמוך במושבות [כפי שנוכח בפרק על הברון ובסוף הפרק על הבי"ל"ויים], שבזכותו הברון נענה למייסד י. פינברג לתמוך בראשון לציון, שעמדה בפני התרסקות כלכלית וקיומית¹ (עמ' 42), **או נראה שהסיבה היותר מסתברת להשמטת תואר הרב מהשילוט – ההדרה העיקבית, היינו, העלמת הייסוד של "הישוב החדש" על-ידי היהודים החרדים באמצעות התעמולה ההסתדרותית, מכל מה שקשור לייסודה וביסוסה של ראשון-לציון ולכן גם על השילוט של הרחוב על שמו "נעלמה"**

לה עובדת היותו רב, כדי שניתן יהיה לספר על פועלו, אך בלא להזכיר את העובדה שהיה רב ולכן יש להוסיף לשילוט את תוארו הרבני ולציין בקיצור את פועלו ולו רק משום הכרת הטוב, על כך שראשון-לציון חבה לו על עצם קיומה.

הדרת המייסדים ניכרת גם בסרט³² שהופק בשנת תרע"ג עבור הקוגרס הציוני ה-11 בשנה זו. לכל אורך הסרט לא נראה אף אחד מכל מאות מייסדי המושבות, אף שמדובר שם בכלליות על "האכרים", מלבד המייסד הרב זלמן דוד ליבונטין שהובא שם בלית ברירה, משום שבפרק על הביל"ויים בגדרה, אותם מפיך הסרט מבליט ומדגיש, הוא צועד בראש קבוצת י"ג הביל"ויים שנותרו אז בארץ. בסרט שם, מודגשים מוסדות החינוך החילוניים שנוסדו ב"ישוב החדש", אך הועלמה בסרט כל רשת ה"חידרים" שנוסדה עם הקמת המושבות והערים החדשות. **רשת ה"חידרים", הוקמה עשרות שנים לפני הקמת מוסדות החינוך החילוניים.**

ללא המייסדים החרדים לא היה ניתן להקים את היקב המפורסם "כרמל מזרחי" בראשון-לציון, ששימש כמקור הפרנסה העיקרי, כיון שמי שלא היה חרדי והיה בא במגע עם היין היה פוסלו משום "יין נסך" ולא היה ניתן לשווקו, כי צרכניו העיקריים אז היו היהודים בארץ ובמזרח אירופה, שכמעט כולם היו אז חרדים³³ (עמ' 212). כל היקב התנהל אז באוירה חרדית וגם הפועלים הארעיים חויבו על ידי פקידי הברון והרבנים ללכת במתחם היקב עם כיפה או עם קסטה¹ (עמ' 202 הערה 124) וכן, הקפידו שלא ייכנסו ליקב מחללי שבת בפרהסיה ושהעובדים לא יהיו מגולחי זקן³ (עמ' 214). „איסור כלאיים הגביל את גידולי-הביניים בין עצי המטעים ובתוך השדות [=] והם לא היו מוכנים להסתמך על היתרו של ר' א. י. קוק לבטל איסור זה על-ידי צורת-הפתח (יצחק ניסנבוים, "עלי חלדי" עמ' 189, ורשא, תרפ"ט), שהפוסקים לא הזכירוהו, שראוהו כהיתר מפוקפק] ולא איפשר עבודת צמדי-בהמות מעורבים כגון שור וחמור (= יחד). הלכות תרומה ומעשר הביאו להפרשת חלק משמעותי מיבול האיכרים. אין לציין זאת על דרך השלילה דווקא אלא כעובדה, מה עוד שאחד הטעמים לעלייה ארצה ולהקמת המושבות, היה לגבי המתישבים קיום המצוות התלויות בארץ... בשטח המושב הבנוי באו הדברים לידי ביטוי הן בדמותם של המתישבים עצמם, שרובם לבשו בגדים מסורתיים, ארוכים וכהים בנוסח יהודי מזרח-אירופה, הן בימי הפעילות במושבות, ששבתו מעבודה בשבתות ובמועדים, בשמחות ובחגיגות והן כאשר עסקו בבנייה. כל הפתחים והחדרים בבתי המושבות היו מעוטרים במזוזות ובכל אחת מן המושבות נחצב מקווה-טהרה, שהוקם בשלב מוקדם להתפתחותה. בית-הכנסת שכן בתחילה במבנה זמני ורק בשלבים מתקדמים של התפתחות המושבות הושלם כבניין נפרד. מכל מקום הוא היה מרכז לחיי הציבור... קשה היה להפריד [= הפרדה שהומצאה על-ידי הנצרות הפרוטסטנטית וסוגלה על ידי החברה הציונית בחו"ל וכאן בארץ] בין ה"דת" לבין החינוך, התרבות וההווי החברתי במושבות“¹³ (עמ' 281).

יש לציין, שבאותה נקודת זמן בשנים תרמ"ב-תר"ע, „מעילים ארוכים וכהים“, לא היו „נוסח יהודי מזרח-אירופה“ ככלל, אלא רק של חרדים ברמות שונות. בסרט „חיי היהודים בארץ ישראל“³² שהופק בשנת תרע"ג, נראים על האוניה שנסעה מרוסיה לא"י יהודים רבים עם מעילים ארוכים וכהים, אך גם יהודים עם ז'קטים לבנים קצרים, שלבשו אותם בעיקר האתאיסטים. מורי הגימנסיה בת"א לבשו כולם ז'קטים וכובעים לבנים, כפי שהם נראים שם בסרט ואכן כל מורי הגמנסיה היו אתאיסטים כידוע.

חרדיותם של המייסדים ברמה הפרטנית – המייסדים בשנת תרמ"ב מתחלקים לשני חלקים, עשרת המייסדים הראשונים ועוד שבעה מייסדים מצורפים שהופרשו להם קרקעות מאדמת המייסדים ועוד עשרה מצורפים. בתקנות „ועד חלוצי יסוד המעלה“²¹ (עמ' 122) נאמר – „מתקבלים אל החבורה שלנו על-פי רוב דעות של הועד, אחרי החקירה והדרישה [=הכוונה לחקירה מאד קפדנית, על-פי מה שנאמר במסכת סנהדרין שאת העדים יש לחקור בשבעה חקירות ודרישות] ממצבה המוסרי של המשפחה, הבאה לאגודתנו ומדרכה בין אלקים ואנשים“.

בתקנות הועד של ראשון-לציון פורטו תקנות אלו ביתר הרחבה לגבי החיוב לדקדק בקיום כל המצוות ועוד, כפי שנצטט להלן בפרק על החינוך במושבות.

הרב ליבונטין, יחד עם א. ב"ר הלל החסיד [כמובא בביוגרפיה שלו] סיננו לשם הייסוד רק את עשרת המובחרים שייסדו את ראשון-לציון וכיון שהם כולם היו חרדים, כי נראה שזה היה התנאי הבסיסי להתקבל לקבוצת המייסדים ולכן נפתלי א. ב"ר הלל גם התנגד להגעת הביל"ויים למושבה¹³ (עמ' 26) – „הנהיגו טיהור וביעור והוציאו מקרב הועד [= „ועד חלוצי יסוד המעלה“] את החומרים והיסודות המזיקים, השיבו להם את דמי-הקדימות, הערבונות שהכניסו לקופת הועד“¹ (עמ' 28).

אנו נסתמך בעיקר על הספר „ראשון-לציון“, בבואנו לתאר את המייסדים, **אלא אם כן נציין אחרת**. הסיבה להסתמכות עיקרית על ספר זה היא משום שיש בו את הריכוז של הביוגרפיות השלם, עם תמונות המייסדים.

כמובן שקיימת בעיה בכך שדוד יודילוביץ עורך הספר [וכן העורכים – מנשה מאירוביץ ודב לובמן] היה שקוע כל ימי חייו בחומר ובתרבות החומר, כשפה וארץ ובספרות שעסקה בחומר או בחומרות ולכן הוא מתאר את המייסדים כמעט רק בנושאים אלו, אלא אם כן היה משהו רוחני חריג ביותר באישיותו של אחד המייסדים. בכל מקרה, גם לגבי שאר המייסדים ניתן ללמוד לעיתים מפליטות קולמוס שלו, על עולמם הרוחני.

אנו נבדוק רק את עולמם הרוחני של אלו שהשתקעו בראשון-לציון ולא של המייסדים שעזבו מייד את המושבה או שהיו בה רק כשלוש שנים ולכן, לא נתייחס למייסדים דלהלן- איזנבנד החרדי [שבביתו נוסד בית-הכנסת הראשון במושבה]¹ (עמ' 375) וכחבר ועד המושבה התנגד להגעתם של הביל"ויים למושבה, כי הם לא היו חרדים¹³ (עמ' 26), אלו

שעזבו את המושבה בתרמ"ו בעקבות הסכסוך עם אוסובצקי פקיד הברון. מי שעזבו אז את המושבה היו: החרדי יהודה לייב חנקין [שכאשר בנו יהושע גאל את אדמות עמק יזרעאל הוא הגיע לשם חבוק בספר תורה ויעקב בנו נישא לבתו של היסמן החרדי¹(עמ' 35)], החרדי יוסף פינברג [שעלה מהגולה עם ספר תורה¹(עמ' 375)], שרגא פייבל היסמן [שבדירתו היה ה"חידור" והוא "לבש בגדים ארוכים חגר אבנט וחבש שטרימל" וגם התנגד להגעת הביל"ויים (שם)] ולא לחרדי יעקב פרץ פרימן שעזב כעבור שנה, חזר לתקופה קצרה ושוב חזר לחו"ל.

אהרן מרדכי פריימן – שכבר תיארונו עד כמה שהוא היה חרדי ואת מפעליו הרוחניים [שני "חידורים", בית מדרש ובית כנסת בנוסח ספרד – חסידי (ולא "ספרדי" או במבטא "ספרדי", כפי שנכתב מתוך בורות בספרי ומאמרי מחקר) ובית-דין] והוא היה ראש וראשון לכל דבר שבקדושה במושבה ושכראש ועד המושבה השני, הוא התנגד להגעת הביל"ויים (שם).

זאב אברמוביץ – נראה בתמונה עם זקן גדול והיה מאלו שרכשו את הספר הלמדני "כפתור ופרח" תחת השם אבראמאווין והם יכולים לשמש עדות לכך שהוא היה חרדי.

זאב אברמוביץ כחבר ועד המושבה, התנגד להשאת הביל"ויים במושבה משום שהם לא היו חרדים והם אכן גורשו מהמושבה, אך הוחזרו בכפיה על ידי פקידות הברון¹³(עמ' 26).

ראובן יודלביץ – היה גם מקוני הספר הנ"ל תחת השם יודעלאוויתש וזה גם יכול להוכיח על חרדיותו.

צבי הכהן לבונטין – בתמונה, מזוקן עם מצנפת לראשו ונראה חרדי. הפריש מאדמתו לשישה מייסדים חלקות אדמה.

שבועת המצורפים: מתוכם, יצחק גרברג וצבי פוסיצלסקי שעזבו אחרי זמן קצר את הארץ.

נפתלי אברהם ב"ר הלל [בספר "ראשון-לציון" צוין שמו בטעות – נפתלי אברהם הלל או נפתלי הלל, הלל היה אביו של נפתלי אברהם ולכן הוא קרא לבנו הלל, ע"ש אביו] – "...והקדים לבוא ליפו לפני זלמן דוד ליבונטין ובבוא ליבונטין ליפו, מצא בנפתלי אדם פעיל ואתו יחד, הגה את רעיון יסוד "ועד חלוצי יסוד המעלה" ומן הפרטיכל הראשון ועד האחרון מוצאים בין החתומים את שמו של נפתלי הלל מלווה לשמו של זלמן דוד ליבונטין...היה מן העולים הראשונים על קרקע ראשון-לציון...שזכה פעם לעלות למעלת ראש הועד...התנהג תמיד בחסידות, לבש [בתמונה הוא נראה עם כובע חסידי ועם זקן עבות] קפטן ארוך [כמנהג החסידים] ובשבת חבש "שטרימל" לראשו...מפרק לפרק היה נפתלי נוסע לבוהוש לרומניה...עולה לרגל" וחבה יתרה היתה נודעת לנפתלי מהרבי – רבי איצ'לה, עד כדי כך, שהרבי נתן לו פעם לנפתלי במתנה, גלימה אחת מגלימות השבת שלו. זו היתה איצטלת משי עלינה בפסים צבעים...ובאצטלה דצדיק זה היה נפתלי מתעטף רק ביומא דפגרא חשוב – במועד או בשבת וראש-חודש ואור פניו קרנו..."¹(עמ' 52).

משה כהן [ב"קטלוג-מייסדי ראשון-לציון" קיים בלבול, כי שם מופיע השם בתוספת אהרן עם תמונה, אך הוא היה ביל"ויי שעבד ב"מקוה ישראל" ואחר כך היה בגדרה²(עמ' 388)]. משה כהן מופיע ברשימת רוכשי הספר "כפתור ופרח" הנ"ל ואילו משה אהרן כהן הביל"ויי שהיה זמן קצר בראשון-לציון ובתרנ"ג הוא התחזק והיה מאד חרדי וגם כתב מאמרים נגד בן-יהודה על שהמציא שפה חדשה שאינה שפתנו] – ,,חסידותו של נפתלי הלל, השפיעה על משה כהן ועוד הגדישה במקצת. הוא הקפיד על כל "קלה כבחמורה" [= בתמונה הוא נראה עבדקן עם כובע חסידי]. בשבת לא דיבר שום דברי חול והכל היה רק "בלשון הקודש"... " (שם).

בנימין פין – "...והיה לחלוץ "האתרוגים" במושבות...אתרוגים שהם כשרים בלתי מורכבים...בנגוד לאתרוגי היונים [= מהאי קורפו] המורכבים [=עם לימון]. יוזמתו מצאה הד גם בלב הרב קוק ויעזור גם הוא למשוך תשומת לב הגולה לאתרוגי בנימין פין...". ר' א. י. קוק עזר לו מאוד בשיווק אתרוגיו (שם) וכתב שניתן לסמוך על אתרוגיו של פין, היינו ללא צורך של משגיח כמו שהיה ביקב, זאת אומרת שהוא היה מאד חרדי וניתן היה לסמוך עליו שאינו מרכיב את אתרוגיו עם לימון ושניתן לסמוך עליו שבאתרוגיו אין את החששות של ערלה, תרומות ומעשרות.

יצחק לייב טופרובסקי – ,,חי כל ימיו בראשון לציון ואשתו קרוינה עזרה על ידו". בתמונה של "אלבום המשפחות" היא נראית עם מטפחת ארוכה [שעלה] העוטף גם את צווארה כמנהג נשות ירושלים בישוב הישן, שמשם היא הגיעה. בתמונה נראה יצחק לייב עם זקן ארוך ועם מצנפת חרדית וכך זוכרת אותו גם נכדתו, עטרה שדמון.

מיכל, אביו של יצחק-לייב בעל זקן ארוך היה החזן הקבוע בבית-הכנסת של המושבה.

אליעזר אלהן שליט – גם הוא היה מקוני הספר הנ"ל ועל שולחנו היו תמיד מצויות מסכתות של גמרא בהן היה הוגה ומלמד [ארכיון המוזיאון בראשל"צ]. בתמונה הוא נראה עם זקן ארוך ומצנפת חרדית. ,,נתחנך על ברכי הורים אדוקים מילא את כרסו בגפ"ת (גמרא, פוסקים, תנ"ך) [= יודילוביץ כתב כאן שני שיבושים, עקב בורותו בשפתנו והוא גם סותר את עצמו כפי שנביא להלן, במושג מאד ידוע – גמרא, פירש"י תוספות] היה זה אדם עמקן יקר המציאות".

"עשרת המצורפים האחרונים לתקופת היסוד" [תרמ"ב-ג]:

יהודה לייב הכהן ליבונטין – בתמונה הוא נראה עם זקן ארוך ומצנפת חרדית. ,,נולד...על ברכי הורים חסידיים. כרוב ילדי ישראל בימים ההם, התחנך על הגמרא והפוסקים ויצא לו שם של חריף ולמדן. בהיותו בן חמש-עשרה שנה השיא אותו אביו לאשה...ושמה קרינא לאה. היא היתה בת-ישראל צנועה וטובת לב...השאר עזבון לטובת תלמוד-תורה בראשון-לציון. הקרן היתה מונחת עד עכשיו (תרצ"ח) אצל האפוטרופסים ועתה בונים "חדר" בשביל תלמוד-תורה בראשון-לציון, על שמו". יתכן שהכוונה לעוד "חדר", מלבד ה"חדר" שבנה א. מ. פריימן על אדמתו בשנת תרס"ד. **אברהם ברד** – חזר מיד, אך אביו התקבל במקומו והיה "מלמד" ב"חידור".

מייסדי המושבה ראשון-לציון

הרב ליבונטין מסיר את מגבעתו לצורך הצילום
זלמן דוד

המייסד הנוסף

נפתלי אברהם הלל
היה "יודע ספר" ואת הצדיק הרבי
מבהוש אהב ואף עד כלות הנפש.

באחד הימים בתרמ"ב
קצה נפשו של נפתלי
הלל.

שם צרורותיו

נולד בתרי"ג — נפטר ב' תשרי התרמ"ז
טראל, והקדים לבוא ליפו לפני זלמן דוד ליבונטין ובבוא
יבונטין ליפו, מצא בנפתלי אדם פעיל ואתו יחד, הגה את
עיון יסוד, "ועד חלוצי יסוד המעלה", ומן הפרוטיכל הראשון
נד האחרון מוצאים בין החתומים את שמו של נפתלי הלל
לוח לשמו של ז. ד. ליבונטין.

בחמשה עשר באב התרמ"ב, היה גם נפתלי בין העולים
"אשונים על קרקע ראשון-לציון, בתורת אחד מן ששת
משפחות מחסרות האמצעים שנוספו לעשרת המייסדים.

המייסד

צבי הכהן ליבונטין

נולד בשנת התקצ"ב.
בעיר (ג)... התיחס על
משפחה רמה בישראל,
משפחת רבנו יהודה
ל"אונטין סבעלי
„התוספות", היה סוחר
נכבד בעיר ניקולייב,
עשיר ובעלי נכסים.
בא' אל הארץ בשנת
התרמ"ב על פי קריאתו
של שאר זלמן דוד
ליבונטין, שנמצא אז
בארץ וטפל ברכישת
אדמה ליסוד מושבה, יחד
עם חבריו, חברי ועד

נולד התקצ"ב — נפטר י' טבת התרנ"ח

„חלוצי יסוד המעלה".

המייסד

אהרן מרדכי דרור (פרימן)

אהרן מרדכי פרימן
נולד בורשה בכ"א טבת
שנת התר"ו לאביו יוסף
צבי ולאמו צירקה (שרה).
אביו היה מוכר ספרים
עתיקים, יהודי בן דורה,
אדוק, מקפיד גם על
ערכתא דמסאנא

נולד התר"ו — נפטר ג' אלול התרס"ד

חנוכו של אהרן
מרדכי היה כהנון ילדי
היהודים בימים ההם:
„החדר", המלמדים
הרצועה, למודי כתבי
הקדש, תלמוד וכו'.

המייסד

שרגה פיכל היסמן

צילום: מוזיאון ראשון לציון

המייסד

יעקב פרץ פרימן

נולד התרי"א — נפטר בכ"א אב

המייסד

יוסף פינגברג

ילד ביוזכ התרי"ח — נפטר י"ח אדר תרס"ב

זלמן דוד לבונטין
ממייסדי ראשון לציון

מייסדי המושבה ראשון-לציון

המייסד הנוסף
בנימין פין

נולד בחתומיך — נפטר ג' סיון תרע"ח

המייסד הנוסף
יצחק לייב טופרובסקי.

נולד בשנת תרמ"ח

המייסד הנוסף
משה כהן

נולד תל"ט — נפטר תרע"ט

המייסד הנוסף
אליעזר אלתרן שליט.נולד י"ד אדר תרמ"ז, נפטר י"ד כסלו תרע"ד
המייסד הנוסףהמייסד הנוסף
יהודה ליב ליבונטין.המייסד הנוסף
הש"י הרב חיים טוביה רפפורט.

נולד בשנת תתקצ"ז — נפטר ב"ה אדר תתקצ"ח

המייסד הנוסף
יהודה ראב (בן-עזר).

נולד בשנת תרמ"ח

נולד בברדיאנסק
רוסיה בהתקצ"ב. בא
לא"י בדתרמ"ב.
מלכוד שוסד ארץ
הדיליננס הראשון
בא"י, בראשון-לציון.
היה דוד גיסין גם
המוהל כמס שנים
במושבה. ומלכוד כל
אלה היה גם מפקח
על כשרות היין על
יד הרב יוסף הלוי
ביקב ראשון-לציון*.

אחרי מוסד הד"ר
ליזנס הראשון
ומכוננו דוד גיסין
נמשך הקשר עם יפו
ודוסביבור גם כן

המייסד הנוסף
דוד גיסין

נולד בחתומיך — מת ו' באייר תרע"ח

המייסד הנוסף
מאיר ברצ'בסקי.

בשנים הראשונות שימשה המושבה ראשון-לציון כאבן שואבת, לחרדים ותלמידי-חכמים שהתיישבו בה

ראש הוועד השמיני

משה וקסלר.

(שנות כהונתו: התרס"ג-התרס"ד (חלק))

ראש הוועד משנה

וקסלר נולד בעיר יאסי במולדביה בשנת התר"ח. מוצאו ממשפחת רבנים חסידים. ועל כרכי החסידות גדל ("חסיד גלחב היה משה בגדלו. ודבוק בהצדיק משה רבי איצה"ל. הרב איוק טויבש מבוקרשט היה גיסו.

הרב

יעקב מרדכי זינגר שו"ב

נולד באתריה

מת בבית אייר התרס"א

נולד בשנת התרכ"ב.

נפטר בכ"א אדר התרפ"ח.

הרב

רבי יעקב מרדכי זינגר שו"ב.

נולד בחברון בשנת התרכ"ב לאביו הרב שניאור זלמן בלמודיו התנצר הנער, ושמך התפרסם כילד פלא. תפסתו היתה מחירה ושכלו חד וחריף, וכוח זכרוננו להפליא. תורת רבותיו שקלט בילדותו היא היא שעמדה לו, להגות בתורה ולרכש לו ידיעות גדולות ורחבות בתלמוד ובנושאי כליו. כבן עשר היה בקי כבר בשלש בבות, ולמלמדים לא היה זקוק עוד. היה יושב בבית המדרש ויהנה בתורה יומם ולילה.

ועוד מראשוני הסתתים בראשון-לציון

אפרים חרל"פ

הסתתים לדוד המלך.

נולד בח' תמוז שנת התרי"ח בעיר טירספול פלך קמיניץ (רוסיה) להוריו יוסף שלמה ושינה אלקה. בא לא"י בחנכה התר"ן. תחנתו הראשון היתה ראשון-לציון. התחיל בה מיד בעבודת סתות אבנים לבנין, יחד עם אהרן איזנברג.

נולד בח' תמוז התרי"ח

בקר חולים והכנסת אורחים בראשון-לציון

שחקים בנרבת לבו ובנרבת בני מרדכי לומר חבן חזקת חקוקים יעקב ז"ל

מנחם מנדל אברמוביץ

מנחם מנדל אברמוביץ נולד בקושינוב, בסרביה בשנת 1833 – התקצ"ג. בן 14 אנוס היה להמלט מן ה"חוטפים" ולדום למלכות רוסיה שבימים ההם, ועבר הגבול לעיר יאסי ברוסניה. שם משפחתו היה הוכמן. כשנשא את אשתו אסתר לבית אברמוביץ, קבל את שם המשפחה שלה: "אברמוביץ". חי ביאסי 36 שנים. בשנת התרמ"ג 1883 עזב את הגולה ועלה עם בני ביתו לארץ ישראל – לירושלים.

נולד בשנת התקצ"ג – נפטר בשנת התרע"ט

בשנת התרמ"ד – 1884 נתאכר מנדל אברמוביץ בראשון לציון וחי בה 35 שנים. היה איש נבון, בעל חוש מסחרי גם אכר טוב. מפותח. ידע את סוד הקמץ. והשאיר אחריו מסט

בית ויזמן

מסמן לשמאל: שורה א' (התרגום) שוורבסקי מיכאל (התרגום) וגור שלמה — שורה ב' (התרגום) שמשלבעקי ליון (אריה), אריה גבריאל, **ספר**
תתן: גולדברג אברהם זאב, הירשפלד שמואל; יצחק זאב; יעקבזון שמחה — שורה ג' (התרגום) יצחקי משה נתן שמואל; לורנר אברהם; ליטוונסקי יצחק אהרן; **ספר**
אברהם; שטיינשטער חנוך; קרנר שמואל. שורה ד' (התרגום) הירשפלד אליהו משה — שורה ה' (התרגום) הירשפלד שמחה — שורה ו' (התרגום) שלמה שמחה; **ספר**
בולקין אהרן; (התרגום) אבולעפיה שלמה; ולבן אברהם גרשק; מרקוביץ אליהו (התרגום) רשפורם שלמה יצחק. — שורה ז' (התרגום) בליטש לוי; **ספר**
שטיינשטער — נתן משה; (התרגום) אברמוביץ-ביר צמורה; (התרגום) מינצשין יונה.

תרגום-תשס"ט

מאה שנים ליהודי תימן בראשון לציון

**בשבוע שעבר
נפתחה במוזיאון
ראשל"צ, תערוכת
פריטים אותנטיים
של יהדות תימן.
התערוכה מסמלת
אבני דרך בחיי
הקהילה שעלתה
לפני מאה שנים
למושבה ראשל"צ**

כן, גם יבנים וסכסוכים היו חלק מחיי המושבה ראשון לציון בראשית ימיה. מי ישפוט ומי יכריע? לשם כך נוסד בשנת 1907 "משפט השלום העברי" הראשון, בראשו עמד היוזם, היו"ר והמייסד - אהרון מרדכי פריימן (בצילום)

"בהיותו חרדי, נהג פריימן לפנות בכל בעיה משפטית אל משרד הרבנות ביפו וכן - להתייעץ עם רבנים ממושבות יהודה ומירושלים. את שם משפחתו שהיה גלותי בעיניו, שינה פריימן לדרור".

עורבים בסכסוך, גם אם היו הערבים השכנים. אלה, השם בנים הערבים, קראו לפריימן "ח'ואג'ה פריימן", וכל מילה שאמר הייתה מבחינתם קודש: "ח'ואג'ה פריימן אמר...".

נילי ערבה,
מוזיאון ראשון לציון

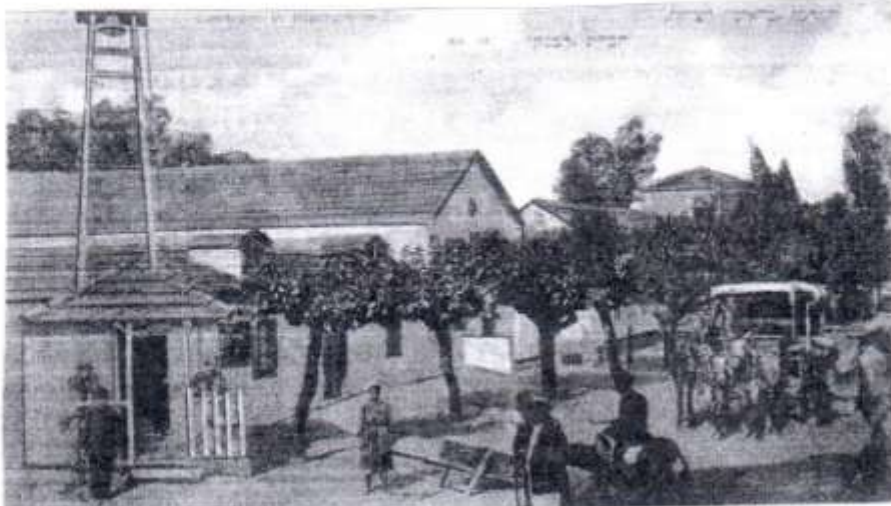

צילום: באדיבות מוזיאון ראשון לציון

בין 17 המשפחות המייסדות של המושבה ראשון לציון היו גם בני הזוג אהרון מרדכי פריימן ואשתו מרים. את פעילותו הציבורית למען המושבה ואנשיה, החל אהרון כחבר ב"ועד חלוצי יסוד המעלה" שנוסד ביפו בטרם עלו המייסדים על הקרקע. כבר שם נכתבו תקנות המתיישבות לגיחול המושבה שבדרד, ובין היתר - לראוץ לקיטמה, להרבות שלום ולקיים שור את האחרות בין אנשיה. בשנת 1910 נבחר פריימן לתפקיד היו"ר וועד המושבה וכחורשיים לאחר מכן, הציע לחברי הוועד ולאסיפה הכי ללית של המייסדים להקים ועדה למה שכינה "משפט השלום העברי".

הדיליונס השכיח בארץ, ניראה כן: כרי כדה מחופה על ארבעה גלגלים, שעולים עליה מאחור ובפנים שני ספסלים הצמודים לדופן. הנוסעים? כן, ישבו זה מול זה במשך הזמן התקנו וילונות בצדדים וריפוד לסיפסלים. לנסיעה בין עירונית ארוכה במיוחד, מיפו לירושלים למשל, רתמו שלושה סוסים ובתוך העיר - הספיקו שניים.

התחבורה בין ראשון לציון ויפו התנהלה גם היא בדיליונס. הראשון שהפעיל קו תחבורה זה היה רבי רוד גיסין, שהגיע למושבה ב-1887. הדיליונס הסיע שישה נוסעים ולעיתים נדחסו תשעה שישבו גם אל גב נדחסו תשעה שישבו גם אל גב

הדיליונס ברחובות המושבה

צילום: באדיבות מוזיאון ראשון לציון

בית המרחץ

כתבו מייסדי ראשון לציון שומרי המצוות תקנות בית מרחץ ומקווה.

גן המושבה בעבר צילום: באדיבות המוזיאון

צילום: מוזיאון ראשון לציון

הבציר

צילום: מוזיאון ראשון לציון

בניסה באמצעות דודי ענק ימי ראשית המושבה

ראשון לציון בנימין זאב הרצל בביקורו
י' בחשוון תרנ"ט, 26 באוקטובר 1898.

צילום: באדיבות מוזיאון ראשון לציון

הרצל עם תושבי המושבה בביקורו

כבר ביומו הראשון בארץ ואחרי ביקור קצר במקי וזה ישראל, תגיע הרצל באופן בלתי צפוי לביקור במוי שבה ראשון לציון, עליה כתב אחר כך ביומנו: "לגבי כפר עני, ריי זה מושב אמיד למדי. אבל מי ששיווה לפניו יותר ממושב יל - יחוש אכזבה".

הראשון שראה את הרצל 'פמלייתו' היה האיכר רב חביב לובמן, שיצא לטייל עם יליו בדרך בית דגן. הוא נתקל

יעקב דוב פישלזון – „אביו חינוכו בשיטה חרדית: חניך ישיבה, למדן, ירא-שמים... והיא דבורה אשת פישלזון, היתה אחות להמצורף למיסדים: יהודה-ליב הכהן ליבונטין, אבי זלמן דוד... חלק את חייו לחצאין: חציו לעבודת הבורא וחציו לעולם הזה... והיה לחתיכת מייסד גם הוא... קבע לו גם פה עתים לתורה“.

השו"ב הרב חיים טוביה רפפורט – „את רובי תורתו היה מקנה לראשוני התלמידים במושבה... היה צריך של מחצלאות גדול, שהקציע לו אחד המייסדים (פריימן) בתורת "חדר"“.

יצחק צ'רנוב – בתמונה הוא נראה עם זקן מגודל וכמעט אין פרטים המובאים עליו.

בעלי מלאכה: **שואל אלזנר** עבר לעקרון וכנראה היה מאד חרדי, ככל מייסדי עקרון.

וולף ליב גרישטין היה מאד חרדי ועבר בתרמ"ד למושבה החרדית פ"ת.

מאיר כרצ'בסקי – בתמונה, הוא נראה חבוש עם כובע חסידי ומגודל עם זקן עבות. להלן הובא, שהוא תבע את הפקיד אוגוסט אלפונסו בלוך בפני רבה של יפו.

יהודה ראב – הגיע לראשון-לציון כמומחה לחקלאות מפתח-תקוה החרדית, כדי ללמד את צעירי המושבה פרק בחקלאות. נראה בתמונה עם כובע עגול חרדי ועם זקן וכמובן היה חרדי, ככל מייסדי פ"ת.

הביל"ויים – הקומץ הקטן שהשתקעו בכפיה על-ידי פקידות הברון במושבה, אך חתמו על התחייבות לשמור מצוה קלה כבחמורה, אף שכך הם כתבו בעצמם בתקנות האגודה שלהם כפי שנראה להלן.

י. א. צלאליכין – נראה בתמונות עם זקן עבות ועם כובע ומופיע ברשימה הנ"ל של רכישת הספר "כפתור ופרח".

על אף אחד מהמייסדים הנ"ל, לא נכתב שהוא עסק בספרות "ההשכלה", אלא לכל היותר הובא כך על חלק קטן מהמייסדים החרדים, שלמדו לימודים רק לשם רכישת מקצוע כדי להתפרנס בו ולא כדי להיות "משכיל" או "נאור". למעשה, כל מה שהובא לעיל כהוכחות ברמה הכללית שכל המייסדים היו חרדים, מהווה כבר הוכחה מספקת, אלא שהבאנו לכך גם הוכחות ברמה הפרטנית, לשם השלמות.

הרב זלמן דוד ליבונטין

הרב ליבונטין שהיה תקופה קצרה מאד בראשון-לציון. הוא ייסד את המושבה ועלה יחד עם שאר המייסדים על הקרקע ביום ב' ט"ו באב תרמ"ב והוא כתב שהוא עזב אותה לאחר פחות משנה, בכ"ט בתמוז בשנת תרמ"ג²¹ (עמ' 70). ברם, על אף שהותו הקצרה במושבה מאז ייסודה, יש לדעת ולברר מי היה האיש, **משום שהיה האיש שהגה את רעיון הקמתה של המושבה והחליט מי יהיו מייסדיה** ולכן ניתן לדעת דרכו על אופיה של המושבה ועל הלך הרוחות בה. כמו כן ניתן להבין על פי מהדורות ספרו שהוא הוציא לאור או שהוציאו אחרים לאור, כיצד השפיעו חובבי ציון והתנועה הציונית בארץ ובחו"ל על עיצוב אופיין של המושבות – "הישוב החדש" ומה מגמתו של "המחקר האקדמי" בבואו לנתח את אישיותו של ליבונטין ואת אופיין הרוחני של המושבות, תוך השוואה בין מהדורות ספרו ומהדורות ספריו של הביל"ויים חיים חיסין וכן ספרו של מייסד אגודת ביל"ו – ישראל בלקינד.

השתקפות אישיותו הרוחנית של הרב ליבונטין, מתוך פעילותו המקומית והארצית

הוא אומנם לא קיבל "סמיכה" כדי לשמש רב של קהילה, אך מאידך במסמכים שונים ובספרים הוא מכונה בתואר "רב", לדוגמא ב"ספר הזכרון"²⁵ (עמ' 144) של ועד "ייסוד המעלה" שהוא הקים כדי לייסד את ראשון-לציון, מופיע – „(א) לבחור מאתנו את **הרב החסיד** [=חסיד חב"ד] (עמ' 37) [ר' זלמן דוד לעוואנטין-פרעזידענט“.

יודילוביץ כתב עליו¹ (עמ' 27) את התואר "רבי" ובעמ' 39, הערה 30 הוא שוב כתב עליו תואר זה – „ורבי זלמן מוצא לו ספוק רב...“ . כמו כן, הוא „טרח בבניינו של בית-הכנסת הגדול בתל-אביב ובמשך כמה שנים היה הגבאי הראשי שלו“²⁵ [הקדמת פרופ. י. קלויזנר, עמ' י"ב]. הוא „משתתף בכל דבר שנעשה על-ידי "חובבי ציון"... חוזר לארץ ישראל לאחר שנעדר ממנה עשרים שנים רצופות (תרמ"ג-תרס"ג) והוא פותח את הבאנק [= של הציונות – אפ"ק (אנגלו-פלסטיין קאמפני)] ביפו ועומד בראשו יותר מעשרים שנה (עד שנת תרע"ד) [= ולאחר מכן הוא משמש בבנק כדירקטור בתחום הביקורת הפנימית כעשר שנים, עד גיל 78]... הרי יהודי א"י בחלקם הורגלו... לחיות על נדבות ותמיכות... מרגיל את היהודים ביפו ובירושלים ובצפת ואף במושבות, להכיר ולדעת שכספים אינם רק דבר של צדקה ושל תמיכה. הוא מייסד סניפים שונים ל (= בנק) אפ"ק“ (שם, עמ' יא-ב).

הוא היה מעמודי התווך של ההתפתחות הכלכלית והתעשייתית בארץ וביסס את ההתיישבות בה – „כמייסדם של ראשון לציון ובנק אפ"ק. כמי שעסק במעשה הבנייה... הצליח זד"ל לסייע להרבה יוזמות כלכליות פרטיות ורחבות היקף – כמו ייסוד ת"א וחיפה המודרנית, פיתוח הפרדסנות כענף חקלאי מרכזי, פיתוח המלאכה והתעשייה, פעילויות ששמרו על גחלת היוזמות היהודיות ויצרו את התשתית לפיתוח הכלכלי המודרני של המשק הישראלי“²⁶ (עמ' ב).

ברם, הדבר הראשון אותו הוא ראה לנכון להקים בישוב החדש ושאותו הוא ראה כבסיס לקיומו של עמנו בארץ הקודש, היה הקמת בתי-כנסת וישיבות קדושות – „כל אחד ואחד בית תיפלתו גבוה מכל גגות העיר ובתי הכנסת שלנו מושפלים עד שאול תחתיה ומקומותיהם בתים קטנים במבואות מטונפות כאלה שאין קוראין בהם שמע [= קריאת שמע]. למען מלאות את החסרון הזה, הנני מציע לפני המשתדלים בישוב ארץ ישראל, כי יקראו לנדבות מיוחדות לשם בנין בית הכנסת ביפו העיר ועל ידו גם בית לקבלת אורחים הבאים לדרוש בשלום ציון. אם יקראו לנדבות, אז יש לקוות, כי יתעוררו למפעל הנכבד הזה גם רבים מאחינו העשירים והנדיבים בכל ארצות אירופה... יודע אנוכי, כי

יימצאו רבים בינינו [=מאלו שאינם חרדים] אשר התפלאו עלי ועל הצעתי ויאמרו כי לא עתה היא העת לבנות בית לשם ה', בשעה שאחינו האכרים מבקשים לחם ועזר. אבל כל האומרים כן אינם אלא אלו שאינם בקיאים בענין הישוב וכמו שאמרתי למעלה, אינם יודעים מה לקרב ומה לרחק... וכדברים האלו הנני לומר גם הפעם. לא רק בית הכנסת נחוץ לנו, אלא גם בתים לתפילה, לתורה ולתעודה. ארץ ישראל היא ערש האמונות, כל איש ואיש רק על אמונתו יחיה שמה **ובתים לתורה ולתעודה המה יסוד כל אגודה ואגודה**²⁵ (עמ' 127). בפרק הבא (שם, עמ' 130) הוא שוב חוזר לנושא זה, אותו הוא רואה כדבר הראשון שיש להקים כאשר מקימים ישוב, בצטטו מתוך המאמר שהוא פירסם בהיותו בן 24 ב"המליץ" (תרמ"ו, מס' 114).

הוא מתנצל על כך שהוא שוב חוזר על אותם דברים, משום שכן נפסק להלכה, שיש להוכיח את חברו הרבה פעמים עד שחברו יסכים לקיים את מצוות התורה – „אך למען אשר יהיה מאמרי זה שלם, הנני לחזור על דברי, כי על דברים כאלו וכיוצא בהם נאמר "הוכח תוכיח – ואפילו מאה פעמים" [תלמוד בבלי, מסכת בבא מציעא (לא). וכן פסק הרמב"ם-הלכות דעות (ו,ז)]. **הענין הראשון הוא – בנין בית הכנסת לתורה ותפילה ביפו...**“ (פיזור המילים נכתב על ידו במקור, כנראה כדי להדגיש את חשיבות ענין זה). הוא מסיים את כתיבת הספר הראשון שלו בהודעה, שהוא הקריא לפני מייסדי ראשון לציון עם עלותם על הקרקע מתוך יראת-שמים עמוקה המבוססת על האמונה והבטחון באלוקים – „ועתה כפינו פרושות השמימה בתודה והלל לה' הגומל עלינו שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה ובתפילה ובתחנונים כי יצליח דרכינו ויברך מעשינו והיינו שלווים ושאננים על אחוזתנו... נגד ה' ואדם [משלי ג,ד], על-פי המשנה במסכת שקלים (ח.) [נוכל לאמר בפה מלא כי חפים אנחנו מכל אשמה, אם אחדים מאחינו שבו לארצם... ה' היודע לבב אנוש [ראה ישעיהו (יג,ז)] הוא ישלם לנו כגמולנו [משלי (יז,ז)], הוא יהיה בעזרתנו לעשות דרכנו הלאה. על ה' נשליך ייבנו והוא יכלכלנו [= מסכת ראש השנה (כו.) על-פי הפסוק בתהלים (נה,כג)] "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך"“.

הרב ליבונטין הצר על מיעוט המקומות הקדושים בארץ בזמנו וביקש להרבות בהם, **בקשה שנענתה על ידי הציבור החרדי** וכיום ישנו ריבוי מבורך של מקומות אלו – „מה יש לנו? רק קבר רחל אמנו, רבי מאיר בעל הנס, רבן שמעון בר יוחאי... ועלינו לא לגרוע, כי אם להוסיף ולקדש מקומות היסטוריים. הן לו הבינו אבותינו לפני מאה שנה את הרעיון הזה – לקדש מקומות היסטוריים, הלא אז כבר היה מלא כל הארץ כבודנו...“²⁶ (עמ' 66).

הוא כתב²⁷ (עמ' 21), שבראשית ביאתו לארץ-הקודש היו פניו מועדות לכותל המערבי, שם הוא ראשית מקיים את המנהג שנבקע להלכה [שולחן ערוך, או"ח (תקסא, א)], של קריעה על חורבן בית המקדש בכנף חליפתו הארוכה – „...ועליתי ברגל על ראש ההר, אשר עליו תתנוסס העיר הקדושה, חרדת קודש אחזתני, אף אגלי דמעה נטפו מבבות עיני, בראותי את ירושלים ובהעלותי על לבבי את דברי ימי העיר העתיקה הזאת, אשר ראתה מלכי עמי, כהניה, נביאיה וחזויה בגאונם והדרם ואשר בה צרורים פרקים הרבה בדברי ימי עמי, **קרעתי כנף מעילי** כנהוג ואף לבבי נקרע בקרבי ואבוא העירה“.

הוא כתב²⁸ (עמ' 23) שהוא החמיר מעבר להלכה, שניתן להתפלל בירושלים בכל בית-כנסת, משום מנהג ירושלים להשתדל להתפלל דוקא בכותל המערבי – „רק היום החל לנטות ולא הספיקה לי העת, בלתי אם ללכת אל הכותל המערבי ולהתפלל שם תפילת מנחה, **כמנהג אחינו שמה**, ולשוב לביתי לקבל פני השבת“.

היחסים בין הרב זלמן דוד ליבונטין והציונות

הרב ליבונטין נשאר בנשמתו איש "חיבת ציון" ובספריו הוא בא חשבון עם הציונות המדינית ההרצליאנית, מרגע עלותה על בימת ההיסטוריה, כאשר הוא משווה בספריו בין מעלותיה של תנועתו שדאגה ליצירת שורה ארוכה של מושבות פורחות ומבוססות בא"י לבין מגרעותיה של הציונות – „הציונים לא יסדו מיום שנכנסו לעבוד בארץ-ישראל אפילו מושבה מבוססת אחת... והציונים כבר הוציאו ומוציאים גם עכשיו סכומים למיליונים ועדיין לא הושיבו אפילו עשרה פועלים, שיוכלו לחיות מעמל כפיהם בלי תמיכות ותקציבים ודפיציטים“²⁹ (עמ' 92).

יש לציין שתופעה זו נמשכת עד ימינו, כאשר הקיבוצים שייסדו הציונים, צברו במצטבר חובות בהיקף של עשרות מליארדי שקלים והמדינה מחקה את חובותיהם.

כפי שנראה, גם "חברת-העובדים" ו"סולל-בונה" ההסתדרותיים לעיתים פשטו-רגל. פעילותו לשם יישובה של הארץ **גרמה לו לפעול חלקית** בתוך המסגרת של הציונות, כדי שהוא יוכל להוציא לפועל את פעולותיו למען הישוב והתפתחותו. לבקשתו של הרצל, שראה בו את האדם הכשרוני והמפוכח ביותר, הוא יסד את בנק הציונות (אפ"ק), שהפך ברבות הימים להיות הבנק המוכר כיום בשם "בנק לאומי".

מייסדי הציונות – תאודור הרצל, מכס נורדאו, אחד העם, ז'בוטינסקי, ארתור רופין ועוד,

תדמיתם וחשיפת זהות אישיותם האמיתית

משרד החינוך מאשים את מערכת החינוך החרדית בכך, שחנכייה אינם יודעים דבר על הציונות, מטרותיה ועשייתה הציבורית מאז היווסדה. לפיכך, נביא להלן היסטוריה זו, **אך לא את "ההיסטוריה המגוייסת", אלא את ההיסטוריה העובדתית** ואת הדרישה של היהדות החרדית ללמוד על כך גם במערכת החינוך הממלכתית.

החל מתחילת עידן הציונות, השקיעו ראשי הציונות ובראשם הרצל, הרבה מכוחם ומרצם ביצירת תדמית שתסווה את תוכניותיהם ואישיותם האמיתית, כדי שהם יוכלו לנכס לתנועתם את יהודי מזרח אירופה, שהיו במקובץ את רובו המכריע של העם היהודי **בעולם דאז** ושרובם היו יהודים חרדים ברמות שונות, שרק אותם ניתן היה לפתות ולנצלם באמצעות המותגים של "ציון", "גאולה", "משיח" ו"ישוב א"י".

הרב ליבונטין ידע אומנם שהרצל הוא לא ממש צדיק, אבל בהחלט הוא ידע רק מעט על אישיותו, אך הוא כלל לא ידע

מה הן תוכניותיו האמיתיות, וכן אודות שאר מנהיגי הציונות לגבי העם היהודי, ברצותם להקים את "מדינת היהודים". הוא גם לא הבין למה מתכוון הרצל במילים "יהודי", "יהדות" ו"אלוקים". הוא היה משוכנע ששניהם מתכוונים לאותו דבר. רק בשנתו האחרונה של הרצל, הוא הופתע לשמוע את וידויו של הרצל – „כשנדברנו פעם על התנ"ך, אמר לי כדברים האלה: הנני מצטער מאד שלא קראתי את התנ"ך בעברית [= כיון שהוא כלל לא ידע שפה זו], אבל הפסוק המרומם והנשגב שיודע אנכי מהספר הגדול הזה [= מכיון שהוא נחשב ל"גדול" בנצרות הפרוטסטנטית] בעברית הוא: "מי כמוך באלים ה' – מי כמוך נאדר בקודש!" – אלו הן באמת מילים קדושות ונשגבות, הוסיף בפוקחו לרחבה שתי עיניו העמוקות"²² (עמ' 90). אם הוא היה מצליח לקרוע את המסכה והיה מתגלה לו פרצופו האמיתי של הרצל, אין ספק שהוא היה מנער את חוצנו ממנו ולא היה רוצה עוד כל קשר איתו, על אף הפיתוי הגדול, שבהיותו יד-ימינו הכלכלי ו"שר האוצר" של הציונות, היה בידו מכשיר רב עוצמה לממש את מפעל חייו, לבנות את התשתית הרוחנית והכלכלית של ארץ-ישראל ואת התעשייה והחקלאות שלה. הרצל הצליח להוליכו שולל, על אף שהרצל שהה יחד איתו יותר זמן מכמעט כל אחד אחר, מתוקף היותו יד-ימינו הכלכלי. נראה כיצד הרצל עשה זאת.

הרב ליבונטין סיפר – „בהיותי על הקונגרס החמישי, כמנהל הבנק העברי, ישבתי פעם בחדרי על-יד השולחן והנה נכנס הרצל וישב מן הצד השני של השולחן ואמר לי: "כשאמרתי בנאום שלי, כי אנחנו נשיג מטרותנו בעזרת האלוהים [= הפיזור הוא כך גם במקור], נזדעזע נחמן סירקין [= מראשי הציונות] בגופו", ומשך בכתפיו: "הוא חושב, כי עזרת האלוהים אינה דרושה כלל לעניננו..."²³ (עמ' 90). הרצל הצליח כל כך להוליכו שולל, עד שהרב ליבונטין הרשה לעצמו לכתוב שם – „במשך זמן עבודתי עמו, הכרתי את מהלך מחשבותיו בנוגע לשירת האמונה אשר בלבבו".

על אף הערכתו של הרצל כלפיו, כשהוא מסיים את מכתביו אליו בכינוי – "יקירי"²² (עמ' 50), לא נמנע הרב ליבונטין כיהודי חרדי לבקר את הרצל על "הציונות המדינית" שהוא יצר כפתרון מידי לעם היהודי, לעומת תנועת "המזרחי" בראשותם של ריינס ומימון, שתמכה בשיטה עיוורת בציונות המדינית ובהרצל, גם כאשר הוא תיכנן להוביל את העם היהודי לאוגנדה. הרב ליבונטין כתב באיגרותיו להרצל, שיזנה בינתיים את תוכניותיו הגרנדיוזיות להקמת מדינה יהודית ויתרכו בפיתוח תשתית כלכלית עבור יהודים העולים לארץ, כדי שהישוב בארץ לא יקרוס מבחינה כלכלית וכדי שניתן יהיה לבנות בארץ מערכת פיננסית איתנה, שלא תצטרך כל הזמן להזדקק לתמיכות ונדבות"²² (עמ' 62 וראה עוד שם בעמ' 30). הוא גם ביקר את הרצל, על שזנח את עשירי לונדון וניסה לקושש פרוטות מעניי העם עבור הבנק שנוקק אז למאות אלפי ל"ש כדי לקבל הכרה רשמית כבנק מוכר"²⁴ (עמ' 55).

נביא להלן את הפרטים האמיתיים על אישיותו, דעותיו ותוכניותיו של הרצל ומשפחתו וכן על מכס נורדאו וארתור רופין, שאפילו בחלוף זמן כה רב, היות והאינפורמציה מתועדת מעט בכל ספר או מאמר שלעיתים כבר אינם מצויים בשוק, עד היום אף אחד לא טרח לקבצם ומסיבה זו רובה אינה ידועה כלל לציבור. מסיבה זו ישנם גם היסטוריונים שטעו וכתבו על כך, שהרצל היה אתאיסט. טעות זו נובעת כנראה, משום האמירות המיוחסות לו בקונגרס הציוני הראשון – „אין לציונות דבר עם הדת" או „אנו נכלא את הרבנים, כשם שהחיילים מרוכזים בקסרקטיניהם". אותם ההיסטוריונים אינם יודעים שאמירות אלו מהוות את אחד מהיסודות הבסיסיים של הנצרות הרפורמית, כפי שניסחם מייסד נצרות זו הכומר מרטין לותר, לגבי הפרדת הדת מהמדינה.

היהודו-נוצרי פרופ. הרמן כהן (כפי שכינהו מכיריו) מאוני' פרייבורג, כתב בהתלהבות לפני מלחמת העולם השנייה – „ייסוד המדינה החילונית-הפרוטסטנטית היא מפעלו הנצחי של מרטין לותר" [„בעיית הנצרות במחשבה ה"יהודית" ממנדלסון עד רוזנצוייג"/ עמ' 142/ יעקב פליישמן/ הוצ' מאגנס/ האוניברסיטה העברית/ ירושלים/ תשכ"ד].

הפילוסוף ממוצא יהודי פרנץ רוזנצוייג כתב אז – „כל היהודים המודרניים הם פרוטסטנטים ובפרט היהודים הגרמניים" [מאירס (באנגלית)/ „הרמן כהן ושאלת הפרוטסטנטיות היהודית" / עמ' 9-2001].

אנו נראה שהרצל היה אדם מאד דתי-קיצוני בדת הנוצרית-פרוטסטנטית, בניגוד לאשתו שהיתה גם כן מאד דתית, אך השתייכה לאחת הכתות המוזרות בדת הנוצרית הקתולית והיתה חולת נפש, שהרצל הצילה כמה פעמים מהתאבדויות והוא שקל להתגרש ממנה ("הרצל", ביוגרפיה מאת ארנסט פאוול).

ברוך שפינוזה [מת בשנת תע"ה (1675)] ראה באוונגליון ("הברית החדשה") חלק מכתבי הקודש של התנ"ך. הוא גם האמין ב"שילוש" הנוצרי וכתב על האדם הראשון – „...ואיבד את חירותו וזו חזרה ונקנתה על ידי האבות בהדרכת רוחו של כריסטוס (יש"ו ימ"ש)" [ברוך שפינוזה, "אתיקה", עמ' 346, תרגומו של פרופ. ירמיהו יובל, 2003] שאותו הגדירו כ"אידיאת האלוהות", מושג שאימץ ר' א.י. קוק בכתביו כגון ("אגרות הראי"ה", ח"א, אגרת ק"מ, עמ' קע"ו) – „...שתתחבר האידיאה האלוהית עם הלאומית...".

גם הרצל האמין ב"שילוש" הנוצרי כמו שפינוזה – „מושגי על אלוהים הם כמו שפינוזה" (יומנו, 18.8.95). חסידיו של שפינוזה היו גם אלברט איינשטיין וכן דוד בן גוריון, שאף ציווה לתרגם מלטינית ולהדפיס את חיבורו של שפינוזה Tractatus Theologicum Politicus ("גליון דתי-פוליטי"). הנס, בנו של הרצל, התגונן והתפלא על כך שבאו אליו בטענות מדוע הוא התנצר – „גם כשנעשה אבי מנהיגו של העם היהודי, סירב בעצת מקורביו (= שהיו כולם משומדים רשמית, כדברי בנו) להביא אותי בברית האמונה ולמול אותי, הלא נעלם מכם שאבי הדליק בכל שנה ושנה את אילן המולד הנוצרי... אף בשנתו האחרונה אבי ציווה על המחנכות שלנו, שיתפללו עמנו בוקר וערב את התפילה הנוצרית" (עדות בנו – „נגוהות מן העבר", י. נדבה, ת"א, תשכ"ט, עמ' 69). הרצל כתב ב-1882 למוריץ בנדיקט – „יש לי בן, הייתי מעדיף להתנצר היום או מחר, כדי שתקופת החברות שלו בנצרות תתחיל מוקדם ככל האפשר... הנס... המיר את דתו כמה פעמים: הוא היה בפטיסט, קתולי, פרוטסטנט, אוניטרי וקוויקר... והתאבד ביריה... בתו הבכורה של הרצל, פאולינה... עברה כמה אישפוזים פסיכיאטריים... הבת הצעירה טרודה... אושפזה בבי"ח פסיכיאטרי כמעט לצמיתות... מביה"ח הפסיכיאטרי של וינה, נשלחה (= ע"י הנאצים) למחנה טרייזנשטאט, שם מתה מרעב במרס 1943.

נכדו היחיד של הרצל... בנובמבר 1946 קפץ מגשר... והתאבד" (אריאנה מלמד, "ידיעות אחרונות", 6.7.04). הרצל כתב – „כשאזכרך בימים הבאים, הו' ירושלים, לא יהיה זה זיכרון נעים. קובעת טחובה בת אלפיים... הפושטת בסימטאות המעופשות. ההוזה מסביר הפנים מנצרת (= יש"י ימ"ש), בן אנוש היחיד שאי פעם עבר כאן”³³.
ראש תנועת "המזרחי" בפולין, יצחק ניסנבום כתב שהוא נסע בראש משלחת של "המזרחי" כדי לעלות לקברו של הרצל בבית הקברות הנוצרי בווינה – „חשבנו כולנו כי קברו של הרצל נמצא בבית הקברות המרכזי אשר ליהודים, אולם שם הודיעונו, כי הרצל נקבר... בבית קברות אחר... כאשר נכנסנו דרך השער לבית הקברות הזה, חשכו עיני: צלבים! צלבים! צלבים!“ (”עלי חלדי“, עמ' 289, יצחק ניסנבום, ורשה, תרפ"ט).

אשת הרצל מתה בגיל 39 ובקשה שישרפו את גופתה, כמקובל בזרם מסוים בנצרות הקתולית (אוריה שביט, "מותה של הנסיכה היהודיה האחרונה", עיתון "הארץ", י' תמוז, תש"ס, 13.7.00). בקשה זו עוררה התנגדות בעולם הציוני היהודי-נוצרי ("חיי עולם", מ. לרנר, תשל"ה). בנה האנס שכח את צנצנת האפר של גוויית אמו ברכבת בסן-פרנסיסקו בארה"ב, צנצנת אשר יותר לא נמצאה³⁴ (עמ' 597). הרצל עצמו, כיתר ראשי הציוניזם, היה שקוע בזימה ולכן נדבק בזיבה בבית בושט וינאי כבר בגיל עשרים (כפי שכתב לחברו היינריך קאנה), אשר ממנה לא השתחרר עד סוף ימיו ומחלה זו כנראה גרמה למותו בגיל צעיר (44) (עמ' 578). הרצל היה פדופיל ומכור למשחקי הימורים ואת הפסדיו הכספיים מימן אביו (אריאנה מלמד, שם).

הרצל היה שייך בתחילה לאגף הקיצוני של התנועות הפרוטסטנטיות, שדרשו לנצר את היהודים תחילה בחו"ל ורק לאחר מכן להעלותם לארץ כדי שיקימו את מלכות ישראל ואת בית-המקדש, כהכנה לבואו המחודש של "אותו האיש"³³ ולכן הוא נפגש בתחילה עם האפיפיור ושילדלו לנצר את כל העם היהודי (יומנו 18.8.95, ספרי הימים, חלק א עמ' 227). האפיפיור, לא זו בלבד שראה שתוכניתו של הרצל הזויה ובלתי ניתנת למימוש, אלא שהיא גם סותרת לקנון הנוצרי שאלוקים התיימש מעמו והחליפם בנוצרים ולכן הוא דחה את בקשת הרצל להקים קואליציה כלל-נוצרית (קתולית ופרוטסטנטית) לשם מטרה זו. בלית ברירה, הרצל עבר לאגף המתון יותר בתנועות נוצריות אלו, שגרסו שיש לקבץ תחילה את גלויות ישראל לא"י כדי שהם יקימו את מלכות ישראל ואת בית המקדש, כפי שמופיע בנבואות אחרית הימים ורק אז לנצרות ומי שיתנגד יחוסל³³ ולכן הוא מחליט לעבד תכנית חדשה וקורא לה "מדינת היהודים" שבה ידברו רק בגרמנית (אריאנה מלמד, שם), שמבחינתו היא יכולה בלית ברירה להיות גם באוגנדה או ארגנטינה, כדברי מכס נורדאו כ"מקלט לילה" ורק לאחר ששם כולם יתנצרו, ניתן להעבירם לארץ ישראל.

אומנם לפני כן, הרצל מנסה לממש את התנצרותם בארץ ישראל בעזרתו של הקיסר הפרוסי וילהלם השני, שראה את עצמו כ"אבי-הנצרות" של ארץ ישראל ולשם כך הוא הגיע יחד עם כומר בית הקיסר ויליאם הכלר בשנת 1898, כאשר הגיע אז לארץ גם הרצל¹ (עמ' 461), שאותו הכתיר הכלר כמשיח באומרו לו – "אתה המשיח"³² (עמ' 328), שכן הרצל מילא את כל התנאים כמשיח נוצרי, כי מוצאו היה יהודי והוא גם חי בפועל כמתנצר.

כדי להבין כיצד נשאבו יהודים לזרועות הנצרות הפרוטסטנטית ויצרו את הכתות שהתבדלו מהעם היהודי [השבתאות ובגלגוליה בהמשך – ההשכלה והציונות המודרנית והפוסט (המאוחרת)-מודרנית], ניתן לקרוא את מאמרו של פרופ. אליעזר בן-שלמה [”ניב המדרשה“, תשל”ל, עמ’ עג-ד] ובמיוחד את הספר ”מגרסת הזהויות“ של שחר פלד.

הרצל מדמיין שהוא המשיח – הרצל קורא בספר גרמני לראשונה על מושג המשיח, בגיל שתים עשרה. הוא כל כך מתרגש עד שהוא חולם, כפי עדותו, על הופעתו של משיח אשר לוקחו על זרועותיו, נוטלו למשה רבינו ואומר לו – „לדבר הזה התפללתי“ [”השכלה ושבתאות“, ש. ורסס, ירושלים, תשמ"ח, עמ' 7-254].

ש. ורסס כותב שם – „מידת הרציפות הקיימת בין התנועה הלאומית ושאיוותיה ובין נקודות היעד של התנועות המשיחיות אשר קדמו לה ובכלל זה, דמותו ופועלו של שבתאי צבי, גברה והלכה עם הופעתו של תאודור הרצל... בלימוד גזרה שווה בין שבתאי צבי ובין הוגה הציונות המדינית... זכריה פישמן, הביבליוגרף של הרצל, אשר ריכז את התגובות שהוקדשו בלשון העברית לדמותו של הרצל קובע: ”רבים הביטו על מחבר 'מדינת היהודים' כעל אחד ממשיחי השקר... מעין שבתאי צבי, ד"ר תאודור הרצל ענה על כל הדרישות“.

שני דודיו היו משומדים [רשמית]. הרצל למד ארבע שנים בבית הספר הרפורמי למשומדים בבודפסט ואחר כך עבר לבית-ספר נוצרי מהתנועה האונגליסטית, שדגלה במימוש נבואות אחרית-הימים התנכ"י, כדי להכין את הקרקע לבואו המדומיין של "אותו-האיש". פרופ. י. רבקיין אמר לי שבמזכירות ביה"ס הנוצרי אמרו לו שברישומי ביה"ס מוזכר הרצל, כמי שלמד שם באותן השנים. חינוך אוונגליסטי זה השפיע על עתידו, כאשר הוא חתר לבנות בארץ ישראל מדינה של יהודים עם בית-מקדש כפי שכתב ב"אלטנוילנד", כדי שניתן יהיה ניתן לנצר שם במרוכז את העם היהודי באמצעות קיבוץ-גלויות ובכך לממש את האמונה האונגליסטית שעל ברכיה הוא התחנך.

לפי אמונת האונגליסטים, רק כאשר יתמלאו תנאים אלו יגיע בשנית **על-פי המצאתם** משיח השקר שלהם, כאשר הרצל רואה את עצמו כאותו משיח. בגיל 13 הביאו אביו ל"טמפל" ("מקדש"- בית תיפלה רפורמי), כדי לראות יהודים המתכנסים לצרכים פולחניים שהמציאו כחיקוי לכנסיה הפרוטסטנטית³⁴ (עמ' 323) ויש הטוענים, כי לאחר מכן נלקח על ידי אביו, לתקופה מסויימת, לבקר שם פעם בשבוע. בכך הרגיש אביו, כי הוא יוצא ידי חובת "חינוכו" של הרצל, לקשר הנוצרי עם העם היהודי.

מדברי בנו של הרצל נוכל להיווכח, כי הרצל עצמו התנצר רשמית וכך חנך את ילדיו לחיות כנוצרים פרוטסטנטיים דתיים, אלא בעוד שהוא לא נתן לכך פומבי מסיבות קונספירטיביות, כדי למשוך את העם היהודי למלכודת ההתבוללות, הרי שבנו היה פטור מבעיה זו וחשף את זה בפומבי.
כאמור לעיל, הרצל, אשתו וכל צאצאיו היו גם חולי נפש.

רופא השיניים מכס נורדאו – נורדאו היה סגנו של הרצל בהסתדרות הציונית ומייסדיה. הוא חי עם נוצריה, עובדה שהיקשתה על התכנית החשאית של הציונות לנצר את כל העם היהודי בארץ ישראל כדי לפתור לדעתם את בעיית האנטישמיות. הנוצריה הציעה לנורדאו לבצע לעצמה "גיוור" נוצרי-רפורמי, אך נורדאו סירב. הרצל תמך בסירובו וכתב לו – „הרי בודאי לא נבצר מאזרח יהודי, כלומר מאזרח "המדינה היהודית" הקיימת לשאת נכריה בת חוץ לארץ. על ידי נישואין אלו היא תהפך ליהודיה מבלי לשים לב לדתה, אם יהיו לה ילדים, הם יהיו יהודים ממילא” [”זכרונות נורדאו”, מכס נורדאו, עמ' 108]. הכשלון של הרצל לממש את שאיפת חייו לנצר את כל היהודים בחו”ל באמצעות האפיפיור, גרם לו ליצור תכנית חדשה – הבאת כל היהודים על-ידי קיבוץ גלויות לארץ אחת. עדיף שארץ זו שתהיה ארץ-ישראל ואז הוא יוכל לממש את חלומו להיות המשיח הנוצרי ואם ייווצרו קשיים, ניתן להעביר כאמור לעיל, את כל היהודים בינתיים לאוגנדה או לארגנטינה ושם לנצר את כל היהודים ולהעבירם רשמית לנצרות הפרוטסטנטית האונגליסטית שעל ברכיה הוא התחנך בבית-הספר וכן לדאוג ל”השבחת הגזע”, באמצעות נישואי-תערובת. הרצל מתאר את השבחת הגזע במכתבו לנורדאו, כפי שהובא לעיל וכן בספרו – „התנועה להקמת מדינה שאני מציע לא תזיק לצרפתים האיזראליטים כשם שלא תזיק למתבוללים משאר הארצות...**יכול יכול להתבולל בשלוה**, משום שהאנטישמיות הנוכחית תידום לנצח” (”מדינת היהודים” תיאודור הרצל, עמ' 17).

”תיאוריית הגזע” רק אומצה ע”י הנאצים, אך הומצאה על ידי ראשי הציונות והאנטישמיות הופנמה לגרעינה האידיאולוגי: אחת מהחלטות האו”ם הידועות (מ-10.11.1975) היתה ההחלטה שהציונות היא גזענית וכן המדינה שהיא הקימה. פירסום החלטה זו התקבל בארץ בזעם רב, מה שהוביל לביטול ההחלטה הנ”ל (ב-16.12.91). כתגובת-נגד, החלו לקרוא לשדרות ורחובות רבים על-שם הציונות. **מאידך**, החלטה זו של האו”ם ביחס לעובדות ההיסטוריות אמורה להחשב עדיין כהחלטה מתונה, **כי המציאות עולה על כל דמיון**, מכיון שסגן מייסד הציונות, רופא השיניים מכס נורדאו וכן הרופא היהודי צ’זארה לומברוסו היו אלו שפיתחו את **”תיאוריית הגזע”**, שהיתה הבסיס המרכזי בפיתוח האידיאולוגיה החולנית הנאצית – „היה זה (= היהודי) צ’זארה לומברוסו, רופא וקרימונולוג שטבע את המונח ”מנוון” במאה ה-19 כדי לתאר מצב א-נורמלי...הנתפסת כהתפוררות מפיצי האידיאולוגיה הנאצית אימצו בחום את המונח הטכני ועשו בו שימוש כדי להשחיר מוסיקה דחיה [= כגון מוסיקה יהודית]...**בספרו ”התנוונות” מ-1892 משתמש הסופר הציוני מכס נורדאו בתיאוריית של למברוסו**...ב”ניוון” הזה כמו במקרה של וורלן [= קוד מבנה וצורת גולגולת והשפעתם כביכול על האופי] אליה הוא נחשף בסוף המאה ה-19. לתיאוריית זו היו השלכות הרות-אסון. היא הפכה בידי הנאצים כנורמה לשימוש, גם בקשר להדגשת הקביעה של ערך מוסיקלי ואמנות באמצעות בחינת המקור הגזעי [= ושעל בסיסה הם יצרו את השמדת יהודי אירופה].

זו אירוניה [= עובדה עצובה ונלעגת] יוצאת מגדר הרגיל, שלומברוסו ומכס נורדאו, שאת עבודתם בחרו הנאצים לאמץ ולנכס לעצמם, שניהם היו יהודים” [ד”ר אלברכט דימלינג/ מאמר ”מוחרמת על-ידי הנאצים – מוסיקה מנוונת” (”מוסיקה בגלות”, עמ' 8, הוצאת הקונסרבטוריון המלכותי, קנדה, 2011)].

מושג ה”התנוונות” (Entartung) ו”תיאוריית הגזע” שפיתח מכס נורדאו, מופיע בספרו של היטלר ”מיין קאמף”. בהשראת שם ספרו של מכס נורדאו, כתב בשנת-1922 הנאצי ד”ר האנס גונתר מפרייבורג את ספרו ”מדע הגזע של העם הגרמני”. חוקרי ”המכון להסטוריה בת זמננו” במינכן, הוציאו לאור בשנת תשע”ו את ספרו של היטלר ”מיין קאמף” במהדורה עם הערות והם גם הוכיחו שהיטלר אימץ את תיאוריית הגזע על-פי ספרו של גונתר המבוסס על ספרו של מכס נורדאו. נורדאו אף דאג לבסס את הציונות מתחילתה, על הגזענות האנטישמית.

נורדאו יצר את הביטוי האנטישמי ”יהדות השרירים” (Muskuljudentum), מתוך הפנמת התעמולה והקריקטורות האנטישמיות הגרמניות, שהיהודים הם עם טפילי (פרזיטי), נצלן ומנוון גופנית ועל כן הוא נאם בקונגרס הציוני הראשון, בהקדימו לנאומו את המוזיקה של האנטישמי שתמך מאוחר יותר בנאציזם – ריכרד וגנר³¹ (עמ' 122). „השוואה שנקט נורדאו, שררה גם בערש הלאומנות הנאצית. רוח הלאומנות ה”פולקיסטית” עמדה ביסוד התפיסה של מנהיגים בתנועה הציונית במערב אירופה, אשר נורדאו היה להם לפה...”דמות היהודי” סימלה את היעדר השורשים והמוסר של ישראל ללא ”דם ואדמה””⁴⁰ (עמ' 80).

נורדאו כתב: „התעמלות היא בעלת חשיבות עליונה ליהודים...אנחנו חסרי כח שרירים ויכולת, שהרי במשך אלף שנות חיי גטו איבדנו את כל הכשרים הגופניים...בנאומם...ציין בעיקר את פסיכולוגיית הגזעים...תיאוריה שתרמה לא מעט להלך המחשבה הנאצית” (שם, עמ' 82). האנטישמיות ו”תיאוריית הגזע והשבחתו” היו מושרשות היטב בחוגי היהודים המתבוללים הנבערים מדעת (= תורה) בגרמניה.

לאחר מלחמת העולם הראשונה, נכבשה פולין הקונגרסאית ע”י גרמניה והגרמנים דרשו לבצע גרמניזציה מיידית של יהודי פולין. בראש משרד החינוך הגרמני הועמד „מנהל ”בן דת-משה” לפי המלצת חוגים יהודיים בברלין...חבר הרייכסטאג מהמפלגה הדמוקרטית...ד”ר לודוויג האס...השקפותיו על יהדות פולין: הם...לדעתו הם התערבבו בודאי עוד לפני מאות בשנים עם הטאטארים ועל כן הוא רואה בתור יעודו הנעלה ההיסטורי, להפוך את השבטים האלה, הפראיים למחצה על פאותיהם ומעיליהם הארוכים, לאנשים תרבותיים, לפי דוגמת היהודים הרפורמיים בבאדן! ראשית כל לדעתו, לאסור את ה”חדרים” ובתי התלמוד-תורה ולהקים עבור ילדי ישראל המסכנים בתי ספר יהודיים-גרמניים, על יסוד חוק לימוד חובה” [רבי יעקב רוזנר, ”זכרונות”, בני ברק, תשל”ט, עמ' קצ”ה].

העם היהודי היה גאה מאז ומעולם על-כך, שהוא אינו נגרר לרמה הפרימיטיבית של הערצת כוחות הגוף והספורט שבהם מתייחדים בעלי-החיים והגויים, בעוד שהעם היהודי מתייחד ומאופיין ברמה הגבוהה של היותו ”עם

הספר" שכוחו בפיו ובלימוד ניתוחי (= אנליטי) של מקורותינו, **לעומת** הגוים שכוחם היה בעיקר בשריריהם. לעומת האנאלפבתיות של רובה של האוכלוסייה הסובבת במשך אלפי שנים, אפילו במשך כל שנות הגלות, כל ילד יהודי בן שלוש כבר למד לקרוא בספר "ויקרא". באוזני כל יהודי הדהדה קריאת הנביא, "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' " [זכריה ד, 1]. **לעומת זאת**, הציונות הורידה את העם היהודי לרמה חייתית של הערצת כוחות הגוף וכיום כאשר נבחרת ישראל, שנכללים בה גם גויים, כושלת במשחק ספורטיבי מול נבחרת של הגויים, אנו חווים במדינה יום-אבל. בסרט שהופק עבור הקונגרס הציוני³², יוחדו דקות רבות לתאור הספורט בלימודי גימנסיה "הרצליה" בת"א ואגודות "מכבי" במושבים ובערים. בזמן הפקת הסרט, עבדו מליוני יהודים בעבודות פיזיות בארה"ב ומעט מאוחר יותר עבדו כחמישה מליוני יהודים בברה"מ ובמרכז אירופה עבדו מאות אלפי יהודים בחקלאות במאות כפרים.

לפני עשרות שנים סיפר לי יהודי, שהוא זוכר שבקטנותו התארגנו למעלה ממאה אנטישמיים עם מוטות ברזל, אלות וסכינים לפרוע במיעוט היהודים החקלאיים החרדים בכפרו ליד העיר חוסט, בהרי הקרפטים. היתה שם משפחת קופל, שגובהם היה כגובה הארזים. אבי המשפחה ושלוש בניו הרגיעו את היהודים בכפר ואמרו להם שהם לבד כבר יטפלו בפורעים. כאשר התקרבו הפורעים, בני המשפחה התיירו את הסוסים ממוטות העגלות הארוכות שלהם ונכנסו בין המוטות, הניפו את העגלות הכבדות אל-על ורצו איתם במהירות לעבר הפורעים שנסו על נפשם. אם כן, לאיזה עם יהודי מנוון מבחינה גופנית התכוונו הציוניים וראשיהם? אלא שכאשר הציוניים וראשיהם הפנימו את התעמולה האנטישמית והפכו בעצמם לאנטישמים בעלי שנאה עצמית, הם היו מוכי-עוורון והתגייסו בלהט פסיכוטי בלתי נשלט, להתקפה על תדמיתו של העם היהודי בגולה.

„רבים מבין הציונים...אימצו והטמיעו בעולם המושגים שלהם, דמות יהודי מסכן וחיוור של תחום המושב שייחסו להם האנטישמים למיניהם“⁴⁰ (עמ' 123). „היה אופנתי בחוגי הנאומים הציוניים להצהיר מעל כל במה ש"כדי להיות ציוני טוב, אדם חייב להיות מעט מן האנטישמי" (שם, עמ' 250, הערה 112). „מכיון שהטענות להמשך בידולם ורדיפתם של היהודים בגלל דתם או תרבותם איבדו מכוחם, ממילא עלה ערכו של הטעון הביולוגי כצידוק לרדיפתם: היהודים הם בני "גזע" שונה ומיוחד, תכונותיהם המיוחדות טבועות במהותם הביולוגית. כך הפכה שנאת היהודים לשנאת הגזע השמי, לאנטישמיות. מקור המונח "אנטישמיות" בשנות ה-70 של המאה ה-19, **פרי המצאתו** של הפובליציסט וילהלם מאר והוא נשען בפירוש...על הבסיס החומרי של האבולוציה של המינים ועל השונות בין בני אותו מין...משה הס (1812-1875) שהיה אחד הראשונים מקרב היהודים (= המתבוללים) עצמם שקראו להתחדשות לאומית בארץ ישראל, התייחס בספרו "רומא וירושלים" (1862) ליהודים כגזע [= הספר שעל פיו ר' א. י. קוק ביסס את ספרו "אורות מאופל" (בטאון המתנחלים "נקודה", תשמ"ב)...הציונות אימצה לפיכך את המושג Volk אומת גזע שעוצבה ב"דם ואדמה", כפי שזה קנה לו אחיזה במרכז אירופה של המאה ה-19“⁴⁰ (עמ' 19-18).

„ביטוי בוטה יותר מכך לרעיון הייחוד הגזעי של היהודים שהיה טבוע בהלך המחשבה של (= היהודו-נוצרים) בני התקופה, הם **דבריו של חיים נחמן ביאליק** (= המשורר הלאומי של השמאל, שאותו כה העריצו ר' א. י. קוק ובנו, משורר שהעריץ את "המשיח" הנוצרי ומשיח השקר שבתאי צבי) במסיבת עיתונאים באוניברסיטה העברית, בראשית שנת 1934: "גם אני, כמו היטלר, מאמין בכוחו של רעיון הדם"...נקודת המוצא (=האנטישמית) המקובלת של הציונים היתה שאכן, "התכונות היהודיות" המושמצות הן אותות של **ניוון** שהחיים בגולה נתנו בהם ושתפקידם לחלץ את היהודים ממסלול ה**ניוון**...לזו של "יהודי חדש" בדמותו של אזרח "נורמלי" במדינה מערבית מודרנית“.

כידוע, תפיסה פרימיטיבית, אנטישמית וגזענית זו **הקצינה כיום** לממדים של טירוף, כאשר ראשי הציונות כיום בממשלה ובמערכת המשפטית חוקקו חוק שהיה אופייני למשטרים אפלים בעבר, לזרוק לכלא את אלו ממבחר העם היהודי, היחידים שנשארו יהודיים, אם יסרבו לעבור תהליך של התנצרות כ"יהודים חדשים" וימשיכו ללמוד בשקידה וברציפות את התורה. כיום, ישנו במדינת ישראל משרד ממשלתי **שממשיך** תפיסה גזענית זו, המרכז את כל הפעילות הפולחנית של הספורט. החינוך-הציוני להפגנת השרירים ולאלימות פיזית "הצליח", באופן מסחרר. משרד-החינוך מדווח שכמעט תשעים אחוזים מהתלמידים המתחנכים במוסדות הציוניים מדווחים מדי שנה שהם נחשפו לאלומות מצד חבריהם והם אלו שבידיהם יופקד בעתיד גם הצבא, בו הם ישמשו כחיילים וקצינים. אחוז דומה של מורים, גם הם מהנחשפים מידי שנה לאלומות תלמידיהם והם מקיימים על כך מחאות, באמצעות השבתת הלימודים.

מושג "התחיה", באתוס הציוני – מושג "התחיה" הוחזר ע"י הגזען האנטישמי ארתור רופין לאתוס הציוני³⁹ (עמ' יב). כידוע, מושג "התחיה" מופיע רבות בהסטוריוגרפיה הציונית, כמושג מכונן המבטא את הפיכת חלק מיהודי הגולה בהגיעם לארץ מהווה מתה להוויה חיה ונושמת, כאשר הגולה נתפסת כמרחב מת בו נמצאים היהודים שאומנם מהלכים על רגליהם, אך למעשה הם נחשבים כמתים מבחינה חומרית, שהרי אם הם נחשבים כחיים, אין את מי להחיות. תובנה גזענית זו של "תיאוריית הגזע" הופנמה ע"י הנאצים, כשתעמולה זו הבשילה לכדי יכולת רציחת העם היהודי על-ידי הנאצים במחנות ההשמדה.

חשיבה זו של היהודי כאדם מת בעל גוף חי-מת, הופנמה דרך הציונות אל גרעינה של האידיאולוגיה הנאצית, אשר גרסה כי רוב היהודי בגולה הינו למעשה מת ההולך על רגליו והינו חסר רגישות, שיש רק לנקות את המרחב ממנו. כך גם נבנה מחנה ההשמדה כדי ליצור „מצב אונטולוגי [= מהותי] של הקרבן כהוויה מתה...במרחב המוות היה המוות מצב של הוויה“ [בועז נוימן, "התרבות הנאצית-מרחב, גוף, שפה", עמ' 81, ספריית מעריב, הוצ' אוניברסיטת חיפה].

ר' א. י. קוק כידוע לא זכה כבר מילדותו להתחנך על לימוד התורה בטהרתה. הוא התחנך כבר מילדותו בגיל 10 על ברכיה של ספרות התעמולה של ההשכלה והציונות תוך ערבובה עם לימוד התורה [מאיר בר-אילן, "אזכרה", ח"א, עמ' קצח-ט, ירשלים, תרצ"ז] וכן בבחרותו ובהמשך חייו [יצחק ניסנבוים (מנהיג המזרח"י של פולין), "עלי חלדי", עמ' 189,

ורשה, תרפ"ט] ולכן הוא משתמש בכתביו פעמים רבות במושג הגזעני של "התחיה" וגם אחד מחיבוריו מוכתר בשם "אורות התחיה". **נראה כעת**, כיצד הוא הפנים בשלמות את הגזענות האנטישמית של "התנוונות" העם היהודי בגולה וכיצד הוא מבצע את החילול והחילון של מושגי הקדושה המופיעים במקורות היהדות, כפי שהתמחה בכך א. בן-יהודה – „שרוצים להתפתח בבריות גופא[=בבריות הגוף]...להגן על אומתנו” [הרב אהרן רוזנברג, "משכנות הרועים", ח"ג, עמ' 1108]. **בחיבורו "אורות מאופל"** (ס' לז) שאותו הוא יצר, כדברי בנו, בהשראתם של כתבי המומר הציוני משה הס [בטאון המתנחלים "נקודה", תשמ"ב], הוא מחקה את התעמולה הציונית, שעל-פי (היסוד הפרוטסטנטי של) הבנת המציאות כחומרית, **יש ליצוק לתוך ביטויים של קדושה מהתורה, את תפיסת המציאות הארצית והחומרית הציונית** [פרופ. אניטה שפירא, "המוטיבים הדתיים של תנועת העבודה", עמ' 255 ואילך] **ולכן** גם הוא כתב ("אורות מאופל") באותו סגנון – „ההתעמלות שצעירי ישראל עוסקים בה בארץ ישראל לחזק גופם... היא משכללת את הכח הרוחני של הצדיקים העליונים העוסקים ביחודים של שמות קדושה...”. הוא אינו מסתפק בכך ואף מגיע להקצנת המצאותיו, שהדהימה את גדולי התורה – „עבודת הקדש הזאת (= של המתעמלים) מעלה את השכינה מעלה מעלה, כעלייתה על ידי שירות ותשבחות שאמר דוד מלך ישראל בספר תהלים” (שם, ב"אורות מאופל"). **כתוצאה מהשוואה זו**, ר' א. י. קוק הגיע למסקנה הפוכה מכל מה שמופיע במקורות היהודיים ולכן הוא גם **לא יכל** לציין את המקור לדבריו, **כפי שהוא בעצמו הודה במכתב להוריו**, שהוא אינו מציין מקורות להגיגיו, **כיון שאף אחד לא יוכל למצוא כל קשר בין דבריו למקורות התורה שבכתב ובעל-פה** [”אגרות הראי”ה”, חלק ד', אגרת א', מט] **וכן**: ש„אצל הפושעים, הנפש בריאה יותר מאשר אצל היראים” וכן שגוען הגדלות „מי שמתנגד לי, או שמוחו קטן או שהוא רמאי” [”המעין”, תשרי, תשמ"ו, כ"ו, גליון א'].

ר' א. י. קוק מסגל בשלמות את "תיאוריית הגזע" הציונית, שהעם היהודי הוא הוויה מתה במובן החומרי שיש להתייחס אליה כגוויה שניתן להחיותה ולא במובן הרוחני כפי שמופיע במקורותינו – „ובגבורת ה**בשר** תאיר הנשמה ותחיית המתים בגוויות [חצי גוף עליון מת- מס' עדיות (א, ז) (”מלאכת-שלמה”)]” [”אורות התחיה”, לג, עמוד פ]. **רואים אנו**, שר' קוק מתאחד עם התפיסה האנטישמית והגזענית של הציונות, שהוגדרה כ”שליטת הגלות”, היות שחסרה לדעתם לעם היהודי לאומיות, שהוא מושג חומרי שאינו יהודי כלל **ולכן** הוא מתאר את הגלות כ”מיותרת” [”שמונה קבצים”, ה יח (כרך ב', עמ' פא)], על אף שבכל מקורות ישראל מופיעים הסברים רבים על המטרות הנעלות שעל עם ישראל לממש בגלות, הן ביחס לעצמו והן ביחס לאומות והרמח”ל כתב על כך בהרחבה [”דעת תבונות”, סימן קנח]. **מאידך**, מתריע ר' א. י. קוק שלא לשלול את הגלות הרוחנית **אלא להיפך, לשקוע בכל שיטות הטומאה והכפירה** (הפרוטסטנטיות), שאותן יש לצקת לתוך מקורות היהדות, **כאשר רק אז מקורות היהדות יהפכו להיות "ארמון התורה"** [”אגרות הראי”ה”, ח"א, אגרת רצ"ו, כסג-ד, ירושלים, תשמ"ה].

למותר לציין, שכל גדולי התורה בתקופתו שנחשפו לכתביו, הזדעזעו וראו בכך הפיכת כל מקורות היהדות על פיהם וכינוהו בכל כינויי-הגנאי האפשריים (אך כאשר הם נזקקו לעזרתו, בעיקר בנושאי פיקוח נפש או כשניסו להניאו מהתנהלותו, הם כמובן כינוהו בתוארי כבוד כדי שישמע להם). חלק מכינויי הגנאי רוכזו עם מקורותיהם (כגון: כופר, אפיקורס, מקולקל, משוגע, משכיל וכו') בספרו של הרב אהרן רוזנברג (”משכנות הרועים” בחמישה כרכים, החל מעמוד 1076). תיאודור הרצל היה שותף מלא ל”תיאוריית הגזע” שפיתח סגנו (שהגזע היהודי נחות כביכול) ולכן הוא הצטער על כך שבידוד היהודים [של ”עם לבדד ישכן”, מספר במדבר (כג ט)] הפריע ל”השבחה הפיזיולוגית של הגזע שלהם, באמצעות הכלאה עם אחרים”³⁶.

”תיאוריית הגזע” חילחלה לעומקה של התנועה הציונית – „ארתור רופין, ”אב ההתיישבות” [= ויו”ר ”המשרד הארץ הישראלי”, מייסד מערכת החינוך הציונית בארץ]³⁹ (עמ' ג') ונוצרי-פרוטסטנטי (שם, עמ' ו') [קרא ל”טיהור הגזע היהודי”. אפילו עליית היטלר לשלטון לא ערערה את אמונתו של רופין בקיום (= הבעיות של) ”הגזע היהודי”: בשנת 1933 הוא ערך ביקור אצל ד"ר האנס גונתר (= הנ"ל), חוקר נאצי בענייני ”תיאוריית הגזע” ודן עמו במאפיינים הגזעיים של היהודים. ד"ר רופין גם טען שההבדל בין האשכנזים והספרדים גזעי ושהגזע האשכנזי עליון, יותר אוטנטי ויותר קרוב לגזע האינדו-אירופי. **בכך**, שיחקה האווגניקה (= השבחת הגזע) תפקיד חשוב בתהליך ”הסלקציה” ו”הקליטה” של העולים” [בחלוקת רשיונות העליה טרם הקמת המדינה והחל מקום המדינה]³¹ (עמ' 61 וראה שם, עוד דוגמאות רבות לכך בשאר האליטות הציוניות).

רופין גם גרס (שם), שהתיימנים אינם יהודים טהורי-גזע, אלא טיפוסים מיוחדים (ערבים שהתגיירו, או כאלה שדמם מעורב בדם ערבי). דבקותו של רופין בתיאוריית הגזע של נורדאו [הציוני היחיד ששימש לו דגם לחיקוי]³⁹ (עמ' ז'), כפי שהיא נוסחה על-ידי היטלר, השליכה לדידו גם על עידוד רצחניות-עיוורת של ערבים ויהודים כחלק מובנה באתוס הציוני – „אולי אין לנו מנוס מרצח הדדי”²⁸ (עמ' 60). רופין גם השפיע השפעה מכרעת על גיבושה של תיאוריית הגזע הנאצית, כפי שעולה מעבודת הדוקטורט של פרופ. איתן בלום מאוני' ת”א על ארתור רופין³⁹ [עיתון ”הארץ” 9,10,2009]. מאידך, גם הבולשביזם הרצחני ברוסיה ככלי מהפכני הצית את דמיונו, כפי שהוא כתב ביומנו²⁸ (עמ' 134). גם „בן-גוריון השליך את הגדרותיו הקומוניסטיות על הגשמת הציונות...שסוציאליזם משמעו סובייטים וחשמול – כל אלה נמצאו להם אנלוגיות [= מקבילות] אצל חלוצי ארץ-ישראל” (שם). הבולשביזם הסובייטי המשיך להנחות את התנהלותה של תנועת העבודה באמצעות שמעון פרס גם בשנת תשל”ד, כפי שכתב ראש הממשלה דאז מטעם תנועה זו יצחק רבין, על שמעון פרס וחבריו – „מיום שהפסיד (= שמעון פרס) בהתמודדות אתי על ראשות הממשלה...מנוי וגמור עם שמעון פרס כי הוא וראשות הממשלה בישראל ראויים זה לזה ואין להפריד. הנחת יסוד ”מצקה” זו, שעליה ביסס חתך בלתי-נלאה זה את אשליותיו...לא הכיר מגבלות. ”הכל מותר”, הדלפות וחתימה

מתמדת...וערעור מעמדה של הממשלה לפי המשנה ה**בולשיוויסטית** הנודעת: ככל שיהיה רע יותר, יהיה טוב יותר לאנשי פרס ולמנהיגם" [יצחק רבין, "פנקס שירות", עמ' 534, ספרית מעריב, תשל"ט].

אומנם, עם עליית היטלר לשלטון ובמיוחד לאחר מלחמת העולם, מיהרו "רוב חברי מפא"י" להכריז דוקא על הימין האתאיסטי כנאציזם ופאשיזם יהודי (שם, עמ' 383 הערה 30). השרה לשעבר שולמית אלוני, מקימת מפלגת ר"ץ (מאוחר יותר היא נקראה בשם מר"צ), כינתה בכנסת לפחות שש-עשרה פעמים את ציבור שומרי המצוות בשם "נאציזם" [המאגר של "מנוף" – האגודה נגד השמצה]. כפי שנראה להלן, שגם את "הכחשת השואה" יצרו דוברי הציונות. התייעוד הנ"ל, ממחיש את הידוע מכבר, ש, מהרסיך ומחריביך ממך יצאו" [ישעיהו (מט, יז)].

כאמור לעיל, "הסלקציה" שנערכה עם קום המדינה התבצעה גם לפני קום המדינה, לגבי מניעת חלוקת סרטפיקטים עבור עשרות אלפי החרדים שרצו לעלות לארץ [ראה ספרה של ד"ר אירית צ'רניאבסקי "בעור שיניהם", תשע"ו]. המוסדות הציוניים הקציבו רק מעט סרטפיקטים עבור החרדים, כשכמעט כולם ניתנו לחלוקה לרב הראשי דאז ר' א. י. קוק, כדי שיחלקם לרבנים שיעלו לארץ וישמשו כרבנים של "הרבנות הראשית" מטעם של "הועד הלאומי" הציוני, כיון שגדולי התורה בארץ ובחו"ל נאבקו נגד מוסד זה, שנבחר על-ידי ועד שנשלט ע"י גופים יהודו-נוצריים והושחת על היסודות של הנצרות הרפורמית, לדוגמא: עקירת ההלכה של ירושת הבן ולא הבת, שעל-פי היסוד הנוצרי-הפרוטסטנטי של השיויון נקבע שהבת תירש בשיויוניות, יחד עם הבן.

גדולי התורה נאלצו לכתוב לר' א. י. קוק במכתבי-בקשה תארים פיקטיביים, כדי שיענה לבקשתם לתת סרטפיקטים במקרים של פיקוח נפש, כמו במקרה של מרן הרב מבריסק, שלא היה מסוגל לשקר ולכתוב לו תארים אלו בעצמו ולכן ביקש מבית הדין בבריסק שהם יכתבו לו את התארים והמכתב והוא רק יחתום, כעדות בנו בכורו, כי ר' א. י. קוק היה עובר בקפידה על התארים שכתבו לו מספר פעמים ["מלאכים כבני אדם", שמחה רז, עמ' 292].

על פי "תיאוריית הגזע" הציונית, החרדים היו גם גזע נחות, שיש לסלקו מן העולם. ולדימיר ז'בוטינסקי (מורו של מנחם בגין) העריץ את ראש הפשיזם האיטלקי-מוסוליני, שכרת ברית עם הנאצים במלחמת העולם השנייה ולאבא אחימאיר (ראש "ברית הבריונים"), היה טור קבוע בעיתונו של ז'בוטינסקי – "מפנקסו של פשיסטן".

ז'בוטינסקי גם העריץ את היטלר, משום שהוא, הוציא מוניטין בעולם לרעיון של טרנספר המוני³¹ (עמ' 207). **ז'בוטינסקי שהקים את ארגון הטרור "אצ"ל", היה גזען-אנטישמי ככל ראשי הציונות ונוצרי פרוטסטנטי חילוני, ולכן גם היה דטרמניסט (=הדוגל בהעדר בחירה חפשית)** ⁴⁰ (עמ' 60) ואכן הוא כתב אז, שהחרדים במדינת היהודים יהיו סוג ב' ויצטרכו לחתוך להם את הזקנים, כפי שלבסוף עשו הנאצים בגיטאות ובמחנות ההשמדה (וכפי שעדיין בשנת תשע"ו), משתדלים קצינים בכירים בצה"ל להורות, שיש לחתוך באלומות זקנים של חיילים דתיים ולהשליך לכלא את סרבני הגילוח ואת אלו שהעניזו לפרסם ולדווח על כך ברדיו) וכה היה חזונו – „בבית הלאומי נכריז על אותם יהודים שלא יסירו מעליהם את חלד הגלות ויסרבו לגלח את הזקן והפיאות כעל אזרחים ממדרגה שניה, לא ניתן להם זכות בחירה" [עיתון "הארץ", 22.10.1919].

אם סימן הזיהוי החיצוני המובהק ביותר של היהודים עוד לפני היותם לעם [כמובא במסכת יומא (כח:), ש"קיים אברהם אבינו אפילו עירובי תבשילין..."] (ובספר ה"זהר") הזקן והפיאות נחשב אצלו כ"חלד הגלות", **אם כן, היותו פשיסט, מעריץ של היטלר, גזען ואנטישמי שהמיר את יהדותו בנצרות הפרוטסטנטית, תוך ניהול יחסים מזוהמים עם בתו של ההיסטוריון שמעון דובנוב, כיצד ניתן היה לדעתו לכתוב את עצמו ? "אולי" אישיות גלותית חלודה!**

שנאה עיוורת זו שז'בוטינסקי רחש למי שנשאר יהודי, מסבירה אולי כיצד יתכן שעד היום, מנהלי "מוזיאון ה"אצ"ל" מזכירים לשבח את **הרוצח אברהם תהומי** שרצח את פרופ. דה-האן, רוצח שהיה ממקימי ארגון רצחני זה.

„רעיון **"דם ואדמה"** אומץ ע"י אנשי רוח...אחד הנחרצים שבהם היה זאב ולדימיר ז'בוטינסקי...התעמקתי בשאלה זו וענתי לי... – בדם...הרגש של העצמיות הלאומית טבוע ב"דמו" של האדם, בטיפוס הגופני-הגזעי שלו, ורק בו בלבד" ⁴⁰ (עמ' 84).

השווה והשווה בין האידיאולוגיה הציונית והאידיאולוגיה הנאצית, בתחום "תיאוריית הגזע" ו"השבתת הגזע" (אווגניקה): שיויון האידיאולוגיות – האידיאולוגיה הציונית קיבלה בשלמות את טיעוני האנטישמים והקריקטורות שלהם לגבי היהודים, כפי שהוכחנו לעיל והמציאה את "תיאוריית הגזע", שהנאצים קיבלו ואימצו בחום. כמו כן, כל הסיעות הציוניות וראשיהם היו מאוחדים בדעה, שעל פי "תיאוריית הגזע" כדי ליצור את "הפתרון הסופי" של בעיית היהודים, יש ליצור תנועת התבוללות גורפת של העם היהודי, כדי לחסל את העם היהודי, אלא שהיו חילוקי דעות ביניהם מה נקרא "התבוללות".

הזרמים המרכזיים בציונות ובראשם (כפי שהוכחנו לעיל) הרצל, נורדאו, א. בן-יהודה, וולפסון, רופין, וייצמן וכן ראשי תנועת הפועלים – בן גוריון וחיים הזז, גרסו שנישואי תערובת, אינם מהווים "התבוללות" אלא "השבתת הגזע" היהודי הנחות ובמדינה שהם רצו להקים, גם כאשר בת-הזוג היא גויה היא תחשב כישראלית/יהודית ובמיוחד אם היא תקפיד על ציוויה של הנצרות האוונגליסטית: **א. לגור במולדת. ב. לא לדבר לשון-הקודש, אלא דוקא את השפה העברית המודרנית, בהיותה מושחתת על יסודות הנצרות האוונגליסטית. ג. אם היא תקפיד שכל אורחות חייה יהיו מושחתתים על יסודות הנצרות הפרוטסטנטית. ד. היא תהיה מחויבת ל"המצאת העבר", מתקופת התנ"ך ועד ימינו, על פי יסודות הנצרות הפרוטסטנטית – שיויון, ארציות/חומריות (מדינה חילונית, שאיפה לקריירה, או חיים בקומונה/קיבוץ וכו'), האמונה שאין בחירה חופשית (= דטרמניזם, כי כביכול ממילא האדם תמיד יחטא ולכן יש להסתפק רק בפעולות סימוליות מסוימות, במקום הדקדוק בכל המצוות), תפיסת המציאות בזמן ומרחב **לא על-פי התורה**, אלא בכפוף לתפיסות הנלמדות על-פי יסודות הנצרות הרפורמית באקדמיה ולפי האידיאולוגיות הכפופות לנצרות זו.**

תנועת-הפועלים גרסה את הקצנת היסוד הנוצרי של הארציות/חומריות לכדי מטריאליזם (שהמציאות כולה היא רק חומר) ולכן את "אותו האיש" יש להעריך רק על הדברים הארציים שלדעתם הוא קידם בעולם (הרצל, בן-גוריון ואיינשטיין הצהירו שהם האמינו בשיטה האלילית של העוצמות והאידיאות של ברוך שפינוזה, כאשר מושג "האלוקות" מנוסח כמין סוג אליל נוצרי). לעומת הרצל ועוד רבים מראשי הציונות שהאמינו בנצרות הפרוטסטנטית-הרוחנית ובפרט העריצו את "אותו האיש" וחלקם גם נהגו בפולחנים נוצריים, כשרבים מצאצאיהם התנצרו רשמית. על חלק גדול מראשי ציונות אלו שהאמינו ב"אותו האיש", רוכז חומר תיעודי למכביר בספרו של פרופ. צבי סדן ("בשר מבשרנו" – האיש מנצרת בהגות הציונית).

צבי סדן מטפל, לדוגמא, באישיותם הנוצרית של בן-ישראל, אשר גינצבורג (= "אחד העם"), משה הס, פרופ יוסף קלוזנר, יוסף חיים ברנר, המשורר הלאומי של השמאל – חיים נחמן ביאליק (ראה על-כך גם בדבריה של פרופ. זיווה שמיר ב"מקור ראשון", עמ' 12 מהתאריך 15.5.99), המשורר הלאומי של הציונות הדתית והימין – אורי צבי גרינברג וכמובן הרצל ועוד. כפי שהוכחנו לעיל, רוב רובם של ראשי הציונות שהוזכרו לעיל, סברו בדיוק כמו הנאצים על-פי "תיאוריית הגזע" והתעמולה האנטישמית, שהיהודים הינם עם מת, נצלנים, פריזטים, החיים על חשבון העמים מסביבם ושיש להתייחס אליהם כחומר גולמי ואבק אדם. תנועת הפועלים השתלטה אחרי מלחמת העולם הראשונה על התנועה הציונית. היא דגלה ב"ציונות המדינית" של הרצל, אך גם דגלה בציונות מרכסיסטית ובשיטות פעולה בולשביקיות ובכך היא דחקה לשוליים את שיטת "המרכז הרוחני" של "אחד העם", יריבו של הרצל.

זרם שולי זה בהנהגת "אחד העם", חלק על הרוב בתנועה וסבר שאין להקים מדינה ושנישואי-תערובת נחשבים כבר כ"התבוללות". תלמידו המובהק של "אחד העם" היה **חיים נחמן ביאליק** שיצר קרן כספית, שבאמצעותו הוא העלה לארץ כשלוש מאות "סופרים", "משוררים" וציירים ציוניים. זרם זה סבר שיש להפוך את העם היהודי לעם נוצרי פרוטסטנטי וכדי לשמור אותו מנישואי-תערובת, יש לשמר מספר סמלים מצומצם. לדוגמא, מתוך אינספור הלכות מצות שמירת השבת יש לשמר רק את מניעת החלק הקטן של חילול שבת בפרהסיא, כהדלקת אש ונסיעה בשבת וכן למנוע אכילת חזיר בפרהסיא וכן שימור הייחוס היהודי על ידי מתן תוקף חוקי לבתי-הדין בנושא זה, אך סמלים אלו צריכים להיות כפופים ליסודות הפרוטסטנטיות ושיש לשנותם, אם יסודות אלו מקצינים בחברה המערבית [ראה על כך באריכות ב"בעיות הרוחניות של הציונות" של נשיא "המזרחי", הרב אביגדור עמיאל, תרצ"ו].

בהשפעת זרם זה ותנועת ה"חרות", נוצר ה"סטטוס קוו" המפורסם במדינה שהוקמה בתש"ח ולא בהכרח משום השפעתה של תנועת "אגודת ישראל" ותנועת "המזרחי". כידוע, ראשי התיבות של "המזרחי" הוא – "מרכז רוחני" של "אחד העם". גרעינה של תנועה זו שהושפעה מכתבי "אחד העם", הורכב מחברי התא המחתרתית "נצח ישראל" ביישובת וולוז'ין, שתקנותיה ואופייה הובאו בחיבורו של פרופ. י. קלוזנר "נצח ישראל" בהוצ' "מוסד הרב קוק". **הרב שאול ישראלי**, תלמידו של ר' א.י. קוק, מכליל בספרו "פרקים במחשבת ישראל" (עמ' 513-515) קטעים מספרו של "אחד העם" – "על פרשת דרכים", להבנת מהותו של עם ישראל, כ"דברי אלוהים חיים".

כידוע, "השבחת הגזע" על ידי התבוללות העם **מחד** ושמירת סמלים אלו מאידך, לא עזרו ל"אחד העם" למנוע נישואי-תערובת אפילו לגבי בתו שהתנצרה רשמית ונישאה נישואים נוצריים.

"תנועת בית"ר" בראשותו של ולדימיר (זאב) ז'בוטינסקי גם היא גרסה את התבוללותו של העם היהודי תוך שמירת מספר סמלים יהודיים ומניעת נישואי-תערובת, כמו שגרס "אחד העם". תלמידו של ולדימיר – מנחם בגין, היה נאמן לתפיסה זו, אך כאמור, בכפוף ליסודות הנוצריים. לדוגמא: הוא שמר אף בביתו על כשרות סמלית, אך כראש ממשלה כאשר היתה שביתה במסעדת ה"כנסת", הוא הלך עם עוזריו לאכול במסעדת פיגולים של יענקל'ה, חבר תנועת "החרות", כי בגין אמר – „העיקר שליענקל'ה יש לב יהודי חם“ [מעדותו של עד ראייה – עקיבא איסרליס]. מהסיבה הזו יתכן שהוא חשש שמרן הרב ש"ך התכוון גם אליו, כששאל בכאב בעצרת ייסוד "דגל התורה" את בני תנועת הקיבוצים – „במה אתם יהודים, האם בכך שאתם אוכלים שפנים“? סיפר לנו בנו אפרים ש"ך, שהיה אז פקיד במשרד החינוך בירושלים, שלמחרת העצרת פקד עליו בגין לשאול את אביו אם הוא התכוון גם אליו.

נכדו של מנחם בגין, בנו של בני בגין, הצהיר בראיון לעיתונות שהוא כבר אינו מזהה את עצמו לא כיהודי ואף לא כציוני. ז'בוטינסקי, כמוכח לעיל, העריך את היטלר ואת מוסוליני שיצר את התנועה הפשיסטית באיטליה. ז'בוטינסקי אף פקד על תנועת הנוער שהוא הקים, לחקות בסממנים שונים את תנועת-הנוער ההיטלרסטית ה"היטלר יוגנד" ואת הפשיסטים. כאמור, ז'בוטינסקי התנגד ל"השבחת הגזע" גם באמצעות נישואי-תערובת. הוא תקף בעיתונו "היינט" בשנת 1932 את התנועה הרפורמית בכתבה תחת הכותרת – "ריפארים אידנטום". הוא כתב – „דבר אחד אני יודע בבירור, שכל התנועה הרפורמית, עם כל ענפיה, הגרמנית, האמריקאית והבריטית, מבחינה היסטורית היא ברכה לבטלה. אני שייך לדור שעומד בחוק מאד מעיסוק בדת מבחינה רגשית ורציונלית...לכן הריפורמים היו אמורים למצוא אצלי סימפטיה...קשה להרגיש סימפטיה לדבר שאין לו זכות קיום וחיות. הוא לא משחק תפקיד בפיתוח העם היהודי [= באמצעות ניצורו האונגליסטי] ואינו יותר מ"הובי", כמו אסיפת בולים...הרעיון היחיד שלהם זו התבוללות [= נישואי תערובת]. אם הרפורמים לא היו קושרים את הרעיונות שלהם עם הרעיון הנמוך והפחדני של התאבדות של עם והתבוללות [= אלא רק באמצעות "תיאוריית הגזע" של התבוללות פנימית באמצעות התנצרות לאומית אנונגליסטית] אז אולי היה נתפס הרעיון החדשני, אבל שום תכונה לא יכולה להצדיק אותה או לעזור לה, כשהשורש והמהות שלה היא התבוללות, אסימילציה [= נישואי תערובת]. התמצית של הריפורמה היא להתערבב בין העמים הזרים“. אומנם, ראינו שהוא דגל ב"תיאוריית הגזע" ושיש לקבוע בחוק את שומרי המצוות כגזע נחות, שאין לתת לו זכות בחירה.

הנאצים כידוע, לא גרסו את התובנה האנטישמית והגזעית של הציונים, שיש לגרום לרציחת רובם של יהודי אירופה, אך מאידך ניתן "להחיות" את היהדות "המתה" שבגולה ואת היהודים שבה, באמצעות ניצור חלק קטן ומובחר דווקא מתוך יהודי מזרח אירופה ואחר כך "להשביחו" ³⁹(עמ' ט') באמצעות טיהורם מיסודות הגזע השמי (שם, יא) על-ידי נישואי-תערובת וכל-שכן שהנאצים לא גרסו שניתן להשביחו באמצעות ניצורו של העם היהודי כולו. הנאצים סברו בפשטות, שעם שהינו מת, אינו ניתן להחייאה ובמיוחד שהציונים בעצמם הציגו את היהודים כעם מת, באתוס הציוני שלהם. הנאצים קבעו ב"חוקי נירנברג" המפורסמים לשימחה, שיש להכליל את כל היהודים כגזע נחות שלא ניתן להחיותו והשמידו אפילו יהודים שהתנצרו כבר מלפני ארבעה דורות ואפילו נוצרים יהודיים מצד האב ולא רק מצד האם, כפי שמופיע בתורה לגבי ההלכה "מיהו יהודי". הנאצים השמידו גם את הציוניים, על-אף שהם שרו בדבוקות ובגרון נחר "עולם ישן, עד יסוד נחריבה" ונשבעו לדבוק בעקרונות הנצרות הגרמנית הלאומית והמרכסיסטית ולא להשאיר שריד ופליט מכל העבר המפואר בן אלפי שנים של אוצרות התורה והוגיה. ספרים שונים נכתבו על ההתנכלויות של התנועה הציונית בשואה, כדי למנוע את הצלת יהודי אירופה ב"שואה" ולעיתים על-ידי אלו שבאו במגע אישי עם ראשי הציונות, כשכותבי הספרים הללו פעלו להצלת העם היהודי. חוגי הימין מתפארים שגם הם עסקו בהצלה, אם כי לא כמו החרדים, אך במסמך הנמצא במוזיאון ניל"י מה-1.38.1931 ממליץ בנציון נתניהו, שעדיף לעסוק במניעת סיפוחה של אוסטריה לגרמניה, מאשר לעסוק בהצלת יהודי אוסטריה. רבי מיכאל וויסמנדל (שפעל בכל כוחו בתחום ההצלה) כתב את ספרו "מן המיצר" והוא מתאר שם את מניעת הצלת מליון יהודי הונגריה וסביבתה על ידי ראשי הציונות מתוך נסיונו האישי וכן מתוארים הדברים בספרו של יואל ברנד "בשליחות הנידונים למוות". הוא מתאר כיצד בן-גוריון באמצעות "מנגנון החושך" שלו ניסה למנוע ממנו להוציא לאור את ספרו באמצעות שיגור שליחים אליו שאיימו על חייו. בן-הכט סיפר שרבים מראשי הציונות פנו אליו כדי שימזער את גילוי חלקם בשיתוף הפעולה עם הנאצים בהשמדת העם היהודי, בספרו "כחש", שהותר לפרסום בישראל רק לאחר החלטת שלטון זה בא". שבת בית-צבי פירסם את ספרו "הציונות הפוסט-אוגנדיה במבחן השואה" בשנת 1977, בו הוא מתאר על-פי אינספור נתונים את השתקת הרצח במחנות ההשמדה על ידי ראשי הציונות ועיתוניה ועל הקשר בין "שלילת הגלות" באתוס הציוני לבין חוסר המעש וההתנכלויות של התנועה הציונית להצלת העם היהודי ועל השימוש ברצח זה, על-ידי עיצוב המיתוסים ההירואיים של השואה במערכת החינוך הציוני שאליו הצטרפו גם ספרי ה"היסטוריונים החדשים" המגבים את דבריו.

"הכחשת השואה" רק אומצה על-ידי הניאו-נאצים, אך הומצאה על-ידי דוברי הציונות

כדי להגן באמצעות המצאת "הכחשת השואה" על הציונות בתקופת השואה שהחלה עוד בזמן משפט קסטנר, מינה את עצמו הר-סגור מאוני' ירושלים וכן מינו את עצמן אניטה שפירא ⁸(עמ' 42) ובפרט דינה פורת מאוני' ת"א בספריהן, להיות הסנגוריות של התנועה הציונית בתקופת השואה ואף קיבלו כמובן את "פרס ישראל". הם עשו זאת בעיקר על-ידי נסיון של הכפשת והכחשת התיעוד העשיר, על הדחיפה לשואה והעזרה לכך באמצעות הציונות, כפי שכתבה שפירא (שם, עמ' 42) על התיעוד המדוקדק של ש. בית-צבי בספרו, כתיעוד ש"איננו עומד במבחן הביקורת", ללא כל הוכחה ממשית. גם במקרה זה אימצו בחום הניאו-נאצים גישה זו, של העלמות חלקים היסטוריים ממה שקרה בשואה והחלו לפתח תחום מחקרי בעקבותיהן, של "הכחשת השואה", באמצעות הרחבה גדולה יותר של העלמה לגבי מה שהתרחש בשואה, בדיוק כפי שהנאצים עצמם אימצו בחום את "תיאוריית הגזע" שהמציאו ראשי הציונות, הקצינו אותה ויצרו על-פיה את מכונת ההשמדה של העם היהודי. הציונים לא שעו לאזהרת מרן ה"חפץ חיים" ממש לפני השואה, שמעשיהם מובילים את העם היהודי לכך שאלוקים ימנע בכח את שבירת הגבולות בין ישראל לעמים, על פי מה שהאלוקים הבטיח "יצב גבולות עמים תחתינו" – שאלוקים ייצב בכח את הגבולות בין ישראל לעמים, אם פורקי כל עול מבין היהודים ינסו לפרוץ גבולות אלו על-ידי התערות בגויים ואם הם ימשיכו למרוד ב"שבועות" האלוקות. חיים הזז, היה מראשי דובריה של הציונות, שעל "הגיגיו" נבחנו בבחינות הבגרות במוסדות הציוניים. הזז הסביר, שמפלגות הציונים הוציאו את עצמם מהכלל היהודי, חצו את הגבולות וחברו לדת ולעמים שאינם יהודיים ולמען הסר ספק הוא הבהיר ש,,אין הציונות והיהדות דבר אחד אלא שני דברים השונים זה מזה, בוודאי שני דברים הסותרים זה את זה, כשאדם אינו יכול להיות יהודי הוא נעשה ציוני... הציונות מתחילה ממקום הריסת היהדות [= "את הישן עד היסוד נחריבה"] ממקום שתש כוחו [= החיובי] של העם. דבר אחד ברור הציונות לא המשך ולא רפואה למכה, היא עקירה והריסה. אדרבא היא מסיחה את דעתה מן העם, מתנגדת לו, הולכת נגד רצונו ורוחו, חותרת תחתיו ועוקרת אותו ופורשת ממנו לדרך [= לדת] אחרת, למטרה רחוקה ומסוימת, היא וקומץ אנשים בראשה, גרעין של עם אחר: בבקשה לשים לב !! לא חדש ולא מחודש אלא אחר, מי שאינו סבור כך [= היינו, הציונות-הדתית] או שהוא טועה או שהוא מרמה את עצמו" [חיים הזז, "שואה משמים", מוסף "הארץ", 1943].

חיים וייצמן שימש בזמן מלחמת העולם השנייה כנשיא ההסתדרות הציונית ולאחר מכן היה לנשיאה הראשון של מדינת ישראל. הוא תמך במעשי הנאצים וגרס שלא רק את החרדים יש להשמיד תחילה אלא גם את הזקנים, כיון שהם אינם יכולים לשמש כ"חומר גלם" יצרני לשם הקמת המדינה הציונית והוא הגדירם כ"אבק אדם". חיים וייצמן תירץ בכך את מדיניות העתיד של הציונות, בהשתקת השואה בשנים הראשונות של ההשמדה. הוא הסביר אז בקונגרס הציוני, כפי שהובאו דבריו ב-New Judea, בטאונה הרשמי של ההסתדרות הציונית באנגליה (אפריל 1937) – ,,אמרת לווועדה המלכותית הבריטית, כי תקוותם של ששת מליוני יהודי אירופה היא הגירה. נשאלתי: "התוכל להביא ששה מליוני יהודים לארץ-ישראל?" ענתי: "לא...הבאים בימים [= הזקנים] ילכו. הם ישאו את גורלם או לא ישאו. הינם אבק כלכלי ומוסרי בעולם אכזרי...רק ענף ינצל...עליהם לקבל זאת...הם ישאו ויסבלו, ימצאו את דרכם באחרית הימים...". חיים וייצמן אמר בנאומו ב-1938 – ,,הארץ אינה יכולה לקלוט את כל יהודי

אירופה. אנו רוצים שרק הטובים שביהודים יגיעו אלינו [= התפיסה הגזענית הציונית]. אנו רוצים שרק בעלי ההשכלה יבואו לארץ, בכדי להעצים את התרבות. היהודים האחרים יאלצו להישאר במקומם ולקדם את פני הגורל הצפוי להם. מליוני יהודים אלה אינם אלא אבק על גלגלי ההיסטוריה, שיש להפריחו ברוח. אין אנו מעוניינים בהגעתם לארץ. אין אנו מעוניינים שתל-אביב תהפוך לגטו נוסף של תת-רמה"³¹ (עמ' 213).

דוד בן-גוריון גם כתב כאחד מגדולי האנטישמים הגזעניים על יהודי התפוצות בספרו "יחוד ויעוד" שהם אינם, אלא ערב-רב ואבק אדם, ללא לשון, ללא חינוך, ללא שרשים. לאחר ליל-הבדולח שבו התחילה האלימות הפיזית כלפי יהודי גרמניה הוא אמר, שבשתי האפשרויות: הצלת עשרת אלפים ילדים שיעברו לאנגליה או הצלת רק חמשת אלפים מהם בתנאי שהם יגיעו לארץ, הוא היה מעדיף את האפשרות השנייה³¹ (עמ' 211). לפי אותה משוואה, בן-גוריון היה בוחר מתוך מליון הילדים שנכחדו בשואה, במקום להציל את כולם ולהביאם לדוגמא לארה"ב, להביא רק חצי מליון ילדים לארץ ושחצי מליון ילדים יחנקו בתאי-הגזים. בנאומו על חוף ימה של ת"א באותה עת, הוא אמר שעדיף לממן עוד כבשה בארץ ישראל, מאשר לממן בכסף זה הצלת עוד יהודים ("שרופי הכבשנים מאשימים", תש"ך).

המחזאי ס. נ. ברמן מעיד במאמר שכתב בספר "חיים ויצמן – בונה ציון, המדינאי, איש המדע" [עורך: מאיר וייסגל, הוצ' האוני' העברית, ירושלים] – „מישהו פתח את המקלט. 22 ליוני 1941. הרדיו הביא את החדשות: גרמניה פתחה בהתקפה על רוסיה. הגרמנים כבר חצו את הגבול. התבוננתי בויצמן. עיניו היו אפלות... "כן", אמר, "לבני-עמנו שם, למיליונים מהם, צפוי גורל איום ומבעית", אבל לאחר רגע אורו עיניו, הוא גחן קדימה. "בסופו של דבר – וזה החשוב מכל – עתידה מלחמה זו להביא ברכה לאנגליה" הוסיף. „ויצמן שמר על מעמדו כנתין בריטי, עד שבוע אחד לפני שהחל למלא את תפקידו כנשיא ואז משלא יכול להוסיף ולהחזיק בנתינותו הבריטית, קיבל אזרחות ישראלית" [כחש", עמ' 29, הערה 9]. **יו"ר ההסתדרות הציונית בארה"ב, הראב"י סטפן וייז**, לחם בתקופת השואה להקשחת חוקי ההגירה של ארה"ב, כדי למנוע הגעת יהודים שניסו להציל את עצמם מציפורני הנאצים, בטענה שהגעתם מהווה חבלה במאמצי המלחמה של בעלות-הברית בנאצים [“שרופי הכבשנים מאשימים”, ב"ב, תש"ך ועוד].

הנרי מונטור, סגן יו"ר ההנהלה של "המגבית היהודית המאוחדת" הציונית, כתב מכתב מ-1,2,1940 **לרבי ברוך א. רבינוביץ ממרילנד בארה"ב** שהפציר בו לסגת מהמדיניות הגזענית-אנטישמית של הציונות ולהתחיל בפעולות להצלת היהודים מההשמדה של הנאצים. כבא-כוחה של ההסתדרות הציונית, מונטור הסביר לו את המדיניות הגזענית של הציונות – „הסלקציה" [= ההפרדה] היא גורם שאין להמנע ממנו בקשר לבעיות ההגירה לארץ-ישראל. "סלקציה" פירושה – בחירתם של גברים ונשים צעירים אשר הוכשרו באירופה למטרות פרודקטיביות [= יצרניות], בין אם בחקלאות או בתעשייה...“ [כחש", עמ' 291].

עם קום המדינה, חל שיפור מסוים במעמדם של אלו שהחליטו לא לחבור לציונות ולהשאר כמו העם היהודי המקורי – החרדים. מעמדם של היהודים בעיני הגזענים-האנטישמים, היהודו-נוצרים הציוניים בארץ, כבר לא נחשב כחומר מת גולמי מן הדומם – "אבק" שיש לנקות אותו מהמרחב, אלא כחומר מן החי – ג'וקים (טיקנים מגעילים) שיש לנקותם מן המרחב, כך הגדירם בשנות התשעים השופט המחוזי של באר-שבע, עיר האבות. שופט זה לא רק שלא נזרק ככלב נתעב לכלא על הסתה להשמדת-עם ושיסוע העם תוך טיפוח שנאה חולנית, אלא אף קיבל גיבוי נרחב מכל הרשות השופטת, כדעה לגיטימית שניתן להשמיצה במרחב הציבורי. **לראשונה** במדינת ישראל קיבלה "תיאוריית הגזע" עליה מושתתת הציונות שנוכסה על-ידי הנאצים, **גושפנקא משפטית גורפת** כדעה לגיטימית [בלא להזכיר חלילה וכמובן, שמדובר בתאורייה זו (תאורייה = הסבר של תופעה, הנשען על מערכת השערות בלבד)], על אף שתאורייה זו אומצה בחום על-ידי הנאצים ושעל בסיס תאורייה זו תוכננו מחנות ההשמדה, שהשמידו כששה מליוני יהודים. **לנוכח דברים נחרצים אלו, אין כל פלא בכך, שהבריטים וכל אומות העולם יחד עם הנאצים, שיתפו פעולה עם הציונות כדי להשמיד כמעט את כל היהודים באירופה.** כידוע, רק לאחר שראשי הציונות שוכנעו שהנאצים מצליחים להשמיד את רובם של יהודי אירופה, הם חיפשו ומצאו אליבי למען ההיסטוריה בכמה פעולות "הצלה" סמליות, כהצנחת 27 יהודים באיטליה שכמעט כולם נרצחו, כאשר לקסטנר היה גם כן חלק בכך כפי שהוכח ב"משפט קסטנר" וכן הקמת "בריגדה יהודית" של סיוע, בעיקר בנושאי אפסנאות והספקה לבעלות-הברית.

הפעילות הסמלית הידועה ביותר היא קביעת "יום השואה" במדינת ישראל בעיקר עבור מורדי הגיטאות, שמסיבה זו קבעוה בסמיכות לחג הנוצרי-אוונגליסטי "חג העצמאות". יש רבים הרואים בכך קביעת יום-זכרון ציני, הדומה להתנהלות ארגון הפשע – "המאפיה" האיטלקית, שלאחר חיסול אחד מיריביהם, הם מניחים על קברו את זר התנחומים הגדול ביותר וכך לאחר שראשי הציונות ועסקניהם סייעו בחיסולם של כמעט כל יהודי אירופה, הם יצרו **יום זכרון** (שבמהלכו נשמעת צפירת של דקה, שמקורה בצלולי פעמוני הכנסיה הנוצרית, שלעתים קראו להתכנסות בכנסיה לצורך הסתה וטבח ביהודים) ומוזיאון – "יד ושם" ובמיוחד שהם משתמשים בכך כתעמולה, כדי להצדיק בעיני העולם את הקמת המדינה. גורמים רבים מכיוונים שונים תקפו את עסקני הציונות על שהיא עושה, לדבריהם, שימוש ציני ומניפולטיבי (= פעולה מפוקפקת, להולכת שולל) מנושא השואה לצרכיהם הפוליטיים, בבחינת „הרצחת וגם ירשת".

ביקורת זו מופיעה, החל מגדולי התורה שהזהירו עוד לפני השואה שהציונות מובילה לשואה ואחרי השואה הם תקפו את הציונות על שימושה בשואה לצרכיה הפוליטיים וכלה במפלגות הימין, בלוחמי הגיטאות, אנשי מחקר אקדמי וניצולי שואה³¹ (199-222) **שהאשימו** בכך את הנהגת הציונות. „המונחים "חומר אנושי" ו"חומר גלם" [= ביחס ליהודים], היה נפוץ מאוד באוצר המילים של הפעילים הציונים באותם הימים, כולל בפי בן-גוריון. המונח הקולקטיבי הזה שמוריד את האדם לדרגת חומר גלם, הוא מונח פוגע הן לפי הדת והן לפי ההומניזם החילוני, הרואה בכל אדם אישיות מיוחדת במינה ולא בורג חסר שם במכונה הציונית. גישה כה פטרנליסטית (= צורת

שליטה המתיימרת לדעת מה טוב לנשלטים ושוללת בכך את עצמאותם) מאפיינת את התנועה הציונית מתחילתה, עוד בטרם עמדו בראשה יוצאי רוסיה. יחסם של הציונים ליהודים כאל חומר אנושי מביא באופן טבעי להתעניינות באווגניקה, כלומר בהשבת הגזע³¹ (עמ' 60). הנאצים חיקו בדקדקנות את ראשי הציונות במחנות ההשמדה, **הן** ביחס ליהודים כ"**חומר-אנושי**" מת **והן** כ"אבק-אדם" כדברי וייצמן **והן** בעריכת ה"סלקציה" בגיטאות – מי למוות ומי לחיים.

לאחר השואה, ראשי ודוברי הציונות לא "היכו על חטא", על כך שכל פעולותיהם החל מהקמת התנועה הציונית גרמו לגלי אנטישמיות קיצוניים באירופה (והמצאת "תיאוריית הגזע"), הפרת השבועות על ידיהם בארץ [שלא למרוד באומות (בבריטים ובערבים) ו"לא לעלות בחומה" – רש"י: "יחד ביד חזקה" (ההעפלה הבלתי ליגלית)], **שעונשה הנקוב מאת האלוקים במסכת כתובות** (דף ק"א עמוד א): "...אמר להם הקב"ה לישראל אם אתם מקיימין את השבועה מוטב **ואם לאו אני מתיר את בשרכם כצבאות וכאילות השדה**" (שם), היינו, ה' יגרום לגויים **להתיר** ולחוקק חוקים ("אני מתיר"), שבשר ישראל יהיה מותר מלכתחילה וכל ההורג יותר יהודים הרי זה משובח, **ממש ובדיוק כפי מה שקרה בשואה** ובכל זאת ברוב חוצפתם, **באמצעות "המצאת העבר"**, שופרות התעמולה שלהם זעקו – "אמרנו לכם". **נראה להלן** כיצד כנגד כל הקצנה של הפרה ומרידה בשבועות אלו, הגיעה הקצנה אנטישמית יותר, כשלב נוסף ב"פיתרון הסופי" של הנאצים לגבי היהודים: בשנים **1882-1920** התנועה הציונית החלה למרוד בערבים ומאוחר יותר באימפריה הבריטית – עידוד עליה המונית, מניעת עבודה מערבים, התנכלות למסחרם ובמיוחד צעדות-הפגנה של תנועות נוער ציוניות לכותל. **התוצאה** – גלי אנטישמיות מציפים את אירופה ובמיוחד בגרמניה **ומ-1920 הערבים פורעים ביהודים**. ב-**1922** מתחילה גם סדרת ספרי "הספר הלבן" למניעת גלי העליה וצמצום שטחי המחיה היהודיים בארץ. ב-**26.2.32**, ז'בוטינסקי מתגרה וקורא בעיתונו "היינט", "לצפצף" על האיסור הבריטי לעליה לארץ (בן גוריון מצטרף באיחור לקריאתו זו וכותב ביומנו על "הציונות המורדת") ומוקם רשמית ארגון הטרור "אצ"ל" (= ארגון צבאי לאומי), לשם מרידה מזויינת בבריטים ובערבים. **התוצאה** – היטלר מארגן מיידית התעללויות ביהודים, באמצעות "חטיבות הספורט" שלו. בשנת **1933** התנועות הציוניות מתחילות למסד את מלחמתן להפרת השבועה, **המזהירה מתוצאות הרוט-שואה** במציאות של "עליה בחומה".

תנועות "החלוץ" ו"ביתר", מתחילות להתארגן להקמת מערך אוניות להעפלה לארץ. **התוצאה** – המפלגה הנאצית בראשותו של היטלר עולה לשלטון בשנת **1933** והיטלר הופך לראש ממשלה, תפקיד שהוא עדיין חסר סמכויות-על, אך הוא מתחיל להתארגן לשם קבלת סמכויות אבסולוטיות. בשנת **1934** מתחילה לפעול תנועת ההעפלה ומתמסדת ב-**1935**. **התוצאה** – בשנת **1935** היטלר מאחד את התפקידים של ראש ממשלה ונשיא והופך להיות המנהיג הכל יכול בגרמניה – "פירר" [מנהיג] ומפלגתו הופכת למפלגה החוקית היחידה (תאריכים אלו מופיעים בכל המחקרים העוסקים ב"שואה" וראה לדוגמה בספרו של שיירר, "עלייתו ונפילתו של הרייך השלישי").

סמכויות אלו נותנות לו את האפשרות להוציא לפועל את "הפתרון הסופי" לחיסול יהדות אירופה **באופן המותר** על פי החוק ברייכסטאג – "הריני מתיר את בשרכם כצבאות ואילות השדה". משנת **1935** הגרמנים מתחילים לתכנן את הפתרון הסופי בדקדקנות ובשלבם, בתחילה באמצעות הסתה בביטאון המפלגה הנאצית, שדם יהודי הפקר ומותר ואפילו טוב לשופכו. חוקיות זו מגובה ב"חוקי נירנברג" מתאריך-**15.9.1935** וכאשר הודיע ריינהרט היידריך, ראש משטרת הביטחון על ההפעלה המבצעית של "הפתרון הסופי", היינו, השמדת-עם בסיום ועידת גרוס-וואנזה ב-**20.1.42**. **כאמור לעיל, העונש הנקוב** בגינה של הפרת השבועה שלא להתגרות באומות – "...הריני מתיר את בשרכם כצבאות וכאילות השדה", **לא איחר לבוא!** בראשית שנת-**44** מתחילה התעמולה וההתארגנות להקמת "הבריגדה היהודית". **התוצאה** – באותו חודש, מוצאים להורג עשרים אלף מיהודי הונגריה, בחסות השלטון שם. יש לציין שבשנת-**44** יהודי הונגריה היו את הריכוז היהודי הגדול והיחיד שנותר באירופה, שעדיין לא סבל מדיכוי הנאצים בגיטאות ובמחנות הריכוז וההשמדה. ב-**5.44**, התארגנות הבריגדה מגיעה לשיאה: **התוצאה** – הורטי, מנהיגה של הונגריה, שולח טרנספורט ראשון של יהודים, לחיסולם באושוויץ.

ב-**7-8.44** הורטי מפסיק את המשלוחים, פסק-זמן מאת האלוקים לציונים, שאולי יחדלו הם מהתגרותם בנאצים, אך ב-**20.9.44** מוקמת "הבריגדה היהודית". **התוצאה** – **באותו חודש** הורטי מסולק מהשלטון ואת מקומו תופסת המפלגה הנאצית ההונגרית ומתחילה לשלוח את היהודים לאושוויץ ברכבות המוות ב-**15.10.44** וכמו כן מתקבלת ההחלטה בספטמבר באותה שנה לחסל את גיטו לודז' הענק ולשלוח את היהודים משם, לתאי הגזים.

על התנהגותם התת-אנושית של ראשי הציונות במניעת ההצלה של מיליוני היהודים בשואה, נכתב כבר רבות. את עומק השפל בהתנהגות זו ניתן לראות א. בהכשלת הצלת למעלה מ-**800** אלף יהודי הונגריה ועוד **200** אלף מהסביבה, כאשר אחת הדמויות הבולטות בהכשלה זו הוא מי שלימים התמנה להיות פקיד במשרד האוצר במדינת ישראל – י. קסטנר וכאשר הוא הואשם ב"משפט קסטנר" הידוע, עשו הבג"ץ דאז וממשלת ישראל יד אחת לזיכוי, **כיוון שמשמעות האשמתו היתה האשמת כל ההנהגה הציונית במניעת ההצלה** ועל כך נכתב הספר "כחש" של בן הכט. ראשי הציונות ובראשם נחום גולדמן, נשיא הקונגרס היהודי העולמי, פנו אליו כדי שיצנזר את חלקם בהאשמה זו. גם לאחר שהוא צנזר מעט את הספר והשמיט מסמכים על מעלליהם, הצנזורה בארץ מנעה במשך שנים את הופעתו של הספר כאן בארץ. קסטנר חוסל לבסוף ע"י יהודי, כפי שחוסל במלחמת תש"ח מפקד הבלוק האכזר גרינבוים, בנו של שר הפנים. ידועים מעשי ההשתקה נגד חשיפת ופרסום השואה בזמן אמת על ידי ראשי הציונים וכבר הובאו על כך הוכחות בספרים אחרים (ראה "בשליחות הנידונים למוות" יואל ברנד, או ב"מן המיצר" למיכאל וויסמנדל, וב"כחש", הוצ' "לדורי" מהד' ו', עמ' 99: „פרופ. אקצין: הציונים, הסוכנות היהודית והג'וינט נמנעו מלפרסם בעיתונות האמריקאית את השמדת היהודים").

במשפטו של קסטנר, הוכח גם בעליל שהוא העיד לטובתו של רב-המרצחים קורט בכר במשפטי נירנברג ובכך **הצילו מחבל התליה**. נכדתו של קסטנר, ח"כ מרב מכאלי (יו"ר מפלגת "המחנה הציוני") ניסתה **באמצעות מסמכים**, למזער את חלקו של סבה בעדותו, שבהחלטה להעיד לטובת רבי-המרצחים היו מעורבים ראשי "הסוכנות היהודית" (ובראשם דוד בן גוריון), **כהכרת טובה** על שיתופי הפעולה המסחריים בין רבי-המרצחים בעיצומה של המלחמה, לבין ראשי הסוכנות היהודית, היינו, "גילוי נאה" שמדובר לא רק על פושע אחד אלא על חבורת-פשע של ראשי הציונות.

ב. התנאי הבסיסי להצלחת השמדתם המהירה של ששת המיליונים, היה שיתוף פעולה עם רצח זה על ידי "גייס חמישי" מתוך העם היהודי עצמו, כפי שהודה פון ויסליציני קולונל ה-0.0. ש., **שיטתנו** היא להשמיד את היהודים באמצעות עצמם. אנו מרכזים את היהודים בגיטאות – באמצעות היהודים: אנו מגרשים את היהודים ע"י יהודים ואנו ממיתים אותם בגאז – בידי היהודים" ("**כחש**", שם, בעמ' 109). כל המחקרים על הרכבו של "גייס חמישי" זה הסיקו חד משמעית, שה"משטרה היהודית", ה"קאפוס" וכו', הורכבו כמעט לחלוטין מתוך שורות המפלגות הציוניות והבונד ועוד, שהשתייכו ל"משכילים", אף שכמובן היו בהם רק מעטים שנהגו באנושיות, **כפי שכבר בעבר** הגרמנים השתמשו באקדמיה באמצעות "גייס חמישי" של אקדמאים יהודיים, לריסוק שקרי של נכסיו הרוחניים.

אם הקשר של סיבה-תוצאה הנ"ל היה חד פעמי, אתיאסס היה יכול לחשוב שזה **קשר מקרי של צירוף נסיבות** הרות אסון ולא תוצאה, אך **אחרי 3 פעמים** זו כבר **חזקה שמדובר בתגובה של תוצאה**, אך כאשר קשר זה קורה פעמים רבות ולמעשה כל הזמן, **מוכת שזוהי תוצאה וודאית בכל המקרים!** יש להיות מאוד הזוי כדי לטעון עדיין שזו פרשנות או מקריות ואפילו בקיבוץ נירים של "השומר הצעיר", **אחרי 3 פעמים** בהן התרחשו נזקים כבדים תוך כדי עבודתם ביום כיפור, **גם הם הסיקו** שהם ניזוקו **כתוצאה** מעבודתם ביום זה והפסיקו לעבוד בו.

שואה שנייה: מאז המרד בערבים והקמת המדינה **במקום אוטונומיה** (שסוכם עליה בפגישת המלך פייסל עם פרופסור דה-האן ושסוכלה ברציחות, **הרצח הפוליטי הראשון בארצנו**, בפקודת מפקד ה"הגנה" בירושלים דאז, יצחק בן צבי). **התוצאה היתה:** מאז הקמת "השומר" הציוני **שיצחק בן צבי** (לימים, נשיא המדינה) היה ממסדיו, מעל מאה שנות מלחמה **הכי ארוכה בהיסטוריה שעדיין מתמשכת** ללא סוף! 50,000 הרוגים, כחצי מיליון פצועים בגוף ו**לאו בנפש** (בקרבנות, התאבדויות, תאונות בצבא ופעולות איבה) והפיכת 4 מיליון יהודים לנוצרים רפורמיים **באמצעות** מערכת החינוך, **הנשלטת כאמור על ידי אקדמיה נוצרית-פרוטסטנטית** וההמשך בנישואי תערובת.

„כיום מייחסים לעיתים קרובות את המניעים האנטישמיים, למבקרי הציונות. זו אינה תופעה חדשה. הראב"י אלמר ברגר מהמועצה האמריקאית ליהדות מציין: "בכך מנסה הציונות מההתחלה למנוע דיון לגופו של עניין, בהוקיעה את המניעים האנטי-ציוניים". רוגזם של הציונים "מובן בהחלט", כיוון שביקורת על הציונות מעלה שאלות חשובות מאין כמותן בתחומי ההומניזם, הפוליטיקה והדת. בתחילת המאה ה-21, **למרות עוצמתה הצבאית והפוליטית של מדינת ישראל, נותרה לציונים אך מעט מאוד סבלנות לוויכוחים עם אנשים המטילים ספק בעצם הצדקתה המוסרית של הציונות, או עם אנשים השופטים את הציונות על-פי אמות המידה של היהדות ואינם מסתכלים על היהדות דרך הפריזמה [= מנסה] של הציונות**. כפי נראה, הציונות וכוח המשיכה שלה השתנו מאוד, בשמונים השנים האחרונות: הפלג החילוני השמאלני איבד את הלהט של החלוצים. לעומת זאת, עבור הציונים הדתיים הבעלות על הארץ היא **בראש סדרי העדיפויות** [= כפי שכבר תקף אותם לפני תשעים שנים **נשיאם אביגדור עמיאל**, שראה בציונות הדתית זן של הנאציזם הגרמני³⁷] ונצמדים היום לתנועה ימנית חילונית ואף מנסים לעמוד בראשה. יחד עם זאת, ההתנגדות לציונות ולמדינת ישראל בשם התורה שומרת לא רק על עקרונותיה ומטרותיה, אלא אף על מהותה הרוחנית"³¹ (עמ' 33).

הרצל העריך את האנטישמים וראה בהם "אנטישמים הגונים". הוא גם כתב – „האנטישמים יהיו לידידיו הנאמנים ביותר. הארצות האנטישמיות יהיו לנו לבעלות ברית" [פרופ. תום שגב, ימי הכלניות: ארץ ישראל בתקופת המנדט, עמ' 46, ירושלים: כתר, 1999]. על ידידים כבר נאמר: „אמור לי מי הם ידידיך ואומר לך מי אתה".

הרצל סבל מהפרעות נפשיות והיה נתון במילכוד הזייתי, שהוא יורשו של משיח-השקר שבתאי צבי. היו לילות שהרצל היה מפקפק אם הוא בכלל שפוי, כפי שמצטטו הביוגרף שלו (ראובן בריינין, "חיי הרצל", ניו יורק, תרע"ט, עמ' 114) – „באותם הערבים שלא הציגו שום אופרה, הייתי מפקפק בבריאות דעתי". מלך איטליה גם הבחין במניעי הטירוף המשיחי השורים על הרצל וקבע – „גם הוא, שבתאי צבי, היה קצת משוגע" (ט' בת-הרמה, "גם אם לא תרצו, זו אגדה", על פי מחקרו של א' פאוול, ב' אייר תש"ן, עמ' 29). פעם רשם בסיפוק את העובדה, כי הרב הראשי בסופיה „רואה בי את המשיח" (יומנו, רישום מיום 10,3,1900, ספרי הימים, ח"ד, עמ' 128). בראשי פרקים לאחד מנאומיו, **משווה הרצל בין פעילותו לבין פעילותו של שבתאי צבי** ("תיאודור הרצל, נאומים ומאמרים ציוניים", ח"ב, ירושלים תשל"ו, עמ' 358). הוא רושם כתקציר בפתיחת נאומו – „חסד השולטן- זה היה דרכו של שבתאי צבי". גם כשביקר בירושלים, השתוקק להכלא, כפי ששבתאי צבי נכלא (במגדל גליפולי) במרומי מגדל דוד – „רעיון טוב היה זה מצד השולטן, אילו היה מצווה לכלאני כאן" (א. ביין, "תיאודור הרצל", ירושלים, תשל"ו, עמ' 250).

בנו מתאר את אביו³⁴ (וכן בעדות בנו המופיעה בספר "נגוהות מן העבר", י. נדבה, ת"א, תשכ"א, עמ' 69), כמי ש„כמעט כל הסרסורים הדיפלומטיים המתווכים והשליחים של אבי, בעבודתו לייסד ממלכת יהודים, ממירי אמונתם".

מי הם אותם הסרסורים והמקורבים שהיו קבוצה מגובשת של "ממירי אמונתם", נראה בוודאות שהם קבוצת פרוטסטנטים שהיו שבתאיים מודרנים, מה עוד שהרצל דימה את עצמו כשבתאי צבי המודרני.

יתכן שגם את "מדינת היהודים", כתב אחד מסוכני הארגון השבתאי עבור הרצל, כיוון שרמתו של הספר מבחינה ספרותית הרבה יותר איכותית מהמחזות שכתב הרצל לתאטרון.

חיים ויצמן כתב ["מסה ומעש", חיים וייצמן, ירושלים, תש"ט, עמ' 51]: לגבי תופעה ש, כמעט מראשית הופעתו הקיפה אותו מעין "חצר" של מעריצים, שראו את חובתם לשמור עליו מפני מגע קרוב עם ההמון". וייצמן מוסיף וכותב שם – „אנוס אני לומר כי יסודות מסוימים כאילו קראו ליחס זה“ ואילו, „שמואל אלמוג³² בדיונו בדבר הזיקה בין הציונות למשיחיות, מסכם, לנוכח כמה מהתבטאויותיו של הרצל: "התייחסותו של הרצל לשבתאי צבי היא רומנטית וחובבת מעיקרה".

מתוך יומנו של הרצל, ברשימתו מיום 17.6.1895, אנו למדים כי תגובת ידידו... לדברי תוכניתו... היתה לאלתר "דבר זה ניסה אחד לעשות במאה שעברה- שבתאי ואילו הרצל השיב... כי בניגוד לזמנו של שבתאי צבי... ניתנת עתה בעידן זה למימוש והגשמה – "מפני שיש לנו מכוונות"... ביום 9.7.1895, רושם הרצל לעצמו, כי "ישנו רומאן כתוב בידי לודוויג שטורך בשם 'כוכב מיעקב' העוסק בשבתאי צבי"... בליל הסדר במחיצתם של סטודנטים יהודים רשם הרצל לעצמו ביום 29.3.1896 כי מורם של המסובים שהרצה לפניהם באותו מעמד על אודות מהותו של חג הפסח... "הזכירני את שבתאי צבי ששפך את קסמו על כל האנשים ונראה כרומז לי בעיניו, שגם אני אהיה שבתאי צבי כזה ואולי חשב בליבו, כי הנני כבר כמוהו" [ש. ורסס, "השכלה ושבתאות", עמ' 254-257, תשמ"ח].

על הרהורים ברוח זו אנו קוראים גם במונוגרפיה של א' ביין (שם) – „...כי הרצל במסעות ההסברה שלו, בעומדו בפני ארון הקודש בבית הכנסת בסופיה, בשנת 1898, הרהר בינו לבין עצמו, כי "כבר כמה פעמים הזכירו לי את שבתאי צבי: עתה ראה כי בדמיון העם כבר התקרבה דמותו לזו של משיח השקר הזה"... תעיד תשומת הלב המרובה שהקדיש לדמותו ולתנועתו במסגרת הרומן האוטופי (= תאור אידיאלי אך דמיוני של מציאות) שלו "אלטנוילנד" משנת 1902... הוארו שבתאי צבי ותנועתו מכמה צדדים, בשעה שגיבוריו הראשיים של רומאן זה צופים בהצגת אופרה, אשר הוקדשה לשבתאי צבי, והיא מתקיימת בעיר חיפה... וגילויי אהדה והבנה מסוימת כלפי מניעיו של שבתאי צבי משמשים בהסבריו בערבוביא... שבתאי צבי שימש רק שופר למאווייו של עמו... מה שאין כן במאה ה-19... נתחולל בה במאה זו פעולות רצוניות עצמאיות של עמי אירופה שלקחו את גורלם בידיהם" [ורסס, שם].

הרצל רושם ביומנו [רשום מיום 11.6.1906, ספרי הימים, חלק ד', עמ' 128] – „ההבדל ביני ובין שבתאי צבי (כפי שאני מתארו לי), מלבד השינויים באמצעים הטכניים, המונחים, בהבדל הזמנים, הוא בזה ששבתאי גידל את עצמו כדי להידמות לגדולי ארץ, אולם אני מוצא את גדולי הארץ קטנים כמוני". את ההשוואה הכמעט מוחלטת בינו ובין שבתאי צבי, שהוא מודה בה, אנו מקבלים ללא עוררין, אך את ההבדל הקטן שהוא רואה בינו לבין שבתאי צבי, קשה לקבל. הוא למעשה מתאר את שבתאי צבי כאדם שראה את עצמו קטן וניסה להידמות לגדולים, דבר שאינו נכון כשלעצמו. הרצל כאן למעשה מתאר את עצמו כמגלומן אמיתי, שמעולם לא ראה שמישהו גדול ממנו. אמנם תיאור זה משקף את מה שהוא רצה שהעולם יחשוב עליו, אך למעשה הוא עצמו סבל מרגשי נחיתות איומים והפרעות נפשיות שיצרו בנפשו פיצול אישיות עם נטייה לב' קצוות. לעיתים מצבי רוחו הובילוהו למגלומניה שהוא "קנצלר" ו"משיח" ולעיתים לתחושות קיצוניות של עליבות כפי שנראה להלן.

כידוע, גם אשת-הרצל וילדיו סבלו ממחלות נפש בעוצמה יותר גדולה. אורי אבנרי דולה "פנינים" מכתביו, כגון – „אלמלא נולדתי יהודי הייתי מעדיף להיוולד למשפחת אצולה פרוסית ישנה". פקידי הברון רוטשילד הכירוהו כפוטפון, רודף פרסומת, קנאי, קטנוני ושרלטן. היו לו תסביכים עם האף היהודי שלו, אך מאידך אמר כשנה לפני פרסום "מדינת היהודים" – "בגילי (שלושים וחמש) היה נפוליאון קיסר". הוא הקדיש תמיד מחשבה רבה ללבושו. לקראת פגישה עם איש חשוב הוא קנה כפפות ובאובססיות היה מקמט אותן במשך יום שלם, כדי שלא תראינה חדשות. בנעוריו היה הרצל מהמר, כאתאיסט גמור [= זו טעות מוכחת, כפי שראינו לעיל] קרא לרבנים "כמרים יהודים"... הגדיר את תומכיו כשנוורים, נערים, קבצנים... שקל לאמץ לעצמו את התואר "קנצלר" [= ראש ממשלת גרמניה]... הוא ציוה על מאתיים וארבע משתתפי הקונגרס הציוני הראשון ללבוש פראק, וכשהופיע מכס נורדאו בלבוש רגיל, שלח אותו הרצל חזרה למלון... הוא הציע להנהיג במדינה דו-קרב בחרבות [= כיום היו מפלילים אותו, על הסתה לרצח]... כשביקר בירושלים תיעב אותה "אלפיים שנה של חוסר אנושיות, חוסר סובלנות"... את עיר הבירה הציע הרצל להקים במקום אחר "ליד נהר יפה בקרבת יערות"... לירושלים הציע משטר אקס-טריטוריאלי [= מעמד בינלאומי, כפי שאכן האו"ם קבע כתנאי להקמת מדינה יהודית, בן-גוריון הפר תנאי זה], מפני שהיא שייכת לכל העולם. "פלסטינה קרובה מדי לרוסיה ולאירופה והאקלים שלה לא מתאים"... הוא קבע שהדמוקרטיה היא "שטות" והציע "רפובליקה אריסטוקרטית", שבראשה נסיך שייבחר לכל ימי חייו. הנסיך ימנה את הממשלה" [אורי אבנרי, מעריב, כ"ב שבט, תשנ"ז] והגרמנית תהיה השפה הרשמית ברפובליקה (אריאנה מלמד, "ידיעות אחרונות" 3.7.04).

אכן, ה"דמוקרטיה" לא היתה כלל מקובלת בתנועה הציונית, עד להכרזת המדינה, שגם אז בן-גוריון ראה בה רק מס-שפתיים. מניעיו הבלעדיים של הרצל להשבת העם היהודי לארצו נבעו, כאמור לעיל, אך ורק מתוך אמונתו הנוצרית הפרוטסטנטית ואחרי משפט דרייפוס, נוכח כי יוכל כעת להפעיל לחץ על כל המשומדים והמשומדים-לעתיד במערב אירופה למימוש אמונתו הנוצרית הזו על ידי שכנועם, כי לא ניתן לחיות כמשומדים בארצות הנצרות. על האובססיות (= כפייתיות) אשר אחזה בכל שכבות האוכלוסיה באנגליה, להעביר מיד את כל היהודים לארץ ישראל, נכתבה עבודת מחקר רצינית, המגובה במאות מקורות. המחקר הראשוני על כך פורסם ב"סוגיות"³³ ונצטט את תחילת המאמר לשם המחשת הדברים – „כשהחליט הלורד שאפטסברי בקיץ 1840 לעשות למען שיבת היהודים

לארץ, כתב לשר החוץ את איגרתו הידועה, להסביר את חשיבות הדבר בשביל האינטרסים של אנגליה... כבר היה רעיון שיבת ישראל נחלת אמונתו של ציבור בריטי גדול ומקובל כמאורע העומד להתרחש בקרוב (= ראה שם בהערה מקורות רבים על כך). אמונה זו צמחה משיטה מסוימת בפרשנות הכתובים, המתקשרת אל התורה הדתית בקרב הבריטים במאה ה"ח והמתחברת לאופי המיליטארי שדבק בה על סף המאה החדשה... גישומן של הנבואות על אחרית הימים וניצור היהודים ושיבתם לארץ אבותיהם, נושאים אלו אינם, כידוע, חידוש גמור בספרות הנוצרית הפרוטסטנטית באנגליה. מאז סופה של המאה ה"ט" (= זמן קצר לאחר יסוד נצרות זו על ידי מרטין לותר) הם נידונים בה... לאחר מכן החלה דועכת... ואז באה ההתעוררות הדתית במאה ה"ח והפיחה בה מחדש רוח חיים".

שם, בעמ' 48 – „השאלה היהודית", נעטפה ברובה גם עם הניצנים החדשים של הספרות המיליטארי [=זרם מרכזי בנצרות הפרוטסטנטית, שהאמין שישו ימ"ש יתגלה שנית בשנת המילניום – שנת אלפיים למנינם], שכן **תחיה** דתית, המשיבה את המאמינים לכתבי הקודש... טבעה אף להעלות הגיגים ודיונים על הצפוי לנוצרים". שם, בעמ' 54 הובא על ריצ'ארד בראתרס, שהפך לפאציפיסט (= שוחר שלום) והתפטר משרותו הצבאית וב - 1792 – „החל להתנבא וטען... שיוביל את היהודים לארץ ישראל בעוד שנים אחדות. מיד זכה לקהל רב של מאמינים וחסידים. חיבוריו וחיבורי חסידיו יצאו במהירות רבות".

הציוניזם הדתי – "**הפועל המזרחי**", עמד נבוכ בין קצוות אלו של הדת והסוציאליזם המרכסיסטי וכדי לדעת כיצד לחברם, תנועה זו שלחה שליחים לאחת מאותן קבוצות מיליטאריים בגרמניה "האחים בודרהוף"³⁵, שבמסגרת השיבה לשורשיהם ולתנ"ך, חלק מהם חיים בקומונות, כדי לחזור לאורח חייהם של תלמידי ישו ימ"ש. הם לומדים אצלם כיצד לחבר את היהדות לפי התפיסה הנוצרית עם המרכסיזם היישומי. תנועת הפועלים בא"י קראה לתנועת "הפועל המזרחי" – "סוציאליים נוצרים" ("שתי אחיות צורות", הפועה"ז, חוברת ג', עמ' לא).

במסעותיו בתפוצות, יכול היה הרצל תמיד לשמוע כיצד מריעים לכבודו "יחי המלך", כגון בוויילא [בשבילי הגאולה], י. שפירא, ירושלים, תש"ז, ח"ב, עמ' רט"ו]. רבני ה"מזרחי" נישקו את ידי ה"משיח" החדש [אגרות הרצל, ב', עמ' 294, ירושלים, תשי"ח]. מנהיגי הציוניזם הודו בפה מלא שהם מנצלים את האמונה הדתית האותנטית של העם היהודי, לתחליף מתבולל ומזויף והם מוכנים להציג את הרצל כמשיח כדי למשוך ברמייה את אהדת העם ותמיכתו.

הוזים ציוניים תיאורו כ"משיח": "אחד העם" מתאר את הרצל כממשיכו של שבתאי צבי ואת הציוניזם כשבתאות בלבוש יותר מודרני – „בכוחו האישי של "אדם עליון" אחד... להוציא את ארץ אבותינו... מרשות יושביה ולמסרה בבת אחת לרשות עם היושב מרחוק... עד שנתגלה איש הפלאות" [על פרשת דרכים, ח"ג, הקדמה, ברלין, תר"צ]. **"סופר" ציוני מפורסם – עמוס קינן** כתב (עמוס קינן, "כל משיח הוא מורד", כנר גאולה, מוסף 1, 4.3.04) – „כל משיחי השקר היו משיחי אמת... מבחינה מסוימת תאודור הרצל הוא משיח בן דוד...".

שר החינוך בממשלת ד. בן גוריון, פרופ' ב"צ דינור, רואה בהרצל נביא ("העולם ששקע", ירושלים, תש"ך, עמ' 193). **הוזים מהציוניזם הדתי** כמו ריינס, קמלהאר, מרכוס, פישמן ופינס גם הפכו את הרצל למשיח, לבר כוכבא השני וכו' ³⁴(עמ' 610-612) ונשיא תנועת ה"מזרחי" בת"א, ר' מ. א. עמיאל כתב עליו, גם אחרי שהרצל התנצר ונקבר בבית קברות נוצרי על פי בקשתו – „והרצל בעצמו הלא היה בעל תשובה" (בתוך "איחוד שיבת ציון", מכתב חוזר, ת"א, אדר תש"ג, עמ' 1). **צבי פרץ חיות, מראשי הציוניזם הדתי**, מציג את הרצל כמשה רבינו (ק. טדא-מ. קריין, אדם בעולם: צבי פרץ חיות, ת"א, תש"ז, עמ' 48-49) וזאת כתת תרבות של הציוניזם הכללי, אחרי ששמריהו לויין ביצע השוואה מעוותת זו (שמריהו לויין, "זכרונות", ח"ג, ספר שלישי, ת"א תרצ"ט, עמ' 121-122). כאשר יהודי קובנה שמעו דברים אלו, כינו דברים אלו "ניבול פה" ו"דברי עתק" (רש"ז לנדא ור"י רבינוביץ, "אור לישרים", ורשא, תר"ס, עמ' 45). **מאיר בר-אילן** גם הוא מתאר את הרצל לאחר מותו, כפי שתיארו תלמידי שבתאי צבי את נביא השקר שלהם (ר"מ ברלין, מוולוז'ין עד ירושלים-זכרונות, ח"א, ת"א, תרצ"ט, עמ' שו-ז).

סיכום: כפי שראינו לעיל, הציונות בנויה על "תיאוריית הגזע" והשבחתו, על הפנמת האנטישמיות, על הנצרות הפרוטסטנטית-האוונגליסטית והמרכסיסטית ועל המצאת העבר. **טול מהציונות יסודות אלו ונטלת את נשמתה.** עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, לאחר הקמת מחנות ההשמדה וכריתת הברית של המשטר הפשיסטי באטליה בראשותו של מוסוליני, הציונות המשיכה לפעול על פי כל היסודות הנ"ל ואף ביתר שאת עם הקמת המדינה, אך **מאידיך היא מיהרה למחוק מהאמוס הציוני את הכותרות בהן היא התהדרה** – "תיאוריית הגזע", אנטישמיות ונצרות פרוטסטנטית וגם האגף הימני השמיט את הפשיזם מעיתונו ואת הערצתו של ז'בוטינסקי למוסוליני.

עם קום המדינה, נוצר צורך דחוף להסתיר את האמונות הנוצריות שעליהן נבנתה הציונות וכן את העובדה שראשיה, חלקם התנצרו רשמית וכן רבים מילדיהם, במיוחד כאשר היה צריך לחנך, לגרוס ולהרוס את אישיותם היהודית של המוני העולים לארץ. אין ספק, שאם הרב ליבונטין היה יודע את כל המידע שהוסתר ושיש בידינו כיום על הרצל ועל התנועה הציונית, הוא היה מנער את חוצנו מהרצל ומכל התנועה הציונית, למרות הפיתוי להעזר בהם כדי לקדם את כל מטרותיו היהודיות.

הצהרת בלפור במבחנה האמיתי – הצהרת בלפור למתן "בית לאומי" ליהודים בא"י, נתפסה על-ידי הציונות כרשיון להקים מדינה או אוטונומיה יהודית.

ביוזמת הרב ליבונטין²⁴(עמ' 34), אדמונד רוטשילד רצה להקים ישות שתקרא "חברת הרחבת הישוב היהודי" ובנו פנה לעורכי-דין שהתמחו במשפט בינלאומי, כדי שינסחו את החוקה של ישות זו, כאשר ישות זו אמורה היתה להיות

הרבה פחות מישות אוטונומית, אך כאשר הוגשה בקשה זו לממשלת בריטניה, **התברר שהצהרת בלפור היתה הצהרה ללא כוונות אמיתיות, כיון שאפילו לכך הבריטים לא היו מוכנים להסכים** (שם, עמ' 41). הרב ליבונטין כתב²⁴ (עמ' 54) לאושיסקין בתחילת 1918 – „לא צריך לעשות פומבי גדולה להצהרה הבלפורית, נחוץ להתחיל בעבודה מעשית... עיקר אחד נכבד צריך להיות לפי דעתי נגד עניינו: נחוץ לבוא אל הארץ בעבודה פרודוקטיבית ולא רק בהצהרה הבלפורית, אבל מכיון שאנכי רואה, כי לעבודה מעשית אין מתכוננים כלל ונגד זה עושים פומביות גדולה להצהרה, ירא אנכי פן יבואו בפומביות זו גם לארצנו ובארצנו נחוצה רק עבודה ולא פומביות”. הרב ליבונטין לעג על הועד ביפו, על כך שהקים פרלמנט – „כשנכנסו צבאות האנגלים, היה הועד הזה לפה לישוב היהודי... בא "ועד הצירים" לארצנו ויקח בידו את **באות-הכוח** (= בהחליטו **על דעת עצמו** להפוך לבא-כה מדיני של הישוב בארץ- ישראל) המדינית של הישוב היהודי וישארו חברי הועד הנזכר בלא עבודה, אבל התשוקה להתפרסמות ולגבאות והעיקר להתקבלות היתה חזקה בהם, כנהוג בארצנו... ויודיעו לקהל, כי מטרת הועד הזה היא לייסד מוסד עליון שעליו לדאוג לענינים הכלכליים, החברותיים והמדיניים – פרלמנט ממש... הפרלמנט והועד הלאומי יהיה למיניסטריים... קצבו את מספר הנבחרים של הישוב שלנו, שהיה אז כשבעים אלף – לארבע מאות...”²⁴ (עמ' 75).

יצירת גמ"ח (גמילות-חסד) ענק באמצעות הבנק שיסד הרב ליבונטין, למתן הלוואות לאנשי הישוב שנקלעו למצוקה כלכלית

כיהודי חרדי הוא היה אמון על הכלל ש"ישראל ביישנים, **רחמנים וגומלי חסדים**". הרב ליבונטין מעגן תכונה זו גם במצות עשה מן התורה, הטבועה בנפשו של היהודי, בבואו להסביר מדוע נתנו מייסדי המושבות מקומות עבודה לאלפי פועלים בשדותיהם – „כי אלו אלפי הפועלים, הנמצאים כעת במושבות, לא באו ע"י "מלחמת הפועלים" ו"כיבוש עבודה עברית", כמו שמתפארים הפועלים, אלא פשוט, מפני **שזהו בטבע ומנהג היהודי לתת עבודה לאחיו, "וחי אחיך עמך" [ויקרא (כה,לו)]** ולולא באו הפועלים בדרישות שונות, מופרזות, שאין האיכר יכול לקבל אותן ובאיום שביתות ובסיסמאות "לכבוש המושבות", "לשלוט במושבות" וכדומה – היה בודאי מספרם יותר גדול... כי מי זה יחפוץ לפתוח דלתות לפני אלה שבאים לכבוש אותו ולשלוט עליו לשם "מלחמה" – מלחמת "מצוה" [=מרכסיסטית] של מעמדות...?”²⁴ (עמ' 149).

כפי שנראה להלן כיבוש זה בסופו של דבר הצליח בהנהגתו הרודנית והאלימה של דוד בן-גוריון באמצעות מתבוללים מבוגרי המהפכה הרוסית ועשרות אלפי ילדי ונכדי המייסדים שהועברו על דתם והפכו לאתאיסטים, תוך שימוש בשיטות אלימות באמצעות פקידות הברון ושליחיהם "המורים העבריים" מחסידי א. בן-יהודה ובהדרכתו. הרב ליבונטין מימן דרך הבנק מפעלי התיישבות רבים, כגון את המחלבה הגדולה של מייסדי עקרון החרדיים³¹. הרב ליבונטין כמובן הלך תמיד בכיסוי-ראש, אך הצטלם לעיתים בגילוי-ראש כמנהג הימים ההם. כמעט כל הפירסומים המציגים את תמונתו מציגים את הפלג העליון של גופו בגילוי ראשו, אך במהדורה היחידה של ספרו שהוא הוציא עם תמונתו, הוא מציג שם רק פעם אחת את תמונתו, בצילום בחצר יחד עם ותיקי גדרה [1 (עמ' 95),²¹ (עמ' 70)] ושם הוא מופיע אומנם גם בגילוי-ראש, אך הוא מחזיק בידו את מגבעתו, אולי משום שלא היה לו היכן להניחו בחצר לצורך הצילום. הרב ליבונטין קיים את מצות העשה שהוזכרה לעיל ובאמצעות רשת סניפי הבנק שהקים הוא יצר גמ"ח ענק – „...והוא הוא שסידר את ההלוואות של הקרן הקיימת ושל אפ"ק לשם בנין הבתים הראשונים של תל-אביב, סייע לאיכרי המושבות בהלוואות לשם עיבוד אדמתם ובמפרעות עד שימכרו את הפירות של כרמיהם ופרדסיהם. הוא גם יסד קופות-מלווה בארץ והפיץ בה את הרעיון הקואופרציה האשראית וכך החייה ושיפר את החיים הכלכליים היהודיים בארץ בימים הקשים ביותר ליישוב החדש”²⁵ (עמ' יב).

כיהודי חרדי תקף הרב ליבונטין את כל יסודות האסטרטגיה והטקטיקה הציונית, תוך שהוא מתנסח לעיתים בשפתם של נושאי דגלה של הציונות, כי הוא הבין שאם הוא יוכיח אותם על שהם עוברים עברות חמורות על מצוות התורה ועל יסודות האמונה היהודית להם נטרו איבה ואף שנאה, הם בוודאי שלא יהיו מוכנים לשנות את דרכם ולזנוח את נגעי הגלות של האתאיזם, אותם הם גררו איתם בבואם לארץ ישראל והשליטו אותם על הישוב היהודי, היינו, החרדי בארץ. **הוא ראה בציונות תנועה אנטי-יהודית** ועמד בתוקף על עמדותיו נגד התנהלותה של ההסתדרות הציונית במישור המדיני ובמישור הכלכלי והצר על כך שהיא נכנעה לחלוטין ל"דיקטטורה הפועלית" עליה הכריז בן-גוריון וכאשר ניסתה הסתדרות זו להצר את צעדיו באמצעות הקמת ועדת ביקורת על הבנק שבניהולו הוא הוכיח לה, במכתבו לוולפסון שהיה מראשי הציונות הנוצרית, על מגמתיותה של הועדה בכך שהיא יצרה האשמות שווא נגדו. הוא סיים את מכתבו בהבהירו להנהלת ההסתדרות הציונית – „איני זקוק לאיזו הדרכה מצד מי שיהיה, לא בנוגע למצות התורה, "וחי אחיך עמך" [ויקרא (כה, לו)], ולא בנוגע לדרכים והאמצעים שמובילים לטובת הישוב היהודי בארצנו. מענינת היא האשמה הרביעית בדבר המאמרים שכתבתי [= בעיתון "הארץ"], אודות שאלת הפועלים: חברי הועד לא קראו כלל את המאמרים האלה ולא ידעו, כי בהם לא נגעת חלילה בכבוד איזה איש או מפלגה, אלא הבעתי את דעתי בשאלה זו מצדה העיוני [= על פי התורה]. אנכי לא מכרתי את דעתי לעסקנים בהנהלה הציונית ויש לי רשות לבאר באיזו שאלה שתהיה את דעתי, כמו שאנכי מבין אותם ועל הזכות הזאת לא אוותר”²² (עמ' 252).

מכון אקדמי כלכלי-חברתי הוציא לאור מחקר, העוסק בעימות בין הרב ליבונטין והציונות וקרא לו ע"ש סדרת ספריו של הרב ליבונטין – "חזרה 'לארץ אבותינו' / אלטרנטיבה יזמית למדיניות הציונית. כותרת ההקדמה לחוברת היא – "ז. ד. ליבונטין, האנטי-גיבור של הציונות”²⁶ (עמ' א').

בעייתה המרכזית של הציונות ומנהיגיה הוגדרה שם (עמ' ו'), כפי שכיום נהוג לכנות כבעיה פסיכיאטרית את "סימפטום הנאנסת" – „הטרגדיה של הציונות שנועדה לשחרר לכאורה את העם היהודי מצורריו היא [= ובמיוחד מכל נכסיו וזהותו היהודיים], שמרבית מנהיגיה [= חבל שהוא אינו מציין מיהו אותו יוצא מן כלל] הפנימו את העלילה האנטישמית, שהעם היהודי הוא עם תלוש, נצלן ומנוון, המתפרנס ממקצועות "טפיליים": תיווך פיננסי ושירותים, ולכן חייב לחזור לעבודת האדמה. מטרת הציונות, אמר דוד בן גוריון ב-1928 [= מועד כתיבת ספרו האחרון של הרב ליבונטין], העברת המוני יהודים, תלושים, עקרים, פרזיטים [= ישנם רבים המשייכים את בן-גוריון עצמו לקבוצה זו, כאדם עקר שהיה תלוש מכל יהודיות ופרזיט שלא החזיק מעמד בשום עבודה יצרנית וחי על חשבון מפלגתו], לעבודה פורה ולתנועת פועלים יוצרת וריבולוציונית [= מהפכנית]. אין אנו בונים בארץ ישראל רק כלים לאומיים, אלא בונים את האדם [“תיאוריית הגזע” ואנטישמיות]...“ נציין עוד ממוקדי העימות של הרב ליבונטין עם הציונות:

עבודה עברית – הוא שלל את התעמרותה של התנועה הציונית בפועלים הערביים ונישולם מעבודתם, לעיתים באמצעות האלימות נגדם (כגון הלבשת שק על ראשו של הפועל הערבי וחבטות בכל חלקי גופו) ונגד מעבידיהם היהודים. הוא לא ציין את חומרת שלל העברות על מצוות התורה שהציונים עברו תוך נישול זה, אלא השתמש בניסוח שאמור לדבר לליבם – „אמרתי, שעלינו לחזול מתעמולה נגד עבודת הערבים במושבות היהודים, אלא להשתדל להרבות מספר פועלים יהודיים ואם גם הערבי ימצא לחם חוקן אצלנו, עלינו לא לדחותו באמת הבנין, ראשית: דרך כזו רחוקה היא מהמוסר היהודי ושנית: תעמולה כזו אינה מועילה להרבות את מספר הפועלים היהודים“²² (עמ' 189).

“הספר הלבן” – מסמך בריטי שכלל שורת הגבלות על ההגירה היהודית לא"י. כבר בשנת תרס"ב (1902), ממשלת אנגליה החליטה להגביל את הגירת היהודים הנרדפים מרוסיה ורומניה²³ (עמ' 35) ומאחר יותר היא פירסמה את “הספר הלבן”. הרב ליבונטין כיהודי חרדי, התריע על התגרותה של התנועה הציונית באומה הערבית ובשלטון הבריטי-מנדטורי, שקיבל את המנדט על א"י מ"חבר הלאומים" וכך מרדה תנועה זו בכל אומות העולם. ציינו להלן את דברי ז'בוטינסקי מנהיג הימין האתאיסטי-“לצפצף על הבריטים” ואת דברי ד. בן-גוריון מנהיג השמאל האתאיסטי על “הציונות המורדת”. התנהלות זו היא נגד ציווי התורה במס' כתובות (קיא.), שהקב"ה השביע את עם ישראל מלהתגרות ולמרוד באומות, היות שעמנו שרוי בגלות עד בואו של גואל צדק, שאם לא כן, אלוקים ימיט על עם ישראל שואה. הרב ליבונטין כיהודי חרדי דרש לא להתגרות בבריטים, עדיין לפני שהוקם הארגון עם השם המתריס נגד התורה – “תנועת העפלה”, ע"ש המעפילים שלא נשמעו לציווי האלוקי לא להעפיל על ההר ולהלחם באויב. הוא כתב²⁴ (עמ' 91) – „עלינו, לפי דעתי, להשתדל לבוא להבנה הדדית עם מנהיגי הערבים ועם הפריסה [= של הישובים היהודיים בארץ] מצד אחד ומצד השני: לבלתי התנגד למעשה הממשלה שהגבילה את הכניסה ההמונית“.

ביקורתו של הרב ליבונטין על השתלטות הסוציאליזם המרכזיסטי על הישוב

בארץ, באמצעות ההסתדרות הציונית והסתדרות הפועלים

קבוצה גדולה של מהפכנים שמאלניים עלתה לארץ בשנים תרס"ה–תרע"ה (1905-15) ובראשותו של בן-גוריון השתלטה באלימות על הישוב היהודי. פרופ. אניטה שפירא (כלת פרס ישראל לציונות) ערכה מחקר מקיף בספרה²⁸ “ההליכה על קו האופק” על צורת השתלטות אלימה זו, המבוסס בין השאר על פרוטוקולים של הדיונים במרכזי מפלגת מפא"י והועד-הפועל של ההסתדרות בעשרות השנים הבאות, מאז עלייתם של אותם מהפכנים לארץ. מהפכנים אלו גררו את תפיסותיהם הגלותיות מרוסיה לארץ ישראל וחיו כאן, כאילו הם עדיין נמצאים שם בגלות, תוך שהם כופים באלימות תפיסות אלו על כל הישוב כאן בארץ.

חשיבתם ואורח חייהם התבססו על אידיאולוגיה שנוסדה בגרמניה והופנמה ברוסיה, שממציאה היה המתנצר (על-ידי אביו) קרל מרכס, שתיסבוכו והשנאה העצמית שלו הפכוהו לאחד מגדולי האנטישמיים בעת החדשה. קרל מרכס המציא תפיסה שגרסה שיש לחלק את המרחב האנושי לשלושה **מעמדות** [= עוד מושג רוחני, מתקופת המקדש, שעבר כאן בארץ שידרוג חומרני]: **הפרולטריון** – המעמד הפועלי הנמוך, **הבורגנות** – המעמד הבינוני, **העשירים** – המעמד הגבוה הקפיטליסטי (= הרכושני) המנצל ומדכא את המעמד הפרולטרני.

הוא חילק את העולם גם לשלושה זמנים – “תיזה”, “אנטי תיזה” – הזמן העכשווי, “סינתזה” – העידן המשיחי החומרני ולכן לדעתו, כעת יש להתחיל עידן זה של חיים בקומונות שיתופיות וריכוז הכלכלה בידי הפרולטריון, תוך חיסול היוזמה העצמאית הקפיטליסטית, כפי שיושמה על ידי רוסיה הסובייטית וגרמה לפשיטת רגל כלכלית של מעצמה זו. מרכס טען ששיטתו מורידה את מושגי האלוהות של מורו הגרמני – היגל, אל קרקע המציאות האתאיסטית החומרנית. היגל שאב את התאורייה שלו ממסורות בודהיסטיות מהמזרח הרחוק והרקע לכך נבע מהנצרות הפרוטסטנטית שהמציא בגרמניה מרטין לותר, שגרסה שיש לחזור לאורח החיים השיתופי של ראשוני המתנצרים שיצאו מהכתות האיסיות במדבר יהודה ובראשם האיש מנצרת. **חז"ל כידוע, לחמו בכתות אלו ו'באותו האיש'.** כתות אלו שאבו את תפיסותיהן הרוחניות מהמזרח ונזיריהם במזרח הרחוק והמשומדים מהפכנים מרוסיה גררו נצרות אתאיסטית-מרכסיסטית זו לארץ ישראל **והשלטת גלותיות מעוותת זו על כל הישוב**, באלימות רצחנית שהיתה אופיינית לתנועות הניהיליסטיות האנטישמיות, להן הם חברו כבר ברוסיה. **השתלטות אלימה זו**, תוך הפנמת התפיסות האנטישמיות של המנהיגות הציונית, **התאפשרה** כאמור לעיל בעזרת עשרות אלפי ילדי ונכדי מייסדי המושבות, שהפכו לאתאיסטים, באמצעות חינוך כפייתי ואלים על-ידי פקידי הברון, חברי ארגון אליאנס, בעזרת תלמידי וחסידיו א. בן-יהודה שהפקידות מינתה אותם למורים, כפי שנראה להלן.

עם סיום עידן ההשתלטות האלימה והאכזרית של פקידות הברון על מייסדיהם החרדים של המושבות והפיכת ילדיהם ונכדיהם לאתאיסטים, באמצעות תלמידיו האתאיסטים של א. בן-יהודה, **מתחיל עידן חדש** של השתלטות אלימה ואכזרית של ארגוני השמאל האתאיסטי בראשותו של בן-גוריון, שעתיד לייסד את המדינה בסיועם של ילדי המייסדים ונכדיהם, על החרדים בערים ועל החרדים במושבות, על אנשי הימין ועל כל מי שלא השתייך לתנועות השמאל הממשיכים לעלות לארץ. **כפי שנראה להלן**, השמאל הצליח במזימתו והוא לא בחל בשום אמצעי כדי לשלוט על היהודים ולגזול את ממונם ואת יהודיותם. אנשיו נהגו כגורעים שבאומות, כשקורבנותיהם אינם מוכנים לרדת לשפל תת-אנושי ולהחזיר מלחמה באותו מטבע של אלימות אכזרית, מהיותם בטבעם רחמנים ולא עלתה על דעתם שהם כיהודים יתאכזרו ליהודים אחרים, אפילו משעה שהם כבר הפכו בעצמם להיות משומדים נוצריים-שמאלניים.

עובדה זו גרמה לכך שמפלגות השמאל שהיו מיעוט כאן בארץ, **השתלטו** על הישוב היהודי בארץ וקראו לעצמם בשמות היומריים – "הועד הלאומי", "המוסדות המוסמכים" כשהם הצליחו להשתלט גם על ההסתדרות הציונית.

הרב ליבונטין ניסה בכל כוחו לבולמם באמצעות מאמרי, ספריו ומכוח היותו מנהלו של בנק הציונות. הוא דיבר אליהם בשפתם והשתדל להסתיר את העובדה שכל הסבריו נובעים מתוך עולמה של התורה, כדי שהם לא יפסלו את דבריו על הסף, אך גם זה לא הועיל הרבה, אך בכל זאת הוא הצליח להציל ככל יכולתו ולמנוע את קריסת הישוב מבחינה כלכלית, **על אף שמפלגות השמאל**, כפי שנראה להלן וכפי שהרב ליבונטין עצמו כתב, גנבו הרבה מכספי התרומות שהגיעו בעיקר מהחרדים בגולה למען יישוב הארץ והוא גם טרח כאמור לעיל לבסס את הישוב היהודי מבחינה רוחנית, לדוגמא: באמצעות בניית בתי כנסת ומקומות ללימוד תורה.

נביא להלן מתוך הפירסום האקדמי שהוזכר לעיל, המתאר את החורבן הכלכלי שהמיטו מפלגות השמאל על הישוב כאן בארץ, כשהם גם מקימים מבנה ארגוני מסועף כדי ליצור בו מקומות עבודה רבים ומלאכותיים עבור אנשיהם, כדי להעביר לכיסיהם את כספי התרומות וממה שנשאר, לממן בשיטת ה"חלוקה" את הפועלים שהיו שייכים למפלגותיהם.

כאמור, נראה מעט על תרומתו של הרב ליבונטין למזער את החורבן הכלכלי שהמיטו מפלגות השמאל על הישוב הרב ליבונטין היה אמן על יסודות ההלכה היהודיים, המבטיחים את בעלותם המוחלטת של בעלי הנכסים על רכושם הפרטי של בעליהם תוך דאגה לשוק חופשי ותחרות. יסודות אלו מנוגדים לחלוטין לאידיאולוגיה המרכסיסטית, שינקת את רעיונותיה הפרוטסטנטיים מתלמידי 'האיש מנצרת' שחיו כמו בקיבוצים בארץ, בשיתופיות קיצונית ודגלו בריכוז הכלכלה בידי השלטון.

דברי גדולי עולם התורה, על יסודות ההלכה היהודית נגד ריכוזיות בנושאי הבעלות הממונית:

נראה את דברי מרן הגר"י אברמסקי, מגדולי תלמידיו של מרן הגר"ח מבריסק – , כלל גדול הא דיני התורה...שבעל הממון הוא השליט היחידי על הונו וחילו...הוא המושל העליון המחליט את מהלך העסק עד סוף כל תוצאותיו המעשיות והמשפטיות". הוא מאריך שם עוד לגבי עקרון ההפרדה בין בעלות ממונית לדיני תורה ומראה, כי ,לבית הדין אין שום זכות לחזור לרשות הפרטית של האדם ולגבות חובותיו מאדמותיו, אם הוא עצמו לא שיעבד מראש את קרקעותיו לשם גביית חובו" [דיני ממונות, "מהדו" שניה תשכ"ט, הוצ' "נצח", בני ברק].

על הפרדה זו עומד גם רבו מרן הגר"ח מבריסק וכותב, כי אפילו – ,דבמה שהותרה הפקעת הלוואתו (=של הגוי) לא אמרינן דליכא כלל דין חיוב על ישראל לעכו"ם [=לגוי]...עדיין לא נפקע החיוב" [חידושי הגר"ח השלם בסוגיות הש"ס על סדר הדפים, "מס' ב"ק, סי' מ"ז, עמ' קל"ח, ירושלים, תשס"ד] **וכן כתב מרן ה"חזון איש"** [ב"ק, (י"א)].

על הפרדה זו ועל זכותו המוחלטת של בעל הרכוש על קניינו ורכושו, כתב רבות רבי שמעון שקופ [כגון ב"קונטרס השעבוד", עמ' רמ"ו ועוד]. יסוד הלכתי זה מופיע גם בדברי תלמידו, הגאון הגדול ראש ישיבת מיר רבי חיים שמואלביץ [בתוך: "אוהל אברהם", מסכת כתובות דף ה', עמ' ת"ז, ירושלים, תשנ"ט].

מרן רבי שמעון שקופ מצביע על צמצום כוחו של בית-הדין לגבי בעלות האדם על רכושו. הוא כתב, כי ,בית-הדין אינו יכול לכופף לאיש למלא את חובתו מה שחייב לחבירו [=מתוך קניינו וקרקעותיו]...ורק בענינים של מצוות עשה לשמים נתנה להם [=לבית-הדין] התורה רשות לכופף לאדם..." (שם).

יסודות הלכתיים אלו הינחו את הרב ליבונטין בבואו להתייחס לשיטה המרכסיסטית ששללה את היוזמה העצמית, לחמה נגד החזקת רכוש פרטי ודגלה בריכוזיות ההון, החקלאות והתעשייה בידי הדיקטטורה הפועלית כמו שהיה במשטר הסובייטי, תוך התנכלות והפליית בעלי העסקים העצמאים, מציאות שיצרה שחיתות ומשבר כלכלי ועל כך התריע הרב ליבונטין ללא הרף. הוא כתב במכתב למנחם אושיסקין – ,לא בנדבות נבנה ארצנו, בלתי אם עבודה קפיטליסטית [=רכוש פרטי]...לא ברעש בלתי אם בקול דממה דקה"²⁴ (עמ' 52). הוא כתב על עסקני הפועלים – ,העסקנים הצעירים בנו את הבית הלאומי...על ידי אספות, מייסגים [פגישות] וחגיגות...בזבזו כסף" (שם, עמ' 69).

הרב ליבונטין מתריע על השחיתות שפשטה בהנהלת ארגון-ההגג הציוני "ועד הצירים" בשנת

תר"פ (1919) ועל מלחמתם לבחירה לועד, באמצעות נשים

,בתשרי תר"פ בא מר אוסישקין וימצא את "ועד הצירים" על כל מחלקותיו וסוכנויותיו ביפו, ירושלים, חיפה, טבריה וצפת: פקידים למאות וקבוצות וחוות לעשרות, שכל אחת מהן תובעת תמיכות ואמצעים גדולים בשביל ניסיונות שונים [=של צורות התיישבותיות]: עסקנים מקומיים המרעישים עולמות באספות שונות בדבר חוקים לקהילה יהודית, מחלוקת לשם זכות נשים [ע"פ היסוד הפרוטסטנטי של "שויון"] ולשם הסוציאליזם וכולם יחד משוללים תכנית ומטרה. קשה היה להעמיד בפעם אחת את המכונה הפורזנית הזו בשם "ועד הצירים" וקשה היה באנרכיה זו לדעת איזה מוסד לבטל ואיזה מוסד לבצר...תאור קטן מהמצב נתתי באחד מגיליוני "הארץ" של אוקטובר 1919. אמרתי שם: "זה

כשנה וחצי רועשת א"י ת"ק פרסא על ת"ק פרסא.

אחינו מכינים בית לאומי לעמנו [= לאחר שכבר נוכחנו לעיל, שכבר שנה לפני כן דחו הבריטים את ההצעה לייסד בארץ ישות, שהיא אפילו פחות משמעותית מאוטונומיה], על ידי חגיגות ואספות... על כתלי הבתים בכל רחובות יפו וירושלים מודבקות הכרזות באותיות גדולות המודיעות אודות חגים ודמונסטרציות [= תעמולות]. אספות ומסטינגים, מתאספים אנשים ונשים, זקן ונער: נואמים נאומים, מתוכחים ומתנגחים בפרטי פרטיות אודות סדור קהילה יהודית, אודות זכויות נשים בתור בוחרות ונבחרות: דורשים הלאמת הקרקע והתיישבות על עיקרים סוציאליים טהורים. תריסר עיתונים... לוחמים נגד הקפיטל [= רכוש עצמי] שאיננו עוד בארץ... דורשים לייסד מאות מושבות על חשבון הצבור... שכחו כמעט כולם, כי קהילה יהודית איננה נותנת לנו ולו תנתן לא נוכל לקבלה, כי להצהרת בלפור יש ערך גדול, רק אם תלוינה אותה עבודות מעשיות תכופות ודוקא אטיות במשך הרבה שנים, עבודות הדורשות סכומים עצומים... אפשר לרכוש מעט מעט, רק אחרי אשר בעליהם יווכחו, שאנחנו יכולים לא רק לנאום נאומים, אלא להשתמש בכספים לתועלת ענפי כלכלה שונים בהארץ וגם להקפיטליזם עצמם" (שם, עמ' 70).

הרב ליבונטין התמרמר על המשלחת השמאלנית "פועלי ציון" שכן גוריון השתייך אליה, שבאה לארץ בשנת תר"פ וטענה ש"הדרך היחידה לפתרון שאלת התיישבות היהודים בארצנו הוא הישוב ההמוני וכי המטרה תושג על יסוד עבודה קואופרטיבית [= שיתופית]". על הצעה זו הוא מציין – „אין כל חדש תחת השמש. רעיון ישוב המוני כבר גילה אפרים דינר בשנת תרמ"ב ויודעים אנחנו הצלחתה ורעיון הקאופרטיב כבר "הצליח" על ידי אופנהיימר..." (שם, עמ' 87). נביא להלן מהפירסום האקדמי שהוזכר לעיל, המסכם את עימותו של הרב ליבונטין עם מוסדות הציונות שנכבשו על-ידי כוחות השמאל המרכזיסטי ואת פעולותיו למען הישוב היהודי כאן בארץ:

„בני המעמד הבינוני חסרי האמצעים שהצליחו לעלות ארצה, הופלו בשיטתיות לרעה ולא ניתנו להם לא קרקע ולא אשראי. מפלגות הפועלים הכריזו נגדם "מלחמת מעמדות" תוקפנית ואלימה ושביטות מרובות. כך נתרחבה האבטלה ובעלי מלאכה וסוחרים קטנים (שהרי לא היתה אז תעשייה של ממש), נכשלו וירדו מן הארץ. ההסתדרות הציונית איפשרה זאת, בתמכה בקרנות השביתה של מפלגות הפועלים ובהקצבות גדולות למפעלים ה"כלכליים" של הסתדרות העובדים, כולל הקצבות נכבדות לייסוד "בנק הפועלים", "סולל בונה", "קופת חולים" ושאר מוסדות הציבור והרווחה של העובדים [= מהשמאל הפוליטי האנטי-חרדי, שמומן ברובו דרך ה"קרן קימת" ו"קרן-היסוד" על-ידי החרדים מחו"ל ("אגרות הראי"ה", חלק ד', עמ' רט"ז, ירושלים, תשמ"ד)], שהיא חזרה והקימה מחדש כל פעם גם כשהם פשוט-רגל [= גם כתוצאה מגניבת כספים של עסקני הציונות ועסקני הפועלים לכיסם, כפי שנראה להלן את דיווחו של הרב ליבונטין]. כדברי ברל כצנלסון, ממנהיגי מפא"י: "מפעלי ההסתדרות אך מעבירים דרכם את הכספים של ההסתדרות הציונית, באמצעותם מטה תנועת הפועלים את ההתיישבות לצרכה, ומכוונת אותה לפי רוחה". [= כפי שנראה להלן, "סולל-בונה" פשט כל פעם את הרגל, אחרי שלא הועילו "תיקוני" מאזן-פיקטיבי. כך גם נכתב על פשיטת-הרגל של רשת "מגה" בשנת תשע"ו – „מגה" על אלף ואחד גלגוליה העסקיים ושמותיה השונים, היא גם שיעור היסטוריה ארוך, חשוב וכואב ב"כלכלה ההסתדרותית" ובכלכלת ישראל בכלל. מראשיתה, שכן "מגה" הוקמה על-ידי "חברת העובדים" ההסתדרותית ועד לימיה בעשורים האחרונים כגוף עסקי עם הנהלות שעשו שלל טעויות, בחלקן מכוונות..." (מהעיתונות).

התנהלות כלכלית זו השתרשה בכלכלה הציבורית וידועה תגובתו של ראש ממשלת ישראל לוי אשכול, שכאשר סיפרו לו ששרי ממשלתו וכל מי שמופקד על כספי הציבור לוקח שוחד וגורף לכיסו מכספי הציבור, אך נתפס ומואשם רק מי שלא השכיל להתחלק בשלל עם עוזריו הממורמרים, שאחד או יותר מהם מדליף עליו למשטרה. אשכול הצדיק את התופעה, כי לדעתו השרים או עוזריהם לא שולטים בעצמם ונימוקו ה"למדני" היה עמו – "לא תחסום שור בדישו", המובא בספר דברים (כה, ד).

ההסתדרות הציונית סייעה, אם כן, לכפות על היישוב [שרק כשליש מתוכו בחר במפלגות הפועלים בבחירות הראשונות לאסיפת הנבחרים ואף זאת לאחר סלקציה בעלייה לטובת ה"חלוצים"] [= שלישי זה היווה רק עשירית מהישוב, מאחר והחרדים שהיו אז את רובו של הישוב לא השתתפו בבחירות אלו, על אף מכתבי האיום נגדם מצד ארגון הטרור של השמאל הציוני בארץ-ה"יד השחורה"¹² (ח"ב, עמ' קס"ה)] **משטר אוטטיסטי** [= משטר הדוגל בריכוזיות כלכלית של ההון הפרטי בידיו והתערבות בחיי הפרט] סוציאליסטי ריכוזי. דוד בן גוריון מימש את שאיפתו המוצהרת לכפות על הציונות "דיקטטורה של הפועל העברי" כמייצג "כל ענייני הלאום". בעזרת כמה מאות פעילים-בוגרי מפלגות המהפכה הרוסית [= שחתמו את מכתביהם בשם-ה"יד השחורה"] שהועסקו על-ידי "המחלקה להתיישבות של ההסתדרות הציונית" – השתלטה מפלגתו על המפעל הציוני. בן-גוריון האמין אז שההשתלטות הזו היא משימה שאסור ל"עכבה במימרות דמוקרטיות", כיון שלמפלגות הפועלים "תעודה היסטורית... לעמוד בראש תנועת השחרור והתחייה של עמי המזרח התיכון".

כך שונו פניה של הציונות. מתנועה שנועדה לגאול חיי יהודים על-ידי מציאת מקלט בבית לאומי, היא הפכה לתנועה

משיחית [= חומרנית] בעלת שאיפות אוטופיות-מהפכניות מרחיקות לכת.

כבר מתחילת המאה, ליבונטין חזר והזהיר, שההשתלטות הפוליטית של ההנהגה הציונית ומפלגות השמאל על החברה ועל הכלכלה יגרמו נזק חמור... הסטת מרבית המשאבים להתיישבות חקלאית קולקטיבית [= שיתופית], והשלטת שיטה כלכלית מוטת אידיאולוגיה **שפגעה במעמד הבינוני והרחיקה אותו מן הארץ**, מנעה עיור ותיעוש מהירים, שרק בעזרתם ניתן היה להשיג צמיחה כלכלית מואצת, קליטת עלייה מוצלחת ורמת חיים נאותה.

מדיניות ההסתדרות הציונית אף החריפה, **כעדות זלמן דוד ליבונטין**, את המשברים הכלכליים החמורים, שפקדו את היישוב בשנות העשרים והשלשים וגרמו לאבטלה קשה, לבלימת העלייה ולגלי ירידה. ליבונטין ניסה למתן את המשברים בתוכניות פיננסיות מתוחכמות (שהיו אמורות, כדרכו, אף לסייע לערבים), אך הוא נבלם על-ידי ההנהגה הציונית שלא רצתה התערבות של בעלי-הון בארץ, מפני שזו היתה יכולה להשמיט מידיה את השליטה הבלעדית... התחרות הפוליטית חסרת הרסן על חלוקת התרומות הרעילה את החיים הציבוריים של היישוב [= הלאומי].

היא ליבתה מלחמת מפלגות מתמדת על כספי הציבור, שהפכו לחיוניים יותר ויותר ככל שהבסיס היצרני הלך ונחלש

יחסית. הפוליטיזציה הטוטלית גם גרמה להקצנת עמדות ויריבויות, לפילוגים ולפירודים ולהשקעת מרבית המרץ של היישוב הלאומי במאבקי סרק במקום בפעילות יצרנית. הרחבת הביקורסיה, העדפת "אנשי שלומנו", שיטת האפליות והפריבילגיות והנסיון לטהר כל שרץ מפלגתי, גרמו להשחתת המידות ולניווט מוסרי [=שגם כך כבר היה לפני כן בשפל תהומי]. השימוש הנרחב בפרוטקציה ובקשרים (אפילו בין בני עיירות מסוימות של המנהיגים וכמובן חברים בתנועותיהם), אף גרם לאפליה עדתית חמורה, מה גם שמרבית בני עדות המזרח, שומרי המסורת, נרתעו מהאידיאולוגיה החילונית להכעיס של השמאל, שהעמיקה את הקרע והחריפה את המאבק בין חילוניים ודתיים [=וכל-שכן חרדיים] וגרמה לאפליה גם נגד האחרונים.

כפי שזלמן דוד ליבונטין חשש, היו לנטיות הסוציאליסטיות של הנהגת היישוב [=שהיתה האויב של רובו של היישוב, שהיה עדיין בשנים תר"פ-צ חרדי או שומר מצוות בדרגות שונות ונטרה איבה לציבור זה⁸ (עמ' 249)], גם השלכות מדיניות חמורות. כאשר בשנות העשרים גברה סכנת המהפכה הקומוניסטית באירופה ואף באנגליה עצמה, ראו שלטונות המנדט בסוציאליזם הקיצוני של ה"חלוצים" ובפעילות האירידנטית [=לאום שהוא מיעוט בארץ ורוצה להסתפח למדינה אחרת] (פעמים קומוניסטית במובהק) שהייתה נפוצה בייחוד בגדודי העבודה, אך גם בקומונות החקלאיות, סכנה להמרדה של האיזור כולו.

לדעת ליבונטין גרמה ההקצנה השמאלנית לנסיגת שלטונות המנדט מהתחייבותם להקצות למפעל הציוני אדמות מדינה ולנסיגה כללית בתמיכתם. חמור יותר, הנסיון להרחיב את מלחמת המעמדות המרכזיסטי לתוך היישוב הערבי על-ידי הסתה של פועלים ערביים כנגד האפנדיים ובעלי האחוזות הערביים, שלוותה במלחמה נחרצת נגד הפועלים הערביים, שמצאו תעסוקה ביישוב היהודי... כל אלו ליבו את הסכסוך הלאומי [=בין יהודים וערבים] בצורה מסוכנת.

זלמן דוד ליבונטין – היה מודע לרגישויות לאומיות ואתניות (ודאג להעסיק בהנהלת אפ"ק גם את בני היישוב הישן וספרדים)...ועשה צעדים רבים להנהגתו של שיתוף פעולה כלכלי איתה...אך הן הוכשלו על-ידי ההנהגה הציונית, שהתייחסה לערבים בדרך כלל רק כאל יריבים. ליבונטין גם מזהה כנגד ההתנהגות המשפילה והמזלזלת, שבה התנהגו כמה מן החלוצים כלפי הערבים. האתוס הציוני ו"השיטה" שהוא הקים, עברו בירושה למדינה.

המדינה אף מיסדה והעצימה אותם גם כשהוחלף הסוציאליזם באטטיזם...את כל אלה חזה ז. ד. ליבונטין בתחילתו של התהליך ועל כל אלה הוא התריע, במאמץ בלתי נלאה...אך ללא הועיל. אזהרותיו נשארו קול קורא במדבר. יוזמותיו הנועזות הוכשלו במתכוון...ספק אם גם היום יש בינינו רבים ששימו לב לחשיבות הרבה של דבריו...**זלמן דוד ליבונטין בעל בעמיו, איש עם ראייה מפוכחת ובקי בהוויות העולם, היה בין היחידים...שהבינו בענייני כספים ולא רק תיאורטית, כי אם מעשית...ולא לחינם הפקידו** [הרצל]**בידיו את המכשיר המרכזי** [את אפ"ק – בנק הציונות] **לעשייה הציונית**. ליבונטין תפש מייד [=מתוך ראייתו התורנית] את התקווה הטמונה ליהודים וליישוב הארץ בהתפתחות הכלכלית המואצת שיצר הקפיטליזם. הוא ניסה לשכנע את עמיתיו, המנהיגים הציוניים, שרק פיתוח כלכלי בריא ורחב היקף של הארץ יוכל לשחרר את העם...מהעוני המנוון...אך המנהיגים הראשונים של הציונות שהיו נחושים בדעתם למצוא מרפא...בעבודת האדמה, **היו ברובם עסקנים פוליטיים**...תלושים" מחיי המעשה.

הדור השני של המנהיגות הציונית...היה חסר כל נסיון מעשי, כיון שהתרכזו מנערתו בעסקנות פוליטית (על אף שהיו בו כאלו שהמשיכו להגדיר את עצמם כ"חקלאים", גם אחרי עשרות שנים של עסקנות). לעומת זאת הוא היה חדור...ומוכה בערגות אוטופיות דוגמטיות לכן נדבקו שני הדורות בנקל ברומנטיקה [=הגלותית] של הנרודנה הרוסית וראו בחזונו את היהודי נהפך ל"חלוצ" לבוש רובשקה המחייה את נפש העם באת ומחרשה [=שפל עומק גלוי זה כלל על פי הציוני הנוצרי הפרוטסטנטי החומרני, כדברי פרופ. אניטה שפירא, לימוד התנ"ך "כיצירה היסטורית-ספרותית" אנושית והתייחסות לתורה שבע"פ שניתנה במעמד הר סיני להמצאה ארצית מאוחרת, שלכן אין יותר ללומדה⁸ (עמ' 261), כמו שהתייחסה הנצרות הפרוטסטנטית למסורת הכנסייתית שאחרי ה"אוונגליון" כספרות שנוצרה במהלך אלף וחמש מאות שנים האחרונות. לחיקוי גלוי ולבנטיני זה, מתוך דבקות קנאית בנצרות זו, קראה התנועה הציונית "שלילת הגלות" (שם)!!...ההסתדרות הציונית בהנהגת וייצמן ובני בריתו מן השמאל...אפילו בשנת 1935, כאשר סכנת המוות שריחפה על יהדות גרמניה כבר היתה ברורה, וספינה של פליטים מגרמניה הגיעה לארץ, לא היסס וייצמן להצהיר באכזריות הציונית שהוא אינו מתלהב, מהצלת יהודים כאלה [=כדבריו אז – "הם אבק אדם, שילכו לגורלם"], כיוון שהוא "חשש שאנו מחליפים כיום את מושג הצלת היהודים במושג הגאולה", כלומר: הצלת נפש העם. כששקל בדעתו, הוא גילה לחבריו, "אם יכולים אנשים אלה להיכנס למסגרת החיים שאנו בונים כאן"?

הוא הגיע למסקנה הנחרצת כי "לא...הציונות היא חיי עולם והצלת יהודים אינה אלא חיי שעה..." ולכן אין כנראה להתאמץ במיוחד כדי להביאם ארצה...דבריו של ז. ד. ליבונטין בסוגיה זו עלולים להישמע כמגוזמים...אך עיון בדברי מנהיגי הפועלים מאותה תקופה ועדויות רבות אחרות שנדחקו הצדה מן הקנון הציוני, מאששים את דבריו במלואם. בן גוריון עצמו קבע אז, כי "הדרך להגשמת אחדות האומה היא דרך מלחמת המעמדות", כלומר, השתלטות מוחלטת של מפלגות השמאל על היישוב. כאשר, על אף המלחמה נגדו הצליח המעמד הבינוני להגיע להישגים מרשימים בראשית שנות השלושים, החליט השמאל להקים "כוח מעמדי, פוליטי, מאורגן היטב וחזק לשם מלחמת מעמדות עקבית" ולא בחל, כאמור, בשום אמצעים על מנת לדכא את יריביו, כולל חרם, הסתה, מלחמת תרבות תוקפנית, פרובוקציות, הרעבה ושלילת עבודה ממתנגדים פוליטיים. אליהו גולומב [=מפקד ארגון הטרור ה"הגנה" של מפא"י] הכריז אז, שמלחמת המעמדות "פירושה מלחמה על השלטון המדיני, על השלטת פרולטריון במוסדותיו ובנכסיו על העם כולו".

"אני מקווה", הכריז יעקב טבנקין [=מראשי מפלגת השמאל "אחדות העבודה"]...ששכבות הפועלים השכיחות, "יגרמו לכך שההון הפרטי יתיאש מהאפשרויות להשקעות רווחיות בארץ, ואולי זה יתן דחיפה לחרושת הקאופרטיבית" שבשליטת ההסתדרות [=של השמאל]...ז. ד. ליבונטין היה אומנם הנחרץ והשיטתי ביותר מבין מבקרי המדיניות של

ההסתדרות הציונית והשמאל, אך לא היחיד... כעבור עשר שנים, ב-1929 כתב זאב ז'בוטינסקי במאמרו "אזהרה": "...טוענים, כי פועלינו הם מיטב הדם העברי. נניח, גם את הישר, מעוות הגורם המשחית הנקרא כסף נדבות. הסתדרות העובדים, ביחס למספר אנשיה, היא בלי ספק העשירה מכל האגודות המקצועיות שבעולם... לו היה כל העושר הזה תוצאה טבעית מצמיחת הציבור הזה עצמו, אולי לא היתה אז השפעתו על הרוחות מעכירה ומסממת כל כך, אבל העושר הזה, כולו עד הפרוטה האחרונה כמעט, הלוא פרי נדבה הוא, נדבת הבורגנים, לא בחיסכון ממשכורתו, לא על ידי ה"מס ההסתדרותי" העלוב בנה ציבור הפועלים את "הבית הלאומי" שלו בתוך הבית הלאומי שלנו, עיוורונה ואיוולתה של ההסתדרות הציונית המטירו על ראשו סגרירי זהב... בתוך השפע הזה של מתנות נשאר הפועל העברי, בתור הפרט, עני ואביון, בלי הבטחה למחרתו... אבל הלוקוסוס המפלגתי, הארמונות, המוסדות, המשרדים, הריבוי המשוגע של ענפי הארגון, הכוח המלאכותי שבארגון המזויף הזה, השכרון שהוא קללת כל כוח מלאכותי - כל אלו עשו את שלהם" [= לימים, עם קום המדינה, שאל יורשו- מ. בגין "היכן הוא בית הסוהר הגדול ביותר?"] והוא מייד ענה "הסתדרות הפועלים (בנין הענק על ריבוי משרדיו של הארגון) בכל חלון יושב גנב"... את הסיבות למשבר המתמשך ורב הפנים הזה ואת הדרך לפתורנו, ניתח לפני מאה שנים, האיש שידע לשאול את השאלה המכרעת: "גאולת הארץ כיצד, בנדבות או בקפיטל?" - זלמן דוד ליבונטין... אולי אז ניגאל ממדבר התועים בו איבדה הציונות את דרכה... לאפשר לעם ולתרבות שתורמו כה גדולה לאנושות להתפתח על-פי דרכם, דרכם של אנשים בני חורין" (עמ' ג-יא).

"המחקר המדעי" - נראה להלן, שאלו הנחשבים באקדמיה לגדולי המומחים של המחקר ההיסטורי בתחום ייסוד המושבות הראשונות ואגודת ביל"ו, הפכו את הרב ז. ד. ליבונטין לליברל נוצרי קלאסי במקרה הטוב ובמקרה הגרוע למי שלא רק שאינו חרדי אלא גם למי שאינו דתי, עובדה המצביעה לאור כל מה שהבאנו לעיל לגבי אישיותו החרדית של הרב ליבונטין, על רמת אמינותו של כל מה שמכונה כיום "המחקר המדעי", אם כי לעיתים אין הדבר נובע ממגמתיות. במקרים רבים נובעת חוסר האמינות המדעית מבורות החוקרים בחומר הנחקר או משום החלת תפיסת עולמו של החוקר על הנחקר.

הספרים "לארץ אבותינו" של הרב ליבונטין ו"מיומנו של אחד הבילויים" של חיים חיסין, יצאו במספר מהדורות. בספרים אלו מובא תאור על ראשית התהוותה של המושבה ראשון-לציון.

מאז השתלטותה של הנצרות הרפורמית על האוניברסיטאות והפרכתן לאקדמיות לפני 500 שנה, הפך "המחקר ההשוואתי" לערך-דתי מקודש באקדמיה, בעקבות החלת "ייסוד השיטות" הנוצרי שהמציא מרטין לותר, ממציאה של נצרות זו. יש להבין מדוע לא נעשה מחקר השוואתי בין שלל המהדורות של ספרים אלו שבוצעו בהם לעיתים שינויים מהותיים, על אף שההיסטוריונים חוקרים רבות תקופה זו של ייסוד המושבות ולכן מתבקש מחקר שכזה מהבחינה העניינית, גם בלא הצורך הדתי-האקדמי לערוך מחקר שכזה. נצביע על מספר שינויים בין המהדורות ואולי דרכם נוכל גם לאשש את הסיבות שבעטיין נמנעו עד היום באקדמיה לבצע מחקר השוואתי זה.

סדרת ספריו של הרב ליבונטין "לארץ אבותינו" - הרב ליבונטין הגיע לארץ בצעירותו בגיל 26 ולכן אולי היתה לו מתוך תמימות אמון כמעט בכל מי שהוא פגש, כשהוא אינו מצליח לזהות את העמדת הפנים של אדם או אנשים שהוא נתן בהם את מלוא האמון. לעיתים, כאשר הוא גילה את האמת עליהם ולעיתים תוך זמן קצר, כבר היה מאוחר מידי. כפי שנראה להלן, כל הישוב החדש נבנה באמצעות תככים, העמדת פנים ואלומות, כדי להשתלט ולכבוש את המושבות החרדיות שהיוו את התשתית והמסד של כל הישוב החדש ולהפכן לאתאיסטיות. לכן, ההבחנה המיידית של כוונותיהם האמיתיות של אלו שהוא פגש היתה חשובה ביותר.

האכזבות שהוא נחל, באו לידי ביטוי במהדורות השונות של ספרו ובשינויים שהוא ערך במהדורות המאוחרות של ספרו. נתמקד בתמימות שלו לגבי פגישותיו עם אדם, אגודה ותנועה. נשווה גם בין מהדורות ספרו ונבחן את הפגיעות שהוא נפגע מאלו שהוא פגש, שבעטיין הן שינו את כל מהלך חייו ואת כל מבנה הישוב המתחדש בארץ ישראל.

בבואו לארץ, הוא פגש באיש שתפקידו היה להעביר את העולים לארץ מאוניה שעגנה מחוץ לנמל אל החוף ביפו וכן משם להביאם לירושלים. בתחילה הוא נתן בו אמון שהוא עושה את תפקידו לשם שמים, אך הוא התאכזב ממנו לאחר שהוא נוכח שמטרתו העיקרית היא לשם בצע כסף²⁰ (עמ' 16). כאשר הוא הגיע לירושלים, הוא הוכרח לשהות בביתו של יחאל מיכל פינס. הוא הסביר לפינס שמטרת בואו לארץ היא כדי לאסוף נתונים על אדמות הארץ, כדי לדעת היכן לייסד ישוב, כנציגם של ט"ו משפחות, אך פינס הסב כל זמן שהותו בביתו את נושאי השיחה על החרם והנידוי שהכריזו עליו חכמי ירושלים ובראשם המהרי"ל דיסקין (שם, עמ' 22). בהגיעו חזרה ליפו ברצותו להקים את "ועד ייסוד המעלה" לשם הקמת ישובים, הוא עדיין נתן את אמונו בפינס שרצה גם להיות בין מקימי הועד.

חברי הועד החליטו שמקום הועד יהיה ביפו, כדי שהם יוכלו להפנות את אלו שיבואו לחוף יפו לעבר אותם ישובים, אך פינס דרש שמרכז הועד יהיה דוקא במקום מגוריו בירושלים. הרב ליבונטין הסביר לו מדוע הוא אינו מוכן לכך מסיבות ענייניות. הוא התאכזב מתגובתו של פינס שמפאת הסירוב לבקשתו החל בנסינות להרוס את הועד - ,ויצא מאת האסיפה בחרי-אף, על אשר לא שמעו לעצתו ויחפון להרוס את הועד, אשר זה מעט ידיו יצרו. ובאשר הוא ראה, כי אנכי הייתי האחד, אשר לקחתי על עצמי לכלכל את עניני הועד והוצאותיו וילך לשלוח בי חיצו לשון-הרע ויקרא להאדון אססאווצקע והאדון יוסף אראווסקע מקיוב ויאמר להם כי יחדלו ממני ולא יאמינו בי ובעבודתי לטובת הרעיון הלאומי, יען כי מטרתי היא להרויח איזה מאות רובל ואחרי כן אצא מארץ הקודש, מבלתי עשות מאומה. חברי הועד שהתבוננו לעבודתי והכירו אל אמונת רוחי להרעיון שהנני עובד בו וראו כי כל הוצאות הועד לכלכלתי אנכי מכיס, לא שמעו לדברי האדון פינס ולשונו הרע והוא נשאר עוד ביפו... עד אשר הכרתיו יותר ונודע לי את אשר דיבר בי. לבבי התחמץ בקרבי... אם אנשים כפינס... יחפצו להרוס היום את אשר בנו אתמול, ידברו לשון הרע ורכילות, להרחיק את

הלבבות ולהפריד הדעות ובשביל כבוד מדומה, מחבלים דברים טובים ומועילים" (שם, עמ' 1-30). הרב ליבונטין כנראה חשב, שבנידוי שהוכרז על פינס חויבו רק אנשי ירושלים, אך אם הוא לא היה כה תמים, הוא היה מברר את סיבות הנידוי ואז הוא לא היה סומך יותר על פינס והיה חוסך לעצמו את עוגמת הנפש.

עמדתו בפרשת כפיית הושבת חברי ביל"ו בראשון-לציון, בניגוד לרצון מייסדיה, באמצעות

פקידות הברון – פרשה זו נדונה במספר ספרים ויש שהתעלמו כליל מפרשה זו, לדוגמא, הספר "ראשון לציון". הרב ליבונטין הוכתר על ידי עורכי הספר כנשיא המערכת, אך כאשר הספר יצא לאור בשנת תשי"א הוא כבר נפטר, כפי שנכתב בשער הספר. פריימן, ממייסדי המושבה, מתייחס גם הוא בקצרה לפרשה זו. בפרשה זו גם כן ניכרת תמימותו של הרב ליבונטין, הן ביחס לחברי האגודה והן ביחס למורי בתי-הספר של "אליאנס", שהפכו לפקידים המושבות מטעם הברון. הברון כתב במכתבו (1883, 6, 22) שהוא אינו מעוניין שהביל"ויים יגיעו לראשון לציון, אלא אם כן יועצו ירצה בכך¹ (עמ' 69). בתחילה, הרב ליבונטין עמד לצידם של חברי האגודה, דבר שגרם להתפטרותו מועד המושבה, תוך הסתכסכות עם חלק מהמייסדים ועזיבתו את הארץ למשך עשרים שנים.

מספר חודשים לאחר פרשה זו הוא נוכח בהערכתו המוטעית לגבי חברי האגודה וכוונותיהם האמיתיות, כשהוא מנסה אף לבטל את קיומה של אגודה זו בפירסומיו בעתונות ובספרו. הוא כתב²⁰ (עמ' 56) – „לאט לאט נתקו את המוסרות אשר קשרו אותם [= את חברי ביל"ו בראשון-לציון] עם חבריהם בסטמבול [= איסטנבול].

המצב הזה השאיר את חבריהם בסטמבול כמלך בלא עמ, או לכל הפחות כשוטרי העיר בלא תושביה. נוסף לזה היו בלחץ גדול והלחץ זה הדחק בכסף, כי הכסף שהרימו אוהבי ציון שלחו לחבריהם בראשון לציון, על-כן שלחו הסטמבולים [= האיסטנבולים], או כאשר כינו המה את עצמם: "הועד הראשי (?) לחברת ביל"ו", את האדונים ליפשיץ וברלייוסקי ויבאו לראשון-לציון ויראו כי עוד מעט ויתרגלו חבריהם בראשון-לציון וישכחו את ביל"ו צור מחצבתם ויקנאו לכבודם ולכבוד הועד הראשי (הלא המה יתר השלשה אנשים שנשארו בקוסטנטינופול) ויסכסכו ריב ומדנים בין חבריהם ובין תושבי ראשון-לציון ומיטיביהם וידברו על לבב חבריהם, כי לא נאה ולא יאה לבני ביל"ו לשבת בקולוניא ששמה ראשון-לציון. "אנחנו" – קראו לחבריהם – "מחויבים להשתדל שתהיה קולוניא בשם ראשון לביל"ו, אבל ראשון לציון לא לפי כבודנו הוא". "הכסף" – הוסיפו לדבר – "שיבוא מחובבי ציון נחוץ הוא רק להועד הראשי בסטמבול, אשר עוד מעט ויוציא את הפירמן [= אישור ממשלתי לייסוד ישוב] ואז נייסד מושב, אשר יקרא בשם ביל"ו והוא רק הוא יהיה לכח המושך ולאור המאיר לכל בני ישראל". כה דברו השכם ודבר שלוחי הועד הראשי של ביל"ו, עד כי עלתה בידם להטות לבב אחדים מחבריהם. נתפרדו הדעות ונתרבו הכתות והאספות כל יום ויום ויבטלו מעבודתם בשדה ויעלו עליהם חרון-אף הגנן [= אגרונים] דיוגאר [=מנהל המושבה הנוצרי של הברון] המשגיח עליהם וגם הדירקטור ש. הירש [= יועץ הברון ומנהל ביה"ס אליאנס- "מקוה ישראל"], שקיבל כל יום ויום ידיעות על דבר אסיפותיהם מהגנן דיוגאר, עד כי הייתי נאלץ לסגת אחר לבלתי היות להם עוד למגן ולהמליץ לפני האדון הירש אשר דברי היו נשמעים אצלו ועזבתי את מצבם בידי האדון הירש והגנן דיוגאר לעשות בהם כחפצם, והמה בררו מתוכם את אלו שמצאו יותר מוכשרים לעבודה וישאירו אותם בראשון-לציון והנשארים שלחו לנפשם ובתוכם גם את מחרחרי ריב...מסטמבול, וילכו לעבוד כשכירי יום במקוה ישראל...

קשה היה לליפשיץ וברלייוסקי להיות בלתי ועד-ראשי, כמו שקשה היה להאדון פינס לבלתי היות ראש לאיזה חברה, אשר על-כן מצא פה מין את מינו וכאשר הועד הראשי שהיה עד כה בסטמבול לא היתה דירה, כלומר בעל-הבית אשר בביתו גרו ולא שלמו לו דמי דירה, לא חפץ להחזיק עוד אותם בביתו, על-כן באו גם יתר חבריהם לירושלים ותחת אשר עד כה היו להם ניירות מודפסים בתמונה כזאת – "ועד ראשי לחברת ביל"ו קוסטנטינופול" ועליהם כתבו הבטחות שונות ששמעו מהסרסור המתורגמן, שהוביל אותם ממסדרון בית-משפט אחד למסדרון בית-משפט שני [=כדי לקבל את האישור הממשלתי להקמת ישוב]: ומעתה הדפיסו ניירות בתמונה אחרת, כזאת: "ועד ראשי לחברת ביל"ו, ירושלים" והוסיפו עוד איזה פסוקים מנחמות הנביאים ויוסיפו לכתוב רקלמות [= פרסומות] שונות, רקלמות שדופות קדים ושקרים שלא היה בעולם ויתפארו לפני בעלי הזיות שונים בארץ מולדתם, כי המה יוציאו את בני ישראל מארצות אירופה ויביאו אותם לארץ-הקודש ויושיבו אותם תחת הגפן והתאנה ופינס העיד עליהם בחתימת ידו".

הוא מוסיף שם הערה מאד ארוכה. נביא ממנה את חלקה – „למען שלא ידמה הקורא, כי אנכי כתבתי איזה דבר על-פי השערה בעלמא ח"ו, על-כן אחלה פני הקורא, לעיין באחד מגליוני "המגיד" בחודש תמוז שנת תרמ"ג ושמה בההוספה נדפס מכתב אחד מבני ביל"ו בירושלים. שמה מספרים המה, כי התראו פנים עם האדונים וויניציאני [= יועץ הברון הירש] וערלנגער [= היועץ הראשי של הברון רוטשילד] והמה "הבטיחו להם לעשות יסוד מוסד לעבודת ביל"ו לימים יוצרו". הדברים האלו מתחילתם ועד סופם המה שקר וכזב! אנכי, שארי צבי וה' פיינבערג והאדון אברהמאויץ [= ממייסדי ראשון-לציון] היינו אצל השר וויניציאני [= יחד עם ש. הירש, מנהל "מקוה-ישראל"] בשעה שראשי בני ביל"ו באו אליו ויציעו לפניו, כי ייסד להם קולוניא מיוחדת, כי אין את נפשם להשאיר בראשון-לציון. ויקצוף עליהם האדון וויניציאני ויאמר להם: "איככה נוכל לקוות כי יהיה שני לראשון-לציון, אם בהראשון הזה לא תוכלו אתם הצעירים להתאחד ולחיות עם אחיכם בעלי משפחות, שכבר סבלו תלאות וצרות רבות, עד אשר באו אל הנחלה?". ויריב האחד מהם (הוא ברלייוסקי) עם האדון הירש בפני ה' וויניציאני ויעלה בזה חרון-אף ה' וויניציאני וישלח אותם מעל פניו, מבלתי לענות הכסיל כאולתו!

האדון ערלנגער שבא לראשון לציון קבל את בני ביל"ו בפני ובפני כל עדת ראשון-לציון ולא דיבר עמדם מאומה על דבר חברת ביל"ו "לימים יוצרו" – רק נתן פקודה לבחור את היותר מוכשרים מהם... ולהשאירם בראשון לציון ולשלוח את הנשארים לנפשם... והאמת הזה מכחיש את מכתבם הנזכר!

על המליצות שדופות קדים, על דבר הרעיון הלאומי ועל מה שיתפארו, כי המה נושאים דגל מחנה יהודה והקריבו עצמם כליל... (ממש!) – נוכל להמשיל את משל הזבוב שעשה את צרכיו בקערה בבית התמחוי שעמדה על הסעודה שהכין עשיר אחד לפני עניי העיר ויתפאר הזבוב, כי הוא האכיל את כל עניי העיר... למען ידעו אחינו, כי כל האומר יש חברה ביל"ו בארץ הקודש, אינו אלא טועה וכל השולח כסף על הניירת המודפסים שלהם – אינו אלא מאבד כספו לריק ומגדל כסילים בארץ הקודש!

ישנם אמנם ביניהם יחידים, אשר לא יחפצו להקרא בשם ביל"ו – והמה הנבונים בהם [=כגון י. א. צללאליכין וכן מנשה מאירוביץ מראשל"צ שעבר לצדה של הפקידות נגד חבריו, שלכן היו מהביל"ויים שקראו לו "בוגד" (עמ' 263, 379). לכן, זו טעות (?) מכוונת של תעמולת מפא"י לקרוא לו "זקן הביל"ויים"]... והמה ראויים לעזרה, אבל על הרוב ובפרט **אלו שמכנים את עצמם בשם "ביל"ו" בחלה נפשם בעבודה ובסדר ובמשטר נכון, מחרחרי ריב ומדון וחיים על חשבון הנדבות ששולחים להם מארץ רוסיה, עבור הכוזבים והשקרים שהמה שולחים מארץ הקודש**.

תמימותו של הרב ליבונטין ניכרת גם ביחס לאופיים ומטרתם של מורי ומנהלי בתי-הספר של אליאנס, שהפכו לפקיד הברון. חוסר הידע שלו נבע מכך, שבמזרח אירופה לא היה ידוע דבר על ארגון זה שנוסד מלכתחלה כדי להעביר על דתם את כל ילדי היהודים בארצות שמסביב לים התיכון וכן בארצות שבשכנותם, כפי שהוכחנו להלן בפרק שדן על יועצי ופקידי הברון במושבות החדשות בארצנו ובפרק על החינוך במושבות. **הברון לא ידע בעצמו כלל, ממהותו של ארגון זה, כפי שכתב בעצמו¹ (עמ' 144) ולכן מסר לידם ברוב תמימותו את ניהול המושבות, אותו הם ניהלו בעריצות יוצאת דופן ושמחו על כך שהמושבות נפלו לידם כפרי בשל, בו הם יוכלו לעשות כאוות נפשם ותוך זמן קצר יוכלו לשמדם את כל ילדי המייסדים באמצעות "מורים" בלא הכשרה, מתלמידיו וחסידיו האתאיסטים של אליעזר בן-יהודה. רק אחרי עשרות שנים התוודע הרב ליבונטין לשיטת הפעולה של ארגון זה, כשהוא מיצר על כך שהארגון הפך את ילדי הארץ לאתאיסטים פרימיטיביים של התרבות הצרפתית²² (עמ' 112).**

הברון רצה לפתח כלכלית את המושבות ופקידי אליאנס שיתפו איתו פעולה, כדי שהמושבות יוכלו להמשיך ולהתקיים, כדי שהם יוכלו להשתלט על ה"חיידים" במושבות ולהפכם לבתי ספר אתאיסטיים הכופרים באלוקים ובתורה, כפי שנראה להלן בפרק על החינוך במושבות.

הרב ליבונטין ופיניברג היו נציגי המושבה שניהלו את המגעים המעשיים עם ש. הירש נציג הברון, לקבלת החסות של הברון על המושבה, כדי להצילה מהתרסקותה הכלכלית. הם הסכימו לבקשתו להכניס את הביל"ויים למושבה וכאשר התברר להם שכל המייסדים מתנגדים למהלך זה, הם לפתע הוצגו בפני הפקידות כמעמידי פנים כנציגי המושבה. טעותם היתה שהם לא נטלו את רשותם של המייסדים להסכמה זו, כי עד אז המייסדים סמכו עליהם בכל. הם כבר לא יכלו לסגת מהסכמה זו מבחינת הכבוד העצמי שלהם, אך נפגעו לכן עוד יותר, כי הם נאלצו לכן להתפטר מועד המושבה, כיון שגם האמון של הירש בהם כמייצגי המושבה נגזר.

המייסדים והמצורפים לייסוד רצו בהרחבת המושבה על ידי עוד חרדים, אך כאשר הם נוכחו שמורי אליאנס מנסים לכפות עליהם את הביל"ויים, מאחר שהם כבר שמעו שהצטרפו אליהם חברים אתאיסטים ושהם עוד יגרעו מהכסף של תקציב הברון, שהיה בו כדי להציל אותם מגויעה ברעב הם התנגדו לבואם. הם גם לא האמינו להירש שבואם לא יהיה על חשבונם, כיון שהוא נהג לזלזל במייסדים ולהשפילם, שהרי אפילו בחודש אלול בשנת תרמ"ג – „שאלו אכרים אחדים את הירש למה מאחר הוא בקניית הכלים הנחוצים, ענה הוא [=בלגלוג]: "למה לכם כל זה? הלא כך וכך לא תשארו במושבה וסוף-סוף תעזבו את הארץ ולמה להוציא כסף על קניית דברים בלתי-נחוצים לכם? שבו לכם במנוחה עד אשר תאכלו את הכסף אשר הקציב לכם הנדיב ואז תלכו לכם אל אשר תלכו..." בשיחה אחרת עם אכרים אחדים אמר הוא, כי כל היהודים הרוסים אינם שוים את הרובל אשר עליו צריך לתלותם... הדברים האלה הביאו את האכרים לידי יאוש"²⁷ (עמ' 90).

הרב ליבונטין אינו מזכיר בספרו את נימוקי ההתנגדות של המייסדים מסיבות רוחניות, כיון שאף שבתחילה מתוך תמימותו הוא האמין שהביל"ויים חזרו בתשובה כפי שהופיע בעתונות בחו"ל ["המגיד" (גליון מס' 33, מיום ח' אלול תרמ"ב 23.8.1882)] וכך הוא הבין ממכתבם אליו ובמיוחד שהוא פגשם בהגיעם ליפו בהביאם עימם ספר תורה, כפי שנראה להלן, ואת תפילותיהם בציבור בזמן הגעתם, מכל מקום ודאי גם הוא נוכח בהמשך שאצל חלק מהם התנהלותם הרוחנית היתה רק הסוואה, לכן ניתן להבין מדוע הוא מתייחס בספרו רק להתנגדות של קבלתם מסיבות כלכליות ומדלג על הנימוקים העיקריים של המייסדים להתיישבות הביל"ויים במושבה – פגיעתם בנוער ובמושבה באמצעות תפיסותיהם הנוצריות-רפורמיות ואורח חייהם המופקר ובמיוחד שאחרי כפיית החדרתם למושבה על-ידי הפקידות, המייסדים החתימו את הביל"ויים על תקנות מחמירות להבטחת שמירתם על המצוות ולא על הסיבות הכלכליות [(פרוטוקול י"ז) אצ"מ A192/217/2].

הוא מתאר את הפרשה ואת אמונו הבלתי מסויג בהירש בספרו²⁰ (עמ' 51) – „בחוודש תמוז באו ליפו שנים עשר אנשים צעירים בני החברה הזאת ובראשם היה האדון ישראל בלקינד. קבלתי אותם בסבר פנים יפות... ושאלתי אותם למצבם החמרי ויענו לי, כי יש את נפשם ומטרתם ליסד מושב לעבודת האדמה מארבע-חמש מאות משפחות וכי יש להם גם מקור כסף ובעוד שבוע אחד או שנים תבוא האורחה השניה ואז יתחילו לעשות. עברו שני שבועות ויותר – ואין אורחה ואין קול ואין כסף ואף הכסף המעט אשר היה בידי האורחה הראשונה אזל מכיסם ויהיו נאלצים לבקש ממני עוד כסף בהלוואה ואנכי לא השיבותי את בקשתם ריקם בפעם הראשונה ואף לא

בפעם השניה. במשך ימים מעטים נודע לי, כי חברתם תלויה על בלימה: על הבטחות שונות של בעלי ההבטחות ועל תקוות שונות בנות הרעיון של אנשים צעירים הרחוקים מעולם המעשה. אחרי אשר אזל גם הכסף שלוו מאתי, הלכו לעבוד בנחלת "מקוה-ישראל" אשר לחברת כ"ח [= "כל ישראל חברים" – "אליאנס"] אצל יפו ויקבלו שכר עבודתם פראנק אחד ליום.

ראיתי והתבוננתי למצבם וידאב לבבי עד מאד, מה כוחם כי ייחלו ותקוהם כי יצפו אליה?...ומאין יבוא עזרם – אם אחינו בארץ רוסיה לא יוכלו או לא יחפצו להוציא כסף די התיסדותם במושב! אף לזאת התחמצה לבבי בקרבי בהודע לי, כי אחדים מאתם יושבים בסטמבול ומחכים לקבל רשיון (פירמן) על קרקע במתנה בארץ פלשת או בסוריה. רבים המה אמנם הסרסורים השונים בסטמבול, אשר יוכלו למוץ מאתם לשד עצמותיהם ולהבטיח להם, כי ישיגו להם רשיון מהשולטן, אבל כשאני לעצמי ידעתי...ואנשים צעירים לימים בלא התודעות והתקרבות עם רבי המדינה ושריה ובלא כסף – דבר הפירמן – הוא מגדל הפורח באויר...במשך הימים האלו באה עוד אורחה אחת מחברתם ויתחברו להם. נתברו האוכלים יותר מהעובדים, נתברו הראשים והכתות ונתרחקו הלבבות ונפרדו הדעות...ואחרים [= רובם המכריע של 52 הביל"ויים שהגיעו לארץ² (עמ' 362)] בחלה נפשם בהעבודה ובאבדן העת בלא מטרה וישובו על עקבותיהם לארץ מולדתם והיותר נבונים מהם אמרו...איך לקנות שדה ובית בראשון לציון, כאשר יעצתי להם... אנכי ורעי פיינברג סבלנו בגללם צער, יגון ואנחה מרובה להכיל. וזאת היא הסיבה שהביאה לנו עגמת נפש ודאבון לבב: המשפחות העניות שהיו מכבר בראשון לציון חשבו כי בני ביל"ו יקבלו רק מאשר שלח הנדיב בשבילם. אנכי ופיינברג ידענו, כי הנדיב הסכים על פי הצעת הדירקטור הירש כי יתחברו עשרה – חמשה-עשרה אנשים צעירים להמושב ובידו הנדיבה יעזור גם להם גם להמשפחות שכבר נתישבו וכן גם הדירקטור הירש אמר להם בפירוש איזה פעמים ובקש אותם בעצמו ועל ידי המורים ששלח להם – האדונים אושרי ואסאועצקי – כי בני ביל"ו אינם גורעים מחלקם וכי הוא יתן חלק כחלק...אבל המשפחות הנזכרות, במר נפשם, לא האמינו בנו ויתגודדו ויריבו בי, בפיינברג ובהאדון הירש בדבר בני ביל"ו, אשר יאכלו, לפי דבריהם חלקם בצדקת השר הנדיב.

המריבה הזאת הכריחה אותי להתפטר מכהונת ראש הועד, שנמנתי בה בראשית התיסדות המושב; המעשה הזה הסב רעה גדולה להמושב, מפני כי עד העת ההיא הייתי אנכי ופיינברג העוסקים במעשי הצדקה של המושב פנימה והאדון הירש לא השיב את בקשתנו ריקם, בכל עת ובכל שעה שבקשנו ממנו איזה דבר בשביל המושב ובהתפטרתי מכהונתי, נגד רצון הדירקטור הירש, מסר הענינים להגון [= האגרונום] הצרפתי דיוגאר, שהיה מופקד מהנדיב להשגיח רק על עניני עבודת האדמה והוא כצרפתי וכנוצרי הביט על בני המושב שקבלו עזרה מאתו, כעל שכירי יום והמריבה הזאת היא שגרמה, כי החל הדירקטור הירש לחשוב אחרת גם על דבר המושב ולאחרונה, אשר הייתי מוכרח לרגלי מצבי ומצב בני ביתי לעזוב כ"ט ימים לחדש תמוז תרמ"ג על זמן בלתי מוגבל את המושב ולשוב לארץ מולדתי – התגברה המריבה בין בני המושב והדירקטור הירש...רק מחפצנו האמיתי לעזור לבני ביל"ו, אשר מצבם היה רע מאד, עד אשר חשנו לעזרתם לתת להם נחלת שדה ועבודה בראשון לציון...במשך הימים האלו הגיע להם איזה סכומים כסף מאוהבי ציון בארץ רוסיה ויחליפו מנעליהם ובגדיהם שבלו מרוב ימים ומעבודה.

בהוצאה הבאה של ספרו "לארץ אבותינו" בשנת תרפ"ד²¹, הוא כולל בו את ההוצאה הקודמת של הספר, אך הוא מרחיבו עד שנת תרמ"ט. הוא כתב בהקדמתו שהוא לא ביצע שינויים בספר, מלבד הוספת מאמרים שהוא פירסם בשנים אלו בעיתונות, אך למעשה הוא ביצע בספר החדש גם השמטות וגם שינויים בסגנון הלשוני וגם בתוכן. בעמ' 70 הוא משאיר על כנו את מה שהוא כתב במהדורת תרמ"ד, שבגלל שהוא הוכרח להתפטר מהועד, היחס של הירש למייסדים השתנה לרעה ושההתפטרות גרמה לכך שמונה למושבה מנהל נוצרי שהרחיב לעצמו את סמכויותיו, מעבר לסמכויות שנתן לו הברון "להשגיח רק על עניני עבודת האדמה", אך הוא מתעלם מהעובדה, שכעבור זמן קצר עמד חברו פיינברג בראש המרידה הראשונה, שבעטייה גורש פיינברג עצמו מהמושבה. הוא מתעלם מהעובדה שכוונת ראשי ופקידי אליאנס במושבות היתה כבר מראש, הרבה יותר מרחיקת לכת ממה שהברון ייעד להם ושהם מלכתחילה התכוונו להשתלט על המושבות כטוטאליטארים ולהתאכזר למתיישבים בשיטתיות ולהפוך את המושבות לאתאיסטיות, כפי שנראה להלן הן בפרק המתאר את התנהלות מנהלים אלו והן בפרק האחרון על השתלטות האלימה על החינוך במושבות והפיכת התלמידים בה לפורקי עול אתאיסטים, באמצעות תלמידי א. בן-יהודה וחסידי.

ניתן לסנגר עליו, שכיון שהוא עזב את המושבה למשך של עשרים שנים הוא כמעט כלל לא ידע מהנעשה בה. הוא גם השמיט מהמהדורה החדשה את הערה הארוכה שהוא כתב במהדורה הקודמת, שם הוא תוקף קשות את ארגון ביל"ו ומנהיגיה ואף מוסיף (שם, עמ' 72) שאלו שנשארו במושבה מהאגודה לאחר גרוש רובם על ידי פקידי הברון ומעבר של חלקם מהמושבה כדי לייסד את גדרה (מאירוביץ, צלאליכין, דרובין ושמרון בלקינד), נמנים עם טובי החקלאים בה, אך למעשה רק צלאליכין ודרובין עסקו במושבה בחקלאות ואילו מאירוביץ עסק בעסקנות ובלקינד עסק בעיסוקים אחרים. גם בודדים אלו שהושארו במושבה על-ידי הפקידות, זה היה בתנאי שהם מתנתקים מביל"ו ומרעיונותיה ובמיוחד שהאגודה הפסיקה להתקיים בתוך שנה מייסודה¹⁷ (עמ' 4). הוא גם משבח שם את הביל"ויים שיסדו את גדרה – „המושבה גדרה היא אחת המושבות היותר טובות בארצנו, מושבה שאכריה ונוטעיה חיים על עבודתם בלי תמיכות ואינם מסובלים בחובות רבים”.

עובדות אלו נכונות בזמן כתיבת ספרו, אך הוא מתעלם ממה שכתב הביל"וי חיים חסין¹⁸ (עמ' 184) שגם היה בגדרה, שמתשעת הביל"ויים שיסדו את גדרה, רק מספר זעיר מתוכם אכן בכלל עבדו שם, כשחלקם עוזבים במהרה את המקום וחלקם מגיע לגדרה רק כאשר נשלח אליהם הסיוע הכספי מ"חובבי ציון" ולכן את הצלחתה של גדרה יש לזקוף לאלו שבאו במקום הביל"ויים ואחריהם. האם הוא כלל לא היה מודע לכך או שיש לו סיבה כלשהי אחרת, שמטרתה היא רק לשלם "מס-שפתים" לאגודה זו?

יתכן שהיתה לו מטרה כזו, אך גם יהיה נכון לומר שהוא לא ידע על כך, כי ספרו הנ"ל של חיסין התפרסם עשרות שנים לאחר שנת תרפ"ד, השנה שהרב ליבונטין פירסם את ספרו. **מאידך**, היו לו גם סיבות להשמיט את ההערה התוקפנית שלו על חלק מחברי האגודה ולרכך את הצגת יחסו אל ביל"ו במהדורה המאוחרת של ספרו. יתכן שהשמיטת ההערה התוקפנית, נובעת משום הביקורת נגדו על כך שהוא פוגע באנשים ועל כך הוא התנצל בכמה מקומות בספריו²² (עמ' 252), בכותבו שהוא מתייחס רק לביקורת עיונית נגד הרעיונות ולא נגד אנשים. יתכן שהשינוי בגישתו לאגודה נבעה, הן משום שממילא אגודה זו כבר התפרקה וכבר אינה יכולה להזיק והן משום שועדת התעמולה של תנועת הפועלים החליטה לשקם את תדמיתה השלילית של ביל"ו ואף להופכה למושא של הערצה, בידועה ששופרות התעמולה העיקריים בארץ ומערכת החינוך נתונים לשליטתה.

לרב ליבונטין היה ויכוח נוקב עם כל האידיאולוגיה של תנועת הפועלים ומעשיה שלדעתו הרסו את הכלכלה בארץ, כפי שראינו לעיל את ביקורתו כלפיה ולכן נראה שהוא לא ראה טעם להתעמת עימה גם על סילופי התנועה בקשר להאדרתה את האגודה, שלדעתו סבלה משגעון גדלות כאשר בפועל לא זו בלבד שהיא שלא עשתה דבר בקשר להתיישבות בארץ, אלא שהיא גם סחטה כמעט את כל תקציבה של תנועת "חובבי ציון" ושל תורמים אחרים, בעוד שלמעשה רוב אנשי אגודה היו בטלנים שלא היו מוכנים כלל לעבוד אלא רק לקבל נדבות ושרובם המכריע עזבו תוך זמן קצר את הארץ. הרב ליבונטין לא ידע אז שכל פעולותיה של ההסתדרות הציונית מבוססים על "תאוריית הגזע".

כיצד יצרה ועדת התעמולה בראשות מפלגת מפא"י את האשליה על תרומת ביל"ו לישוב

והסיבות לכך: בשנת תרפ"ה הוציא הרב ליבונטין את המהדורה השנייה של "לארץ אבותינו" – "לתולדות עבודת ההסתדרות הציונית", הסוקר את ההתרחשויות בארץ בין השנים 14-1901. בספר זה נפרסת פעילותו הפיננסית לביסוס ההתיישבות בארץ, כשהוא משמש כעמוד התווך של עשייה זו וכך הוא מוכר גם בתנועה הציונית, כשהוא משמש כיד ימינו הכלכלי של הרצל. בספר זה הוא מציג את משנתו הכלכלית-מדינית על בסיס השקפת התורה, שהיא הפוכה לחלוטין מכל האידיאולוגיה המרכסיסטית שעל פיה פעלה תנועת הפועלים בראשותו של ד. בן-גוריון. לספר זה קדמו מאמרים של הרב ליבונטין בעתונות הארץ והתפוצות, בה הוא ביקר את התנהלותה של תנועת הפועלים ואת ההסתדרות הציונית שנסחפה אחר האידיאולוגיה של תנועת הפועלים. המאמרים ובמיוחד הספר, היוו איום על הסתדרות הפועלים בראשותו של בן-גוריון ועל "הדיקטטורה הפועלית" עליה הכריז בן-גוריון.

מול אלו כוחות אלימים עמד הרב ליבונטין – כדי להבין מדוע הוא העדיף למעט את נקודות החיכוך עם תנועת הפועלים ולהשמיט את ההתקפה החריפה שלו על ביל"ו, נביא כאן מספר אמירות של בן גוריון שהשתלט על המחנה הפועלי, כשבאמצעות האלימות הוא חותר לכך שמי שאינו מרכסיסט סובייטי כמוהו מוקע כמי שאינו ציוני. הוא אמר בועידה הרביעית של "אחדות העבודה" בעין חרוד, שהתקיימה בט"ז-ח באייר, שנת תרפ"ד [ד"ח, ת"א, תרפ"ד], עמ' 77 – „אנו צריכים להחשיב את הכח המוסרי הצפון בקומוניזמוס, בדיקטטורה של הרעיון המסגל את כל החיים אליו“. את השפעת השיטה האלימה שיצר בן גוריון על-פי שיטות העריצות הקומוניסטיות ברוסיה שיצרו שם מנהיג המהפכה לנין וסטלין, מסכם בלינסון, מראשי מפא"י – „...שבשנתיים האחרונות רואים את השימוש בכוח פיזי בתור האמצעי העיקרי של מלחמתנו [=במחנה הימין]. יש נוסח ידוע...“ אי אפשר להשלים עם הנבלה" וכל מי שאינו מוצא חן בעינינו זוהי נבלה...²⁸ (עמ' 107).

בשאלת היחסים בין מעמד הפועלים למעמדות אחרים בישוב בכלל...נמשך בן-גוריון אחרי המאבק, אחרי התגוששות הכוחות, לרבות ההתנגשות האלימה (שם, עמ' 113)...ההסכמים בין בן-גוריון לז'בוטינסקי...צעדו הזרמתי של בן-גוריון העמיד את חבריו על חומרת המצב, שהביא את התנועה הציונית אל סף מלחמת אזרחים...המסורת המצדיקה נקיטת אלימות...לימים היא התפרשה כמצדיקה נקיטת אלימות גם נגד מי שמסרבים להכיר בזכותה הבלעדית של ההסתדרות לארגון פועלים. מכאן קצרה היתה הדרך לנסיון לחסל באלימות גופים חברתיים-פוליטיים (שם, עמ' 114)...המנהיגות שצמחה לאחר מלחמת העולם הראשונה וביחוד בימי העליות הרביעית והחמישית...ינקו השראתם מדוגמת מהפכת אוקטובר [=הסובייטית] (שם, עמ' 115)...משנאש ברל כצנלסון מלשכנע את מפלגתו לקבל החלטה נגד השימוש באמצעי אלימות, נסוג לקו "האלימות המבוקרת"...לא יפלא, שהנסיון להקים גוף, שיפקח על אלימות "מבוקרת" נכשל (שם, עמ' 116)...הסיסמה שסוציאליזם משמעו סובייטים וחשמול – כל אלה נמצאו להם מיד אנלוגיות [=מקבילות] אצל חלוצי ארץ-ישראל (שם, עמ' 135)...בקסם, שהילכה המהפכה הבולשביקית הסובייטית על בני הדור [=הפועלי] והקסם היה בלתי מוגבל (שם, עמ' 298)...בן-גוריון, טבנקין [=ראש "אחדות העבודה"-ה"הקיבוץ המאוחד"], אליעזר ליבנשטיין ואחרים היו נכונים להבין לצורך בטרור הבולשביקי" (שם, עמ' 299).

„בן-גוריון אמר אז – כל בית"רניק וכל סופרסקי וכל יהודי יידע, שבעד הריסת ההסתדרות נהרוס את הישוב, כי את הישוב הזה אפשר להרוס אם ניתן להרוס את ההסתדרות [=בלעדיות ריכוזית על הכלכלה והמשק, כלומר- "או אני בראש, או שנחסל ונבצע רצח-עם של כל היישוב היהודי בא"י"]. שמירה על ההסתדרות קודמת לכל דבר אחר. זה קודם לעלייה ולכל דבר אחר. ייהרס הישוב אם ההסתדרות צריכה להיהרס על ידיהם...הם ידעו ויראו את האגרוף שלנו“ [פרוטוקול הוועד הפועל, 1933, 28, 3].

בן-גוריון נטל את שיטות הפעולה ואת האידיאולוגיה המרכסיסטית מהבולשביקים שביצעו את מהפכת אוקטובר ברוסיה ואילו את המרכיב הלאומני שהוא שילב באידיאולוגיה זו דוקא מגרמניה – „הסוציאליזם של בן-גוריון, כפי

שמזכיר לנו פרופ. שטרנהל, שאב השראה מהסוציאליזם הלאומי [= הנציונל-סוציאליזם] הגרמני שנוצר אחרי מלחמת העולם הראשונה.

הסוציאל-ציונים היו קרובים לדרך חשיבתו של שפנגלר, שניסח מחדש את דברי פון-טריצ'קה: "סוציאליזם – פירושו כוח ושוב כוח". בשנת 1923 פרסם ז'בוטינסקי מאמר ברוסית בו השתמש בביטוי "קיר הברזל" וברעיונות אחרים של בן-גוריון, כי ניתן להשיג את הנצחון רק באמצעות כוח¹³¹ (עמ' 135).

כידוע, היטלר עמד בראש מפלגת הפועלים הנציונל-סוציאליסטית אחרי מלחמת העולם הראשונה, **אשר ממנה שאב בן-גוריון, כדברי שטרנהל, את ההשראה של השילוב בין הסוציאליזם והלאומנות**. יש לציין, שכאשר בן-גוריון הקים את המדינה, הוא כינה אותה רשמית דמוקרטיה-יהודית וכך גם מופיעה הגדרה זו ב"מגילת העצמאות", אך **למעשה** הוא ביסס כידוע את התנהלותה הפוליטית של המדינה וכלכלתה על "הדיקטטורה של הפרולטריון".

יש לשאול, האם גם בכך שאב בן-גוריון השראה מהיטלר? שכן כך בדיוק כתב היטלר בספרו "מיין קאמף" – "המפלצת", כפי שקוראים לספר זה חוקרי "המכון להיסטוריה בת-זמננו" במינכן, שהוציאוהו לאור. היטלר כתב בספרו על היהודים – „ברגע שהכוחות המתנגדים אליהם ייחלשו, היהודים ייסדו קודם כל דמוקרטיה, ואז בעזרת המרכסיום – את הדיקטטורה של הפרולטריון“. בימי דיקטטורה זו לאחר קום המדינה, גם בית המשפט העליון היה נתון למרות ממשלה דיקטטורית זו, לדוגמא: במשפט קסטנר ממשיכו של בן-גוריון – „ראש הממשלה משה שרת לחץ [=פקד] על נשיא ביהמ"ש העליון לדחות את התביעה הפלילית נגד קסטנר (דוברו של שר האוצר ממפלגת מפא"י) על עדות השקר שלו, שכאילו הוא לא העיד לטובת הפושע הנאצי קורט בכר בבית הדין של בעלות-הברית. יומני שרת מעידים על התערבות חמורה ומתמדת שלו במהלך פרשת קסטנר, בעיקר בשיחות עם נשיא העליון יצחק אולשן" [דן מרגלית, "יום שישי", י' אדר א', תשע"ו].

לאחר מלחמת העולם השנייה, כידוע בוצע עונש מוות בתליה בדיוק בחג הפורים בשנת תש"ו, של עשרה פושעים נאציים, שנגזר עליהם באמצעות בית-הדין של בעלות-הברית בנירנברג שבגרמניה. אחד הפושעים היה אוטו שטרייכר – עורך הבטאון הנאצי האנטישמי "דר שטירמר". כאשר הוא הוצא לתלייה, הוא צרח – "היהודים תולים כעת את עשרת בני המן" שהיו מזרע עמלק.

שטרייכר ידע שבמקורות ישראל נחשבים הגרמנים מזרע עמלק, כפי שכבר ציין זאת הגר"א ובחיבורו "אבן שלמה", הוא מפנה לדברי "הזוהר", שבתקופת "עקבתא דמשיחא" ירדו גם נפשות של האומה העמלקית ויתגשמו בגופם של יהודים שימשלו על עם ישראל. יש לברר האם ראשי הציונות: בן-גוריון, מכס נורדאו, רופין ודומיהם שכה הזדהו עם "תאוריית הגזע" הנציונל-סוציאליסטית ועם עקרונותיה של מפלגה זו בראשותו של היטלר, הזדהו בכתביהם גם עם עמלק שחרת על דגלו את השמדתו של העם היהודי. היטלר תכנן להקים מוזיאון על העם היהודי לאחר השמדתו הפיזית וכן בן-גוריון תכנן לשמר את שכונת "מאה שערים" בירושלים כמוזיאון רוחני של העם היהודי, לאחר שמדינת ישראל בהנהגתו תצליח להשמיד את יהודיותם של כל עם ישראל.

בן-גוריון נשאל מה דעתו על כך שבנו, סגן מפכ"ל המשטרה עמוס בן-גוריון, "שהיה קשור עם טיפוסים מפוקפקים" [כחש", עמ' 334], נישא נישואים נוצריים עם נוצריה. אכן, בן גוריון שלא בגד ב"תאוריית הגזע" שנוצרה על-ידי נורדאו ואומצה בחום על-ידי הנאצים, לא לפני שהאורייה הוטמעה באתוס הציוני, ענה מיידית – "זה מעולה, זה יתרום להשבחת הגזע היהודי".

היטלר לחם ב"סוציאל דמוקרטים" שנואי נפשו, באמצעות מפלגתו הנציונל-סוציאליסטית **וכן** בן-גוריון, בייסדו את מפלגת מפא"י הנציונל-סוציאליסטית לחם נגד הסוציאל-דמוקרטים שנואי נפשו, שכפי שראינו לעיל שהכריז שהוא מוכן להחריב את כל הישוב בארץ, אם כוחות סוציאל-דמוקרטים בישוב ינסו לסכן את בלעדיות שליטת מפלגתו ומוסדותיה (כגון הסתדרות הפועלים) על כל היהודים בארץ-ישראל. **עוד לפני מלחמת ששת-הימים** מפלגתו פנתה לו עורף והחלה לבסס את המפלגה על ניכוס קהלים שאינם שייכים לאידיאולוגיה המפלגתית [ערך מפא"י, "האנציקלופדיה העברית"]. כדי לנכס קהלים שונים, נוצר הצורך להתנער מתדמית הדיקטטורה הבולשביקית, שראשי תנועת הפועלים כה העריצוה ופעלו בהשראתה וגם להתנער מתדמית "תאוריית הגזע" שראשי הציונות המציאוה והטמיעו אותה לתוך תנועתם ובמיוחד כפי שכבר הראנו, על-פיה הם תיארו את העם היהודי שהיו אז במזרח אירופה ברובם המוחלט חרדים ובאותה גזענות אנטישמית הם ממשיכים כיום לפעול ולתאר את העידית של העם היהודי לומדי התורה והוגיה. תאורייה זו כאמור, אימצה בחום את המפלגה הנאצית ועם קום המדינה בן-גוריון ממסד את "מנגנון-החושך", כפי שהגדירו אורי אבנרי ["ידיעות אחרונות", 7 ימים, 14, 10, 31 עמ' 30], שמפחדו אנשים רבים נאלצו לישון עם אקדח טעון מתחת לכת, דוגמת עו"ד תמיר ממשפט קסטנר [בן-הכט, כחש, עמ' 333, הוצ' לדורי, ת"א, 2001].

תנועת העבודה ובשמה החדש "המחנה הציוני" החלה לזהות את עצמה דוקא עם שנואי-נפשו של בן-גוריון מייסד המפלגה "הסוציאל-דמוקרטים", אך עדיין קשה לה להפרד מגרמניה. "המחנה הציוני" משלב-ידים עם המפלגה הסוציאל-דמוקרטית בגרמניה.

ב-15, 17 פתח "המחנה הציוני" ב"בית ברל" קורס "חרדים למדינה" **עבור קבוצת שוליים** מהציבור החרדי, אך גם קבוצה זו תקפה במהלך הקורס את המרצים בה בקריאות ביניים במחאות, על כך שהם מנסים לשמד אותם ולהפכם לנוצרים-פרוטסטנטים. קורס זה מומן באמצעות קרן סוציאל-דמוקרטית גרמנית (friedrich ebert stiftung). בעלון של "המחנה הציוני" מתוארת פעילותה כך – „**קרן פרידריך אברט** פעילה בישראל כבר משנות ה-60... מחויבת לחיזוק החיבורים בין ישראל לגרמניה... ולערכים סוציאל-דמוקרטיים“.

יש לציין שגם נשיא "המזרחי" הרה"ר של ת"א אביגדור עמיאל, גינה בתרצ"ז בועידת המזרחי את חברותה של התנועה בהסתדרות הציונית ואמר שזהות הדעות בין תנועתו להסתדרות הציונית גורמת לתנועתו גם להזדהות עם

היסודות הנאציים של הציונות. הוא אמר אז – „...הלאומיות, לפי רוח הגויים, שביסמארק הניח את אבן הפינה שלה והיטלר חגג את חנוכת הבית שלה, לאומיות שכולה עבודה זרה, האם את זו נדמה לדת ישראל? זה כבר מראה על שיבוש הדעות ועל עירבוביא במחנינו”³⁷.

הנאצים הוציאו את כל הספרים וספרי התורה של ישיבת "חכמי לובלין" ושרפו אותם בכיכר העיר לובלין, לצלילי התזמורת. **חגי הוברמן [כתב עיתון "הצופה" של הציונות הדתית]** ועורך העלון השבועי "מצב רוח" כתב בעלוננו בח' חשון תשע"ד – „אני מודה, שדמעה אחת לא תיגר מעיני, אם אראה את ישיבות פוניבז', מיר, סלבודקה וחברון גם יחד, עומדות במצבה של ישיבת חכמי לובלין בפולין”.

הפנמת התעמולה הנאטישמית היתה הזרז להקמת "הפועל-המזרחי" ובעלון של התנועה "האהלה" [תרפ"ה, עמ' 40-1] מובאים כל דברי הבלע של הנאטישמים כנגד היהודים בגולה "מלווי בריבית", "חיי פרזיות", "יעלה בדינו להסיר את כל הרקוב שבחיי הגלות" וכו'. הציונות הדתית בתחילת דרכה אז, שלחה נציגים לקומונות הפרוטסטנטיות בגרמניה "האחים בורדרהוף", ששאפו לחיות כמו ראשוני הנוצרים ומהם ביקשו נציגי התנועה עזרה והדרכה, כדי שילמדו כיצד לחיות כיהודים³⁵.

נוצרים אלו חינוכו גם להתלבש בביגוד שיהלום את היצמדותם לעבודת האדמה וכך גם נוצרה "הכיפה הסרוגה", שעשויה מכותנה שצומחת מהאדמה ולא מצמר מן החי, עם מוטיבים של פרי האדמה (ענבים, תאנים וכו').

יהודה יפת כתב בבטאון הציונות הדתית "אהלה", סדרת מאמרים, החל מגיליון סיון בשנת תרצ"ה, על "הקולקטיביות במקורה העברי". הוא דן שם על ההשראה של התנועה הציונית-הדתית, מראשוני הנוצרים מהכתות של האיסיים וכן מופיעים באותו עלון בשבט תש"ז בעמ' 7-8, תאורים על האיסיים שנלקחו מיוסיפוס ופילון וכן כתב שם שלום קרניאל במאמר "בשולי המאמרים על האיסיים". על "המצאת העבר" באמצעות פרשנות של הכתובים וחז"ל, ראה על כך בחיבורו של פרופ. אריה פישמן בהוצ' "יד יצחק בן צבי", ירושלים – "בין דת לאידיאולוגיה", יהדות ומודרניזציה בקיבוץ הדתי.

מבדיקת הפרוטוקולים של ישיבות ה"ועד הפועל ההסתדרותי" ו"מרכז מפא"י" עולה, שגם **אלו שהתנגדו לאלימות המאורגנת** על-ידי תנועת הפועלים, שכללו מכות רצח, סקילה, ריצוץ גולגולות [ההתנהלות שהיתה חביבה על ראש הממשלה בעתיד – אריק שרון ובריוניו (אתר אלטלנה)] וגרימת הרס לרכוש של אנשי הימין, **התנגדותם זו לא נבעה** מהצורך לשמור על כבוד האדם או מתוך ההבנה, שהתנהלות זו של ראשי הפועלים ובראשם בן-גוריון פירושה חוסר צלם-אנוש, **אלא מתוך מניעים שהושמעו בדרך-כלל רק** מסיבות אינטרסנטיות, של שיקולי רווח והפסד פוליטי.

יש לציין, שראשי הפועלים ראו את עצמם משוחררים מכל מסגרת נורמטיבית אנושית ולכן הם הצליחו להשתלט באלימות על כל הישוב. לדוגמא, נשיא המדינה השני יצחק בן-צבי, חברו הטוב של בן-גוריון מ"פועלי ציון", עלה יחד אתו לארץ. בן-צבי השיג לבן-גוריון – ,תעודה המעידה כי סיים בהצלחה את הלימודים בגימנסיה המפורסמת בפולטבה, אף שבאותם ימים הוא כלל לא היה שם. על התעודה המזויפת היו חתומים מנהל הגימנסיה בפולטבה... וכל חברי המועצה הפדגוגית... העיתונאי הוותיק עקיבא צימרמן שהביא את סיפור ההתחזות של בן-גוריון יודע לספר, כי באותם ימים היה גם מקרה שבו מנהלת החשבונות של סולל-בונה של ההסתדרות חתמה על מאזן שהראה רווחים למרות שהחברה הפסידה. רווח-הפסד, מה זה חשוב? העיקר שיהיה מאזן. באותם ימים לא היה מקובל לדקדק יותר מדי באמירת אמת. **גם בן-גוריון** ניסה להתקבל באמצעות המסמך המזויף למחלקה למשפטים באוני' ביירות. הזיוף התגלה, אך זה לא הפריע לבן-גוריון לכתוב אי-דיוק "קטן" בזיכרונותיו, שהוא עו"ד. לעורך בטאון הציונות באוני' ת"א, פרופ. רצבי ישנם את כל צילומי חילופי המכתבים של בן-גוריון עם אחרים. הוא השווה את ציטוטי המכתבים עם הציטוטים שהביא בן-גוריון בזכרונותיו ואמר לי, שאי-דיוקים "קטנים" שכאלו, שזורים סדרתית בכל זכרונותיו.

יצחק בן-צבי לא חיכה להשראה מהמהפכה הסובייטית ברוסיה. הוא הושפע ותמך כמו שאר המחנה הפועלי שעלה לארץ, בתנועה הנאטישמית "נרו-דניאה ווליה" שהסירה מעל עצמה כל עכבה אנושית ("ניהלים"), כדי להצדיק את מאבקה בשלטון הצאר ולבסוף היא רצחה אותו.

כבר כעשר שנים לפני המהפכה, הוא ואשתו ינאית היו מראשי ארגון "השומר".

יוסף לישנסקי חבר ארגון "השומר" פוטר מהארגון והקים את "המגן", ארגון שומרים מקביל ונוצרה תחרות בין הארגונים³⁰ (עמ' 116). ינאית בן-צבי מכנה אותו בזלזול "התכשיט" ואנשי "השומר" הפכו ל"אויביו בנפש" (שם, עמ' 305). אנשי "השומר" עצרו את לישנסקי, שדדו את שעון הזהב שלו וכספו ואילצוהו לגלות להם היכן מטמון הזהב של ניל"י (שם, עמ' 307). בן-צבי רצה להיפטר ממנו. כאשר הוא נמלט מהתורכים נוצרה ההזדמנות לכך, כשהעילה היתה שלישנסקי מסכן את הישוב. הוא נתן אקדח לצבי נדב ופקד עליו לרצוח את יוסף לישנסקי מארגון ניל"י, שהוקם כדי לרגל אחר הצבא התורכי לטובת האנגלים, אך נדב סירב.

לישנסקי סיפר על הנסיון של אנשי "השומר" לרצחו – ,במטולה היה (לישנסקי) נחבא זמן קצר ובאחד הלילות הוציאוהו ממקום מחבואו, הביאוהו אל פסגת הסלע אשר מחוץ למושב ואמרו לו שיחכה לבוא עגלה להעבירו למקום אחר, כי פה המקום אינו בטוח עוד. בשבתו על הסלע הוציא אחד השומרים [= שפסל ארליך] את אקדחו וירה אל תוך לבו ויוסף נפל בבור מאחורי הסלע. הם חשבו כי נפל מת... הכדור לא נגע בלבו, רק עבר דרך הכתף השמאלית... וברח אל ההרים" (שם, עמ' 310).

בן-צבי שהיה הנציג הבכיר של הציונות בירושלים, היה זה שנתן פקודה לז. אוריאל מפקד ה"הגנה" של מחוז ירושלים לרצוח את שר-החוץ של הישוב המאורגן החרדי בארץ – פרופ. דה-האן, על שכרת הסכם-שלום עם הערבים ועל שפעולותיו היוו סיכון להשמטת ההגמוניה הדיקטטורית של הפועלים על הישוב בארץ. אברהם תהומי, סגנו של אוריאל ביצע את הרצח²⁹.

אמנם בסופו של דבר הופסקה האלימות המאורגנת של תנועת הפועלים, שיצאה לפועל בעיקר על-ידי בריוני "פלוגות הפועל הצעיר", אך כל זה לא קרה לפני שתנועת הפועלים, שהיתה מיעוט בארץ, השתלטה בכוח הזרוע על הישוב כולו. כאמור, השיטה הועתקה מרוסיה, שם שלט הרוב המנשביקי הדמוקרטי לאחר הפלת השלטון המלוכני, שממנה הועבר השלטון לבולשביקים הסובייטים, לאחר שהם ערכו מרחץ דמים במנשביקים, **על פי הכלל שהיה נקוט בידם, שמי שמוכן להתנהג בחוסר צלם-אנוש, הוא זה שבסופו של דבר ישלוט.**

אמנם, שגם הפסקת אלימות מאורגנת זו לא ארכה זמן רב. כאשר פרשו חברי הימין הלאומי מתוך ארגון ה"הגנה" והקימו את ארגוני ה"אצ"ל" וה"לח"י", שהושתתו על פעילות טרוריסטית נגד השלטון הבריטי המנדטורי, כדי לגרשו מן הארץ, שוב חזרה היריבות הישנה בין מחנות הימין והשמאל לפסים אלימים.

מחנה השמאל בראשותו של בן-גוריון החל לרקום מזימות כיצד לחסל פיזית את מחנה הימין בארץ שנמנה על רוב הישוב האתאיסטי והדתי ולבצע במחנה הימין רצח-עם, כאשר בראש מעייניו של בן גוריון היה בשלב ראשון לרצוח את ראשי ארגונים אלו, מנחם בגין ואברהם שטרן. **הנסיון הראשון** היה באמצעות "הסיון" [= הציד (ראה יהודה לפידות "הסיון", ציד אחים)]. בן גוריון העביר לבולשת האנגלית רשימות מסודרות של חברי ארגוני הימין, שהושגו על-ידי מחלקת המודיעין של ה"הגנה" – "שירות ידיעות" (ש"י), מתוך תקווה שחלק מחברי ארגונים אלו יועלו לגרדום על-ידי האנגלים וחלק יירצחו, כאשר הם ינסו להתנגד למעצרים. ה"הגנה" – "חטפה רבים מהם ועינתה אותם, הלשינה על מאות ואלפים והסגירה לוחמים לידי הבריטים, שאסרום והיגלום לארץ-גזירה" ["כחש", עמ' 338].

נסיון זה לא צלח וראשי ארגונים אלו (מלבד אברהם שטרן, שאכן נרצח בעת מעצרו) הצליחו להתחבא או לברוח מבתי הכלא לאחר מעצרים, **אך הרציחות המשיכו להתנהל בין הארגונים וגם** בתוך הארגונים עצמם נגד משתפי פעולה עם הבריטים, **או** עם ארגוני היריב, **או** בשימוש ברציחות של יהודים מסיבות מעמולתיות כמו הטבעת ספינת-המעפילים "סטרומה" על מעפיליה, **או** במסגרת מאבקי-כוח בתוך הארגונים. דוד בלאו, חבר "לח"י" מתאר את ראש ה"לח"י" א. גלעדי (גרין) – „הוא התמקד בעיקר בצורך להשיג כספים למימון וחיסול משתפי פעולה, בוגדים, מבית ומחוץ“. הוא ממשיך גם לתאר כיצד חוסל גלעדי על-ידי שליחיו של יצחק שמיר, כי הוא רצה לעמוד בראש הארגון ובמיוחד לאחר שגלעדי איים על חייו אם הוא ימשיך לגרום להפרת פקודותיו ["ידיעות אחרונות", מוסף לשבת, 9,8,13]. בן-גוריון זעם על כך שתכניתו כשלה והמשיך לתחבל תחבולות, כיצד לחסל את יריביו וראשו היה נתון בעיקר במזימה זו.

כאשר התקבלה ההחלטה באו"ם לאפשר הקמת מדינה, באו אבא אבן ואהוד אבריאל לבשר על החלטה זו לבן-גוריון. הם סיפרו, שכאשר הם נכנסו לחדרו, בן-גוריון כל הזמן נהם בתדירות לעברם "יש לגמור את הפורשים" והוא כלל לא שמע את בשורתם ורק כאשר הם פנו לצאת הוא קלט לפתע את דבריהם ["עמוד האש", עמ' 481, יגאל לוסין, רשות השידור, משרד החינוך, ירושלים, תשמ"ב]. בן-גוריון החליט להכריז על הקמת מדינה, על אף שהוא ידע שכתוצאה מכך מדינות ערב יתקפו מיד את המדינה הצעירה. הוא שאל את יגאל ידין (סוקניק), קצין המבצעים של ה"הגנה", מהו הסיכוי לנצחון והוא ענה לו – חמישים אחוזים. למרות שכן גוריון הבין שכישלון, משמעותו רצח של כל העם היהודי בארץ ובכל זאת הוא הכריז על המדינה, כשהוא מינה את עצמו לראש הממשלה הראשון ושר הביטחון שלה (שם).

עם הקמת המדינה, כדי לבסס את בלעדיות שלטונו, בן-גוריון פירק את ה"הגנה" ואת ארגון ה"פלמ"ח" שהשתייך למפלגת "אחדות העבודה" ודאג לא למנות קצינים לצבא מארגונים אלו, בתואנה שהם אינם מספיק מקצועיים ובמקומם הוא מינה בעיקר קצינים ששירתו רק זמן קצר בצבא האנגלי ["מפוטרי הרמ"א ועד פירוק הפלמ"ח", פרופ. אניטה שפירא, הוצ' הקיבוץ המאוחד, תשמ"ה].

ארגוני-הטרור היהודיים הנ"ל, רצחו או גרמו לרצח של יותר יהודים, מאשר של בריטים וערבים גם יחד.

בן-גוריון רקם מזימה, שהיתה אופיינית למזימות ההוצאה להורג שניהל סטלין. ה"אצ"ל" קנה הרבה תחמושת וכלי יריה, כדי להעבירם לארץ בספינת קרב מיושנת של האמריקאים שקנה עבורם הלל קוק, אחיינו של ר' א. י. קוק. דוד בן-גוריון סיכם עם בגין היכן לפרוק על החוף את המטען וששם יחכו חברי הפלמ"ח והאצ"ל ויפרקו את המטען ביחד, אך כל זה היה רק כדי להרדים את חושיו של בגין. על החוף לא היו כלל חברי הפלמ"ח כדי לפרוק את המטען, אלא כדי להתחיל לירות על אלו שהספיקו לרדת לחוף ועל הספינה – "אלטלנה", שהיתה גם דחוסה בהרבה מחברי הארגון ועולים חדשים, מאוהדיה. הספינה חזרה מיד לים לכיוון ת"א, מתוך ההנחה שבחוף הים של ת"א, בן-גוריון לא יעז להטביעה, אך בן גוריון מעולם לא היה מונע מערכים אנושיים, במיוחד כאשר הוא חשב שמדובר ביריביו.

בן-גוריון פקד על טייס בכיר, מתנדב מחו"ל להפציץ ולהטביע את הספינה מהאוויר, אך הטייס סירב פקודה באומרו שהוא הגיע לארץ כדי להלחם בערבים ולא כדי לטבוח מאות יהודים. בן-גוריון פקד על ספינות חיל הים להדביק את הספינה ולהטביעה, אך ספינות אלו לא היו ספינות קרב אלא היו ספינות משא מיושנות ולכן הן לא הצליחו להשיגה ועל כך גער בן-גוריון במפקדי האוניות. כאשר "אלטלנה" הגיעה לחוף ת"א, פקד בן גוריון על סגן מפקד הפלמ"ח יצחק רבין שבעתיד מונה לראש ממשלה ונרצח, להטביע את הספינה באמצעות פגזי תותח. הספינה טובעה וניצולים ממנה החלו לשחות לכיוון החוף, אך חברי הפלמ"ח ירו לעברם ורצחו חלק מהם כים וכאשר חלק מהם הגיעו לחוף, כשביניהם היו ניצולי שואה רבים, כפי שכתב יצחק רבין (בספרו "פנקס שירות") שפיקד על טבח זה – „דפקנו (= הרגנו בירי) את האנשים שנותרו על הסיפון ודפקנו את האנשים שקפצו למים ושחו לחוף“.

בן-גוריון כהרגלו, קרא לתותח המטביע – "התותח הקדוש", אך הוא היה מאד מתוסכל מהעובדה שהוא לא הצליח לרצוח את כל אנשי הספינה ובפרט שמנחם בגין שהיה על הספינה גם כן ניצל. חברי ה"אצ"ל" תיכננו לפתוח במלחמת אזרחים, אך בגין מנע זאת מהם ברגע האחרון (אתר "אלטלנה"). בן-גוריון לא נואש. ההזדמנות הבאה שלו לרצוח את מנחם בגין שהיה ראש מפלגת "חרות" ומראשי האופוזיציה ב"כנסת", היתה בעת הסכם שילומי הפיצויים עם גרמניה לניצולי מחנות ההשמדה של הנאצים. בגין אירגן אז הפגנות סוערות נגד ההסכם עם גרמניה, ובן-גוריון ראה בכך שוב

הזדמנות לרצוח את בגין. סיפר לי הרב יצחק גרינברג, שבימים ההם התקשר אליו מ. ח. שפירא, שהיה אז ראש מפלגת המפד"ל. הוא סיפר לו שבן-גוריון החליט לרצוח את מנחם בגין וכתגובה על כך איימו מקורביו של מנחם בגין שאם בן-גוריון ירצח את בגין, הם ינקמו וירצחו את בן-גוריון, לכן הוא מבקש ממנו שילך לגאון הגדול ר"י כהנמן, ראש ישיבת פוניבז', שהיה מקובל על כל הפלגים וינסה לתווך בין היריבים, כי אחרת הם ירצחו אחד את השני, אך מרן הגרמ"מ שך מנע ממנו להכנס לראש הישיבה, באומרו לו שהוא לא ינסה לערבו במלחמת כנופיות זו.

לנוכח פירסום ספרו של הרב ליבונטין, בו הוא הוכיח שלמעשה תנועת הפועלים הרסה את כלכלת הארץ ואימצלה את הפועלים שכביכול הם לוחמים עבורם, נוצר צורך דחוף בתנועת הפועלים להלחם ברכ ליבונטין ובמושבות החרדיות שהוא ייצג, כדי לכובשן ולהופכן למושבות יהודו-נוצריות מהזן הגלותי המרכסיסטי.

ראינו לעיל שהרב ליבונטין מתאר את התעמולה של תנועת הפועלים בעיתונות, שיש לכבוש את המושבות ולהופכן לחלק מהתנועה המרכסיסטית של תנועת הפועלים ואז למחוק מההיסטוריה את העובדה שהמושבות בכלל נוסדו על-ידי החרדים וליצור מצג שווא, שכאילו מייסדי המושבות מלכתחילה היו כמעט אתאיסטים עם תפיסות ציוניות-מרכסיסטיות, במיוחד באמצעות הצגת המעשים החומריים של מעשיהם וממילא יתקבל הרושם, שכל כוונת עלייתם לארץ היתה כדי לממש את הציונות האוונגליסטית הלאומית הארצית-חילונית.

המצב בו החרדים הם אלו שיוצרים מערכת מושבות חקלאיות ומפתחים מחדש את הארץ, פגע גם בבסיס היסודי של הציונות, שהיה מושתת על גזענות ואנטישמיות. **כיצד ניתן להנח את הנוער הציוני** על ברכי הערכים הגזעניים והאנטישמיים, שהחרדים הם פרזיטים (= טפילים), אוכלי חנם של "החלוקה" וגלותיים ואינם עוסקים בעבודה יצרנית-חקלאית, אם החרדים מוכיחים בפועל את ההפך הגמור מכך ולא עוד אלא שהם הנחשון החלוצי העובר לפני המחנה ומייסד המושבה החרדי הוא זה שהקים את בנק הציונות ואת התשתית הכלכלית והתעשייתית בארץ, **כאשר תנועת הפועלים מתעוררת רק כארבעים שנים לאחר מכן** בעליה השלישית (כי המעטים שעלו בעליה השניה, ירדו ברובם מן הארץ) **בעקבות החרדים** ורודפים אחריהם לארץ-ישראל, כדי להמיר את דתם ולהופכם **כמוהם לנוצרים** פרוטסטנטים גלותיים מהזן המרכסיסטי וכאשר הם כבר עולים לארץ, הם רק הורסים את המערכת הכלכלית.

הנדיב רבי יעקב הלפרין בנה בבני-ברק את שכונת "זכרון מאיר" על טהרת-הקודש של פועלים שומרי שבת בלבד. ראשי מפא"י מיד התנפלו עליו כדי להרוס את השכונה, בין השאר באמצעות העסקת פועלים מחללי שבת, ובקשו ממנו באיומים להעסיק פועלים מ'הלשכה הכללית', אך הוא לא נבהל ואמר להם "אני לא דה-האן, אותי לא תרצחו" [מוסף "שבת קודש", עמ' 15, ט"ו באדר ב', תשע"ו]. הם ניסו להמשיך לחבל ביוזמתו להקמת השכונה, אך נכשלו (שם). **מסיבה זו גם נוצר צורך דחוף "להמציא את העבר" מחדש** ולמחוק כל זכר וקשר בין החרדים להפרחת שממות הארץ והקמת תעשייתה. נאמר לי במוזיאון של ראשון-לציון, שעד היום קשה לצוות ההדרכה ולפירסומי המוזיאון של ראשון-לציון להזכיר בפני רבבות המבקרים בו, שהמייסדים היו חרדים ולכן הם גם מעלימים שם את תמונות המייסדים בעלי החזות החרדית, שהרי החרדים הם אינם ציונים והם שייכים על-פי "תיאוריית-הגזע" שפיתחו ראשי הציונות, לגזע מת שאינם רוצים לקום לתחייה ומסרבים לעלות לארץ. **כדי שהשכתוב יראה מבחינתם מאוזן**, הם תיארו את מייסדי המושבות רק כ"שומרי מסורת" (נסורת), או אף טרחו לציין לעיתים בחצי משפט שהם "שמרו מצוות", כאשר חצי משפט כזה נכלל בתוך ספר שלם ה"מתעד" את אותה תקופה. הם כנראה הניחו שזה יתפס כאילו הם שמרו חלקית חלק מהמצוות ולא כציווי אלוהי, אלא רק כפולקלור וכשמירת מנהגים מבית אבא, **אך כל זה לא לפני ההמצאה, שחלק מהמייסדים היו בכלל חילוניים-אתאיסטים.**

יתכן, שאם הרב ליבונטין היה יודע את כל מה שהובא לעיל, היינו, שהפועלים הם למעשה קבוצה ששפיכות דמים של מי שאינו משתייך לקבוצתם היא ערך עליון עבורם, **הוא לא היה מעיז להדפיס את ספרו**. הוא סמך על מעמדו הרם בתנועה הציונית ולכן **הוא לא העלה בדעתו, שהוא מסכן את חייו כתוצאה מפירסום ספרו**.

ברם, לאחר שסיים את תפקידו כמנהל אפ"ק בשנת 1924, הוסיף ליבונטין לשמש במשך עשר שנים כדירקטור...תגובותיו בשנים אלו היו ביקורתיות ביותר. הוא הוסיף חלק רביעי לסידרה "לארץ אבותינו", הפיץ אותו במספר עותקים מוגבל מאד **וציווה שלא לפרסמו לפני תום עשרים שנים מפטירתו...ותוכנן לא נודע ברבים**...ליבונטין מפרט את השימוש לרעה במעמד המנהלים והדירקטורים [= שמונו על-ידי ההסתדרות הציונית] ואת הנסיונות להטעות את הציבור. הוא האשים את ראשי הדירקטוריון של אפ"ק...כגון ד"ר ג'ורג' הלפרין, ד"ר ניסן קצנלסון ואחרים, שהשקיעו את מרבית ההון של הבנק בחו"ל בעסקים של אנשי שלומם, שלא היה להם דבר עם מטרות הבנק ואף נטלו סכומים נכבדים מכספי הבנק לצורכי עצמם. בכך מנעו משאבים מפעילות אפ"ק בארץ, לצורכי התיישבות ופיתוח. לעיתים קשה להאמין כי כך נהגו מנהיגים ציוניים ממדרגה ראשונה[= כאשר העיקרון המכונן של ההסתדרות הציונית ושל מחנה הפועלים הוא – "המטרה מקדשת את האמצעים", שחיתות זו מתבקשת מאליה]. הוא ביקר גם את יורשו, אליעזר הופייך, אותו הוא האשים בפניות פוליטיות ואי-טוהר מידות.

בשנת 1927, נפגש ליבונטין עם חיים וייצמן [= נשיא ההסתדרות הציונית], לדיון בנושא הניהול הכושל של הבנק [= מאז שהוא עזב את ניהול הבנק] ואי סדרים כספיים המרמזים על עבירות פליליות. לכן, הוא המליץ בפניו לגלות מעורבות אישית בניהול הבנק ומינוי הנהלה "מומחית" כדבריו, שבראש מעיניה – ניהול נכון וזהיר של הכספים. "להנהלה זו (שתהיה יהודית אם גם לא ציונית), תמסור גם את ההשגחה הכללית"...ליבונטין קבל על שהנהלת אפ"ק לא רק מתעלמת מן הביקורת, אלא אף מנסה לטיח את המחדלים החמורים, כדבריו "מחברים ומתקנים מאזנים, שאינם מתאימים כלל למצב האמיתי ומוליכים שולל את דעת הקהל היהודי" [= "תיקון" מאזנים התבצע גם במפעל "סולל-בונה" ו"חברת עובדים" של ההסתדרות הפועלים, כפי שנראה להלן]²⁶ (עמ' 31). "

נראה שביקורת קשה זו על חשובי המנהיגים הציוניים, הפחידה גם אותו מידה הארוכה של הבריונות הפועלית ואולי לכן ביקש שחלק רביעי זה של "לארץ אבותינו" יודפס רק אחרי פטירתו ובמספר עותקים מוגבל. הפתרון של מחנה הפועלים, לאיום הנשקף מהגילויים של הרב ליבונטין והשוואותיו בין המושבות ששגשו לבין הקיבוצים ושאר מפעלי הפועלים וההסתדרות הציונית הכוללים, היה למצוא תחליף פיקטיבי שיירשם באתוס הציוני, כמי שבזכותו ובהשתתפותו נוצרה ההתיישבות החקלאית החלוצית בארץ ולא בזכות מייסדי המושבות החרדיות. הפתרון נמצא בדמותה של אגודת ביל"ו שהתפרקה פחות משנה מאז הקמתה¹⁷ (עמ' 4) ושכמעט כל חבריה זנחו את כל תקנותיה ורק חלק זעיר מתוכם קיימו רק תקנה אחת של האגודה, מימוש העבודה החקלאית וגם אלו התנערו מכל קשר עם זכרה של האגודה ובשנת 1913 נותרו בארץ רק כשלושה-עשר איש שבאו לארץ כביל"ויים³² ושזיכרונה בארץ עורר רק בוז כלפי אגודה זו. אמנם יחס השתנה כאשר תנועת הפועלים החליטה "להוציא מן הנפתלין" את זיכרה של אגודה זו ולדרבן את שרידיה לחזור ולהתחדש בשייכותם לאגודה זו ולשמש כמסבירניה, כשלושים שנים לאחר התפרקותה.

עוד באותה שנה בתרפ"ד, שבה הוציא הרב ליבונטין את ספרו, הזדרזה ועדת התעמולה של ההסתדרות ומצאה חומר כתוב של אחד הביל"ויים. היה רק צורך לתרגמו ולהוציאו כספר וכבר שנה לאחר מכן הוצא הספר לאור. יחודיותו של הספר היתה בכך, שיש בו את המאפיינים האידיאולוגיים של תנועת הפועלים וכן את שיטות הפעולה שלה, כגון: השמצות חסרות בסיס, תאור מעוות של חלק מהמייסדים מבחינת שיוכם היהודי ועוד.

יש לציין שעד אז, גם תנועת הפועלים דחתה אגודה זו מהזכרון ההיסטורי הציוני. בשנת תרע"ג בכ"ב בניסן, במלאת שלושים שנים להגעת הביל"ויים לארץ התכנסו שרידי האגודה לשם העלאת זכרונות. **הביל"וי חיים חיסין** נטל את רשות הדיבור והתייחס לכך שגם חוגים שונים בתנועת הפועלים ליגלו על שגוען הגדלות של האגודה, שהיא כביכול יצרה והובילה בלעדית את הרעיון הסוציאליסטי ההתיישבותי ושהיא מבטלת לחלוטין את פועלם של אותם חוגים ולכן הוא התנצל ואמר שהוא מכיר בכך שגם חוגים אלו התמסרו לרעיון, אך הוא אינו מזכיר אפילו ברמז את העובדה, שמייסדיהם החרדיים של המושבות היוו את המסד והמנוף לכל המפעל ההתיישבותי האדיר – „חושב אני גם את הפועלים... הפועל הצעיר", "פועלי ציון" [= שכן גוריון היה מפעיליה, לפני שהוא השתלט על כל מחנה השמאל הפועלי], "השומר" וכל אלה שהראו את מסירותם לרעיון הישוב" (עמ' 215).

האיפיונים המשותפים בין הביל"וי חיים חיסין לתנועת הפועלים – הזהות בין שיטת התעמולה שלו לבין תעמולת תנועת הפועלים

ראינו כבר לעיל ובמיוחד כפי שנראה להלן בפרק על הביל"ויים, שמקורות ההזנה האידיאולוגיים והרקע לצמיחתם של ביל"ו ומפלגות הפועלים ובראשם מפא"י היו פחות או יותר זהות והן היו נעוצות בתנועות המהפכניות הקיצוניות שצמחו ברוסיה בשלהי המאה ה-19 ובמיוחד בתנועה האנטישמית "נרודניא-ווליה" שרצחה את הצאר הרוסי. באותו זמן הגיעו ארצה קבוצות של יהודים שייסדו את המושבות מחוץ לערים, כאשר מייסדיהם היו חרדים שבנו את המושבות על בסיס הרכוש הפרטי כפי שמדריכה התורה שבכתב ובעל-פה ולכן הם הצליחו להתפתח ולשגשג בניגוד למושבות והקיבוצים שנבנו על בסיס השיתופיות בהנהגת השמאל המרכסיסטי.

הפועלים שהחלו להגיע למושבות טיפין טיפין לאחר ייסודן, היו מונעים מתפיסות הפוכות לחלוטין מדרכה של תורה ואף גילו איבה כלפיה⁸ (עמ' 249) ואף שנאה אנטי-יהודית (שם, עמ' 248). מקורן של תפיסות אלו היה בנצרות הקדומה שהתבססה על חיי השיתוף, שיובאו מהמזרח הרחוק. לנצרות קדומה זו חזרה הנצרות הרפורמית החדשה ופרחה, בתחילה במערב אירופה וארה"ב, אך כאשר היא הקצינה את אחד ממבני-החשיבה המרכזיים שלה – הארציות והחומריות, לכדי תפיסה מטריאליסטית אתאיסטית קיצונית שכל המציאות היא חומרית, היא קנתה לה אחיזה חזקה ברוסיה ואף טבעי היה שתנועת-פועלים מתבוללת זו שהגיעה לארץ בעקבות החרדים וצמחה על רקע נצרות זו, תוך שילוב הלאומיות הנוצרית שהתפתחה בגרמניה, תנסה לגמד ואף להעלים את העובדה שאת הישוב שנבנה בגליל ובמרכז הארץ (כולל את העיר תל-אביב), בנה למעשה הציבור החרדי.

כדי לבצע שכתוב היסטורי זה, השתמשה כאמור, מפא"י בקבוצה הקיוונית ביל"ו שהורכבה מצעירים, בחלקם תמהונים שהתפרקה תוך שנה מאז הקמתה ודגלה באותן סיסמאות מרכסיסטיות ולאומיות, מכיון שכעשרים מחבריה היו הראשונים שהגיעו לירושלים ולמושבות סמוך לזמן ייסודן. בתחילה הראו חברי הגרעין הראשוני סימנים של רצון לחזור בתשובה ולהתגייס והם אף חקקו בתקנות האגודה את החיוב לקיים את מצוות התורה, כפי שהבאנו להלן בפרק על הביל"ויים, אך רוב אלו שהצטרפו אליהם המשיכו לדבוק בנצרות הרפורמית האתאיסטית שהומצאה לפני חמש מאות שנים, כפי שהטיפו לכך ממציאי נצרות זו, ז'ן קלוין מג'נבה והכומר מרטין לותר מויטנברג שבגרמניה ב-95 הצהרות הפרוטסט (= המחאה) והתיקונים (= רפורמות) שלו ("אני מצהיר" – hic profiteo) נגד הכנסיה הקתולית. מסיבה זו נקראת נצרות זו "הנצרות הפרוטסטנטית", או "הנצרות הרפורמית", או כפי שמציינים אלו שרוצים להסתיר את שיוכה של התרבות והחברה המערבית לנצרות זו – "תנועת הרפורמציה".

לדידה של נצרות זו, שהשתלטה על רובה של האנושות באמצעות האקדמיה שהיא המציאה, מספיק להיות רק "דתי בלב", כשדת נוצרית זו אמורה להתבסס בתחום המוסר רק על "ערכים" ארציים, מונח שהמציא קלווין. לעומת זאת, חיי המעשה, הבנת המציאות והמדינה אמורים להיבנות על הבסיס החילוני, תוך הפרדת הדת מהמדינה ושהדת אמורה להצטמצם רק לטקסים כ"תהילת החדש" ו"שירת הקודש", אך גם זה לא הכרחי ולכך גם הטיף העיתון היהודי-נוצרי של מפא"י – "הפועל הצעיר", שרק בגולה היה צורך ליהודים ב"שירת הקודש" אך לא בארץ

ישראל³(עמ' 220) וכנראה אמירה זו מופנית רק למתבוללים היהודו-נוצריים מהזן הלאומי-סוציאליסטי – "החלוצים", שעדיין השתמשו בשירה, בתיאטרון ובמאמריהם, במושגים משיחיים-חומריים באמצעות שדרוג המושגים הרוחניים המופיעים בתורותינו, כביטוי לתפיסותיהם המרקסיסטיות-לאומיות⁸.

כדי להתחיל להוציא לפועל שכתוב היסטורי זה, בחרה ועדת התעמולה (= "ועדת התרבות") של מפא"י לפרסם מבין ספרי הזכרונות של הביל"ויים דוקא את הכתבות על תקופת יסוד המושבות, של הביל"ויי האתאיסט חיים חיסין, אותן הוא פירסם בעיתון היהודו-נוצרי "ווסחוד" ברוסיה. כתבות אלו שירתו בשלמות, את מטרותיה הפוליטיות של מפא"י.

הדיווחים המגמתיים של הביל"ויים, על ראשיתן של ראשון-לציון ושאר המושבות

א. שולמית לסקוב ריכזה בפרק מיוחד בספרה²(עמ' 345) את כל הפעולות המיוחדות לאגודת ביל"ו, אף שביל"ו מעולם לא עשתה פעולות אלו. מהפרק הנ"ל עולה, שהביל"ויים כתבו ערכים באנציקלופדיות הרוסיות או התראיינו לכותבי הערכים שם, בהם נכתב בין היתר שהאגודה עיצבה ויצרה את הישוב החדש. כמו כן, הביל"ויים כתבו כתבות מגמתיות בעיתוני רוסיה, בהן נטען שהאגודה יסדה את המושבות ויצרה תנועה לאומית אדירה במזרח אירופה, שמטרתה היתה עליה לארץ ישראל והתישבות חקלאית בה. מגמתיות זו ניכרת גם בדיווחיהם לגבי התנגדות מייסדי המושבות לאפשר לביל"ויים להתישב במושבות ובכך הצטיין במיוחד ד"ר חיים חיסין, אשר כעיתונאי של הירחון הרוסי-עברי "ווסחוד" הוא פרסם בו סדרת כתבות בשנת תרמ"ט (1889) שכותרתה היתה "מיומנו של מהגר לארץ ישראל", כשנתיים לאחר שהוא עזב את הארץ (וחזר אליה לאחר 18 שנים). חיסין גם פרסם בירחון זה סדרת כתבות בשם "מסע בארץ המובטחת" בשנים תרנ"א-ז (1891-7)¹⁸(עמ' 7). את המושג "יומן" הוא נתן לסדרת כתבותיו הראשונות, כדי להבליט אוטנטיות תמימה של כתיבה יומיומית לגבי מה שהוא ראה בהיותו במושבות, אך למעשה את הכתבות האלו הוא עיבד וערך מחדש מתוך 956 עמודים אותם הוא כתב בארץ ובחו"ל¹⁷(עמ' 8).

כפי שנראה להלן, כתיבתו של חיסין נזונה ממגמתיות קיצונית, במיוחד כאשר הוא מתאר את התהליך הכפייתי האלים של יועצי הברון שהיו מראשי אליאנס, בהכריחם את הביל"ויים לעזוב את "מקוה ישראל" ולעבור לראשון-לציון ואת מייסדי המושבה לקבלם. חיסין כתב¹⁵(עמ' 35) – „16 באוקטובר שכרנו חדר באחד הפרדסים... באחד הימים הקרובים בא אלינו הירש... התחיל חוקר ודורש על מצב אגודתנו... הציע שאלה: "למה לא תעברו לראשון לציון"? "במה טובה היא ממקוה". "הן לא לעולם תהיו פועלים, במשך הימים תוכלו להיות איכרים..." „ואיפה נגור..." „האיכרים יתנו עבודה..." „אם כך אנחנו כמובן מסכימים..." „עם שחר יום שביעי לנובמבר שמנו את פנינו בפקודת הירש לראשון-לציון".

ראשית לכל, כדי שועדת התעמולה תוכל להטמיע כתבות אלו במערכות החינוך הנתונים למרותה או השראתה (מערכת החינוך הדתי שהרכיבה אז כ- 40% מסך כלל מערכת החינוך), היא תירגמה בהסכמת המחבר כתבות אלו מרוסית לעברית וקיבצה אותן לספר ונתנה לו את השם היומרי "מיומנו של אחד הביל"ויים", כותרת הבאה לשדר אמינות אוטנטית, על אף שכאמור לעיל, המלל בספר נכתב בהפרשים גדולים יחסית של זמן וגם עברו מספר עיבודים מחדש על ידי מחברם ולא נכתבו יום אחר יום ככל יומן אישי.

ב. המועד של הגעת הביל"ויים לראשון-לציון שציין המחבר (עמ' 43), היינו, שנת 1882 שאז ייסדו החרדים את המושבה, התאים לוועדת-התעמולה יותר מהתאריך שכתב מייסד האגודה ישראל בלקינד בספרו²⁷(עמ' 56) – שנת 1883, כי תאריך השנה שנקב חיסין לבואם של הביל"ויים למושבה, שהיא גם שנת הגעתם של המייסדים, יותר מטעה והקורא עשוי לחשוב שחברי האגודה הגיעו בסמיכות של מספר שבועות לתאריך הייסוד ולא כשנה לאחר מכן.

ג. סיפרו של ד"ר חיסין מתאפיין בביצוע רצח-אופי באמצעות קללות וגידופים של כל מי שלא מצא חן בעיניו או שעמד בדרכו ובמיוחד כשמדובר במייסדים החרדים ובכך הוא הפך את ספרו לצהובון, אך זה היה גם הסגנון של עתוני הפועלים ובראשם בן-גוריון בהשתלחם באמצעות השמצות במי שעמד בדרכם. השתלחותו במייסדי המושבה שירתה את הדה-לגיטימציה (= נטילת הבסיס של התוקף החוקי ו/או המוסרי) שביקשה ההסתדרות לעשות למייסדי המושבות כחלק ממאבקם לכבוש את המושבות, שרק היטיבו עימם כאשר הם הצילו אלפים מהם מחרפת רעב, בנותנם להם מקומות עבודה, כפי שראינו לעיל ונביא לכך מספר דוגמאות:

את גיסין, המוהל הראשון ויוצר הדילג'נס הראשון במושבות, הוא מכנה "בעל עגלה משונה"¹⁷(עמ' 152). נפתלי ב"ר הלל מראשי מייסדי ראשון-לציון, יצא בחירוף נפש להגן על עניי המושבה על שלא קיבלו את הכסף המגיע להם כדי לא למות מרעב. חיסין מכנה את התנהגותו בפרשה זו – "צבוע, אכזריות, צימאון לדם, שנאת אדם, איבוד צלם אנוש על ש"פ" (שם, עמ' 112, אך ראה שם בעמ' 116, כיצד חיסין מתייחס למצב של מחסור בכסף). את העשיר מיכאל הלפרין הוא מכנה "מופרע בשכלו" (שם, עמ' 163) ואת אוסבצקי שדאג לגרשו מהמושבה הוא מכנה "צר אופקים וחסר אופי והפכפך" (שם, עמ' 110), אך ישראל בלקינד מכנהו "אדמניסטרטור למופת"²⁷(עמ' 154, הערה 12).

כידוע, ראשי תנועת הפועלים נקטו בהשמצות ורצח אופי כלפי מייסדי המושבות כחלק ממלחמתם כדי לכבושן. כאשר הם הגיעו לארץ כמשומדים פרוטסטנטים, הם היו טעונים במסריה של נצרות זו, ביחס לתורה שבכתב ובעל-פה ולחוכמות, שהומצאו על-ידי גדול האנטישמיים מרטין לותר ושנושאי דגלו בתחום זה בתוך העם היהודי היו סופרי "ההשכלה העברית" וכן הם היו טעונים במסורת הנוצרית הסוציאליסטית (החברתית), שדגלה בריכוז הממון והשיתופיות בקבוצות כפי שחיו תחת האיסיים הנוצריים בתקופת חורבן בית המקדש השני על פי ניסוחו המחודש של

המשומד האנטישמי קרל מרכס ועל-פי תפיסותיו הם גם יצרו את הקיבוצים. ברם, הם גם הפנימו לתוכם את ארס השנאה האנטישמית ליהדות שהינחו את האנטישמים הנ"ל.

„דמות "היהודי החדש" שנוצרה כתגובה לאנטישמיות האירופאית, נבנתה על שלילת דמותו היהודי הישן, המוצגת בספרות האנטישמית כדמות מנוונת: זאת אומרת, סופרי היהודי החדש אימצו במלואה את התייחסות האנטישמים ליהודי הישן [=והפכו בעצמם לאנטישמים מהזן היהודי]... אין צורך בחיפוש מעמיק בכדי למצוא את דמותו של היהודי המסורתי ברטוריקה הציונית ובפרסומיה. הרצל ציין כבר בשנת 1894 כי הציונים "זכו במספר מאפיינים אנטי חברתיים" בגיטאות אירופה וכי אופיו של היהודי "הושחת". [המשורר] דוד פרישמן [1859-1922, ממוצא רוסי] הביע דעתו ואמר כי "החיים היהודיים הם חייכלב מעורר גועל". יוסף חיים ברנר מרוסיה [נרצח על-ידי הערבים ב-1921] דימה את היהודים ל"כלבים מטונפים, בלתי אנושיים, כלבים פצועים". יהודה ליב גורדון [1831-1892], מתנגד חריף ליהדות [גזען אנטישמי] ממוצא רוסי, כתב כי היהודים האירופאים היו פרוזיטים.

מיכה-יוסף ברדיצ'בסקי [1865-1921] מרוסיה, "הטביל" [= בשיריו] את היהודים כ"עבדים מבחינה רוחנית, אנשים שכוחם הטבעי יבש" ובמקום אחר ציין שהם, לא-עם, לא-אומה, לא-אומה, לא-אנשים, למען האמת" ³¹ (עמ' 65), "אמת" מעוותת, גזענית, חולנית ואנטישמית, שאין ספק שמחקה היהודיים של אנטישמיות זו שהולידה את השנאה הנאצית המטורפת, הסיתו בסופו של דבר לרצח-עם של עם, אך עדיין מפותמים בהגיגיהם המעוותים יוצרי השנאה ושסע העם, תלמידי ארצנו. כך מתארת את שנאה ואיבה זו כלת פרס ישראל לציונות וכמי שנחשבת באקדמיה, כסנגורית של התנהלות השמאל באותם ימים וכבקיאה ביותר בהיסטוריה הציונית, פרופ. אניטה שפירא ⁸ (עמ' 249) – „תנועת הפועלים הארץ-ישראלית ינקה את איבתה לדת בראש וראשונה ממסורת ההשכלה העברית. אמנם בקרב "פועלי ציון" (שעליה נמנה בן-גוריון) אפשר היה למצוא גילויי שנאה בנוסח ה"בונד"... אבל דומה שהאנטי-דתיות הארץ-ישראלית (= של הפועלים) ניזונה יותר ממסורת ההשכלה... האיכרים האדוקים (= המושג הנוצרי-פרוטסטנטי שהומצא על ידי משומדיה) של פתח-תקוה העסיקו פועלים ערביים (= עד בואם של הפועלים המשומדים) ומיעטו להעסיק יהודים (= משומדים) בשדותיהם (= כדי למונעם מהשתלטותם על המושבה כדי להשחית את ילדיהם ולהפכם למשומדים שונאי יהדות כמוהם). בעת ועונה אחת (= הם גם הסבירו את הסיבה לכך, היינו) ביקרו קשות את אורח-חיהם החילוני (= פרופ. הרמן כהן – "מפעל חייו הנצחי של הכומר מרטין לותר היה המדינה החילונית") ותבעו מהם לקיים מצוות. בעיני הצעירים הם נראו כתמצית הצביעות והעמדת-פנים, מכסים באמצעות התחסדות דתית על אינטרסים כלכליים ועל דעות קדומות... השתמש בן-גוריון [= כלפי איכרי פ"ת] במונחים רבי-משמעות במסורת היהודית".

בפרק האחרון להלן הובא, שאיכרי פ"ת לא התחשבו כלל במצבם הכלכלי הקשה וכאשר פקידות הברון הפכה את ה"חיידר" תוך אלימות קשה לבית-ספר, האיכרים שכרו בפרוטותיהם האחרונות מבנה ומלמדים כדי שהם ילמדו את בניהם את התורה בטהרתה. את מצות השמיטה הם קיימו במסירות נפש, על אף הסיכון בהרס מצבם הכלכלי. **הם החרימו את מי שהשכיר חדרים לפועלים האתאיסטים** ובראשם א. ד. גורדון, ממציא "דת העבודה" על-פי המסורת הנוצרית הרפורמית-קלוניסטית [ז'ן קלוין – "האלוקים אוהב את המצליחנים"]... מניעת השכרת החדרים, מנעה הכנסה נאה, שיכלה להשלים כספית את מצבם הכלכלי הרעוע ואף על פי כן הם לא התחשבו במצבם הכלכלי והעמידו את מניעת החורבן הרוחני במקום הראשון בסולם העדיפויות שלהם, בהתנהלותם מול מאמצי כיבוש המושבות על ידי הפועלים האתאיסטים, **לעומת זאת** הם קיבלו בזרועות פתוחות פועלים חרדים שהגיעו למושבה.

אניטה שפירא כתבה על התעמולה שניהלו הפועלים נגד המושבה, שלא היה לה כל אחיזה במציאות ולא מצאה אף "צדיק בסדום" בתנועת הפועלים שיעמוד כמצפן מוסרי מול אותה עלילת דם שהפיצו הפועלים בעיתונותם וגם ברל כצנלסון שנחשב בתנועת העבודה כ"מצפן המוסרי" של תנועה זו, לא ניסה לבלום גישה זו של "המטרה מקדשת את האמצעים" בתנועה זו, כי שפירא כמומחית של תולדות תנועה זו, היתה מציינת שכצנלסון התבטא נגד רצח-אופי זה, אם אכן היתה קיימת התייחסות של כצנלסון נגד אות קלון זה על מצחה של תנועת העבודה.

הוצאת "הקיבוץ המאוחד", מצא לנכון להדפיס ספר נוסף של חיסין, כי גם הוא כתב על עלילת-דם זו כלפי מייסדי ראשון-לציון, בהתנגדותם להבאת הביל"ויים האתאיסטים למושבה ¹⁸ (עמ' 90) – „לאחר כמה אספות סוערות, ניטל מליבוניטין המעמד של יושב-ראש ולניהול העניינים נבחר ועד... **הם התעטפו באצטלת האוטודוקסיה... וזו היתה בלי ספק** [= חיסין מכתיר את עצמו כאן כנביא היודע מה שמתרחש בליבם של המייסדים] **התחסדות צבועה**". חיסין מעלים את העובדה, שלאחר שהפקידות כפתה את התיישבותם של ביל"ויים אלו המושבה, הועד החתים אותם על שורה של תנאים, בהם התחייבו הביל"ויים לקיים את כל מצוות התורה כשהועד אינו מוכן להסתפק בכך שחיוב זה גם הופיע בתקנות של אגודת ביל"ו עצמה. תקנות אלו והחתמת התנאים עם מקורות הציטוט הובאו להן בפרק על הביל"ויים. התנאים שעליהם הוחתמו הביל"ויים, לא כללו כלל התחייבות לא להשתמש בתקציב שקצב הברון רוטשילד למייסדים גם עבור הביל"ויים ואם אכן זו היתה הסיבה האמיתית להתנגדות המייסדים, כפי שהעליל עליהם חיסין, הם אמורים היו לכלול תנאי כלכלי זה בראש רשימת התנאים לקבלתם למושבה.

יתכן, שתפיסתם החומרית את המציאות של אתאיסטים אלו גם גרמה לעיוורונם ומנעה מהם את היכולת להאמין שבמרחב החרדי, מוסריות רוחנית נעלה מנחה מעל הכל את התנהלותם היומיומית על-פי התורה ולא העקרון האנרכיסטי – "המטרה מקדשת את האמצעים" שעיצבה את החינוך של תנועת העבודה על כל שלוחותיה, או כהגדרת ברל כצנלסון את עולמם של אנשי השמאל – "הפאשיזציה" [= השלטון הפשיסטי באטליה ששיטותיו דמו לשיטות הנאציות ובמלחמת העולם הוא חבר להיטלר] של תנועת הפועלים ²⁸ (עמ' 117). **כפי שראינו לעיל, הצורך באמירת האמת בתנועה זו מול האחרים בוטל.**

ד. כאמור לעיל, אחרי שתנועת הפועלים כבשה באמצעות האלימות את המושבות, היא העלימה לחלוטין את העובדה שכל מייסדי המושבות היו חרדיים וייחסה לחלקם זהות חילונית-אתאיסטית. סילוף זה מוצא את ביטויו גם בספריו של חיסין. בתארו את פרשת נסיונות דחייתם של הביל"ויים על-ידי המייסדים מלהתיישב בראשון-לציון, הוא כתב – „סיעת החרדים לא היתה מרוצה בהשתקענו במושבה והקימה שאון. האמידים שבתוכם התחילו מוכיחים לעניים, כי לנו נותנים עזרה מ-30,000 הפרנקים שנועדו רק בשבילם ונמצא, כי ליבונטין וחבריו עשקו אותם ממש“.

לפי דברי חיסין, יוצא איפוא, שבמושבה בראשון לציון בזמן ייסודה, קיימת סיעת החרדים שהם האמידים וסיעת העניים וסיעה שאינם חרדים – „ליבונטין וחבריו“. חיסין לא ידע בכותבו על חלוקה זו, שהרב ליבונטין עצמו יוציא לאור את ספרו, שממנו עולה שאין מספר סיעות במושבה ולא קיימת סיעה לא חרדית „ליבונטין וחבריו“, אלא רק עשרות חרדים – המייסדים והמצורפים אליהם מצד אחד ומולם רק שניים ולא סיעה, היינו, הרב ליבונטין ופיינברג, כפי שראינו לעיל שכתב הרב ליבונטין עצמו ושהוא כלל אינו מעלה בדעתו לזהות את עצמו ואת פיינברג כלא-חרדים. ראינו גם לעיל, שהרב ליבונטין כתב שהמניעים של שניהם לא נבעו מתוך תפיסה לא חרדית, אלא להפך מתוך מניעים תורניים של „וחי אחיך עמך“ [ויקרא (כה,לו)] ומתוך התכונה הטבועה בנפשו של כל יהודי, תכונת החסד ושהוא פגש לראשונה את הביל"ויים ביפו לפני מייסדי המושבה וראה שהם הגיעו עם ספר תורה מחו"ל ושהם מתפללים שלש תפילות ביום. באותה נקודת זמן עדיין אין מושג של „פקידות הברון“ והוא אינו יודע דבר על מהות ארגון „אליאנס“ ומטרתם והוא רואה ששמואל הירש מנהל „מקוה ישראל“ מתכוון רק לעשות את רצון הברון לעזור למייסדים וכפי שנראה להלן, כספי הברון נצלו על-ידו ועל ידי שאר הפקידים, שהיו מורים ומנהלים של בתי הספר של אליאנס **מחד** לבסס כלכלית את המושבות ולעיתים מתוך בזבזנות, **אך מאידך** ככספים אלו הם השתמשו כדי להעביר על דתם את ילדי ונכדי מייסדי המושבות הראשונות, בניגוד לרצונו של הברון רוטשילד.

טיפול האקדמיה בספרי תולדות המושבות – הרב ליבונטין ופיינברג שימשו כנציגי המייסדים מול נציגי הברון והתחייבו להם לקבל את הביל"ויים למושבה, מתוך ההנחה שלמייסדים אין כל התנגדות לכך וכשנוצרה התנגדות כזו, הייתה לשניהם גם בעיה של קיום הבטחתם והאמינות שלהם כלפי נציגי הברון, כמייצגים האמיתיים של המייסדים ולכך ישנה גם חשיבות במחלוקת שנוצרה בינם לבין המייסדים, שיצרה אצלם את הקושי הטבעי להודות מייד בטעותם ולכך לא קיימת עד כיום כל התייחסות בספרות האקדמית. בספרות האקדמית ממשיכים בדרך כלל להתייחס למושבות הראשונות על-פי התעמולה המפלגתית שהשרישה והטמיעה תנועת הפועלים בפירסומיה ובמערכות החינוך. את כוונת הרב ליבונטין ופיינברג בקבלת הביל"ויים למושבה, מייחסים בספרות זו, משום מה ל„ליברליות“¹³ (עמ' 26) ושתפיסתו הכלכלית נבעה מתוך „ליברליות קלאסית“²⁶ (עמ' א').

כפי שראינו לעיל, התנהלותו נבעה בלעדית ממקורות תורניים, אף שבפירסומיו כדי לחזק את דבריו ולשכנע את היהודים המושמדים של התנועה הציונית, שתפסו עמדות מפתח בהסתדרות הציונית, הוא השתמש לעיתים בדוגמאות ממדינות באירופה שפעלו על פי יסוד של היוזמה הפרטית ונמנעו מלהפעיל את שיטת הריכוזיות והשליטה הפוליטית הפועלית על הכלכלה, היוצרת התנהלות מושחתת של „הון-שלטון“, אך בכל מקרה התנהלותו לא נבעה מהתפיסה הפרוטסטנטית – „ליברליזם“, לא של ג'ון לוק הפרוטסטנט האנגלי, שפיתח את התאוריית „הליברליזם הדתי-פרוטסטנטי“ ולא מהתפיסה המוקצנת של דת זו „הליברליזם-הנוצרי האתאיסטי“ והוא גם אינו מזכיר אפילו ברמזו שתיאוריות אלו הינחו אותו אלא להפך, הוא מזכיר רק נימוקים יהודיים.

הספרות האקדמית לא ערכה שום מחקר השוואתי בין מהדורותיו של הספר „מיומנו של אחד הביל"ויים“, אלא להפך. היא יצרה מהדורות של הספר שסילפו את כוונת המחבר והקצינו עוד יותר את מצג השווא של תקופת ייסודן של המושבות הראשונות ממה שחיסין עצמו הציג. נציג לדוגמא קטע אחד מהספר מהמהדורה הראשונה של הספר, אותה הוציאה ועדת התעמולה של הסתדרות הפועלים ונשווה אותה למהדורה אקדמית של הספר: **בספר המקורי נכתב – „ברחוב פגשה אותנו אשה זקנה וקראה בדרך אגב כשהיא מאיימת באצבעה: הא, באתם? הזהרו איפוא והייתם יראי אלו-הים, כי אם לא גרש נגרש אתכם מפה...סיעת החרדים לא היתה מרוצה בהשתקענו במושבה והקימה שאון. האמידים שבתוכם התחילו מוכיחים לעניים, כי לנו נותנים עזרה מ-30,000 הפרנקים שנועדו רק בשבילם ונמצא, כי ל. וחבריו עשקו אותם ממש. זה היה מספיק. כולם התחילו צועקים שהטילו על צווארם עדת כופרים, אפיקורסים...הלכו אל הירש והתחילו דורשים להרחיק את הבילויים, "זהו עם מסוכן ללא אמונה באלוקים, הם אומרים להרוג אותנו! כל זמן שהם יהיו במושבה, לא נחזור לשם, נשב ביפו, כי חיינו כל רגע בסכנה! עוד באותו היום ציווה עלינו הירש לעזוב את המושבה. עתה רק הוברר לנו שנמשכנו לתוך פוליטיקה של שתי מפלגות“.**

לעומת זאת נראה באמצעות המלים ששוננו או נוספו, כיצד הציטוט שלעיל עבר טיפול אקדמי בספר שהוצא באמצעות מכון יצחק בן צבי¹⁷, באמצעות הדגשה של המילים שסולפו – „ברחוב פגשה אותנו אשה זקנה אחת וקראה לעומתנו, תוך כדי הליכה כשהיא מאיימת באצבעה: "הא! באתם? קיימו מצוות. אם לאו, נגרש אתכם"...שהותנו במושבה היתה **למורת רוח לכת הדתית**, והיא **עוררה סערה**. האמידים שבחבריה התחילו לשכנע את העניים שנותנים לנו **סיוע** מתוך אותם 30.000 הפרנקים שנועדו רק בשבילם, **ופירוש הדבר שנשדדו** על ידי ל' (ליבונטין) וחבריו. זה **כמובן** היה די, כולם החלו לצעוק. הוטל עליהם **לשאת בעולם** של (כופרים) אפיקורסים, **ניהליסטים**...רק עתה הבינונו כי ערבו אותנו שלא ברצוננו בפוליטיקה של שתי הכתות“.

בתרגום המקור שהיה לעיניו של המחבר ואושרה על ידו, כפי שמופיע בהקדמת ההוצאה הראשונה, מופיע „**יראי-אלוקים**“, אך בשיפוץ האקדמי מופיע „**קיימו מצוות**“, כי נראה שהסיבה לכך היא משום שהאקדמיה הבנויה על יסודות הנצרות הפרוטסטנטית אינה גורסת שיוך של יראת אלוקים לשכר-ועונש, כי על פי מציאות נצרות זו, האדם

פועל על-פי הדטרמניזם, היינו, שלילת הבחירה החופשית וממילא אין מקום ליראה ולשכר-ועונש ולכן שופץ וסולף המושג למושג המתואר כפעולה פולחנית, ללא כל העוצמה הרוחנית והמוסרית העומדת בבסיסה. אכן, **כל לימודי האקדמיה מבוססים על הדטרמניזם** (= שהאדם יחטא בהכרח), כך שגם העובדות המועטות הנלמדות בה עוברות תהליך פרשני דטרמניסטי, שעל פיה ניתן רק לקיים מצוות כטקסים ופולחנים ולא מתוך יראת ה' ואהבת ה' וכשמושגים אלו נידונים באקדמיה **הם עוברים שיפוץ** וטיפול דטרמניסטי וחומרי, לפני הנגשתם לסטודנטים ולמעשה לכל התלמידים מגיל הגן ואילך, **כחומר לימודי או ספרותי**.

התייחסותם של גדולי התורה לדטרמניזם – עד כמה שידוע, פעמיים התייחסו גדולי התורה להמצאה נוצרית-אקדמית זו. הראשון היה רבי יוסלמן, מגדולי רבני מערב אירופה, שהתעמת ישירות עם מרטין לותר, ממציאה של נצרות זו, כאשר מרטין לותר הגיע אליו לבוש בבגדי נזיר אוגוסטיני, כדי לפתותו ולשכנעו להעביר את כל היהודים על דתם ולהפכם לנוצרים-רפורמים. רבי יוסלמן תקף את לותר בין השאר על המצאת היסוד הדטרמניסטי ומאז הפך לותר לגדול האנטישמים. הוא אמר לו – „רחוק אתה מן היהודיות, יותר מן הכנסיה [= הקתולית] שאתה לוחם כנגדה! אחד היסודות העיקריים של אמונתנו היא **הבחירה החופשית**... עיקר העיקרים... ואתה בא לזלזל בערכם של ספרים קדושים ויקרים אלה? הלא לדיכום האמונה בלבד דיה כדי להיות נוצרי כשר ונאמן, ללא צורך במעשים [= ה"אתאיזם" וה"דתי בלב" שבנצרות זו, שעל פיהם חיים – הרפורמים והצינזיים]. קראתי את כתביך "על עבדות הרצון" (The Servo Arbitrio) [מאיר להמן, "רבי יוסלמן", עמ' 201, הוצ' "נצח", בני ברק].

הגאון רבי יצחק הוטנר, התייחס לכך בספרו "פחד יצחק" [פורים, ענין כ"ט, הוצ' גור-אריה, תשמ"ט]. הוא כתב – „הכפירה האחרונה תהיה **בכח הבחירה של האדם**... האדם מוכרח בכל עניינו, זהו קול המונה [= על משקל "קול המונה של רומי", בתלמוד בבלי, במסכת מכות (כד.)] וקול שאונה של המיית הכפירה המשתלטת לעינינו“.

בספר המקורי של חיסין הופיע "סיעת החרדים", **אך בשיפוץ האקדמי** מופיע "כת דתית". על-פי הדוקטוריה האקדמית הדתית, שיש לקבל את **המצאתו** של ההיסטוריון יעקב כץ, שמושג ה"חרדיות" היא **המצאה** חדשה של כמאה השנים האחרונות, כראקציה מול ההשכלה והמודרנה הפרוטסטנטית שהשפיעו על חוגי המושומדים היהודיים מלפני כמאתיים שנים ואילך, **לכן, נקבע באקדמיה בארצנו שכך יש ללמד, שעד אז יהודים זיהו את עצמם רק על פי הניסור הלותרני בין "דת והחיים", כדתיים**.

מלבד הזיוף, אנו הראנו שההפך הוא הנכון, שרק בציונות הדתית בשנים תר"פ-תר"צ החלו לזהות את עצמם כ"דתיים", לאחר שהם עברו תהליך שהושפע תחילה מהתנועה הפרוטסטנטית – "השומר הצעיר" והם קראו לעצמם "השומר הדתי" ובעקבות "השומר הצעיר" גם הם החלו לשלוח נציגים לקומונות הפרוטסטנטיות – "האחים בורדרהוף" בגרמניה, כדי שילמדו כיצד לשלב בין המרכזים והדת³⁵. קיימת כאן גם דה-לגיטימציה של מייסדי המושבות שאותה קידמה תנועת הפועלים ובמקום "**סיעה**", שופץ התרגום ל"**כת**". במקור, מופיע ייחוס ה"**עושיק**" לרב ליבונטין, **אך בשיפוץ האקדמי השיטתי** מופיע שוב דה-לגיטימציה של פיינברג והרב ליבונטין והם מוצגים בפי המייסדים כ"**שודדים**", היינו אנשי העולם-התחתון.

במקור, אינו מופיע שהמייסדים כינו את הביל"ויים כ"**ניהליסטים**", אך בשיפוץ האקדמי הוא מופיע, **אולי כדי להראות שכל המייסדים הם משכיליים ויודעים מושגים פילוסופיים חדשניים מאותה תקופה**. חיסין, כאמור לעיל, סילף את מה שקרה שם וייחס גם אמירות גנאי על ראשי הועד, כשהוא אינו מעיז לכתוב מי הם אלו שלדבריו הוציאו עליהם לעז זה, שהיא השמצה, כדי שלא יכחישו את דבריו, אך כל זה התאים לתעמולת ההשמצות של ועדות התעמולה של תנועת העבודה, שידעו שיקשה להכחיש השמצות אלו ואת **הסיבה לכך כבר הסביר מאוחר יותר גולומב**, מראשי עסקני מפלגת הפועלים – מפא"י, שהיה גם מפקד ארגון ה"הגנה", למפקד ה"אצ"ל" מנחם בגין – „מנגנון התעמולה הוא בידיו ואנו נכוון את כותב ההיסטוריה ותמיד תהיו אשמים" (מרדור, ב"ארוכה הדרך לחירות", עמ' 14).

כדי להיווכח כיצד גולומב מחנך את דור ההמשך הפועלי "לכוון את כותב ההיסטוריה" באמצעות בדותות, סתירות עצמיות ממאמר למאמר, כאשר כל פעם הוא כתב מה שהיה לו נוח לכתוב בנקודת זמן מסוימת, יש לקרוא את דברי חבר ועד הארגון "המגן" ש. שמואלי המתעד את תאורו של גולומב כ"תאור... מופרך מעיקרו" המובא בספרו של פרופ. יוסף נדבה³⁰ (עמ' 116), תחת הכותרת המלגלגת על גולומב, "**כך עושים אצלנו היסטוריה**".

ועדות התעמולה של תנועת העבודה יצרו מצג-שווא זה של "תרומת" אגודת ביל"ו להתיישבות בארץ והטמיעו בתוך מערכות החינוך שלהן ושל מערכת החינוך הדתית, קראו רחובות ואף שם של ישוב על-שם האגודה ומאז כמעט ולא נעשה דבר, כדי להתנער מתעמולת שווא זו במערכות חינוך אלו. הגיע הזמן שהחינוך להיסטוריה במערכות חינוך אלו יושתתו על שיטות תיעוד וניתוח מקורות, כפי שהאקדמיה מתהדרת בכך ולא על תעמולת ה"דיקטטורה הפועלית", שעדיין קיימת בפועל באקדמיה והיא פועלת על פיה (למעט ההיסטוריונים הפוסט-מודרניים, שעדיין לא ניתנת להם דריסת-רגל רחבה בחינוך האקדמי של מערכות החינוך הממלכתי והממלכתי-דתי, על אף שרובם עדיין לוקים בגזענות ואנטישמיות), לא רק לגבי ביל"ו, אלא גם לגבי כל מה ששייך וקשור ליהודים וליהדות.

המצאת העבר של עם ישראל ותורתו, באמצעות התנועה הציונית

פרופ. מוטי גולני מאוני' ת"א מה"היסטוריונים הישנים", לימד והבהיר למנהלי ואוצרי אתרים מוזיאונים של הציונות, בכנס מטעם "המועצה לשימור אתרים" שנערך ב-20,16 ש"לגטימי ליצור עבר שלא היה, אף שזה אינו היסטוריה" וההיסטוריוגרפיה היא "פעולה פוליטית המאפשרת למצוא ולהמציא את העבר. זו פעילות לגיטימית לגמרי!". **תפיסה זו מגיעה ממבנה החשיבה הדטרמיניסטי** של הנצרות הפרוטסטנטית, שיצרה הבנייה זו באקדמיה. אם אין בחירה חופשית והאדם מונע רק באמצעות אינסטינקטים כמו בעלי החיים, אין כלל מקום לפסילת "מחקרי" האקדמיה המבוססים על שקרים והשחתה מוסרית המופיעים בהם ולכן פסילה כזו נחשבת כלא אקדמית, כי במקום שאין מושג של אמת עובדתית אין גם מושג של שקר. בעת החדשה מלפני כחמש מאות שנים, הנצרות הפרוטסטנטית שהומצאה על-ידי הנזיר האוגוסטיני מרטין לותר וקלווין, החלה להמציא מחדש את עברו של העם היהודי ותורתו על פי יסודות נצרות זו, בכפוף להחלטה שיש "לזקק את כתבי הקודש".

לותר טען שהתנ"ך שכתב על ידי הממסד הכנסייתי וכן "הברית החדשה" (= האוונגליון) ושיש בהם גם שיבושים רבים, הן מבחינה דקדוקית והן מבחינה התכנים. התוצאה היתה שנוצרו מאות אלפי גירסאות לספרים אלו, במיוחד לנוכח ההנחה [המלאכותית] שלפי עקרון השיוויון הפרוטסטנטי, יש לתת מעמד שווה לכל כתבי-היד הקיימים.

השלב הבא היה ערעור על האמינות של כתבים אלו. "חוקרי" נצרות זו כוולוהיוזן ודומיו באקדמיה ומחוצה לה, החלו לרסק כתבים אלו והחלו גם לשייך חלקים שונים מהתנ"ך לתקופות מאוחרות וממילא לפי הנחותיהם, לא נכתבו ונאמרו על ידי הנביאים. ההתייחסות לתנ"ך, היתה כאל "שק חבטות" וכאל עיתון שבועי, כשבכל שלב שיסודות נצרות זו הוקצנו באקדמיה, נוצר הצורך לשדרג ולשכתב מחדש את התנ"ך וכך נוצרו "מדעי היהדות" באקדמיה. בעקבות נצרות זו הלכו כל הכתות שפרשו מהעם היהודי כל אחת בזמנה, אף שמדובר ב"אותה גברת בשינוי אדרת". **הכת הראשונה היתה "השבתאות"**, שהושפעה מאד מדת זו, הן בענין המשיחיות והן ביסוד הארציות וכן ביסוד השיוויון, כאשר שבתאי צבי מכריז שהוא ידאג לשיוויון בין איש לאשה וש"אותו האיש" היה נביא.

מאוחר יותר, ביצעה את המצאת-העבר ביתר הרחבה "ההשכלה", שהורכבה משבתאים-בסתר ובראשם השבתאי משה בנימין מנדלסון (שנקרא בנימין, ע"ש אח סבתו שהיה שבתאי). ראה, בספרו של ש. וורסס "השבתאות וההשכלה". **מאוחר יותר, המשיכו את המצאת העבר** יורשי המשכילים והרפורמים – **התנועה הציונית**, שאנשיה ביצעו שינויים באמצעות "המצאת העבר", על פי הלאומנות והסוציאליזם הפרוטסטנטיים.

הראשון בעידן הציוני שהחל במרחק רב בהמצאת העבר היה אליעזר בן-יהודה באמצעות השפה שהומצאה על-ידו על פי נצרות זו, מרגע עלייתו לארץ בתשרי בשנת תרמ"ב. **הוא קרא להמצאתו – "השפה העברית"**. על כך כבר נכתבו מספר ספרים, כפי שהוכחנו על כך להלן בפרק על א. בן-יהודה.

בתחילה סברו גדולי ישראל, שקבוצות מהעם היהודי נסחפו בתמימות אל תוך הגל העכור של ריסוק התנ"ך. הם לא זיהו את שורשי הבעיה, **שמדובר למעשה בהתנצרותם של יהודים אלו**, הן משום שנצרות זו פעלה באמצעות האקדמיה בחשאיות ושכביכול מדובר במחקר שאינו מונע מסיבות דתיות-נוצריות והן משום שהגיעו אליהם יהודים משומדים, לעיתים כשהם עדיין עם זקנים ופיאות ועם ביגוד יהודי והעמידו פנים שהם שואלים ומקשים בתמימות (ולעיתים, תמימות זו אכן היתה אמיתית) שאלות על קושיות דקדוקיות בתנ"ך ועל הבנת חז"ל בכתובים.

כמו כן, במזרח אירופה עדיין לא חדרה הנצרות הפרוטסטנטית הגרמנית הרשמית ולכן היה קשה לזהות את הקשר הישיר בין יהודים אלו לבין נצרות זו. שניים מגדולי ישראל במזרח אירופה נטלו על עצמם את המשימה לחבר ספרים שיוכיחו מעל לכל ספק, שכל "הקושיות" מקורן בבורות אמיתית ו/או מכוונת בהבנת כללי הדקדוק ובהבנת דברי חז"ל, במיוחד שאותן קבוצות בתקופת "מחשבת ישראל" גם החלו לחבר חיבורים כשהם מעוותים לחלוטין את התנ"ך ואת דברי חז"ל ואף הוכתרו בתואר "רבנים", כגון, זכריה פרנקל בחיבורו על התלמוד הירושלמי וכן "הרב" וייס, שפרופ. רוטנשטרייך הוכיח [בכתב העת "ציון" מס' 1], שהוא נהג אחרי היגל, מורו של המשומד קרל מרכס, שעל פיו הוא תיאר את ההיסטוריה בתקופת חז"ל.

חברו של מרן הגר"ח מבריסק, הגאון רבי יצחק א. רבינוביץ חיבר בשבעה כרכים את חיבורו "דורות ראשונים" על תקופת התנ"ך ותקופת חז"ל ואילו מרן רבי מאיר לייבוש (המלבי"ם) חיבר את חיבורו על התנ"ך ומדרשי ההלכה, כאשר הוא מראה שהתנ"ך מושחת על תרי"ג כללים של דקדוק, שנעלמו מעיניהם של מחברי אלפי ספרים נוצריים ומשומדים על מקורות היהדות באקדמיה ומחוצה לה.

כמובן, שספרים אלו לא השפיעו כמעט כלל לבלימת גל עכור זה, **כיוון שהנוצרים והמשומדים הגלויים והנסתרים פעלו על-פי יסודות נצרות זו וזה מה שהכתיב להם את התייחסותם למקורות ולא בקשת האמת** ומאז גדולי ישראל זנחו נסיונות אלו, כשנוכחו בסיבות האמיתיות שהינחו את ראשי הגל העכור הנ"ל ובכך שכל פעם כשנצרות זו הקצינה את מבני החשיבה שלה באקדמיה, נרתמו נציגיה היהודיים באקדמיה, לעוות מחדש את כל מקורותינו על פי ההקצנות החדשות ולהחדירם מחדש במערכות החינוך שלהם.

ראינו ועוד נראה להלן, כיצד התנועה הציונית על כל שלוחותיה (ובכללם הרב קוק ומנהיגי הציונות-הדתית) **המציאה את העבר בחז"ל ובארץ**, החל מייסוד המושבות החדשות עד ימינו. ברם, תנועה זו לא הסתפקה בהמצאת העבר בתחום הזמן הקצר, אלא התפרסה בהמצאת העבר לאורך כל שנות קיומו של העם היהודי ואף מתקופת האבות של העם היהודי, כפי שמתאר פרופ. זנד את החדרת המצאות אלו למערכות החינוך באמצעות הדיקטטורה שהשליט בן-גוריון – „במדומיין ההיסטורי של בן-גוריון, היתה ישראל החדשה מלכות הבית השלישי...נמצא אותו פונה אל החיילים המנצחים בלהט משיח-היסטורי...לחוג היוקרתי שהוא כינס מדי שבועיים בביתו ושדיוניו סוקרו לעתים בעיתונות היומית, הוזמנו היסטוריונים, פרשני מקרא מדופלמים ומדינאים שהיו אף חוקרים חובבים. בין המשתתפים

הקבועים, מלבד דינור [= שהאוניברסיטה העברית הפרה בעת ייסודה את הבטחתה לרבנים הראשיים, לא לכלול אנשים מסוגו בסגל ההוראה], היו גם הפרופסורים יחזקאל קויפמן... בנימין מזר, הארכיאולוג המקראי המרכזי, נשיאי המדינה... יצחק בן-צבי, ש. ז. שז"ר ועוד כהנה וכהנה... **היה זה צומת... שכיוונה את המחקר האקדמי באותה מידה שעיצבה את דעת הקהל והקרינה את ממצאיה וערכיה על כלל מערכת החינוך**... בן-גוריון גם השתתף בכינוסי מקרא פומביים, לקח חלק ביוזמה לעריכת חידון תנ"ך שנעשה לפסטיבל לאומי תקשורתי וכן עודד את תנופת החפירות הארכיאולוגיות, אם כי לא נטה יותר מדי להסתמך על ממצאיהם הבלתי צפויים [= שנמצאו מתאימים למובא בחז"ל ולא תאמו את המצאותיו]. מקרה מיוחד הוא בהיסטוריה המודרנית, שמנהיג מדינה מוצא פנאי כה רב למעורבות די אקטיבית בסוגיות היסטוריוגרפיות, דבר המלמד אולי על מרכזיותה של ה"מיתוסטוריה" [= היסטוריה הנתפסת כוודאית, אך מבוססת על מערכת של כוזבים ודמיונות] המקראית בהבניית האידיאולוגיה הציונית.

אם נעיין, לדוגמא, בקובץ מאמריו "עיונים בתנ"ך" [ת"א, עם עובד, 1969], נופתע מהחיבור הגמיש הנע בין פרגמטיזם פוליטי מניפולטיבי [= פעולות מפוקפקות שנועדו להוליך שולל] לבין אמונה כנה ומיוחדת באמת הקדומה... הרשה לעצמו גם לפתח פרשנות [= המצאתית] משלו. **הוא טען, לדוגמא** [= בעקבות רופין שלחם למען "טיהור הגזע" מיסודות שמיים של העם (volk)], שהעברים אשר האמינו בא-ל אחד, חיו בכנען זמן רב לפני בוא אברהם [= וכך הוא הושפע מאתורר רופין (שהשפיע עליו ועל כצנלסון ב"תיאוריית הגזע") שטען שהיהודים המקוריים היו שבטים לא-שמיים³⁹ (עמ' יא). גם בן גוריון הפריח השערה, שהפלאחים הערביים בארץ הם צאצאי היהודים⁴⁰ (עמ' 243, הערה 15)] וזו הסיבה שאבי האומה היגר דווקא לארצם [= על אף שכתוב במפורש, שהוא נוטש את מולדתו רק משום הציווי האלוקי אליו]... על אף גישה "מדעית" חילונית זו נשען בן-גוריון כאשר היה זקוק לכך גם על ציווי הא-ל.

כך, לדוגמא, הוא יכול היה לכתוב ש"המאורע הגדול שיש לו משמעות מכרעת בהיסטוריה היהודית, היא הבטחת ארץ כנען לזרע אברהם ושרה" [שם, עמ' 98] ³⁸ "עמ' 110). כפי שזנז מתאר, היה יותר נכון לקרוא **למאמריו** של בן-גוריון "עיונים בתנ"ך" מאשר "עיונים בתנ"ך". רבים וטובים מפנים את תשומת הלב לכך, שלכאורה בן-גוריון חי בפיצול אישיות. **מחד** הוא האמין ללא סייג במה שכתוב בתורה, שאלוקים הבטיח את הארץ לעם היהודי וראה בתנ"ך את הרשיון האלוקי על הארץ שניתנה לעם ישראל ובעדותו בפני ועדת פיל הוא אחז בתנ"ך והכריז ש"זה הקושאן (הרשיון) שלנו על הארץ", **אך מאידך**, לא זו בלבד שהוא התעלם מכל קיום המצוות שאלוקים ציווה לעם היהודי אלא אף היה עוין אותן, כי הן הפריעו לו לחיות בהפקרות מוחלטת.

אומנם יותר נכון לומר, שכן גוריון האמין רק בעצמו. הצהרותיו על כך ש"המטרה מקדשת את האמצעים", כללה אצלו גם את פרשנותו המניפולטיבית חסרת המעצורים והעכבות של התנ"ך כמכשיר פוליטי, להשגת שליטה על הארץ ועל מוחותיהם של "נתיניו" באמצעות "הדיקטטורה הפועלית" עליה הוא הכריז.

פרופ. ישעיהו ליבוביץ טען בספרו "עם, ארץ מדינה" [עמ' 67, ירושלים, כתר, 1991] ש, בן-גוריון ראה ביהדות את אסונו ההיסטורי של העם היהודי, משום שהיתה מכשול בדרך עיצובו הלאומי על בסיס של ארציות, מיסודות הנצרות הפרוטסטנטית. ליבוביץ הכיר היטב את בן-גוריון וטען שבן-גוריון בחר מתוך התורה את הדברים שהתאימו לו. "ברוח הביקורת הנוצרית" הפרוטסטנטית, הוא הביע עוינות כלפי מצוות היהדות [= כפי שכתב מייסד הנצרות הנ"ל, שעליה בו-גוריון היה אמון, **שמספיקה אמונה בלב**] וסגד לנביאים, שאותם בן גוריון לא הבין ולא רצה להבין" (שם). מסוף שנות ה-30, התחיל בן גוריון להשתמש בתנ"ך לצורך הצדקה-פוליטית של התיישבות הציונים ושל ריבונותם בא"י. תהליך הלגיטימציה הושפע מהשימוש ב"ברית הישנה" להצדקת ההתיישבות האירופאית של הנוצרים הפרוטסטנטים, במסגרת הקולוניזציה³¹ (עמ' 77).

, מחנכי "היהודי החדש" פרשו בפניו תמונה בלתי פוסקת... "מהתנ"ך עד הפלמ"ח". הם עטפו את המכבים ואת בר כוכבא בהילה רומנטית של לוחמים נגד כובשים זרים. בפנותם אל ההיסטוריה... מנקודת מבטם, היהודים היו חייבים להילחם טוב יותר וביתר עקשנות... כפי שהערנו מספר פעמים, נקודת המבט הציונית דומה מאד לזו של הלאומנות האירופאית [= הפרוטסטנטית], לא רק בטון אלא גם במהות, כולל גם בגילוייה הקיצוניים. ציונים, כמו לאומנים אירופאים, מעדיפים לחפש אחר מוות של "כבוד בקרב", או אפילו בהתאבדות המונית, כדוגמת מצדה או גמלא, מאשר להתפשר. יש לזכור, כי ההלכה מתירה [= מצווה] ליהודי למסור את נפשו אך ורק... על שפיכות דמים, על עבודה זרה ועל גילוי עריות" (שם, עמ' 90).

כידוע, בתקופת השואה עם התקרבות הצבא הנאצי בפיקודו של רומל לגבולות הארץ, הכינו הציונים את "תכנית מצדה", של מלחמה עד היהודי האחרון במקלות וברובים, בעוד שמנהיגי הציונים בארץ הכינו לעצמם מטוס להמלט במקרה של פלישת הנאצים לארץ. **מסיבה זו** גם יום השואה ממוקד בעיקר סביב התאבדותם של מורדי גטו ורשה באמצעות לחימתם נגד הנאצים.

על אף שהמכבים היו אנשים מאד חלשים וכפי שנוסח בתפילה מיד לאחר נצחון החשמנאים, שכל יהודי מצווה לאומרה בתפילה "חלשים ביד גיבורים", אך מה שהדריך את המכבים במרידתם היתה **אך ורק ההעברה על הדת** שכפו היוונים על עצמם וביטול לימוד התורה, **בכל זאת** מערכת החינוך הממלכתית ממשיכה עד היום לשקר לחניכיה וממציאה **גם בעניין זה את העבר** ומספרת לחניכיה שיהודה המכבי היה גיבור כמו שמשון הגיבור ושמה שהדריך את המכבים היתה הלאומנות הארצית, כמו זו הנוצרית הפרוטסטנטית של שחרור המולדת מהכובש הזר.

גם דמותו של בר כוכבא הומצאה מחדש באמצעות הדיקטטורה הבן-גוריונית, כדמות שיש להעריצה על שפעל לשחרר את הארץ מכובש זר, על אף האמת שהוא גרם לרציחתם של מליוני יהודים ולחורבן הארץ, עד כדי כך שהרומאים שרפו אפילו את כל העצים בארץ ישראל [תלמוד ירושלמי, מסכת פאה (לא):] וכידוע חז"ל כינוהו "בר-כוזיבא" (= בן-כוזב!) [מס' יבמות (עב), סנהדרין (צג:), וכו']. קיימת כיום מעט התפכחות אודותיו.

בי"א אדר-א' תשע"ו נפתחה תערוכה על בר כוכבא במוזיאון ארץ ישראל ברמת אביב בת"א ושם בר כוכבא מוצג לא רק כמי שהביא לחורבן הארץ, אלא גם כדברי פרופ. י. הרכבי שמרד זה היה גם אסון צבאי ובעקבותיו השם "יהודה" נמחק והוחלף ב"פלשתינה" על ידי הרומאים. אוצרת התערוכה שרה טוראל, מסירה את הלוט של שטיפת המוח ועבור הציבור הציוני היא נחשבת ממש כמי "שגילתה את אמריקה" בגילוייה, את כל מה שידוע לכל תלמיד ב"חיידר". היא נשאלה **"מה גילית"** ? והיא עונה – „שזה [= ההמצאה] נולד עם הציונות. לציונות היה צורך להדגיש מיתוסים של גבורה. בר כוכבא היה דמות מרתקת... גם הציונים מימין וגם הציונים משמאל, סיעו להפוך את דמותו למיתוס. ברל כצנלסון דיבר עליו כעל בר כוכבא. פובליציסטים משני צידי המפה הפוליטית דיברו על גבורתו. רק בשנות ה-80 התחיל פולמוס על הנושא, החברה השתנתה" [”היום”, ט' אדר א', תשע"ו].

ההפנמה הקיצונית של האנטישמיות בתוך התנועה הציונית, באה גם לידי ביטוי בביזוי שיטתי של המושגים הכי רוחניים והכי מקודשים בעם היהודי. בעקבות בן-יהודה ששאף לחלל ולחלן את שפת הקודש, דאגו אנשי תנועת הפועלים להמשיך את מורשתו ההרסנית, של "רציחתם" של המושגים היהודיים באמצעות המצאת העבר על-ידי יציקת תכנים חומריים למושגים המקודשים, כפי שמרכזת על כך מקורות פרופ. אניטה שפירא⁸ (עמ' 254).

הסמן "המצפוני" של תנועת העבודה – ברל כצנלסון, שם ללעג את המושגים של "שכינה" ושל "רוח הקודש", שמדבריו עולה שכביכול במקורותינו שכינה יכולה לשרות בתוך קבוצה של גדולי הכופרים והלוחמים ומורדים באלוקים. הוא כתב: "שכינתנו לא הסתלקה מאיתנו... מתוך עצמות הדור ומרוח הקודש של הדור" ויש גם בדימויים אלו לא מעט שגעון גדלות. „המושגים "גאולה", "הקץ", "דחיקת הקץ" ו"ביאת המשיח" הרבו להופיע בעתונות הפועלים של אותה תקופה. בקטע קצר, בן פחות מחמש שורות, דחס ברל כצנלסון את המושגים הבאים: חזון עם, גילוי שכינה, שברירי ניצוצות, התגלות, נגוהות, צפירי גאולה, צופים ומבשרים, נביאי אמת... שלונסקי, בשיר "אהלנו" משתמש בדימויים של טלית ותפילין לתיאור חוויית המפגש של החלוץ עם עבודת הכביש וכרצועות תפילין גולשים כבישים... אורי צבי גרינברג, את עמק יזרעאל, הסמל של העלייה השלישית, של ממלכת העבודה, הוא מכנה "ירושלים של מטה"... לתפילין של יד... את המכשש בכבישים למרכבת המשיח... חייל יהודי מתפלל ברובה לשלומך.

כיצד אפשר לשמור את הזיקה לסמלים דתיים יהודיים ובעת ובעונה אחת לדחות את המשמעות הרעיונית שלהם ? ...אופייה האתאיסטי של התנועה... החילון של סמלים דתיים ויציקת תוכן ומשמעות חדשים... כבר בימי אום ג'וני היתה התכנסות חגיגת בליל החג... שבהם השתלבו גורדון הזקן [= מייסד "דת-העבודה"] ובוסל הצעיר בשירת "בוקר בא לעבודה". שנים ארוכות לאחר מכן, לא נהגו לערוך סדר פסח בקיבוצים. במקום זאת, היתה מתקיימת הילולה של אוכל [= ללא כל רוממות רוחנית יהודית, אחרי האבסת הבהמות ברפת בהילולת אוכל, מה שנותר בתודעת חברי הקיבוץ, הוא רק לחקות את בהמותיהם מהרפת בחדר האוכל, אפילו בחג הפסח המקודש]... במקומות אחרים היה נהוג לקרוא הגדה היתולית, אם כפרודיה (= חיקוי של יצירה, בביזוי ובליגלוג) על האגדה המסורתית ואם כמין עיתון מקומי, העוסק בענייני דיומא... במקום להתמודד עם בעיית החומר, התייחסו אליו בזלזול... ברל כצנלסון הציג את חג הפסח כזיכרון לאומי היסטורי. **תיאורים אלו ממחישים בפנינו את דברי רש"י** [אסתר ו,יג] על עם ישראל, בהסתמכו על המדרש [במדבר רבה (ב,יז)], **"ש' כשהם יורדים, יורדים עד לעפר"**, לעיתים לרמה תת-בהמית. **לעומתם**, מי שנשאר יהודי, היינו חרדי, מתקיים בו בחג זה, חלקו השני של מאמר חז"ל – **"ושהם עולים, עולים עד לרקיע ועד הכוכבים"**.

כיום, מתחילה לחלחל בחברה הישראלית ההבנה, שחזק מהחרדים, כל העם היהודי כיום מורכב מסוגים שונים של משומדים נוצריים פרוטסטנטים וישנה כיום התעוררות. בציונות הדתית, יש מי שמכונה שם "הרב יוסף קלנר". הוא מלמד שם בשבעה מוסדות. הוא אמר לנו שכיום, חזק מהחרדים, כולם עברו תהליך התנצרות פרוטסטנטית ובעשר הרצאות שהוא מסר לחניכי המכינה הצבאית ביישוב עלי, הוא הסביר להם [זה גם מופיע באתר המכינה] **שלא רק אם הם ילכו לאקדמיה** [התחליף הנוצרי-פרוטסטנטי של מוסד המנזרים הקתוליים] הם יהפכו לנוצרים פרוטסטנטים, **אלא כבר כיום** כל המרחב הלימודי בבתי המדרש של הציונות הדתית בנוי על נצרות זו. **יהודה ויזן** קיבל את פרס היצירה הממשלתי ונחשב במרחב החילוני כבעל כתב-עת מאד רציני. הוא גם נשאל "מה פשר טענתך שהישראלים נעשו לנוצרים" והוא הסביר על כך בהרחבה [”מקור ראשון”, שבת, עמ' 16, י"ז אדר א', תשע"ו].

הדגל – המשפחות של זאב אברמוביץ ממיסדי המושבה בראשון-לציון ומשפחת ישראל בלקינד מייסד ביל"ו, התווכחו ביניהן, האם הדגל הראשון של ראשון-לציון בשנת תרמ"ה, שנבחר עם קום המדינה לייצג את דגל המדינה, נעשה מהטלית של המייסד אברמוביץ, או שנעשה על בד רגיל שעליו נתפרו שני פסים כמו בטלית ולא **כדגל המדינה**. אולי ניתן להכריע מחלוקת זו בבחינת "יבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם", שהדגל הראשון במושבה נעשה כבר עם ייסוד המושבה. בספר "אומרים ישנה ארץ" של יצחק זיו-אב [ספרית מעריב, 1980], הובא בעמ' 136 – „ערב שבת עשה בבית א. מ. פריימן [=מייסדי המושבה], מבנה של חדר אחד, חסר רצפה [בשנת תרמ"ה], שמונה ילדים. האישה מתמוגגת בדמעות על סיר הבשר בגולה, אבל הבעל היה עליז ושמה ו"מלא תקווה כרימון".

פריימן נהנה לחזור בסיפוריו שלש שנים אחורנית [לשנת תרמ"ב] אל הימים בהם היו חיים מתחת לכיסוי בד שנמתח כאוהל מן העגלה שהוצבה על הגבעה [=שעליה נבנה מאוחר יותר ביהכ"נ הגדול]: "צורת בית... ועליו מתנוסס דגל מחנה יהודה, משפחות משפחות על דגל". מסיפור זה עולה שכבר בשנת הייסוד בתרמ"ב עשה פריימן דגל, אך הבאנו להלן את הידיעה, שרבי עקיבא י. שלינגר כבר בשנת תר"ל (1870), לא רק שהגה את רעיון הדגל, אלא אף עשה את צורת הדגל ואף את המטבע שישתמשו בו כאשר יקומו רשת ישובים בארץ וכאמור להלן, את הישוב הראשון פתח-תקוה הוא הקים מהכספים שהוא אסף. יש לציין, שבשנת תשע"ו הוכרע הויכוח כשנמצא כתב-יד המקורי של ישראל בלקינד מיוצרי הדגל, בו הוא כתב שהדגל נעשה מאריג בד שעליו תפרו שני פסים כמו בטלית.

הדגל שנוצר בראשון-לציון, נעשה רק עבור ראשון-לציון כמו הדגל הקודם שעשה פריימן, אלא שלבסוף התקבל דגל זה כדגל המדינה, הדגל הדומה בחלקו לטלית. יש לציון, שבסרט³² משנת תרע"ג, מופיע בפרק על נס-ציונה, ששם הונף לראשונה הדגל בפני המונים, בניגוד להנפת הדגל בראשון לציון שהונף רק בפני הקבוצה הקטנה של המייסדים.

ב. הברון רוטשילד – הברון מוצג בהיסטוריה הציונית כאדם שהשקיע את ממונו בארץ ממניעים הזרים לתורת ישראל. הוא גם מוצג כחילוני באמצעות הצילום שלו בגילוי ראש, אך כך היה אז נהוג במיוחד בצרפת, שבעת הצילום מצטלמים ללא כיפה וכך אף הצטלם הרב הראשי של צרפת¹ (עמ' 147) וכן הרב שרקון, הרב מטעם הברון בראשון לציון¹¹ (עמ' 97). ניתן לראות זאת גם בצילום פורטרט של הברון במדים ייצוגיים¹ (עמ' 106), כאשר הוא מחזיק את כובעו בידו ולא על ראשו. מאידך, בצילומים שלא לצורך פורטרט, הוא נראה חבוש עם כובע חרדי, צילום שהועבר רק לאחרונה למוזיאון בראשון-לציון. הברון נולד וחי בצרפת. אמו היתה מאד חרדית ולכן, אף כאשר הוא הפך לבחור היא לא הסתפקה בבתי הספר, אלא שכרה עבורו מלמדים יראי שמים ולמדנים כדי שיחנכוהו לצמח כיהודי חרדי וירא שמים – „בבחרותו קיבל חנוך חרדי מאת מורים מומחים שבחרה לו אמו האדוקה, מוריו חנכוהו ביהדות... מורו **אלברט כהן**, שהיה חברו של שד"ל (= שמואל דוד לוצאטו)“¹ (עמ' 108).

יודילוביץ בספרו הנ"ל עושה שימוש מניפולטיבי במושג "מדע" [כפי שנראה להלן, בפרק הדין בחינוך בראש"ל צ]. אלברט כהן, לימד את הברון את מקורותינו כשכבר היה בחור, ולא בגיל ביה"ס היסודי, תוך הרחבה לעבר מחקר השוואתי בין כתבי יד שונים ופילולוגיה, כפי שעסק בכך גם שד"ל, אך לא מעבר למקורותינו. המושג "סיינס" הומצא רק בשנות השלושים של המאה ה-19 והתפשט לאירופה רק בסוף מאה זו. המושג המקודש במקורותינו של "מדע" עוות, חולל וחולן ("סקיולרי", היינו, מי שאורח-חיוו הוא ארצי וחומרי בלבד) רק בסופה של מאה זו, כתרגום למושג "סיינס".

בגיל 32 הוא נשא את בת בן-דודו שכונה "הברון הצדיק", על שום היותו ירא שמים מרבים ואשת הברון ש„היתה קשורה מאוד למסורת היהודית דרך החינוך האדוק מבית אביה בפרנקפורט“ [ויקיפדיה, ע' רוטשילד] ועל מצבתה ב"רמת הנדיב" שבזכרון יעקב נרשם רק תואר אחד – "אשה יראת ה'". כאשר אליהו שייך, מפקח המושבות הראשי שלו, ניסה לרמות אותו ולשכנעו ליצור תקן של מורה לצרפתית בראשון לציון, עבור צעירי המייסדים כדי שיוכלו לתקשר עם המדריך החקלאי, חשש הברון מעצם המילה "מורה" ולכן – „מיד כאשר הוא שמע את המילה "מורה" – "פרופסור", קפץ הברון ממקומו והתקצף – לא, לא מורה, אין צורך למושב במורה, אליהו שייך נאלם דום“¹ (עמ' 190). אמנם לבסוף הוא נכנע ליועצו, שאמר לו שהכוונה ל"מלמד", אך גם מכוונה זו הוא חזר בו יותר מאוחר¹¹ (עמ' 100). הברון אכן מדגיש במכתבו לש. הירש¹ (עמ' 67), שהלימוד ב"חידור" של ראשון-לציון יתבסס רק על לימודי הקודש דוקא על-ידי רב ולא על-ידי "מלמד", תוך הדגשה על תירגולם בגנות, כי הוא לא רצה שמייסדי המושבה יעסקו גם בתעשייה, כפי שכתב שם במכתבו, אך אחרי זמן קצר הוא חזר בו והקים שם את המפעל התעשייתי הראשון – היקב וממילא הוא גם חזר בו מהצורך בתירגול זה, אך נושא זה כבר שייך לשלב השני שבו רצו הפקידים ובראשם הירש, מנהל בית הספר החקלאי של אליאנס-מקוה ישראל¹, לייסד בי"ס אליאנס חקלאי בראשון לציון, כדי להעביר על דתם את ילדי המייסדים. הבעיה של פקידי היתה איך לרמות את הברון ולקבל לכך הסכמה ממנו (שם) ועל כך ראה בפרק האחרון, על ההפיכה האלימה של הפקידות באמצעות תלמידי וחסידיו א. בן-יהודה את ה"חידור" בראשון לציון ובשאר המושבות שבחסות הברון לבית ספר לא יהודי.

רבה של ירושלים, המהרי"ל דיסקין כנראה סבר, שעל אף שהברון היה שבוי בידי החלטות יועציו כפי שנראה להלן, בכל מקרה הוא אשם במה שהרסו יועציו ופקידיו של הברון את אישיותם הרוחנית של צאצאי המייסדים במושבות ומסיבה זו הוא לא רצה לקבל מהברון כסף עבור בית היתומים שהמהרי"ל יסד בירושלים [ראה בסיכום שבסוף החיבור, כיצד זה שיצאה תקלה מידי הברון החרדי, שבאמצעות כספו ירס כל החינוך החרדי במושבות].

מאוחר יותר בשנת תרנ"ג הברון גילה את החורבן הרוחני שהסבו פקידיו מאחורי גבו לילדי המייסדים והסתייג מבתי ספר אלו וגם הצר על כך. הוא חש מפח-נפש על כך שילדי ביה"ס בזכרון יעקב אינם יודעים לומר אפילו את קריאת-שמע, אך זה כבר היה מאוחר מדי. הברון אמר מפורשות בביקורו השני בארץ בתרנ"ג, ש"ידיעת לשון צרפת [=שהיה לימוד חובה באליאנס] כידוע מועלת אך מעט לקולוניסטים" וכאשר אמרו לו בני מייסדי זכרון-יעקב כי הם אינם יודעים צרפתית, הוא אמר להם – „אם לא תבינו צרפתית זה אינו רע“¹¹ (עמ' 100).

עד כמה שהברון היה חרדי, ניתן לשפוט מההתנגשות שהיתה ל"אבי ההתיישבות העובדת" – אברהם הרצפלד עם הברון. הרצפלד מספר בזיכרונותיו, על פגישתו עם הברון בפריז, שהוא התמלא בזעם כשגילה שבמושבות מתגוררים חילוניים וזעק על כך, תוך שהוא מכה עם אגרופים קמוצים על ברכיו – „...מיד קראו לנו אל חדרו. דקות מספר ישבנו בשתיקה. הזקן פתח ואמר, שהוא מדבר אלינו כאל באי-כוח הפועלים ורצונו שדבריו ימסרו לכל הצבור. מיד התרגז וטפח על ברכיו. תחילה דיבר צרפתית ואחר כך גרמנית: "**אתם אינכם יהודים. מי שאינו חרדי אינו יהודי. מה מעשיכם? מי שאינו שומר מצוות אינו צריך לעלות ארצה**, עליו לצאת את הארץ..." הוא ישב בקושי, חזר ביתר שקט על דבריו הקודמים" [שדות ולב", פרקי ביוגרפיה על אברהם הרצפלד, בפרק "עם הנדיב הידוע", עמ' 252, הוצ' ספרית "השדה", תשכ"ב, 1962, שמעון קושניר]. בספינתו של הברון, לא רק שהיו מזוזות בכל חדר, אלא במטבח היו שני כיורים לבשרי ולחלבי (אוצרת המוזיאון בראש"ל צ).

הברון רוטשילד בעת בקורו בארץ עם פקידיו
הברון רוטשילד מסיר מראשו את הצילינדר, לצורך הצילום

נולד ביום ב' 16 באב התרי"ה=1845 – נשא את אדלוידה די רוטשילד ביום ד' 17 חשוון התרל"ה=24.10.1877 – נסתלק ביום ו' 24 חשוון התרצ"ה=21.11.1934

לשם השוואה, עד לפני ארבעים שנה בביתם של מי שכינו את עצמם כ"דתיים", כמעט לכולם היה רק כיור אחד במטבחם ורק במשך השנים כתוצאה מהשפעת הציבור החרדי, החלו גם חלק מה"דתיים" להכניס כיורים נפרדים למטבח. הרב ש. מוהליבר [אחד מששת הגבאים-יועצים של "חובבי ציון"] כתב לרב מ. עליאשברג [שהיה גם גבאי-יועץ ורבה של בויסק] בחנוכה תרמ"ח שהביל"ויים מגדרה, שבשל היותם פורקי עול מצוות, לא פרש עליהם הברון רוטשילד את חסותו [אצ"מ, תיק 2 / 13 / A164]. אומנם גם לאחר שבילוי"י גדרה חזרו בתשובה והחלו לקיים מצוה קלה כבחמורה, עדיין לא נחה דעתו של הברון ועל כך מתפלא ארלנג'ר במכתבו בצרפתית להירש – „בזמנו אמרו לו (= לברון) כי הצעירים בגדרה ברובם מביל"ו, ללא דת, חיללו בפרהסיה את מצוות הדת, אך הוא אינו מביא בחשבון, כי מאז ניטהרו האנשים. אם אינני טועה, עזבו המסוכנים ביותר... כאשר דיברתי אתו על גדרה" (עמ' 303).

הברון לחם נגד האידיאולוגיה הסינטיטית הלאומית – הלאומיות הומצאה על הבסיס הדתי-הפרוטסטנטי במחציתה השנייה של המאה ה-19 וגוועה בתרבות המערבית כבר בתחילת המאה ועשרים והמשיכה להופיע רק בתת-תרבויות שלה, כמו בארצנו, כאשר תנועות ההתבוללות כאן בארץ עדיין פיגרו אחרי המודרנה של תרבות-האם שלהן במערב. ראינו גם לעיל, עד כמה שהברון ופקידיו היו **אנטי ציוניים** והתנגדו להקמת מדינה עברית ולכאורה זה עדיין לפני שהיה ידוע לברון שהקמה כזו כרוכה במלחמות מתמשכות מול מדינות ערב, עשרות אלפי הרוגים ומאות אלפי פצועי גוף ונפש במצטבר.

הרצל – „פקידי הברון רוטשילד הכירוהו כפטפטן, רודף פרסומת, קנאי, קטנוני ושרלטן” [אורי אבנרי, מעריב, כ"ב שבט תשנ"ז] והם הביעו סלידה ממנו¹ (עמ' 459). הפקיד חזן חשש לקבל את פניו של הרצל בבואו לראשון-לציון, כי הוא פחד להינזף בשל כך על ידי הברון (שם). הברון התנגד אפילו להגירת יהודים (= הוא אפילו לא מכנה אותם כ"עולים") לארץ ישראל וכל התמיכה שלו במושבות היתה תמיכה בדיעבד, עבור היהודים שכבר נמצאים בארץ, כשהוא מוכן להקל את חבלי הקליטה שלהם בארץ, כפי שהוא כותב להירש מנהל "מקוה ישראל" בקשר לראשון לציון – „...לתת לי עזרתך, למען מפעל שיש בו ענין לתכלית יהודית (= ולא לאומית) ואשר מבחינה זו, לא יוכל להיות זר אף לך כמו לי. אין בכוונתי לעורר להגירה של יהודים לארץ ישראל. רחוק אני מזה [= ההדגשות אינן במקור]. אך רוצה הייתי להקל על התפתחותן של המושבות הקיימות. ביניהן, ישנה מהלך שעה מן המקום שאתה נמצא בו, מושבה [= ראשון לציון] של יהודים רוסיים שאתה מכירה ודאי, הייתי נוטה למדי לתת להם עזרה חלקית מצדי... בסכום שאקדיש לצורך זה ושלא יצטרך לעלות על מקסימום עשרים וחמש אלף פרנק... לדעתי יש חשיבות רבה לכך שבניסיון אשר אנו עושים בראשונה, משתי המושבות הללו יעלה בהצלחה, כיוון שאם כך יהיה הדבר וזאת תקוותי, עלול מצבם של יהודי המזרח להשתנות בבוא העת במידה ניכרת” [”ספר הציונות”, עורך: ש. יבניאלי, ב, עמ' 68, ירושלים-ת"א, תשכ"א].

הרב ליבונטין מתאר את פגישתו עם הברון²¹ (עמ' 67) – „זה היה בחודש פברואר תרמ"ד, הייתי אז בפר"ז ונתקבלתי על-ידי הנדיב הזה לראיון. באותו זמן רבו האכרים עם הגנן דיוגיר, שהפקיד הנדיב במושב הזה ויביע את התלוננותו בפני לאמר: "אמנם הטה האיש פיינברג את לבי לקחת תחת חסותי את המושב הזה. אפשר גם לעניין בישוב הפלשתינאי גם אחרים מידידי, אבל נצרך, כי האכרים ישמעו לפקודת המנהלים שאנכי שולח ולא יריבו עמהם. אינני פילנטרופ" - הוא הוסיף - "ישנם הרבה יהודים אומללים ברוסיה וברומניה ואנחנו לא נוכל לעזור להם [= בכסף או להביאם לא"י]. אנכי נכנסתי אל הענין הזה בשביל לעשות נסיון, אם אפשר לישב יהודים [= שכבר הגיעו לארץ] בארץ ישראל... הלואי שיצליח היהודי הגדול הזה להוציא אל הפועל, את אשר הוא חושב לעשות לעמו". „רוטשילד לא היה ציוני... הוא לא הצטרף להסתדרות הציונית, לא השתתף בקונגרסים ואף לא קיבל את הנחת-היסוד של הציונות, לפיה צריכה ארץ-ישראל לפתור את בעייתם של כל היהודים בעולם... אין להתפלא אפוא, שרוטשילד דחה על הסף את פנייתו של הרצל אליו, שיתמוך במאמציו המדיניים. שני האישים הללו – רוטשילד והרצל, דגלו בשיטות שונות לחלוטין. הרצל ריכז את כל המאמצים בהשגתו של הצ'ארטר, תוך התעלמות מוחלטת וזלזול גמור ב"עבודה המעשית" בארץ ישראל... ראה ביקורתו הנוקבת של מאכס נורדאו שקבע כי "מוחה אני בחריפות ובכל תוקף נגד כל נסיון לכרוך יחד את הציונות ואת המושבות הקיימות בארץ ישראל... הנדיב הגדול שהתנהג באופן זה כלפי המתישבים שלו, הטיל על עצמו אחריות איומה. הוא חייב לשאת בה לבדו. אנו הציונים, אין אנו קיימים כדי לפרוק מעליו אחריות זו ולהטילה על עצמנו" (מ. נורדאו, כתבים, א, עמ' 167-171)... דברים חמורים ובוטים אלה יש בהם כדי לשקף את העוינות של הזרם ההרצליאני כלפי הבארון רוטשילד ומפעלו”¹⁰ (עמ' 64). בערוב ימיו אמר, לפי דברי חיים ויצמן – שכל פעליו יוכלו לשמש בעתיד את העם היהודי, אם אז העמים יעלו את השאלה היהודית (שם).

גם לגבי העתיד גישתו היתה הפוכה מגישת הציונות, כי לעומת הציונות (לאחר שהשתלטה עליה תנועת הפועלים), דגלה לאחר מלחמת העולם הראשונה בהשגת הארץ באמצעות האלימות של המחתרות וההעפלה הלא חוקית והאלימה כלפי המעצמה הבריטית, הרי רוטשילד נקט בדרך המסורתית היהודית של השתדלנות כלפי האומות, כפי שמצטטו שם וייצמן – “ולצעוק בפני כס העמים”, אך הוא לא אמר אז שהפניה לעמים צריכה להיות לשם יצירת מדינה יהודית ריבונית ובודאי שלא בדרך של “הצפצוף על הבריטים” כדברי ז. ז'בוטינסקי, בקשר להגבלת העליה לארץ, כפי שכתב ז'בוטינסקי בעתונו “היינט” (26.2.1932) ולא בדרך “הציונות המורדת”, כפי שכתב בן-גוריון ביומנו.

רוטשילד, חשב כיהודי חרדי, נהג ופעל על פי התורה במסכת כתובות (קיא.), שאלוקים ציווה את עם ישראל לשלול את נגעי הגלות בחיקוי שיטות הטרור של העמים ולכן השביעם, לא למרוד באומות ולא להעפיל לארץ בכח נגד רצון מי ששולט כאן בארץ ובזמנו ראה הברון רוטשילד את הציונות המדינית כרעיון מפריע ומחבל בהתיישבות היהודית ובהתפתחותה, ומכאן העוינות ההדדית שהיתה קיימת בין ראשי הציונות והברון.

הרב צדוק הכהן, רבה של פריז ולאחר מכן רבה של צרפת וחבר הוועד המרכזי של אליאנס¹³ (עמ' 151), התבקש על ידי גדולי הרבנים בירושלים לעזור בפתרון מצוקת יהודי ירושלים ורוסיה³. הרב צדוק הכהן, אכן פנה בין השאר לברון רוטשילד והיה הראשון ששיכנע את הברון לעזור כספית ליהודים שחיו במצוקה.

רבי שמואל מוהליבר היה האיש ששיכנע לראשונה את הברון לממן את גרעיני המושבות החרדיות בארץ ולעזור בהקמתן, על ידי יהודים הנמצאים כבר בארץ, כאשר הוא נפגש עימו בסוכות תרמ"ג (28.9.1882), פגישה שהניבה מאוחר יותר גם את הקמתה של המושבה החרדית עקרון בחסותו של הרב מוהליבר ובמימונו של הברון [י. ברי"ל, "יסוד המעלה", עמ' 8-9, מגנצה, תרמ"ג, מהדורת צילום, בצירוף מבוא, הערות ומפתח מאת ג. קרסל, ירושלים, תשל"ח], אשר תושביה היו מאד יראי שמים וקיימו את כל הלכות-השמיטה ללא ההזדקקות ל"היתר המכירה"¹² ("ח"א עמ' קפא). הברון אמר אז בפגישתו עם הרב מוהליבר, שכל זמן שהוא אינו מדבר עימו על דבר מעשי, ממילא אין על מה לדבר ואכן כאשר הוא שב אליו עם תכנית מעשית להקמת המושבה עקרון, הברון מיד מימן את הקמתה וחמש שנים לאחר מכן הוא אף קרא למושב על שם אמו, "מזכרת בתיה". הפגישה הראשונה היתה קצרה ולא מעשית, לכן כאשר הוא נדרש להיזכר על אותה פגישה ראשונה, כעבור 46 שנים, הוא כתב ב- 6.7.1928 במכתב למחבר הביוגרפיה על הברון- דוד דרוק¹ (עמ' 45), שאת הפגישה הראשונה הוא כבר אינו זוכר אלא דווקא את סדרת הפגישות בקשר להקמת עקרון, דבר שהוא די טבעי במרחק כה גדול של השנים, אך בודאי שבפגישה זו לראשונה הוא שוכנע לעזור ליהודי רוסיה באמצעות הקמת מושבות ולכן מובן, מדוע הופץ בכל העיתונים והספרים שבזכותו של הרב מוהליבר החליט הברון להשקיע את כספו כעזרה ליהודים בהקמת מושבות (שם).

כאשר הגיע יוסף פינברג אל הברון מאוחר יותר (18.10.1882) ושיכנע אותו שראשון לציון הינה מושבה חרדית במצוקה, הוא כבר הגיע ל"דלת פתוחה", בעקבות פגישתו של רבי שמואל מוהליבר עם הברון לפני כן ולכן הברון היה מוכן לתמוך גם בראשון לציון שעמדה בפני התרסקות כלכלית [יבניאלי, ב, עמ' 68].

הברון כתב מכתב לשמעון הירש, מנהל אליאנס- "מקוה ישראל" (בתאריך 23.11.1882) – „המטרה שהצבתי לעצמי היא, ליצור סוגי דוגמאות למושבות שלעתיד לבוא, משהו מעין גרעיני התיישבות, אשר סביבם יוכלו לבוא ולהתכנס אחר כך המהגרים, אם התנועה הדוחפת את היהודים לצאת מרוסיה אין סופה להתעכב” [”קטלוג-ראשון לציון”, עמ' 17, הוצ' מוזיאון ראשון לציון, תש"ס]. היה זה כחודשיים לאחר שהוא נפגש עם הרב מוהליבר כנציג "חיבת ציון" ולכן הוא גם מתייחס במכתבו להירש בקשר לתנועה זו, כאשר הוא שוב גם רומז שהוא אינו בא לעורר גלי הגירה או לדחוף את יהודי רוסיה לצאת משם לארץ-ישראל כפי שעושה "חיבת ציון" ואם תנועה זו תפסיק את פעולת הדחיפה, הוא מצידו לא יתגייס תחתיה למשימת דחיפה זו.

ב-1896 הברון נחלק עם הרצל על רקע הצעת הרצל להשיג את הסכמת השולטאן למדינה יהודית בא"י תמורת תיקון מצבה הפיננסי של האימפריה העות'מנית. בנאום-הפניה אל משפחת רוטשילד שכתב הרצל שבו הציע לבני רוטשילד להשתמש בכספם למימון תכנית גדולה של הגירה והתיישבות היה היסוד לספרו "מדינת היהודים".

רוטשילד...דחה תכנית זו. אותה עת החרף הקונפליקט בין רוטשילד לבין "חובבי ציון", בעיקר על רקע מאמריו של "אחד העם" "אמת מא"י" (1891)...ו"הישוב ואפוטרופסיו" (1902), שתקפו את המושבות ואת שיטת הפקידות...עם זאת נשאר יחסו של רוטשילד לציונות דו-ערכי. מחז-גיטא חשש מההדגשת הגישה הלאומית וחשב על פעולות בא"י מחוץ למסגרת התנועה הציונית ועל רקע זה נשתבשו יחסיו עם חיים וייצמן בתקופת ועידת-השלום [= בפרס והצהרת בלפור]. ב-1923 הפריד רוטשילד את הנהלת מפעליו מיק"א והקים את פיק"א, שביזמתה נוסדו המושבות בנימינה, פרדס-חנה ועוד"¹⁴.

"אחד העם" כתב ["פרקי זכרונות, כל כתבי אחד-העם", ת"א-ירושלים, תש"י, עמ' רל], שמשלהי 1882 ועד שנת 1900 השקיע הברון בארץ ישראל כ-40 מיליון פראנק. נתון זה אינו עומד במבחן המציאות ויתכן ש"אחד העם" לאחר מאמרי ההתקפה על מפעל ההתיישבות של רוטשילד, כפי שראינו לעיל, גם רצה להמעיט מפועלו של הברון והשקעותיו הכספיות במושבות – „כי בימי הפקיד בלוח היו בראשון לציון ארבעים ושש משפחות איכרים, מהן שבע עשרה נתמכות, שקיבלו יחדיו שמונה עשרה אלף פרנק לשנה. כנגד זה ישבו במקום ארבעים משפחות פקידים, שקיבלו יחדיו שכר של מאה אלף פרנק לשנה ועוד מאה ושלושים אלף פרנק להוצאות” [משה סמילנסקי, "פרקים בתולדות הישוב", ת"א, 1959, א, עמ' 99].

בתקופת חסות הברון, היו מושבות שהיו בהן מספר כפול של משפחות פקידים ממשפחות האיכרים ["קורות ראשון לציון", דוב חביב לובמן וזרובבל חביב, עמ' 37]. לכן, ב-18 שנות הניהול של תשעת המושבות החרדיות שבחסות הברון, הוא הוציא רק עבור פקידיו בהערכה זהירה לפחות כ-40 מיליון פרנק זהב ולכן נראה שההוצאה הכוללת של הברון עבור המושבות היתה כרבע מיליארד, כפי שאמר לי בנו של מייסד נס ציונה, ראובן לרר, כשעבד במוזיאון בראשון לציון וכן כתב דוד יודילוביץ¹ (עמ' 44) – „וזהו בידועים, לפי ספרי חשבון בארץ ישראל ובפריז ומי יודע כמה עוד

מיליונים הוציא על ארץ ישראל, בלא שאנו יודעים".
בשנת-1900 העביר הברון את ניהול המושבות ליק"א, במסגרת קרן של 15 מיליון פרנק מכספו² (עמ' 327).

ג. רבי יוסף הלוי – רב היקב: פועלו של רבי יוסף הלוי לא הצטמצם רק בביסוס הכשרות ביקב, שהיה תנאי הכרחי ליכולת שיווק היינות בארץ ובעולם. רבי יוסף הלוי מספר במבוא לחיבורו, שהוא שקד במשך ארבעים וחמש שנים בראשון לציון על מפעל חיים מונומנטלי – הדרה מדעית מושלמת של המילון המקיף הראשון בעולם של לשוננו [ניסיון ראשון יצר רס"ג וקרא לו – "אגרון"] – "הערך" לרבי יחיאל מרומי לפני אלף שנים והוא קרא לו "יקר הערך" וכל זאת בשמונה כרכים.

הוא גם סידר לראשונה, לפי מסכתות התלמוד ומדרשי ההלכה ובכך גם לא קדמו אדם מעולם. הוא היחיד עד היום שיצר יצירת ענק שכזו בראשון לציון. הוא גם חיבר קובץ של הערות לספר הגיאוגרפי-הלכתי הקדום של ארץ ישראל – "כפתור ופרח" לרבי אשתורי הפרחי ובכך, בלא שהוא התכוון לכך, הוא קידם והאדיר את שני הנושאים היהודיים היחידים שהציונות המדינית שייכה לעם היהודי וביססה עליהם את יהדותו – ארץ ושפה. **לשם השוואה** לגבי חשיבות חיבוריו בחברה הישראלית הציונית, ניתן להצביע על עבודת הדוקטורט של פרופ. אהרן דותן, בה הוא ההדיר בכרך אחד את ספר הדקדוק הראשון בעולם של לשוננו, שכתבו רס"ג. דותן קיבל על כך את פרס ביאליק והדרת ספר זה היווה את אחד הנימוקים המרכזיים להעניק לו את פרס ישראל. לעומת זאת, חשיבותו של מפעל הענקים "יקר הערך" גדולה לאין שיעור יותר, כי הוא מטפל בצורה ממוקדת באלפי מילים ומושגים של לשוננו ובשמונה כרכים.

ד. נפתלי הירץ אימבר ואליעזר בן יהודה – בביוגרפיה "תיק אימבר" (נקדימון רוגל, הוצ' הספריה הציונית, ירושלים, תשנ"ז) מובאים ציטוטים מאנשים שהכירו את אימבר וכתבו עליו. מתברר שאימבר היה נתון כל חייו בעירפול חושים עקב שיעבודו הכרוני לשתיינות ולבסוף הוא אף מת מכך בשנות החמישים לחייו, כאשר היין ששתה פגע והרס את הכבד שלו. תמיד ראוהו הולך ומתנדנד עם בגדים מזוהמים מההקאות שהקיא כתוצאה משתיינותו, כאשר בקבוק יין מבצבץ מכיסו. עם כל סכום כסף שהיה לו, הוא היה מיד פונה למסבאה הקרובה כדי להשתכר. רבים מאלו שהכירוהו לא חסכו בכינויי גנאי ובזו כלפיו ואפילו אליעזר בן יהודה שגם הוא היה משועבד ברמה מסוימת לטיפה המרה, כינהו בכל מילות הגנאי האפשריות, כגון: "הנבל הזה", "הכלב השוטה הזה", "כזבן ושיכור" וכו' (שם, עמוד 17), מכיון שאימבר תמך באיכרי המושבות שרצו לשמור את השמיטה כהלכתה, נגד מדיניות פקידות הברון ונגד רצונו של בן-יהודה, שלחם נגד המקורות היהודיים של התורה-שבעל פה וקיום המצוות, כפי שנראה להלן. הם ניהלו את הויכוח על כך מעל דפי העיתון "חבצלת" בשנת תרמ"ט, בחודשים שבט-אדר.

אימבר טען שאת מיטב שיריו הוא חרז דווקא בהיותו בשכרות עמוקה ושאת ההימנון הוא חיבר מתוך תחושה אגו-צנטריות, כאשר הוא מדמה את חיי העם היהודי בהימנון, למסכת חייו העלובים. את ההימנון הוא חיבר בהיותו ברומניה, כשם שהלחן שלו נלקח משיר רומני כפרי.

את ההימנון הוא חיבר בשיא שכרותו כשהוא מתבוסס בקיאו מתחת לשולחן. ר' בנימין (יהושע רדלר-פלדמן) מתאר – „איך שהיה שותה שיכור ומתגולל מתחת לשולחן ובאותה שעה חורז חרוזי שיר נאים, חרוזי "התקוה" (שם, עמוד 19). „היו לו לאימבר יסורי "אהבה" עם נשים נוצריות" (שם). „במשך השנה שהוא היה נשוי לגברת הזאת ששמה היה דיוידסון...הוא נטש אותה כמה פעמים. היא מעולם לא התגיירה...הנישואין היו בפני שופט...וכמוהם הגירושין...הוא כתב: "אשתי היא נוצריה סימפטית מאד, משכילה מאד". היא לא היתה רופאה, כמו שכולם כתבו ושמה דיוידסון על שם בעלה הראשון, שגם ממנו התגרשה. שמה מהבית היה מרגרט א' ליפיד" [בעקבות נ.ה. אימבר בא"י, נ. רוגל, חוברת מס' 3, המכון לחקר תולדות קק"ל, שבט, תשנ"ט, עמ' 35]. על אף שאימבר ביקר את העם היהודי על שאינם מאמינים ב"שילוש" הנוצרי ("מרכז העניינים", ה' אייר תשע"א), הוא התנצר רשמית רק מאוחר יותר, לאחר מכבש לחצים של המיסיונר המשומד הרמן פרידלנדר שהגיע לארץ כדי לנצר יהודים. קיימת, רשימה מאת המיסיונר הרמן פרידלנדר. הרשימה הופיעה בירחון המיסיון האנגליקני "חדשות מציון". מטרתו של הרמן פרידלנדר היתה לספר על המאבק הרוחני שהיה לו עם אימבר, כאשר ניסה להעביר אותו על דתו...אימבר חסה במיסיון" (שם, עמ' 10).

אימבר „הגיע ארצה עם לורנס אוליפנט הציוני הנוצרי [= **ששמח על כך שהרצל הקים תנועה של יהודים, שיקדמו את החזון המשיחי הנוצרי הפרוטסטנטי של "אחרית הימים"**] ושימש מזכירו בין 1882-1886...נע ונד חסר פרוטה, נתון לפיתוי מיסיונרים...ואפילו הסופר ישראל זנגויל, ידידו בלונדון האמין כי התנצר בשביל להימלט מרעב...ימיו האחרונים, ימי מיסכנות ואלכהולזים, נשרפו בארה"ב. שופט יהודי...קיבלו תחת חסותו והקציב לו תגמול חודשי" [“אומרים ישנה ארץ”, יצחק זיו-אב, עמ' 291, ספרית מעריב, 1980].

מי שהשמיט את המוטיבים התנכיים מתוך התנ"ך, שהיו שזורים בהימנון "התקווה" היה מטמן-כהן, מנהל הגימנסיה של תל-אביב ומנהל ביה"ס בראשון-לציון בשנת תר"ס, שנקרא מאוחר יותר "ביה"ס חביב", לאחר שפקידות הברון אנסה באלימות את המייסדים להפוך את ה"חיידר" לבי"ס. מטמן הטמיע בבנו אברהם מטמן את הגזענות האטישמית. אברהם מטמן חיבר בשנת תרצ"ג ספרון "השבחת הגזע של המין האנטישמי וערכה לעמנו"⁴⁰ (עמ' 149).

הרב יוסף הלוי

רבי יוסף הלוי – רב היקב של ראשון-לציון

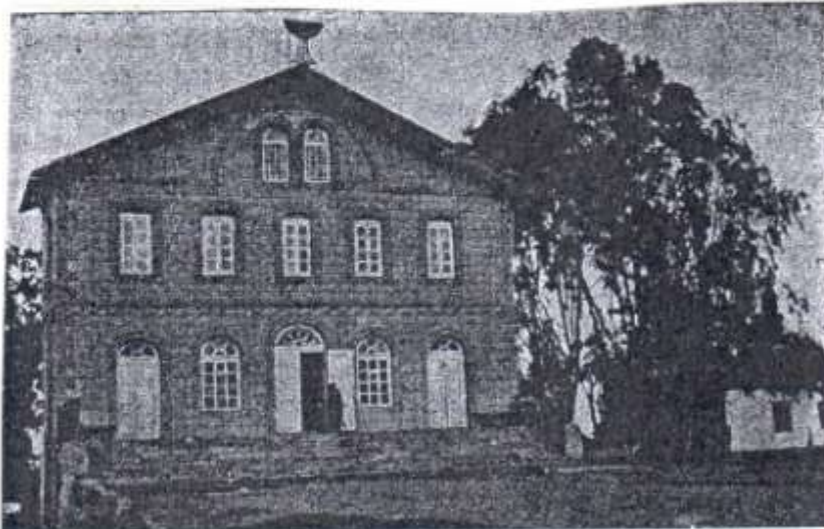
ורב
רבי יוסף הלוי

מסגית של כסות חיון ביקבי ראשון-לציון
נולד בכ"ז אב התר"ל.

הפרשת תרומת מעשר ע"י הרב יוסף הלוי ועוזריו לו
יוהנן דייטש ואברהם סוליסן.

בית הכנסת הגדול בראשון-לציון. התל בהתרמ"ה – נשלם בהתרמ"ט.

אימבר כתב בשירו "עיר בה חנה דוד", **אך מטמן שינה** ל"ארץ ציון וירושלים" ובכך הושמט הקשר בין "התקווה" לתנ"ך. המשפט הציוני המכונן ביותר בהימנן הוא – "להיות עם חופשי בארצנו", **אך אימבר שלא היה ציוני כתב** – "לשוב לארץ אבותינו". בראשון לציון הושמטו מרבית הבתים מתוך בתי השיר ואת הנותר שיפצו. שבעים ושבע גירסאות המלוות את "התקווה" יודע למנות אליהו הכהן, אוצר הזמר העברי. הוא, שידע לחבב עלינו זימרת ראשונים, חקר ומצא כיצד כבש השיר...ראשונה הביא אותו לחו"ל דוד שו"ב, אבי ראש-פינה, אשר בשליחותו הירבה לענג שומעיו...פרידלנד, העביר מפיו את "תקוותנו" לתווים וכך, תשע שנים לאחר שהופיעה בקובץ "ברקאי" בירושלים, ניתנה מחדש בקובץ "ארבע מנגינות סוריות", לא בארץ.

באותה שנה, ב-1895, הופיע השיר של נפתלי אימבר שנית בארץ, והפעם באסופת "שירי עם ציון" שליקט הביל"ויי מנשה מאירוביץ. כאן לראשונה, הוכתר בשמו – "התקווה" שהחליף את "תקוותנו" ולעתים "עוד לא אבדה", שקידמוהו...לקראת הקונגרס **החמישי** כתב נפתלי אימבר להרצל, כי מלאו חצי-יובל שנים ל"התקווה" והוא מצפה להכרתה כהמנון רשמי. תגובה לא באה. רק בשישי כאמור, כבשה "התקווה" מקומה...ובלא מכרז, משאל או החלטה" [שם, עמ' 290].

אליעזר בן יהודה – בפרק זה נברר מה באמת גרם אליעזר בן-יהודה ללשונו עתיקת היום, שבה ברא אלקים את העולם, כחלק ממפעל חייו המרכזי כאן בארץ וכן פרטים ביוגרפיים בחייו, שהובילוהו בדרך. אליעזר בן-יהודה, לא החליט מיוזמתו לבצע מהלך זה של המצאת שפה חדשה עבור תושבי הארץ, אלא כאדם תת-תרבותי הוא שאב את השראתו למהלך לא יהודי זה, „מהעמים במזרח ומרכז אירופה ללמד את ילדיהם את השפה הלאומית, אף-על פי שהם עצמם העדיפו את השפה הרוסית או הגרמנית האוניברסליות יותר. מטרתם הייתה יצירת ספרות בשפה הלאומית, היסטוריה משותפת ו"רוח לאומית", שהיה בהן צורך עבור הקמת מדינות אתנו-לאומיות עתידיות...די היה רק להתבונן סביב כדי למצוא ניסויים מבטיחים לרוב ודוגמאות לחיקוי. אינטלקטואלים-לאומיים באמפריה האוסטרו-הונגרית ובאמפריה הרוסית למדו את שפת אמם של האיכרים, השכבה היחידה שדיברה אותה חופשית ואחר כך העשירו אותה במונחים מדעיים, פילוסופיים ופוליטיים”³¹ (עמ' 75). את המהלך הזה „החל יוהן גוטפריד הרדר, אידיאולוג של התחייה הגרמנית התרבותית במאה ה-18” (שם).

באקדמיה מתמקדים בויכוח, כמה מילים בן יהודה המציא ומה התקבל. ר. סיון טען בביטאון "האקדמיה ללשון"- "לשונו", שאלעזר בן-יהודה המציא שלוש מאות מילים וכמעט אף מילה לא התקבלה ואילו פרופ. ש. הרמתי טוען שבן יהודה המציא 220 מילים ורבע מהן לא התקבלו, לעומת ביאליק שהמציא שש מאות מילים וכולן התקבלו ושכן-יהודה לא החייה את הלשון, משום שמעולם היא לא מתה [העיתון "בשבע" 22,5,08].

ייחודיותו של אליעזר בן יהודה אינה מתבטאת במספר המילים שהוא המציא, אלא בכך שלראשונה בהיסטוריה הוא השליט את מרותה של הנצרות הפרוטסטנטית-המשיחית על לשונו, מה שלא הצליחו הצנזורים של המשטרים האפלים הנוצריים השונים בדורות הקודמים ובכך הוא המציא שפה נוצרית חדשה, בה ישנן אלפי מילים במשמעות השונה מהשפה המקורית שלנו – לשון הקודש.

הוא ותלמידיו טענו שהם "מחיים" את שפתנו, עבור תושבי הארץ שאינם מדברים בה. הם היו מחוייבים כפייתית לטענה זו, כי לפי "תיאוריית הגזע" אם העם מת, ממילא גם שפתו מתה. טענה זו היא נסיון של "המצאת ההווה", כי בזמנו של בן-יהודה למדו בכל ערי הארץ במשך כל היום בלשון הקודש את מקורותינו עד למעלה מגיל 20, בחיידרים ובישיבות. לאחר מכן, מי שהתחתן, או שהוא המשיך ללמוד כל היום, או שיצא לעבוד. העובד לפרנסתו, בירך בכל שעה ברכות קצרות או ארוכות בלשון הקודש, הוא למד מספר שעות ביום בלשון הקודש, בעובדו בשוק אזי כיהודי בכל רגע מן היום הוא דאג שכל מעשיו יהיו על פי ההלכה ולשם כך התרצצו במחשבתו הלכות שונות בלשון הקודש. בכל רגע פנוי מעבודתו הוא למד בלשון הקודש ובין הפועלים היו גם גדולי תורה רבים שהרהרו בדברי תורה תוך כדי עבודתם וכחמישית מימי השנה (= בשבתות וימים טובים), הם חשבו ודיברו כמעט רק בלשון הקודש.

לנוכח ירידת הדורות, מתוך זהירות כדי לא להמית את שפתנו באמצעות חילולה וחילונה, דיברו לצרכי חולין ולשם הסברי הלימוד, בלשונות זרות – ארמית, יידיש ולדינו. אליעזר בן-יהודה המציא שפה באמצעות המתת לשון הקודש, עבור המומרים הנוצריים (חילונים או דתיים) שגם אישיותם היהודית היתה מתה, היינו, שפה מתה עבור יהודים שיהודיותם הינה מתה, כפי שהגדירו את "החברה הישראלית" – כ"גויים דוברי עברית", "ראש המטה לביטחון-לאומי" לשעבר, האלוף (מיל.) יעקב עמידור (במוסף עיתון "מעריב", ב-30.4.1998) וראש ארגון "גשר" ד"ר דני טרופר (בעיתון "הארץ", ב-5.6.2006).

ראשית לכל, הוא החל בכך בעצם קריאת שם חדש ללשונו. ללשונו נקראה תמיד "לשון יהודית" [מלכים ב' (יח, כו), (יח, כח), ישעיה (לו, יג), נחמיה (יג, כו)] או "לשון הקודש", אך כיון שהוא כבר כתב על עצמו – „אני חש את עצמי רוסי גמור” [”החלום ושברו”, עמ' 62], לכן הוא קרא לשפה שהוא המציא, כפי שקרא העם הרוסי בלגלוג ליהודים ולשפתם – "עיברייה", כלומר עם שאינו שייך לארצו, אלא שייך למקום שממנו הגיע אברהם אבינו, מעבר הנהר, ממסופוטמיה ולכן אברהם אבינו נקרא גם "אברהם העברי" [בראשית (יד, יג), "בראשית רבה" (מג, ו)], אך הוא או צאצאיו כעם נקראו גם בתנ"ך כך, רק במפגש עם בני עמים אחרים.

בן יהודה לחם לנתק את העם היהודי מארצו והתייצב בראש הלוחמים כדי לממש את הקמת המדינה עבור היהודים באוגנדה והוא הסביר – „דוקא ניתוק הקשר ההיסטורי עם ארץ ישראל, פותח לפני העם היהודי אפשרות לכונן חיים לאומיים על יסודות מודרניים...אם הציונות רוצה להיות עקבית עם עצמה, היא מוכרחה להכריז בגלוי וללא כל הסוואה, שהיא פונה עורף לעבר ומצהירה "אנו כולנו פנינו לעבר עורף" ³¹ (שם) ובכך הוא משליט את מבנה החשיבה הפרוטסטנטי – השיויון המלאכותי על שפתנו, בהשמיטו את היסוד המיוחד של ארץ ושלפה המיוחדים לעמנו, אלא רואה בלשוננו שפה אשורית מארץ אשור ורואה בצורה שיויונית את אוגנדה וארץ ישראל כארץ היהודים ואף נותן העדפה לאוגנדה. הסיבה לכך שהוא בחר במבטא של העברית המודרנית (בהברה ספרדית), נובעת גם היא מסיבות נוצריות, כי – „אף הנוצרים קוראים בה בכתבי הקודש” [”מפעל חייו”, פרופ. י. קלויזנר, ”טוהר הלשון”, עמ' 49, שמואל רוטשילד, ירושלים, תשס”ח]. הוא גם אימץ את תפיסתו הנוצרית של ברוך שפינוזה, המנוגדת לקביעתם של כל גדולי הדקדוק ולכל מה שעם ישראל תמיד כתב ודיבר, היינו, שבתחילת המשפט יש להתחיל עם שם העצם ורק אחר כך להציג את הפועל, כשיטת שפינוזה [”קול הנבואה”, דוד הכהן, עמ' קי”ח, מוסד הרב קוק, תשל”ט].

אומנם, עיקר מפעלו היה בהשלטת מבני החשיבה הנוצרית הפרוטסטנטית-החומריות הארצית והחברתית של החיים והשיויון. הוא הפך ועקר את המשמעות של כל המילים, ממשמעות של קדושה למשמעות מטריאליסטית חילונית ובכך הוא המציא שפה נוצרית חדשה שאיננה ”לשון יהודית” ואיננה ”לשון הקודש” אותה הוא המית בתודעת החברה הישראלית, כשהוא מסביר שיש לעשות זאת כמעט בסדיסטיות – חילול לשון הקודש „אני מוציא את כל אותן המלים הקדושות, שבדעתי לחללן בהדיבור העברי של יום יום” [”חייו ומפעלו”, פרופ. יוסף קלויזנר, עמ' 31]. לכן כאשר נתנו מורי המושבה, תלמידי בן יהודה, לברון באמצעות יועצו, את ספרי הלימוד שהם כתבו בעברית והוא שילם עבור הוצאתם לאור, כי אמרו לו שהם יכתבו את הספרים ב”לשוננו עתיקת היומין”, הוא לא הבין בה שום מילה, אף שהוא ידע היטב את לשון הקודש¹ (עמ' 192).

דוד יודילוביץ מתפאר לשווא בספרו ”ראשון-לציון” (עמ' 191), שהוא לראשונה בהיסטוריה החל ללמד ”עברית בעברית”, כי האמת היא שהוא החל ללמד לראשונה בהיסטוריה רק ”יהודית בעברית”, בעברית המשיחית-הנוצרית, אך הלשון היהודית המופיעה בתנ”ך בפי נביאנו עדיין לא הוחייתה, לא במוסדות הלימוד הממלכתיים ולא בדיבור ברחוב, אלא רק חוללה. כמו כן מתפאר לשווא זרובבל חביב (שם, עמ' ט') ששפה זו היא ”שפת הנביאים”, כפי שכבר אמר פעם דוד בן גוריון בנאומו בכנסת – „אנו קוראים ל”עברית” לשון של הנביאים, אך מסופקני אם נביא אחד יבין את הלשון שאנו מדברים בו” [”הארץ”, (3,10,86)].

בן יהודה השליט גם את מבנה החשיבה הפרוטסטנטי של השיויון המלאכותי על השפה היהודית והוא לא ראה כל הבדל מיוחד בינה לבין שאר השפות – „מה שחסר, ניקח בהשאלה מהלשונות...האחיות הערבית והארמית או מאמן האשורית” [”חייו ומפעלו”, עמ' 9-198] וכל זאת בשיטתיות גורפת ולא טיפין טיפין כפי שזה קורה בכל שפה בצורה טבעית ובכך הושלמה השפה, כשפה הבנויה על בסיס מבני החשיבה של הנצרות הפרוטסטנטית.

הוא קשר את השפה שהומצאה, למשיחיות הציונית הפרוטסטנטית³¹ (עמ' 179) שיצר הרצל. לכן, אמר הכומר הגרמני הפרוטסטנטי ויליאם הכלר להרצל – ”אתה המשיח” [”משיחי השקר ומתנגדיהם”, עמ' 328, בנימין המבורגר]. קשר זה היה בראש מעייניו של בן-יהודה בבואו להמציא את השפה החדשה שלו ועל כך מקונן ק. קצנלסון בספרו [”משבר העברית המודרנית”, עמ' 8-97, תש”ן, ת”א] – „הלשון העברית המודרנית...באה לאחז את העינים ולהוליך שולל את הדעת ולרמוז, כי כבר בא משיח ועל כן אין מקום לגעגועים משיחיים...העברית המודרנית מעקמת את כל התמונה של המציאות היהודית כפי שהיא משתקפת במושגים היהודיים. היא יוצרת את האשליה כי ההוה שלנו הוא משיחי...תנועת העבודה רואה בעצמה את המשיח...היא מתנגדת למשיח היהודי”.

שיטתו של בן יהודה התבססה על הערך השלילי של ”המטרה מקדשת את האמצעים”, כדי להשליט את השפה שלו כאן בארץ באמצעות פעולותיו: התחפשותו לחרדי, איומים ברצח על ילדים ועל אישים וקבוצות אם הם לא יחלו לדבר בשפה שהוא המציא והפעלת הילדים כלוחמים נגד הסמכות ההורית והבית-ספרית, כפי שנראה מייד להלן, אפילו במחיר של השחתת אישיותם של הילדים ושל הדורות הבאים, כפי שנכתב אז בעיתון ”הארץ” [יהודה בורלא, כ”ה אב, תרפ”ד]. אליעזר בן-יהודה הטיפ בכתב ובעל פה ל”השבחת הגזע” באמצעות נישואי תערובת עם נוצרים ונוצריות ועל התועלת שבכך [”חייו ומפעלו”, עמ' 140,171] ע”פ ”תיאוריית הגזע” של מכס נורדאו. בנותיו הושפעו מחינוכו ונישאו בכנסיה לנוצרים ונקברו לידם. בתו דולה נקברה ליד בעלה הנוצרי בבית הקברות הנוצרי-משיחי בירושלים [מעריב, (2,9,08)]. העיתון ”חרות” מאשים (”כפירה או הסתה”, יח, 2.12.1910) את אליעזר בן יהודה בהסתה לשמד מעל גבי עיתונו ”האמת”. בעיתון ”המצפה” (כ, י”ג בטבת תרע”א, 13.1.1911, עמ' 12) מזכיר לזר- עורך ”המצפה”, את אליעזר בן יהודה עם שלום אש, קלוד מונטיפיורי, שלמה פיינגולד וסטיבן וייז, שהמכנה המשותף שלהם – היותם לאומיים עבריים חופשיים, העושים יד אחת עם המסיון הפרוטסטנטי. בן-יהודה עצמו היה בהכרתו נוצרי-פרוטסטנטי, אך הוא רצה להמיר את דתו גם רשמית ופורמלית, כדי לקבל מישרת כומר, כפי שכתב נפתלי ה. אימבר (”ההבצלה”, תרמ”ט, גליונות ג' שבט, י”ד אדר א), שהמיסיונר המושמד ה. פרידלנדר סיפר לו, כיצד הוא ניסה לשכנע את א. בן-יהודה להפוך מנוצרי פרוטסטנטי באידאל לנוצרי רשמי על ידי המרת דתו. בן-יהודה ענה לו – „לו אדע, כי תעשני לכהן (= כומר) מיד אחרי בואי בברית הנצרות, אז בשמחה אלך אחרך, יען כי אז לא יוכלו היהודים הנבזים לגרות בי

לאמור, מה הוסיף ומה נתן לי "אותו האיש" (= יש"ו ימ"ש)...משראה שהדבר לא אפשר (= להיות כומר), ביקש בן-יהודה מפרידלנדר בדמעות שליש שלא יגלה זאת לאף אחד...".

נביא בקצרה פרטים לגבי מה שהוא ראה כמפעלו העיקרי כאן בארץ, על פי מקורות (בעיקר, על-פי ספרו של תלמידו פרופ' יוסף קלוזנר וספרה של אשתו ועוד). כוונתו של אליעזר בן יהודה בהפיכת לשון הקודש לשפה עברית (כאשר כוונתו הראשונית היתה לכתובה באותיות לטיניות) **היתה מבוססת על שתי מטרות שהן אחת:**

א. הפיכת העם היהודי לעם ללא שורשים, כדי לבולל ולעצבו על פי מבני החשיבה הנוצרית-הפרוטסטנטית, באמצעות הגדרתו כעם המתייחד רק בשפתו וארצו.

ב. ריסוק קדושתה של השפה האלוקית, כמכשיר להתבוללותו של העם היהודי וראינו כבר לעיל כיצד הוא מתכנן לבצע את מטרות – „אני מוציא את כל המלים הקדושות שבדעתי לחללן“.

שיטות הפעולה שלו – כבר בצעירותו הוא היה ניהיליסט, אשר כפי שראינו לעיל, הוא הגדיר את עצמו כ"רוסי גמור". מי ששכנע אותו לפעול להתבוללותו של העם היהודי תחת מסוה של "תחיה לאומית" היה גוי רוסי בשם טששינקוב, אשר אותו הגדיר בן יהודה כ"רבי השלישי" ("החלום ושברו" עמ' 9-66).

כדי להוציא את מזימתו לפועל, נהג בן-יהודה בטקטיקה השבתאית הידועה:

א. "המטרה מקדשת את האמצעים" – תחילה נהג כך באלימות ואכזריות כלפי בני משפחתו. כאשר אשתו כמעט נעקצה מעקרב, הוא סירב להצילה, כי היא לא פנתה אליו בעברית ואת בנו כלא במשך שנים בבית, כדי שלא יהיה בחברת ילדים ומורים, אשר אינם דוברי עברית ("מפעל חייו", עמ' 14).

מאוחר יותר הוא עובר לעבריינות פלילית יותר חמורה, באמצעות איומי רצח, אותם הוא מפנה כלפי העם היהודי. כאשר הנהלת הטכניון סירבה ללמד בעברית, הוא כתב להם – „פתיחת הטכניון לא תעבור בלי שפיכת דם יהודים ובלי שעשרות צעירים ינודו לבתי הכלא“ ("מעלות", עמ' 83) וכאשר פגש את מנהלו איים עליו – „...ודם ישפך על מדרגות המכון...“ (שם). הוא אירגן בריונים אשר הפעילו "איומי רצח על ילדים אם ילכו לבית ספרם" אשר לימדו שם בגרמנית (שם). מורה מבית הספר "עזרה" קיבל ממנו מברק – „...לפני אנשים כאלה אין שום מעצורים שוב מדרכך כי דמך בראשך“ [„מזכרונות איש ירושלים“, אפרים כהן, עמ' 335, תרפ"ד. "טוהר הלשון", עמ' 40, שמואל רוטשילד, ירושלים, תשס"ח]. כאשר ראה אליעזר בן יהודה, כי גם שיטות איומי הרצח שהוא הפעיל אינן עוזרות, הוא החל להסית ילדים קטנים נגד הוריהם ובכך הרס את היסוד הבסיסי של החינוך – מורא וכבוד להורים ומורים, כפי שנכתב אז בעיתון "הארץ" (שם, עמ' 53). את שיטות איומי הרצח והטרור נגד העם היהודי אשר אינו מיישר איתו קו אידיאולוגי לפי שיגיונותיו, הוא הנחיל לבריוני ההנהגה הציונית (בעיקר מהשמאל) במאה העשרים. תיעוד של רוב שיטות הרצח והטרור האלו של תנועות הפועלים, מופיע בספרה של פרופ' אניטה שפירא, "הליכה על קו האופק"³⁰.

ב. קונספירציה – אליעזר בן יהודה היה אתאיסט מוצהר ולחם בירושלים כבר בסוף מאה ה-19 בראש קומץ מתבוללים נגד העם היהודי, כדי לבולל. כאשר הוא הגיע לארץ בחודש תשרי תרמ"ב, החליט בתחילה להתחפש לרב חשוב כדי להסוות את מהותו. הוא לבש גלימה ארוכה (= בספרדית – זי'בה) ותרבוש לראשו ויצא מידי יום מביתו [וכך הוא גם הגיע לביקור בראשון-לציון בסוף שנת תרמ"ז³¹ (עמ' 236)], כאיש מורם מעם, מעוטר בטלית ותפילין וכך הוא כותב ("החלום ושברו", עמ' 107) – „כשהתחלתי עתה בחיים קבועים בירושלים...ואחליט לנהוג בכלל בדרכי היהדות המקובלה. זה היה קשה עלי ביותר **מפני צד הצביעות שבדבר**...מצאתי לי היתר, משום שנדמה לי אז, כי על ידי הוויתורים האלה מצד ה"משכילים", יעלה בידנו...מלחמת התחיה הלאומית" [= הבנויה על "תיאוריית הגזע" של נורדאו וה"ניסור" הנוצרי בין "דת" ו"לאום"]...והתהלכתי בחוצות ירושלים בפרט בשבתות וימים טובים עטוף בטלית...כך נהגתי ימים ושנים עד שנוכחתי, כי הכל לשוא“.

בן-יהודה החליט להסיר את התחפושת והחל להיראות כגוי גמור והחל להלחם בשיא הטרור בעם היהודי בירושלים, עד „שפרץ את כל גדרי הדת לעיני כל העם בעיר הקדש“, כדברי תלמידו ("מפעל חייו", עמ' 31). הוא ואשתו, „שמו להם לחוק תמידי לעשות משתה ושמחה בכל יום הכיפורים בגן החצר“ ("החבצלת", הובא בספר "מן המקור", כרך ב', עמ' 117). כיון שהוא ידע, כי השפעה מכרעת תהיה לו על הישוב בארץ רק אם כספי ה"חלוקה" יעברו לתחום השפעתו, הוא החל להשמיץ בשקרים וגידופים בעיתונו את ממוני ה"חלוקה" [הצבי, "תרמ"ט, גליון ד'. "חבצלת", תרמ"ח, גליון ח'] ובכך הקדים את ד"ר חיים ויצמן, אשר גם כן השתלט על כספי התמיכה מחו"ל בעזרת הבריטים שכבשו את הארץ אחרי מלחמת העולם הראשונה.

הוא הכריז על מרד בשלטון הטורקי בהכניסו ב"הצבי", גליון י', תרנ"ד, מאמר של חותנו, בו הוא קורא לתושבים "לעמוד על נפשנו לאסוף חיל ללכת קדימה" אשר כמעט גרם לחיסול פיזי של העם היהודי בא"י, דבר שנמנע רק אחרי שהמושל הטורקי שוכנע שמדובר במטרופולי תימהוני, אשר אף אחד בארץ אינו עומד מאחוריו, אך הוא טען – „שאם אמת הדבר, שהרבנים מתנגדים לנכתב ב"הצבי", הרי עליהם לפרסם מחאתם ברבים“ והם אכן פירסמו את מחאתם באותו היום ב"ז בכסלו, אך מחאה זו לא הרגיעה את השולטן והוא ביקש שהרבנים הראשיים ישלחו אליו מכתב אישי שכאשר הוא הגיע לידי השולטן, הוא אמר לשליח – „המכתב הזה שהבאת ואשר חתום על ידי הרבנים הזקנים, הציל את היהודים מגזירת הגירוש“ [מפנקסו של הרב נפתלי פרוש].

בן-יהודה ותלמידיו ובעיקר נושא-כליו דוד יודלוביץ יצרו עלילת-דם כנגד גדולי הרבנים והישוב הישן באמצעות

השקר, שה"מחאה גלויה" שכתבו הרבנים לפי בקשת השולטן, נגד הכתבה בעתוננו, לא היתה בסיום התהליך של הצלת העם היהודי מגזרת הגירוש ההמוני של יהודי הארץ, אלא יוזמה עצמית שכביכול היתה הסיבה להסבת תשומת הלב של השלטון הטורקי לכתבה. עלילה זו נתפרה לפי צרכיו של בן-יהודה, כדי לנגח על ידה את הישוב הישן ולהרוס את הבסיס הכלכלי שלה – "החלוקה", עלילה שהיתה עלולה להמית ברעב את עשרות אלפי יהודי ירושלים, כפי שניסו לעשות רודני פקידות הברון למי שהעז למחות במושבות על אכזריותם כלפי המייסדים. בן-יהודה לא רק חילל וחילן את לשון הקודש אלא גם שיבשה לחלוטין – „צריך לפסוק מלהפחיד אותנו תמיד, שכותבים אנו בשיבושים מפני שבפסוק פלוני, במשנה פלונית או במדרש פלוני כתוב לא כך“ ("עברית חדשה", עמ' 50).

מסיבה זו, מתקשים גם כיום רבים להבין את מקורותינו. בשנת תשס"ה נפגשתי עם פרופ. אהרן דותן, חתן פרס ישראל ללשון והמזכיר לשעבר של "האקדמיה ללשון" והצגתי בפניו דוגמאות של מילים שבן יהודה הכניס למילונו ומשתמשים במילים אלו כיום, מילים שבן יהודה המציא או פירש בצורה שגויה רק משום שהוא היה בור ועם הארץ בהבנת מקורותינו והצעתי שלפחות מילים אלו יתוקנו. הוא ענה לי, שכיום כבר לא ניתן לשנותם משום ש"שבשתא כיון דעל-על" [שיבוש, כיון שהוא נכנס לשימוש – הוא בלתי-הפיך ולא ניתן לתקנו].

בן יהודה, „ביקש שהועד יכריז בפומבי, שכל שורשי השפה הערבית כשרים וראויים למלא את החסר בלשוננו“ ("החלום ושברו", עמ' 25). תלמידו כתב ("מפעל חייו", עמ' 19) שבן-יהודה סבר – „הדת אינה אלא מכשול על דרך הלאומיות המדינית, הארצית, הגשמית, כמעט המגושמת, ששאף אליה כל ימיו“. תלמידו מודה (שם, עמ' 32) – ש„אין ספק בדבר, יחס הניגוד הקיצוני אל הדת, גדש סאה“. בן יהודה כתב לחברו – „דע לך, כי כל הימים שלא יעקר התלמוד מישראל, לא יכון הישוב בארץ“ ("החבצלת", שנת י"ח, עמוד ש"א).

ה. יועצי הברון ופקידיו במושבות – יועצי הברון ופקידיו מילאו את התפקיד המרכזי בעיצוב חינוכם של בני המושבות, שהשפיע בסופו של דבר על עיצוב החברה כולה בארץ. ראשית, יש לברר מאיזה רקע תרבותי הם צמחו, כדי להבין את מטרותיהם.

יועצי הברון והפקידים שלו היו בעברם מורים, מנהלים ו/או בעלי תפקידים בארגון "כל ישראל חברים" [כי"ח] או בשמו הצרפתי "אליאנס"¹ (עמ' 197). מטרתו של הארגון היתה מיסיונרית, היינו, באמצעות פיתויים, לשכנע את ההורים להכניס את ילדיהם לרשת בתי הספר שהם הקימו בכל המזרח-התיכון. המטרה היתה באמצעות "חינוך מחדש", להפוך את הילדים מחרדים לנוצרים פרוטסטנטיים על פי הוורסיה הצרפתית, כאשר המאמץ העליון הוא לחנכם על פי מבני החשיבה הנוצריים-פרוטסטנטיים, של הדטרמניזם, שיוויון, ארציות וחומריות של כל המציאות, מתוך קנאות קיצונית מטריאליסטית חילונית ועל הצו העליון של נצרות זו, שהאדם מעצמו יכול להבין אובייקטיבית, ללא כל מסורת של תורה אלוקית, היינו, את כל אינסוף הידיעות של המציאות ואת כל אינסוף החוקים והאנטראקציות (יחסי-הגומלין) שביניהם שמפעילים את המציאות ובכללם הזמן והמרחב האינסופי של היקום.

אליאנס הקימה "בית מדרש למורים", כדי להכשיר את המורים שלה לא רק פדגוגית, אלא גם כדי להכשירם ליכולות בדרכי עורמה, כפי שנראה להלן, להטמיע בתלמידים החרדים "יהדות" על בסיס רציונליסטי ומטריאליסטי הכופר ב"ג עיקרי האמונה שניסח הרמב"ם ושהמצוות מהוות רק המלצות פולקלוריסטיות שאבד עליהן הכלח. כאשר הם הוכשרו למשימתם והפכו לנשאים של חידקי מחלות המגלומניה (שגעון-הגדלות) וה"נאורות הצרפתית", הם דוהרים מזרחה כדי לכבוש את כל מעוזי היהודים במזרח התיכון, כדי לרסק מעוזים אלו ולהופכם לאיי חורבות ולבנות על תיליהם "רובוטים" של פרוטסטנטים צרפתיים אנטי-יהודיים בעלי שנהא-עצמית ואף אנטישמים, כמובא במחקרים כפי שנראה בהמשך.

על הבסיס המיסיונרי הקיצוני שעליו הושתת הארגון אליאנס, נכתבו מספר מאמרים וספרי מחקר. לדוגמא, המאמר "אודות השפעת כי"ח (= כל ישראל חברים) על קהילות ישראל בארצות האסלאם ואודות מאפייניה כתנועת מסיון" – פרופ. צבי זוהר⁴, או סיפורה של פרופ. אליזבת ענתבי LES MISSIONNAIRES JUIFS DE LA FRANCE, 1860-1939, Calmann-Lévy, PARIS, 1999 [המסיונרים היהודיים של צרפת]. אהרן רודריג כתב ב"חינוך, חברה והיסטוריה"/"כל ישראל חברים" ויהודי אגן הים התיכון⁵ /1860-1929 פרק רביעי, עמ' 102 – „אין זה מפתיע, שהמורים התייחסו אל עצמם לעיתים קרובות כאל "מיסיונרים חילוניים"“.

כדי לרכוש את אמנם של המשטרים הקולוניאליים ששלטו באותן ארצות, שנוכחו שהיהודים מתחילים להתבולל בעקבות חינוכם מחדש, התערב אליאנס לעיתים כדי לבטל גזרות שונות שניחתו על העם היהודי במקומות שונים, עד שמשטרים אלו (שראו את יכולותיו של הארגון בהעברה על הדת) את נציגי היהודים ובמיוחד שמטרת הארגון עלו בקנה אחד עם שאיפות השלטון הקולוניאלי הצרפתי להפוך את הקולוניות שלו לחלק מהתרבות של המשטר. זה מאד עזר לארגון, לשם שיתוף פעולה במתן רישיון הפעלה לבתי הספר ולשם לחץ על ההורים, במקרים של התקוממות נגד הלחץ המיסיונרי של הארגון, להכניס את ילדיהם לבתי הספר שלהם או בכלל להקים את בתי הספר במקומם. כך לדוגמא, אוימו רבני ג'רבה במכתב שנשלח אליהם, כאשר הפיתויים לא הצליחו לשכנעם לתת לארגון דריסת רגל במקומם. במכתב נאמר, שסירובם יגרור את חיוב הילדים ללמוד בבתי ספר ממשלתיים [מתוך האוסף הפרטי של רב המושב ברכיה, הרב בנימין רפאל הכהן, מחבר האנציקלופדיה "מלכי תרשיש-תולדות רבני תוניסיה וחיבוריהם"].

רבני ג'רבה העדיפו את פתיחת ביה"ס הממשלתי על פני פתיחתו של מוסד אליאנס, כיון שעדיף היה להם בית ספר שינוהל על ידי גויים, מאשר בי"ס שינוהל על ידי יהודים שפרקו כל עול, שמסיבה זו הם שונאים את כל מה שמציין את המסגרת שהיו בה קודם, כי כל זמן שקיימים יהודים המזכירים להם שהם התדרדרו, פירושו של דבר שהם בעלי אישיות רופסת ולכן הם ילחמו בקיצוניות, כדי לשרש גם מתלמידיהם את אמונתם היהודית מן השורש.

ידוע הסיפור על צוות סוכני ה"יבסקציה" בעידן של סטלין שהוטל עליהם לבער את הספרים היהודיים. דווקא היהודי מבין השניים, פעל בלהט של שנאה. פנה אליו חברו הגוי ואמר לו – „גם אני לא אוהב במיוחד יהודים, אך אינני מתקרב כלל לרמות השנאה שאתה הגעת אליהם“. על כך ענהו היהודי המשומד – „אינך מכיר אותם, אם תשאיר להם ספר יהודי אחד, אזי הפסדת במערכה“.

בתונים, הצליח הארגון ללכוד ברשתו למעלה ממחצית תלמידי בתי הספר היהודיים [הצפירה, "כ"ג אדר תרמ"ח] ובכך להרוס כמעט את כל הקהילה של העיר תונים. השלב הבא של מטרות הארגון היה, לחולל שינויים בסדרי הקהילות, כדי לנטרל את סמכויות רבני הקהילות ובתי הדין הרבניים. על פעולות אלו נכתב בעבודת הדוקטורט של פרופ. ירון צור, שהוגשה לסינט של האוני' העברית בירושלים⁶ [טבת, תשמ"ח, עמ' 215, 222-5]. המורים היו צריכים להיות מחופשים לחרדים, כדי שיהודי המקום לא יחשדום בתרמיתם ולעיתים כאשר המורים חשבו שהם כבר הצליחו להרוס את החינוך היהודי במקום, הם החלו להתנער מהתחפוש ואז הגיע אליהם מכתב נזעם ממרכז אליאנס בפרוץ ובו דרישה לקיים לפחות את „המצוות העיקריות של דתנו...ושהועד המרכזי לא ישאיר בתפקידם את המורים, המנהלים את חיייהם הפרטיים באופן שאינו הולם...“⁵ (עמ' 103).

התרבות הצרפתית היתה תת-התרבות של הנצרות הפרוטסטנטית הקלווניסטית שבסיסה היה בג'נבה [רומא של הפרוטסטנטים] – ראה ע' קלויין ז'ן באנצ'י (העברית) **ולכן היא פיתחה ככל תת-תרבות**, מאפיינים קיצוניים יותר משל תרבות-האם ובמיוחד זה התבטא במבנה החשיבה החילוני של החומריות [אדם חומרי, חברה חומרית, תפיסה חומרית של הזמן והמרחב של היקום וכו'].

רנה דקרט (René Descartes) מצרפת, נחשב על ידי רבים כאבי הפילוסופיה המודרנית. **לדעת מפתחי פיזיקת הקוונטים דקרט ביצע "ניסור" הזוי של האדם, שלדידו הוא בנוי מחומר לחוד ורוח לחוד**. תלמידיו סילקו את הרוח ומאז נתפס האדם בתרבות והמדע הצרפתי ובהמשך בכל המרחב האקדמי כבנוי רק מחומר, שהוביל לרציונליזם ומטריאליזם קיצוני של כל המציאות, שבסופו של דבר השתלט על המדע המודרני.

לדידם של הצרפתים, כל מי שחשב אחרת, שלא הזדהה עם האתאיזם הליברטיני של ה"נאורות" הצרפתית, הוקע כקלריקלי, בעל דעות קדומות, לא רציונלי וחשוך.

הפרוטסטנטיות האתאיסטית הצרפתית שידרגה את האמונה ביש"ו והפכה אותה משיחות של "בשורת הקודש" **למשיחות ארצית-חברתית ומאז הערכה אליו הוגדרה**, רק כמי שהביא לעולם סדר מוסרי וסוציאלי חדש.

משיחות זו מופיעה בצורה מסודרת ב"כתבי שחרות" של קרל מרקס שנוכסה בזמן מאוחר יותר על ידי תנועות הפועלים שהגיעו בעליה השניה לארץ-ישראל, כאשר המושגים: "ביאת המשיח", "גאולה", "דחיקת הקץ", "גילוי שכניה", הרבו להופיע בעיתונות הפועלים של אותה תקופה והומרו בתפיסות חומריות קיצוניות⁸ (עמ' 254).

אם כל המציאות היא חומרית, בעולם כזה לא שייך המושג "נס" ו"קפיצת הדרך" שמשמעותו שהאדם נמצא בו זמנית בשני מקומות, או "שמש בגבעון דום", שהרי במצב זה אין "קפיצות בטבע" וגם לא שייך שקריעת ים סוף ל-12 גזרים תתרחש כפי שמופיע בספר תהלים וכל המכות הניסיות שניחתו על המצריים במצרים. מושגים ותופעות אלו הופך בעולם חומרי, פרימיטיבי ומגושם ל"דעות קדומות" ול"אמונות תפלות" – „ההתקפות על "האמונות התפלות" של היהודים המקומיים וה"קנאות החשוכה של הרבנים", היה נושא קבוע במכתביהם של מורי כי"ח. היה זה טבעי במידה מסוימת, שהרי תכלית ייעודם של המורים היה לכוון מערכת חינוך אלטרנטיבית (=נוצרית רפורמית) לזו שהונהגה בידי הרבנים. הרס השיטה הזו היה תוצאה ישירה של עבודתה של כי"ח.

בין הרבנים למורים שררה יריבות בעצם השאיפה [=של כי"ח] לעצב את נפשם ורוח של דורות העתיד...המורים, כמובן, צמחו מתרבויות דומות מאד, לעיתים זהות, לאותן תרבויות (=יהודיות), שהם התכחשו אליהן...כי"ח הואשמה תכופות בכך שעודדה את תנועת ה"התבוללות"...הדבר ללא ספק נכון...הנהגת כי"ח ואנשי הסגל שלה לא ראו במושגים "התבוללות" מצד אחד ומסירות ליהדות מן הצד השני עמדות מנוגדות זו לזו⁵ (עמ' 103)!!

האם אבסורד זה מעיד על נפשם המסוכסכת המתוסבכת של חברי הארגון אליאנס, שבהמשך יהפכו ליועצי הברון ופקידיו? יתכן אולי שצריך להפנות שאלה זו למומחה פסיכיאטרי וכבר העיר בורדיה⁷ – „במאבק בין ייצוגים שונים, הייצוג הזוכה להכרה חברתית כמדעי, כלומר כנכון, כאמיתי, מכיל כח חברתי משלו ובמקרה של העולם החברתי, מעניק המדע לאלו המחזיקים בו או הנראים כמחזיקים בו, מונופול על ההשקפה הלגיטימית, על הנבואה המגשימה את עצמה“. „מונופול" זה, הפך את מחזיקי "נבואה" זו ממסגרת חברתית מחוללת וודאות לחולי מגלומניה.

הם דמיינו מתוך קנאות פנטית וחשוכה על בסיס מספר אמונות תפלות שהומצאו על-ידי ממצאי הנצרות הרפורמטורית לפני כחמש מאות שנים, שלא רק שכל פרטי הידע נמצא ברשותם באקדמיה, אלא שביכולתם לנבא את כל אינסוף התופעות שיתרחשו בעתיד האינסופי ומה שהתרחש בעבר, שלדידם גם היה אינסופי וכך נוצר דור

האנציקלופדיסטים הצרפתי מתוך תפיסה, שניתן לרכז את כל הידע, התובנות וה"חוקים" של המציאות בתוך מספר כרכים. כך עד לפחות שנות המאה ועשרים, היוצרת את "התפוצצות הידע".

עם תחילת ה-120, תפיסה צרפתית זו הופכת לנאיבית והזויה ואז גם מתרחשת תופעה ידועה, שכאשר תרבות מממשת את עצמה ומביאה את ה"אמת" שהיא עצמה המציאה להתנשאות של שגעון גדלות מטורף, הכל מתרסק. זה התחיל, כאשר הפיזיקאי-פילוסוף אמיל מאירסון (Meyerson) ב-1908 הציג בסיפרו "זהות ומציאות", תפיסות אלו כבלתי הגיוניות ופרימיטיביות וש"רציונליות מדעית" זו, היא בלתי רציונלית בעליל, במה שמכונה **"האי-ראציונליזם של מאירסון"** [ראה על כך ב"תורת הקוונטים"/ מציאות ומסתורין/ עמ' 57/ פרופ. אד הונורס יואב בן-דב/ הוצ' דביר/ תשנ"ח 1997].

בסוף שנות העשרים ב-120 התקבלה בפיזיקה תאורייה חדשה, פיזיקת הקוונטים, שהפכה לתאורייה היסודית שבאמצעותה חוקרים הפיזיקאים את התנהגות החומר... הבעיות המושגיות שמעוררת פיזיקת הקוונטים חורגת איפוא מתחום המחקר הפיזיקלי הטהור והיא נוגעת לעקרונות היסוד [הפרוטסטנטיות], שהתרבות המדעית המודרנית מבוססת עליהם" [שם, עמ' 9]. **לדוגמא**, ה"חתול חי-מת של שרדינגר", ניסוי שערך ארוין שרדינגר בשנת 1935 **או הדוגמא של יוג'ין ויגנר (Wigner)** [שם, עמ' 5-113], **שעירערו את התכונה היסודית של מדעי הטבע** והצו העליון של הנצרות הפרוטסטנטית – **האובייקטיביות**. כשהתברר, שתוצאות הניסוי המעבדתי הינן תלויות ברצונו השרירותי של עורך הניסוי ולא במציאות עובדתית ושקיים מצב מוזר ולא רציונלי בניסויים פיזיקליים בו האובייקט הנחקר נמצא במצב בו-זמני של קיום ואי קיום – שהוגדר כמצב של "סופרפוזיציה" ושחומר יכול להיות בו זמנית גם חלקיק וגם גל מהבחינה הקוונטית, כך שנוכל לומר שהדלת במצב קוונטי, היא פתוחה וגם סגורה בו-זמנית.

ב"ניסוי שני הסדקים" הידוע, ימצא בו זמנית אותו חלקיק בו-זמנית בשני מקומות בנוכחות פונקציית הגל של שרדינגר [שם, עמ' 7-106]. ענף מכונן זה הראה שה"נס" כקריעת ים סוף לא רק שיתכן אלא שה"נס" גם קיים בכל רגע נתון וש"קפיצת הדרך", בה מתקיימים יחסי גומלין בין אותו אדם כאן ושם, מתרחש גם בין שני אלקטרונים הנמצאים במרחק זה מזה באמצעות כח רוחני כלשהו ולכן השקפות הקידמה והנאורות הרציונליות של מורי כי"ח ושל תרבות-האם שלהם הופכות לדעות קדומות ואמונות תפלות חשוכות.

השפעות פיזיקה זו על המדע והתרבות המערבית היו רוחביות. האידיאו-לוגיה כבר הפסיקה להיתפס בתודעת "הוגי-הדעות" וההמונים כאמת לוגית וכבר בתחילת המאה ה-20 מתווכחים "הוגי-הדעות" לפה-לומברה האיטלקי ודיברז'ה הצרפתי, האם ה"אידיאו-לוגיה" מתה או גוססת. כמובן שאין הכוונה לתתי-התרבות היהודיים, כארגון כי"ח או תנועות הפועלים בא"י, שאצלם יקח עוד שני דורות עד שהם יפנימו אולי את כל מה שתואר לעיל ועדיין בסוף שנות השלושים יימתחו גדרות שיחצו משפחות באמצע הקיבוץ, כאשר בלהט הויכוח האנכרוניסטי תתגלה מחלוקת באיזושהו ניואנס אידיאולוגי בהבנת "הפלטפורמה" של בורוכוב, ויהיה בן שינסה לדרוס את אמו החיה מהעבר השני של הגדר, בגלל שלדעתו היא בוגדת בערכי האידיאולוגיה "האמיתית".

אנו נבדוק את תוצאותיו של החינוך שהוענק על ידי מורי אליאנס, לצורך מחקר השוואתי עם החינוך שהוענק בראשון לציון ב"בית הספר העברי הראשון", בהשפעתם המוכתבת והאלימה של פקידי הברון, מורי כי"ח לשעבר ועל השפעתו המיידית, כפי שנראה להלן בפרק הדן בחינוך בראשון לציון בתקופת דור המייסדים.

לשם כך, נצטט לגבי תוצאות החינוך האתאיסטי המיידית של מורי אליאנס בבתי-הספר שהם הקימו בכל המזרח-התיכון, מתוך עבודת הדוקטורט של ד"ר יובל חרובי שהוגשה לסינט של אוני' ת"א בתשע"ג (2013) על "העליתה התורנית של העיר תוניס בעידן המודרני, 1873-1921" – "....ההשלכות התרבותיות של מפעלה החינוכי המתואר של כי"ח לא אחרו לבוא והן היו מרחיקי לכת. תוצאותיו הסופיות של התהליך מתוארות באופן מקיף וממצה על ידי שלום פלאח, במסגרת התייחסותו למדיניות שהונהגה בביה"ס ע"י דוד קאזס [מנהל ביה"ס כי"ח בתוניס]: "הוא [דוד קאזס] ביכר את השפה הצרפתית על פני כל השפות הנקבעות בתחילה בבית, כי בהעמיסו על התלמידים לימודים צרפתיים, אזי בעטו גם הם בשאר הלימודים, עד שגם לימודי הדת והקריאה העברית לא נמצאו להם מקום נכון בשכל הנער ויוצאי הבית-ספר אף להתפלל לא ידעו וגם שם יהדותם לא הכירו ואת קדשי בני ישראל חיללו מאד... ובכן בהשתלם חינוכם היו אלה (או רובם) ליהדות לאויבים... ועל כן החזיקו להם מעמד למחייתם בבתי הבאנק ובבתי המשפט המסחר והפקידות וכו' והיו מחללים שבתות וימים-טובים, ובפרוץ גדר זה נפרצה גם כל חומת היהדות פרצים ועימה גם חוקי הנימוס הישראלי ומנהגיו, ואז נולד לנו דור חדש שקצתו אנטי-שם יהודי, שבזה נתערבו מושגי רוחו [= עם מושגי המדע] ונתבלבלו רעיוני בינתו... כל זה היה במשך עת קצרה מאד של שנים עשרה או שלוש עשרה שנה, עניין אשר לא יאומן כי יסופר" [פלאח, "צדק ושלום", עמ' 6-75. ההדגשות שלנו – י.ח.].

פלאח מתייחס איפוא לשינוי התרבותי העמוק שחולל מפעלה החינוכי של כי"ח, כאל תהליך מהמם שהתרחש במהירות. הפגיעה בזוהרות היהודית [= וכל-שכן בהוייתם החרדית] של התלמידים והתרחקותם מאורח חיים של שמירת מצוות, כפועל יוצא מהזנחת לימודי הקודש, הינם סימני ההיכר המובהקים של תהליך זה. מן הראוי לשים לב, שבציטטה זו שב פלאח וקובע כי חניכי ביה"ס כה מנוכרים ליהדותם עד שהם הפכו למעין אנטישמים יהודיים. מדובר ברעיון שהועלה כבר על ידו, כזכור, בכתבה שהוא פירסם ב"הצפירה" כתשע שנים קודם לכן [כ"ב אייר תרמ"ח (3,5,1888)] ואשר קטע ממנה צוטט לעיל – ללמדנו שהוא מגלה לאורך השנים עקביות בכל הקשור להערכת טיב החינוך המוענק ע"י כי"ח ותוצאותיו.

במקומות אחרים עומד פלאח על העובדה שמלבד התנכרותם של התלמידים לזהותם הדתית והלאומית הם גם מושפעים בנקל, כאופייני לילדים, מתפיסות העולם של מוריהם העומדות בסתירה לעולם הערכים של יהדות תוניס המסורתית. כך, לדוגמא, מתאר הלה כיצד הוא נתקל אישית בתופעה זו: "באזני שמעתי דברי שחוק בין שני נערים המשיחים לפי תומם על דבר קריעת ים סוף ועשר המכות שלקו המצרים במצרים, שהאחד אמר לחברו, "אינני מאמין זאת כי יהפכו מי היאור לדם והעפר לכנים וכו' ". אז ענה השני, "אין זאת כי אם דברי הזיה ואמונת שוא, כמו שהגיד לנו מורי אתמול, שבעניינים כאלה אינם כי אם להחזיק באמונה ולסמא את עיני הפתאים, והאיש משה אינו כי אם חכם בין החכמים בדור סכל ", ואוי לאזנים שכך שומעות!! אם במקום חינוך הנערים יקרו דברים כאלה מהמחנך עצמו, מה נוכל לומר במקומות אחרים? וזה גם כן מה שנקרה לפנינו והשאר לא נוכל לדעת" [שם, עמ' 79-80 וראו דברים נוספים ברוח דומה בעמ' 199]. יציאת מצרים, על כל הנסים שהיו כרוכים בה והיותו של משה גדול הנביאים בכל הדורות, נחשבות, כידוע, לאמונות יסוד בדת היהודית. כל ניסיון להכחיש את אמיתותן של האמונות הללו נחשב לפיכך לסטייה חמורה מנורמות ההשקפה הלגיטימיות של החברה היהודית-מסורתית ומקובל להתייחס לכך... כאל כפירה, מכאן ניתן להבין מדוע חש פלאח כה מוזעזע למשמע הדברים היוצאים מפיהם של תלמידי כי"ח. העובדה שאת דברי הכפירה הללו שמע פלאח באקראי בלבד, גורמת לו לחשוש שמא מדובר בתופעה רחבה הרבה יותר...".

יחס הפקידים לעולים ממזרח אירופה – לכאורה, יחסם של המפקחים ופקידי הברון לעולים היה אמור להיות שונה מיחסם ליהודים במזרח, אך מסתבר שיחסם אל העולים היה אותו יחס ואף לגבי בעלי השכלה אקדמית. היחס היה יחס משפיל, עריץ ואפוטרופסי – „הדירעקטאר של הקולאניה האדון הירש (= מנהל ב"ס אליאנס ב"מקוה ישראל") ישנא את יהודי רוססיה ורומעניה תחלית (= תכלית) שנאה ולא יתן להם כל מלאכה או יתן מלאכה אשר אין לאל ידם לעשותה למען גרש יגרשם ויאמר כי לא יכלו היהודים לעבוד עבודת אדמה כחפץ אדונו נעטטר (= קרל נטר, מייסד "מקוה ישראל") אשר כמוהו כן הוא"² (עמ' 94).

הביל"וי ד"ר חיסין כתב בסיפרו "יומן אחד הביל"ויים" בעמ' 54 – „דיגור היה ממלא איך שהוא אחרי הפקודות הבאות מפריז, אך המושבה ראשון-לציון היתה לו לגמרי למורת רוח. אי-האמון וחוסר-החיבה שלו לאכרים עברו כל גבול... אני חליתי פעם שבועות אחדים במחלת הטיפוס וירדתי כמובן מהמטה חלש ורזה, התהלכתי כצל. בכל זאת יצאתי לאחר זמן קצר לנקות את האורווה הציבורית, אך שרירי היו לגמרי רפים ולא נשמעו לי. עייף, כמעט שיכולתי לעמוד על רגלי. שרכתי ארצי הביתה. "יום טוב עשה לו" – נהם דיגור בפגשו אותי והביט עלי באיבה – "העבודה מרובה וזה מטייל לו, הנה איכר". אי-היושר האכזרי הזה נגע לליבי. הן היה ידוע לו היטב, כי רק זה עתה ניצלתי ממחלה קשה, גם פני העידו על חולשת. במוצאו את מי שהוא בבית, הריהו מעניש מיד, מבלי חקור ומבלי שים לב לדבר, שהלה היה עסוק באחת העבודות המרובות שבבית. אחרי עבודה של שעות רצופות אחדות, ישבתי פעם מתוך עייפות לנוח ופתאום הביא הרוח את דיגור, ששפך עלי חרפות והטיל עלי עונש. הכל מתמרמרים שצריך לעבוד מתוך אימת השוט. שום איכר אינו שונא את עצמו ועושה את הדרוש לפי כוחו ומנין לו לדיגור הזכות לרדוף עד הצוואר? מי שמהו לשופט? תפקידו לעשות בכסף לפי ראות עיניו וללמד אותנו עבודה, אך חייו החברתיים והפריטיים של האיכר הם "בבל-תגע". סידור ענייניהם הפנימיים נתון בידם הם, אין רשות לזר להתערב בהם [= ההדגשה אינה במקור]. רוב האיכרים תפסו בארץ מולדתם מקום נכבד בחברה, רואה את העזרה הניתנת להם [= מכספי הברון] כהלוואה ולא כנדבה ואינם עלולים למכור את נפשם בכסף ולהרשות למי שהוא להתערב בחייהם שבבית... ובאחד הערבים התכנסו האיכרים לאספה. פתח אחד: אנחנו כבר איננו עוד בעלי המושבה, שהשקינו בזעתנו ובדמנו. הופיע אדון אשר מבלי שנרגיש בכך הטיל עלינו את ידו, הרואה בנו את עבדיו, עלינו קפצה זקנה, נשינו חולות ממחסור. האומנם אחרי כל הסבל שעבר עלינו ניתן לרמוס אותנו ברגלים? האומנם באנו לכאן על מנת להיעשות לעבדים? בכל אשמים הפקידים. אין להעלות על הדעת, שהברון, המסור בכל נפשו לרעיון הישוב, ירצה לשעבד את נפשו... (עמ' 3-62): ביחוד מדכאים תנאי החיים שלנו את נפש הצעירים האינטלגנטיים... הם אינם מוכשרים לקבל "נתינות" [= הכנעה]. השתדלו לקבל עזרה, על מנת להחזיר הכל, אחר כך בשלמות. אינם יכולים להתרפס בגלל פת לחם ולנשק את ידי מטיבם, בהיותם רגילים להוקיר מכל יקר את העמידה ברשות עצמם ולסבול עד עומק נפשם מהיחס הגס של הפקידות".

„אחרי אינצידנט שהיה לחיסין עם אוסובצקי, עזב חיסין את המושבה מתוך שלא רצה להכנע לו ולבקש סליחתו ואז על פי עצת חבריו הביל"ויים החליט להצטרף אליהם ולייסד את המושבה גדרה... בחודש נובמבר 1884 (כ"ו כסלו תרמ"ה) עלו תשעה ביל"ויים על אדמתם... בכ"ב בפברואר 1885 נוסע חיסין לגדרה למען הודע על תנאי החיים שם, ולאפשרויותיו להשתקע שם בין חבריו"¹ (עמ' 86). היחס של הפקידות מתוארת לעיתים גם כ"עריצות"² (עמ' 172). „ההחבצלת" [תרמ"ח, גליון 3, וכן שם תרמ"ט, גליון 25 ועוד] קורא ל"חובבי ציון" לטכס עצה עם הנדיב בדבר הדרכים הנאותות "להקים את הדת על תילה" במושבות החדשות. לא די בכך שהנדיב מבקש שישמרו את הדת, הוא "קוה לעשות ענבים ויעש באושים", שכן הפקידות אינה מקפידה על כך. עליהם לעסוק אך ורק בענייני החומר של המושבות ואלו ענייני הרוח, החינוך והדת יהיו מסורים לרב אשר לא יהיה כפוף להם..."³ (עמ' 126 ושם הערה 84 – „על מלחמתו... באפוטרופסות, ראה: ירדני, עמ' 8-176, 129-131").

ראינו עד כה, שהמייסדים קוראים לשליחי הברון בשם התפקיד שהם ייחלו ששליחים אלו ימלאו אותו- "פקידים", אך "פקידים" אלו לא ראו כך את עצמם, שכן הם נהגו בעריצות בלתי נתפסת. הם פגעו בצנעת הפרט ונכנסו לבתי התושבים ועשו בהם כשלהם. הם כפו את דעותיהם בכל פרט מפרטי החיים. לכן, יש לברר מהי ההגדרה המדויקת מבחינה מקצועית, בה ניתן להגדיר את תפקידם, כפי שהם ראו את עצמם ובירור זה לא נעשה עד כה.

היועץ לביטחון לאומי לשעבר של ארה"ב ז'בגינייב בז'ז'ינסקי, מגדיר את הבדלי המאפיינים בין דיקטטורה לבין טוטליטריזם בסיפרו *Between Dictatory and Totalitarianism*. הוא מגדיר את ההבדלים בזמן ובמרחב. הדיקטטורה שייכת לעידן הטרור-פוסט-מודרני והטוטליטריזם שייך לעידן הפוסט (המאוחר)-המודרני, כאשר השליטה מופעלת באמצעות הטכנולוגיה בצפיפות כמעט מקסימלית במרחב ולכן יכולות השליטה והבקרה על הפרט הן כמעט אבסולוטיות. לדוגמא, בקרה באמצעות האזנה לשיחות הטלפון והפלאפון של הפרט, או שליטה על עיצוב חשיבתו של פרט דרך שטיפת המוח באמצעות התקשורת הכתובה והמשודרת, המגיעה אל תוך סלון ביתו של הצופה והמקשיב לתעמולה המשודרת.

אומנם ל"פקידים" של הברון לא היו את האמצעים הטכנולוגיים של זמננו כיום, אך מכיון שמרחב הפעולה שלהם היה מאד קטן, מספר קטן של בתים בשטח קטן מאד כשכל המקורות הכלכליים והכספיים של המייסדים היו בידיהם, זה איפשר להם להתגבר על החסר-הטכנולוגי, כפי שראינו לעיל שה"פקיד" הראשי בעצמו יכל מבחינת הזמן והמרחב להיכנס בזמן קצר לתוך כל הבתים ולבלוש ולשלוט על כל מעשיהם של הנשלטים-העבדים ומכיון שכל מקורות המימון היו בידי, הוא יכל לגרום במהירות לכל מתיישב לעזוב את המושבה לצמיתות ולהפקירו לרעב ולמחסור. הוא יכל למנות לכל תפקיד את מי שהוא רוצה, או מיד לפטרו וכן לבנות מבנים קהילתיים או למנוע את בנייתם ולכן ברור, שה"פקיד" הראשי היה למעשה רודן טוטליטרי **וכך הוא ראה את עצמו**. מסיבה זו, שתי ההתארגנויות של האיכרים בראשל"צ בתרמ"ג ותרמ"ז נגד הרודנות שהופעלה נגדם, נקראו "מרירות" במושל עריץ.

לאחר ה"מרירות" בראשל"צ, חוייבו המייסדים להגיע זה אחר זה למשרדו של מנהל "מקוה ישראל" ש. הירש ולחתום בפניו ובפני מנהל המושבה דוד חיים על ביטול עצמאותם האישית והכלכלית **ובכך להצהיר, שלמעשה הם מוכנים לעבור למעמד של עבדים. מי שלא חתם, נזרק מיד מהמושבה**. להלן פרטי המסמך שנכתבו בצרפתית – "אני החתום מטה קולוניסט מהמושבה ראשון-לציון התחייבתי את עצמי בפני האדונים... 1. לא אוכל להיות חבר באיזו חברה אשר לא אושרה מהאדון ארלאנגר [=היועץ הראשי של הברון]. 2. לא אוכל לקבל בביתי איש זר אשר לא מבני המושבה יותר מעל 48 שעות בלי הרשאה בכתב על זה מהאדון מנהל-המושבה. 3. לא אוכל לקחת שום פועל לעבודה בלי הרשאה בכתב על זה גם כן מהאדון המנהל..."¹ (עמ' 442). כמו כן הוטל עליהם בידוד מוחלט, כמו במחנה כפיה סובייטי – „בימים ההם היינו מנותקים מהתבל כולה“ (שם, עמ' 443). מנהל-המושבה יהושע אוסובצקי אסר לצאת מהמושבה בלי אישור בכתב ממנו והוכרז על איסור לכתוב כתבות בעיתונים (שם, עמ' 444).

בפרק להלן המתאר את ההשתלטות האלימה על החינוך במושבות והפיכת ה"חידורים" שם ל"בתי-ספר עבריים", נביא עוד דוגמאות רבות על האלימות הטוטאליטרית, שהופעלה על-ידי הפקידות על מייסדי המושבות.

היחסים בין הברון לבין יועציו ו"פקידיו" – היחסים ביניהם היו מאד מורכבים. מיכאל ארלנגר, „היה אדם מלומד...חובב ציון מבית המדרש הישן ועד כמה שהישוב בימיו הראשונים היה תלוי בהברון, היה לא פחות תלוי בארלנגר, שבלעדו לא הניע הנדיב הידוע, יד ורגל עד יומו האחרון של ארלנגר...“¹ (עמ' 146)...[שם, עמ' 148] – במות הד"ר אלברט כהן, נתקבל ארלנגר על מקומו בבית רוטשילד לנהל עניני הצדקה שלהם, ויהי לאיש עצתם בכל עניני כלל ישראל וגם בעניני הבנק שלהם ומפעליהם הכבירים בעולם המעשה...ויהי לסגן נשיא בהכ"ח...ויהי לסגן הנשיא **בסוד** הדירקטוריום ל"בית מדרש הרבנים" בפרזי ויהי לגזבר ב-1880 לחברה ל"מחקר חכמת ישראל" בכל ימי חייו". כאשר הברון החליט לתמוך ולנהל את המושבות, כמובן שארלנגר יהיה הראשון שהוא יתייעץ איתו, כיצד להוציא את מחשבתו לפועל ובפרט שהיה צורך בהרבה כוח אדם – במאות ואף באלפי איש, כדי שישמשו כפקידים ומדריכי חקלאות, בעלי מלאכה שונים ועוד מלבד הפקידים הראשיים בכל מושבה, שהרי ראינו לעיל בפרק על הברון שבראשון לציון היו על 48 משפחות 40 פקידים ושהיו מושבות, שעל כל מתיישב היו שני פקידים ואם כן מהיכן מגייסים כח אדם גדול שכזה שיהיה מוכן לצאת לארץ ישראל, למקומות שוממים עם נקודות ישוב זעירות של עשר משפחות ולמעלה.

הברון פנה תחילה ל"חובבי ציון" כדי שהם יבחרו צעירים וכשירים למדריכים חקלאיים עבור המושבות (ויקיפדיה, ע' רוטשילד), אך כשלא נענה הוא פנה מתוך ברירת מחדל לארלנגר שכמובן הציע את הארגון אליאנס שמרכזו היה בפרזי, שיש לו את המיומנויות לכך בשיגור שליחים רבים למזרח התיכון כמורים [והארגון גם לא בחל בגיוס מדריכי חקלאות שחלקם היו גויים] ולכן כמעט כל הפקידים והמדריכים הורכבו מהמורים לשעבר או בעלי תפקידים של אליאנס¹ (עמ' 197), „או רע מזה – לבנטינים שטעמו מן הספרות הצרפתית הזולה וינקו מן השטחי שבתרבות אירופה“¹¹ (עמ' 103). הברון עצמו מודה במכתבו, שאין לו שום מושג בארגון אליאנס – „...ואין אני מכיר כלום בארגון שלהם“¹ (עמ' 144) ובודאי שאם הברון היה יודע שמדובר בארגון פרוטסטנטי-אתאיסטי ומיסיונרי, הוא היה מנער את חוצנו מארגון זה וכאן מתחילה מורכבות היחסים.

הברון עצמו היה חרדי, כפי שראינו לעיל, אך הפקידים שהיו אתאיסטים, שבעברם היו מורים או מנהלים של אליאנס וחניכיהם, היתה להם כבר את המיומנות להתחפש לחרדים מקיימי מצוות, כדי שהברון עצמו יחשוב שהם אכן מקיימי מצוות והם ידעו שאסור שהאמת תתגלה לברון, כי כבר ראינו לעיל, שהוא זעם על אפשרות שבארץ יסתובבו בכלל חילוניים. מנהלי המושבות גם דאגו להסית את הברון נגד המייסדים, כדי שהוא יאטום את לבו מלשמוע את תלונותיהם על מנהלי המושבות. דוד יודילוביץ מציין¹ (עמ' 438) שהסתה זו החלה מיד עם מינויו של מנהל המושבה הראשון דיגור – „דיגור היה לו ידיד בפריס וישמו לירואה [Leroy] ויהי מרשיע ומלשין לפניו [= של הברון] על האכרים. לירואה זה, היו לו מהלכים בבית הברון ויהי מוסר את הכל להברון הצעיר, שהיה זקוק לעודדות בענין כביר ונשגב זה שהחל בו והנה השפעה נגדית שהרגיזה את הברון, עד שישב ביום 17.10.83 וכתב מכתב איום מלא זעם ועברה ומעליב להקולוניסטים, על אשר אינם מכבדים די את פקידו, את שליחו האדון דיגור. לא בכדי קרא עליו ארלנגר על דיגור באחד ממכתביו להירש... ואומר עליו "רשע". סוף סוף עזב דיגור את המושבה ובמקומו נמנה אחר". מייסד אגודת ביל"ו- ישראל בלקינד, ששהה מספר שנים בראשון לציון משנת תרמ"ג עד שסולק על-ידי הברון תיאר בספרו²⁷ (עמ' 106) את התנהלותם של ראשי הפקידות וכיצד הם מעלו בכספו – „בכסף הנדיב היה נורא וזה היה נראה לעין-כל. היו מוציאים כסף תועפות על דברי הבל, על דברים שלא הביאו תועלת. האנשים אשר סחרו עם הפקידות, רובם גרמני וצרפתי אחד ביפו, התעשרו במהירות רבה. האיקונומיה היתה זרה [= כלומר], הם לא נהגו חסכון [בהוצאות] ובעת אשר האכרים היו חיים בדחקות, היו דברים רבים אשר בעדם שלמו כסף רב מתגלגלים תחת קרני השמש או תחת מי הגשם ונרקבים בלי תועלת... מלבד זה, היה הפקיד [= הראשי במושבה] קטן-מוח וקל-דעת. פעם אחת קנו לאכרים [=סוסים] למען עבודתם. לא חסו על הכסף והסוסים היו טובים.

קרה מקרה, כי פעם אחת נסע הפקיד בכרכרה ליפו. מאחוריו נסע אחד האכרים בעל סוסים טובים ויעבור את הפקיד, והנה אחרי ימים מועטים, ודומה לי למחרתו, יצאה פקודה, כי למען איקונומיה צריך למכור את הסוסים ולקנות שורים במקומם. כמובן הפסידו במכירה הרבה מאד. אחרי זמן-מה נמכרו השורים ושוב נקנו סוסים... במשך זמן קצר שאפו אכרי ראשון-לציון רוח, כאשר פתאום בא אל המושבה מפריס פקיד חדש, מר ליאון ואת אוסביצקי העבירו לעקרון. הפקיד החדש הזה החל דבר דיבורים לגמרי אחרים. הוא צחק לשטת הפקידות הקודמת. הוא דיבר על יסוד בתי-חרשת אחדים בראשון-לציון, למען לתת לאכרים מקורות פרנסה אחרים.

הוא דיבר על אודות סלילת כביש דרך החולות אל הים, למען להפוך את המושבה לעיר חוף. הוא מילא רבות מבקשות האכרים ודרישותיהם. האכרים לא האמינו פשוט למשמע אזניהם, אך כל מי שהיו שייכים לפקידות הקודמת התאחדו למען להפטר ממר ליאון זה. מה עשו, מה קרה- איש לא ידע. ספרו, כי ליאון השתגע ובעזרת הממשלה שלחו אותו מהמושבה. כאשר אחרי כן היתה בראשון-לציון גב' ראטהשילד, ספרה היא לחבורת הנשים אשר באו לבקרה, כי עם מר ליאון קרה אסון והוא השתגע. ליאון גם רצה לטעת שדרות-דקלים כפולות לאורך הרחובות, להקים שוק ענק וגן-חיות אקוטי באמצע המושבה ועוד. הוא נתפס כאדם תמהוני עם שגעון-גדלות שחלומותיו כמתכנן ערים ללא כל ידע גרמו לפיטוריו על-ידי הברון. חיסין מצטט את הסנדלר של המושבה המתאר את מנהל המושבה – „בלוך גזלן, מתנה אבהבים עם אשתו הנוצריה של הגנן באמצע הרחוב“¹⁸ (עמ' 110).

ד"ר רן אהרונסון ניסה מעט לסנגר על חבורת הפקידים וכתב – „רוב הפקידים שמעשיהם ידועים לנו, לא היו שותפים לאדונם באמונתו בחזון ההתיישבות היהודית בארץ-ישראל וראו בתפקידם הזדמנות לנהנתנות אישית (= אדוניזם), ובמקרים אחדים לפחות, גם הזדמנות לסיפוק יצרי כבוד ושלטון מופרזים. מאידך, יש להיזהר מהצגתם של הפקידים כולם כחבר מרעים, שכל עיסוקם היה נסיעות במרכבות מהודרות, דיכוי האיכרים ופיתוי בנותיהם... הכשלוניות המרובים, שנבעו בחלקם מפטרונותו של הברון, איפשרה להם לבזבז כספים כמעט ללא גבול (ומכאן האימרה הידועה, "על חשבון הבארון"), ובחלקם מהיעדר ניסיון קודם בארץ-ישראל בחקלאות מודרנית – לא היה לריק. הלקח, שהושג במחיר יקר מאד, אשר הופק מניסיונות אלו הניח את הבסיס לחקלאות יהודית בארץ-ישראל“¹⁰ (עמ' 66). **אהרונסון** נחשב ביחס לשאר ההיסטוריונים באקדמיה כבעל אמינות מסוימת, אך סינגורו על הפקידות **לוקה מכמה סיבות** בחוסר שימת-לב ובחוסר ידע מסוים:

א. כפי שהוכח לעיל וכפי שנראה בהמשך, כמעט כל היועצים, המנהלים הבכירים והזוטרים במערך הפקידות, שימשו כראשי אליאנס או לפני כן כמורים ומנהלי בתי-הספר של אליאנס והם הגיעו לשמש בתפקידם ללא כל ידע מינימלי בתחום הפיננסי (מלבד מ. ארלנגר), בהקמת ישובים ובניהולם. כשהברון רוטשילד פנה לראשי אליאנס בבקשה לגייס מערך של פקידים, הם היו צריכים לנהוג במינימום של אחריות מוסרית והגינות ולומר לו, שלכח-האדם שברשותם אין כל ידע ויכולת בייעוץ ובביצוע המטלות שהונחו לפיתחם ושהם עלולים לגרום נזקים בלתי הפיכים, מכיון שהידע והמיומנות שלהם מצטמצם רק לתחום ההוראה וניהול בתי-ספר.

ב. אהרונסון גם לא מתייחס בסינגורו, להתנהגותם הברוטלית של הפקידים כלפי מייסדי המושבות והנהגת משטר טוטליטארי במושבות, שהונעה מבזז כלפי יוצאי מזרח אירופה ומתוך תחושה אפלה של "עבד כי ימלוך" [משלי (ל, כב)], כפי שכתב י. בלקינד²⁷ (עמ' 100) – „הפקיד היה במושבתו כמלך בתוך נתיניו, כמו מלך שבידיו גורל כמה מאות נפשות“ וכך סיכם זאת פרופ. י. קלויזנר²⁵ (עמ' י"א) – „פקידי הבארון שלטו בעריצות ב"איכרים הבארוניים", על-ידי כספי הבארון שהאיכרים לא היו יכולים להתקיים זולתם“. התנהלות זו פגעה קשות, בניהולן התקין של המושבות.

ג. אהרונסון לא נחשף כלל לכך, שהסיבה והמטרה המרכזית של הקמת אליאנס היתה העברה על הדת של כל ילדי היהודים במזרח התיכון, מהיהדות לאתאיזם שינק מהדת הנוצרית הפרוטסטנטית הקיצונית, כפי שהוכח בספרים ומחקרים שנערכו באקדמיה, כפי שהבאנו לעיל. מטרה מרכזית זו נעטפה בפיתויים מסיונריים של רצון "לעזור" ליהודים להקנות מקצוע לילדיהם וכן בביטול של גזרות שונות שהוטלו על-ידי השלטונות על היהודים. רק מנהיגי יהדות האי גרבה לא הולכו שולל ומנעו את כניסתה של אליאנס לתוך קהילתם, חרף מכתבו המאיים של "הרב מטעם" של טונים אליהם. תשובתם היתה – "רק על גופתנו המתה תצליחו לחדור ולהשתלט על קהילתנו".

פניה זו של הברון בעצתו של יועצו הראשי לאליאנס, היוותה עבור ארגון זה הזדמנות פז להשתלט על המושבות ולבצע שם "חינוך מחדש" של ילדי ונכדי המייסדים ללא כל קושי וללא כל צורך להקים שם בתי-ספר של אליאנס, כאשר אפשר בכפיה להפוך את כל ה"חידרים" של המושבות לבתי-ספר אתאיסטים, כאשר מטרה זו הוא העיקר, אף על חשבון חינוך איכותי וכפי שראינו לעיל, שהרס הילדים והנוער התבצע גם באמצעות חשיפתם לפריקת עול-מצוות והתנהגות שנתפסה כפריצות מופקרת ברשות הרבים, לדוגמא, בין המנהל א. בלוח ואשתו הנוצריה של הגנן¹⁸ (עמ' 110), שהוביל בסופו של דבר לבריחתו עימה לחו"ל²⁷ (עמ' 123). התנהלות שכזו לא היתה שכיחה אפילו בין נשים וגברים לא-יהודיים באירופה.

מוטיבציה (= מניע ממריץ) מסיונרית זו היא שהניעה את חברי אליאנס לצאת לחבלי ארץ כמעט בלתי מיושבים כששכרה בצידה. ארלנג'ר עצמו היה שותף לברון באמונתו בחזון ההתיישבות היהודית בארץ-ישראל, כפי שניתן להבין מהתאור של אישיותו לעיל, אך מאידך הרי גם ארלנג'ר עצמו היה שייך לאליאנס ושימש בה כסגן נשיאה¹ (עמ' 148), לכן החוכמה שלו ושל שאר חברי אליאנס שהשתייכו לפקידות הברון היתה כיצד לא להגיע כלל לנקודת חיכוך עם הברון, כדי שהוא לא יחשוד שאיגון אליאנס ומנהלי ומורי בתי-הספר לשעבר של הארגון שהפכו לפקידיו מרמים אותו, כדי שהם יוכלו לקבל הרבה כסף מהברון כדי להפוך את ה"חידרים" במושבות לבתי-ספר אתאיסטים על פי דפוס הפעולה של אליאנס, בלא שהברון יחשוד בכך ונדון בכך בפרק הדן על החינוך בראשון לציון. לדוגמא, יועצו רימוהו לגבי ההרכב האנושי של הביל"ויים. במכתבו של הברון ליועצו ש. הירש¹ (עמ' 67) הוא קורא להם "סטודנטים", היינו, הסטודנטים שהתפרסם עליהם בעיתונים שחזרו בתשובה, כי יועצו העלימו ממנו שהסתפחו אליהם כמות של אתאיסטים, שכלל לא היו סטודנטים, כגון ד"ר שטיין, האגרונום מנשה מאירוביץ וחיים חיסין, כדי שהברון לא יורה ליועצו לנתק כל מגע עם אגודה זו, בעוד שליועצו מאליאנס היה אינטרס ברור להחזיר מה שיותר אתאיסטים למושבות, כדי שבעזרתם ניתן יהיה להפוך את המושבות למקומות של פורקי-עול אתאיסטיים.

במכתבו שנשלח ב-22 ביוני 1883 (י"ז בסיון תרמ"ג), הוא כתב על הצורך ב"יצירת" בית-ספר, בעוד שיועצו העלימו ממנו שכבר מספר חודשים לפני כן בחודש ניסן כבר היה קיים בראשון-לציון "חידר"¹ (עמ' 380) ושהמייסדים ביקשו רק תקציב למבנה עבור ה"חידר", בקשה שיועצו המסיונרים סירבו לממש, גם כאשר הברון קצב במכתבו סכום נכבד למבנה ומשכורת עבור רב שילמד ב"חידר"¹ (עמ' 67).

מה שהתרחש בראשון-לציון בתחום החינוך, היה רק דגם למה שהתרחש גם בשאר המושבות. נראה להלן בפרק על החינוך, כיצד במקום להקים בתי ספר של אליאנס במושבות, הם הפכו באמצעות אלימות טוטליטארית את ה"חידרים" במושבות לבתי ספר אתאיסטים של אליאנס, כפי שכתב ישראל בלקינד – „כל הכח במושבה היה בידי הפקיד, כל הנהלתה היתה בידיו, לאכרים לא היתה שום דעה, אותם לא שאלו, עם דעתם לא התחשבו, בית-ספר התנהג בצרפתית, בשיטה של אליאנס”²⁷ (עמ' 106).

דוד יודילוביץ גם מציין שאליהו שייד שהפך באלימות את החידרים לבתי-ספר – „לבתי-הספר בארץ ישראל הוא נתן מתחילה כוון אליאנסי”¹ (עמ' 440). יודילוביץ גם כתב (שם) – „שהנהיג אליהו שייד [= בכפיה על ההורים המייסדים] בבית-הספר להעניק סטיפנדיום [= מילגה] להתלמיד ולהתלמידה היותר מצטיינים [=מילדי המייסדים]. הסטיפנדיום היה: השתלמות ב"בית-יתומים"... ששימש כעין סמינריון לילדים עניים. ממילא מובן כי התלמידים והתלמידות ששבו אחרי שנים אחדות מפריס להמושבה בתורת מורים מוסמכים, היו חוזרים רוח צרפת (= האתאיסטית)”. שייד חטף את הילדים מחיק הוריהם, כפי שנהג הצאר ניקולאי הראשון עם הקנטוניסטים, כדי לעשות להם "חינוך מחדש".

ש. הירש והמפקח הראשי של הברון על מושבותיו – אליהו שייד, רק אחרי דיכוי ה"מרידה" נגדם כשהם ידעו שהם יבצעו מהפכה מיידית ויהפכו את כל הנוער של "הישוב החדש" לפורקי עול אתאיסטים, הם השקיעו מאמצים גדולים כדי שמפעל ההתיישבות יצליח, אך גם זה על-ידי בזבזנות ונטילת כספים רבים לכיסם, כי לפני כן הם קיוו שהמייסדים יתייאשו ויחזרו לחו"ל וש. הירש אף ניסה לדרבנם לחזור לחו"ל, כשעדיין באלול בשנת תרמ"ג הוא מנמק את סרובו לקנות עבורם כלי עבודה מהסכום שקצב הברון עבורם, כי לדעתו הם צריכים לחזור לחו"ל²⁷ (עמ' 90).

נביא רק דוגמא, ממה שהבאנו בפרק על הברון, כיצד נוצרה נקודת חיכוך בין אליהו שייד, המפקח על המושבות מטעם הברון לבין הברון, שמיד לאחריה הוא איבד את העשתונות ונאלם דום. כאשר פקיד המושבות הראשי שלו ניסה לרמות אותו ולשכנעו ליצור תקן של מורה לצרפתית עבור צעירי המייסדים ולמעשה למנף תקן זה ולשבצו ב"חידר" של ראשון לציון, „מיד כאשר הוא שמע את המילה "מורה" - "פרופסור", קפץ הברון ממקומו והתקצף – לא, לא מורה אין צורך למושבה במורה, אליהו שייד נאלם דום”¹ (עמ' 190). רק לאחר מכן, כששייד קיוו שהברון כבר שכח,

הוא שוב פונה אליו לאחר שהצליח למצוא תרוץ לבקשה ללמד צרפתית, כדי שצעירי המייסדים יוכלו לתקשר עם האגרונום הצרפתי וברגע של חולשה הברון הסכים לכך, שלא מתוך חוכמה מבחינתו, שהרי יכל לומר למפקח, שמספיק שהאגרונום ילמד את שפת האם שלהם – אידיש, כפי שהוא אכן עשה²⁷ (עמ' 90), ושאינן צורך לשנות סדרי עולם של מסורת. אחרי תקופה מסוימת הברון אכן חזר בו מהצורך שהאכרים חייבים לדעת צרפתית¹¹ (עמ' 100). מנהל בית-הספר החקלאי של אליאנס, "מקוה ישראל" ש. הירש היה גם יועץ הברון, שעליו הוא מאוד סמך, אך מאידך כיון שהוא מאד רצה שהביל"ויים יעזבו את "מקוה ישראל", הוא הונה את הברון כאשר הוא ייעץ להם כיצד להעלים מהברון את תוכניותיהם האמיתיות, כדי שהברון יסכים שהם יעזבו את המקום – „כשעמדו הביל"ויים לפנות לברון לסייע בידם להגשים את תוכניתם [=להקים מושבה עצמאית משלהם] צרפו למכתב הבקשה את התקנות שלהם. הירש...ב"מקוה ישראל" יעץ להם למחוק או לתקן לפחות בתקנות שני סעיפים...הסעיפים הללו – אמר להם הירש – יעשו רושם רע על הברון..."¹⁶ (עמ' 69).

ישראל בלקינד תיאר את היחס הכללי של הפקידות לברון – „בחוגי הפקידות היו תמיד לועגים לנדיב וללבו הטוב, ויהיו קוראים לו פשוט "משוגע", על אשר היה מוציא כסף לישוב ארצנו. יחד עם זה היו מבטלים את אידיאלנו, את ארץ-ישראל ויהיו מדברים על אודות פריס כמו על גן עדן התחתון, האמיתי"²⁷ (עמ' 107).

אל הברון זלגו תלונות על "פקידיו" והוא כל הזמן החליף את פקידיו ואף על פי כן נגרם לו צער רב ["קורות ראשון לציון", עמ' 28, דוב חביב לובמן וזרובבל חביב]. **הסיבה** לצער זה היתה, משום שהוא חשב שהבעיה היא במידותיהם הרעות או בחוסר יכולתם לנהל היטב את המושבה, **אך הוא לא הבין** שהסיבות לכך הינן כפי שהבאנו לעיל, שהוא היה חייב להפסיק להעסיק את המורים לשעבר של אליאנס ולמצוא פקידים ממזרח אירופה ובעיקר להחליף את יועציו, שלכולם היתה שייכות לארגון אליאנס. ישראל בלקינד כתב²⁷ (עמ' 127), שרק לאחר 18 שנים הבין הברון, שזו היתה מקה-טעות להשתמש במורי ומנהלי אליאנס כמנהלי ופקידי המושבות – „סוף-סוף ראה הברון כי כל הפקידים שלו, כל המנהלים רק מקלקלים ומביאים רק רעה ולכן מסר [=בשנת תר"ס (1900)] אז את הנהלת כל המושבות בארץ ישראל לחברתו יק"א". „פעולת יק"א שביטלה את מערך הפקידות ואת שיטת התמיכה של הברון, התגלתה בדיעבד כראשית הדרך להבראת המושבות" (שם, עמ' 158, הערה 50).

יחסו של הברון לביל"ויים – במברקו של הברון הוא כתב על הביל"ויים לש. הירש, מנהל ב"ס אליאנס "מקוה ישראל" – „לפטר את הניהליסטים מן העבודה ב"מקוה ישראל"“. לאחר מכן הברון התרשם מיועציו שהביל"ויים הם כן שומרי מצוות ולכן נענה לבקשתו של הירש להעבירם מ"מקוה ישראל" לראשון-לציון בחשון תרמ"ג (7.11.82), אך מאוחר יותר הוא נוכח בטעותו לגבי חרדותם וכתב להירש בראשית תרמ"ד, על הביל"ויים שחזרו לביה"ס – „הרי אני נותן לך חירות גמורה ומוחלטת לשחרר עצמך מכל חומר נפסד וביחוד מהביל"ויים, הנראים לי פורקי עול..." (יבנאלי, ספר הציונות ב', עמ' 91).

הסיבות ליחס המשפיל, המבזה והאפוטרופסי של פקידיו הברון, למייסדי המושבה והביל"ויים –

קשה לומר שכל הפקידים האלו התנהגו כרודנים ברוטליים רק משום שמידותיהם היו מושחתות לחלוטין ושבמקרה כך יצא, שבצורה אקראית בדיוק התקבצו דוקא כל המושחתים ביותר ומונו לפקידים, אלא וודאי שהיו לכך עוד סיבות המשותפות לכולם, כיצד יש להתייחס אל המתיישבים, המעוגנות בסביבה שהם באו ממנה והתחנכו בה.

ישנן שלוש סיבות לכך ופלא הוא שאין אף מחקר שראה לנכון לברר זאת באופן יסודי:

הסיבה הראשונה היא משום שמייסדי המושבות היו חרדים ובמידה מסוימת גם חלק מהביל"ויים מחרקוב בתחילה היו דתיים. מאידך, כל מנהלי המושבות והיועצים של הברון היו שייכים לארגון כי"ח וכבר ראינו לעיל את שנאתם המובהקת לשומרי המצוות וכל **שכן** לחרדים וכן על שאיפת חייהם לחסל את רוחניותו של העם היהודי ולהופכו לאספסוף פרוטסטנטי מטריאליסטי, עם קונוטציה אתאיסטית קלוניסטית שנשענה על **ההמצאה** של ה"דתי בלב", כשדת זו מורכבת מערכים אוניברסליים, כפי שהטיף לכך ממייסדי הנצרות החדשה – ז'ן קלוין הצרפתי מג'נבה [ראה בע' קלוין ז'ן באנצ'י העברית ובמחקרים המצויינים שם ובמחקרים המרוכזים על כך ב"מגרסת הזהויות", שחר פלד, הוצ' פרדס, חיפה, תשס"ז 2007]. מסיבה זו הם רצו להשפילם, לרומסם, להשתלט עליהם, לרסק את אישיותם ולעשות להם "חינוך מחדש", **כפי שעשו בהיותם מורי כי"ח, או כשם שעשו להם בהיותם בוגרי כי"ח**.

הסיבה השנייה, נגזרת מיחס הבז והסלידה שרחשו "הוגי הדעות" במערב ובחוגי האקדמיה שם כלפי הרוסים ואף כלפי האינטליגנציה ברוסיה. בפרק הבא נראה את מה שכתב בגרמנית ד"ר מנדלשטאם, שהאינטליגנציה הרוסית היא "ברבארית". כאשר סיפרו לקרל מרכס מגרמניה שלאידיאלוגיה המרכסיסטית שלו יש כבר הרבה אוהדים באקדמיה הרוסית ובחוגי ההשכלה שם, הוא הפטיר בבז – "מה כבר מבינים הפרימיטיבים האלו".

במאה ה-19 כמעט כל מפתחי הענפים המדעיים, "חוקי" הטבע, התאורמות והתיאוריות בתחומי המתמטיקה, פיזיקה וכימיה היו ממערב אירופה וארה"ב. כאשר פעם קרה, שהמתמטיקאי הרוסי לובצ'בסקי פיתח לראשונה גיאומטריה שאינה אוקלידית [שכתוצאה מכך החלו לפתח עוד גיאומטריות כאלו – הגיאומטריה האפיינית, הדו'רגטיבית, הפרוייקטיבית וכו'] במחצית המאה ה-19, לרוע מזלו ממש באותו זמן פיתחו גיאומטריה זו גם בוליאן והונגרי ורימן הגרמני תלמידו של גאוס והתוצאה היתה שגיאומטריה זו נקראה על שמו של הגרמני, "הגיאומטריה הרימנית" ולא על שמו של

לובצ'בסקי. מאידך, גם חוגי ההשכלה הרוסית חשו רגשי נחיתות ביחס לחוגי ההשכלה במערב. כל הספרות הרוסית וספרי המדע שלהם היו מלאים במושגים צרפתיים, כמו שסיפר ישראל בלקינד – „...גרמנית בימי פרידריך הגדול... שפת המשכילים והמדעים היתה שפת הצרפתית וגם ברוסיה הגדולה, בימי פטר הגדול, מה היתה לשון רוסיה אז, נגד מעמדה היום? כל ספרי הרוסים היו מלאים פראזות ומבטאים גרמנים...”¹ (עמ' 196).

אם זה היה היחס של חוגי ההשכלה במערב כלפי חוגי ההשכלה ברוסיה, כל שכן שכלפי אנשי ההשכלה העברית ועובדי כפיים שהיו רק תת-תרבות של אנשי ההשכלה הרוסית, היחס היה עוד יותר מבזה כלפיהם על ידי אנשי ההשכלה הצרפתית של מורי אליאנס שהיו בגילגולם החדש פקידי הברון וממילא זה היה יחסם כלפי המייסדים של המושבה שבאו מרוסיה ובמיוחד, שהשכלתם הצרפתית של מורים אלו היתה רדודה ושטחית ולכן הם נהגו ביתר בוז כלפי המייסדים.

יש לציין שגם ישראל בלקינד הושפע מהתפיסה הגזענית וגם הוא המציא את העבר בספרו "ארץ ישראל" (1919, עמ' 83), שהערכים בארץ הם למעשה יהודים במקורם.

הסיבה השלישית – משום ש, בימים ההם – הדבר היה זמן קצר אחרי רצח קיסר רוסיה אלכסנדר-השני, היה סטודנט רוסי נחשב למפלצת בעיני גדולי אירופה. סטודנט רוסי היה שם נרדף לאנרכיסט, לניהליסט לליסטים וליתר התארים האיומים והמסוכנים¹ (עמ' 313) ("מתוך קורות ראשון לציון", דב חביב-לובמן).

1. הבילויים – מתי הגיעו הביל"ויים לראשון-לציון? תלוי את מי שואלים! דוד יודילוביץ

כתב¹ (עמ' 70) שהם באו בשבט תרמ"ג, היינו, בפברואר 1883, אך לסקוב כתבה² (עמ' 122) על פי יומנו של חיסין (עמ' 59, 71) שהם הגיעו לראשון לציון ב- 7.11.1882, היינו, בחשון תרמ"ג, אך יודילוביץ סותר את עצמו ומסכים לתאריך שהציגה לסקוב, כפי שכתב בעמ' 84 ובעמ' 150, על פי יומנו של חיסין בעמ' 43. למעשה, זו מחלוקת בין שני ביל"ויים שהגיעו למושבה – חיסין וראש ביל"ו ישראל בלקינד, שהוא כתב שהם הגיעו בכ"ד שבט תרמ"ג²⁷ (עמ' 56) ביום חמישי בשבוע, פברואר, 1883, אך רן אהרונסון כתב בהערות לספר הנ"ל (עמ' 152, הערה 17), שהם הגיעו לראשון-לציון בסוף חשון תרמ"ג, בשביעי באוקטובר 1882.

נראה שהתאריך המדויק הוא כפי שכתב בלקינד, כי בתאריך שכתב חיסין, רק אז הגיעו ה- 25 אלף פרנק כסיוע ראשוני למושבה מטעם הברון¹⁰ (עמ' 62). ד"ר רן אהרונסון עצמו שערך את ספרו של בלקינד שציין את התאריך המאוחר יותר, שכח מכך. שבע שנים מאוחר יותר בתש"ן, כאשר הוא הוציא לאור את הספר "הבארון והמושבות", הוא כתב בעמ' 27, שהביל"ויים גורשו מהמושבה והוחזרו אליה לאחר כחודש ב- 27.12.1882.

לפי תאריך זה, הם הגיעו בנובמבר וזה מתאים יותר לתאריך שציין חיסין ביומנו, אך בכל אופן הוא גם אינו מנסה להביא מקור התומך בתאריך החזרת הביל"ויים למושבה שהוא ציין וזה גם סותר לתאריך שהוא כתב בהערות לספרו של בלקינד, כאמור לעיל, שהם הגיעו בתחילת אוקטובר. בכל ספרי המחקר וספרי המייסדים אין שום נסיון לברר את העניין ולערוך מחקר השוואתי על-כך, כיון שעד היום אף אחד אפילו לא שם לב לסתירה תמוהה זו.

לראשונה, במסמך זה מתוארת הסתירה והניסיון להכריע ביניהם. הבילויים היו במשך כשנתיים בראשון-לציון, עד שתשעה מהם עברו ליסד את גדרה ובראשון לציון נשארו רק מעטים מהם.

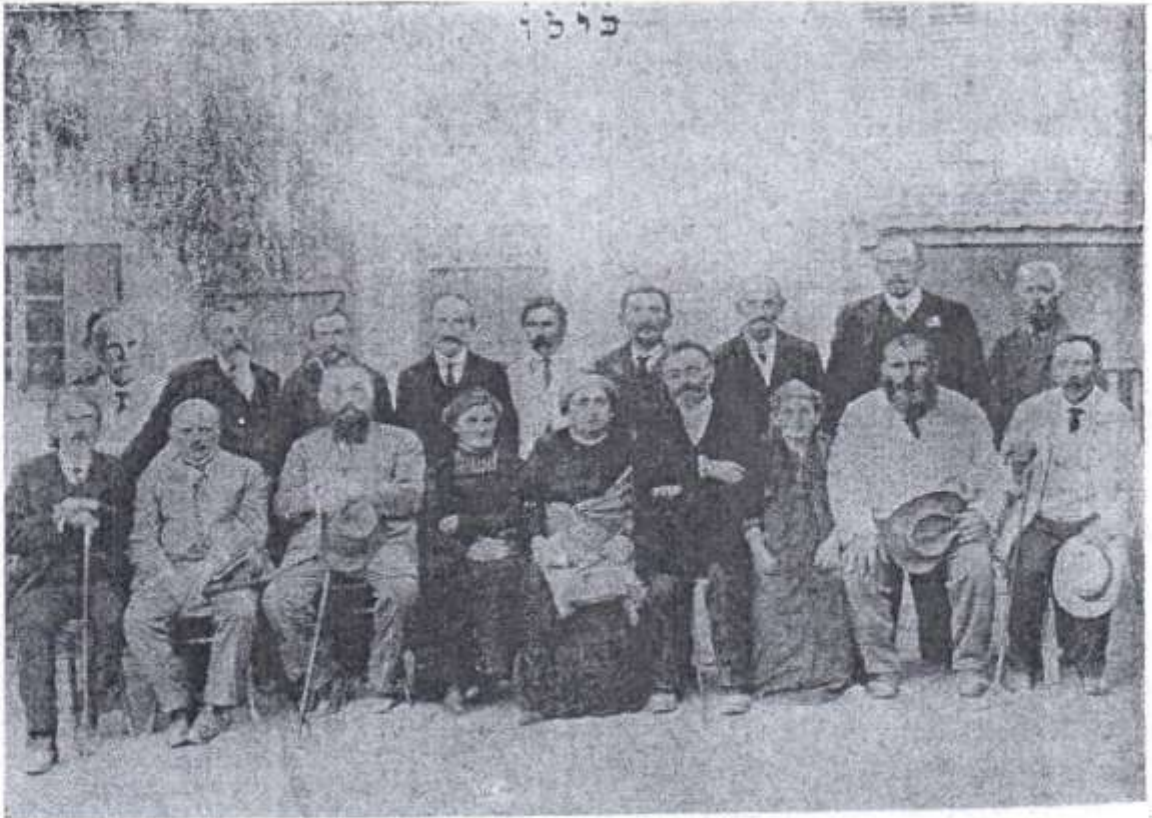
הרקע להתהוות הקבוצה – „בשלהי שנות השישים... היתה זרימת צעירים יהודים למפלגות המהפכניות, ובראש וראשונה מקרב התלמידים בבתי הספר הגבוהים שנשבו בהם רוחות מהפכניות. צעירים אלו נמשכו אל "נארו-דנאיה ווליה" הטרוריסטית (שקמה בשנת 1879 כגוף עצמאי) מתוך ההשקפה (= שתוך זמן קצר לאחר הפוגרומים נתפסה על-ידי אותם התלמידים כהזויה), כי ליהודים תצמח ישועה רק עם פרוץ המהפכה, אשר תפתור את כל הבעיות בכל העולם. היה זה הפלג בעל הגישה המתנכרת ביותר ליהדות, שהרי אם הפתרון צריך להיות כללי, אין עוד מקום לבעיה היהודית כשלעצמה.... מבצעי פעולות הטרור המפורסמות, שאפפה אותם הילה של הערצה רומנטית”² (עמ' 6).

הבולשת הצאריסטית "אוכריינה" לא נשארה אדישה למצב זה, שבו נוטלים צעירים יהודים רבים חלק בנסיון להפיל את שלטון הצאר ועוד בשיטות ברוטליות ואלימות והשיא היה כאשר התברר שהיהודיה הסיה הלפמן השתתפה ברצח הצאר אלכסנדר השני. „מיד החלו הפרעות בדרום רוסיה- וכפי שכוננו אז: "סופות בנגב", שפרצו אחרי הרצח בידי מתנקשים מקרב התנועה המהפכנית "נארו-דנאיה ווליה" ב- 13,3,1881... הפרעות שהחלו בעיר ייליסאביטגראד ב- 27.4.1881 התפשטו במהירות ותוך זמן קצר הקיפו את כל אוקראינה ואף אל מעבר לגבולותיה הגיעו... נפגעו מהם כ- 225 מקומות ונגרם נזק בשווי של כעשרה מיליון רובל לשישים אלף יהודים בערך” [שם, עמ' 1]. יהודים רבים נרצחו, כולל גם מי שהציב בחלונוו שתי-וערב כדי להינצל.

לא היה צריך להיות חכם גדול כדי להבין, שפרעות אלו אורגנו על ידי השלטון, או לפחות טופחו על ידו. מיד לאחר מכן התעצמו גם האשמות בעיתונים שכבר החלו לפני הרצח, שהיהודים מנצלים כלכלית את האומה הרוסית. אירועים אלו החלו לערער את הביטחון של אותם סטודנטים יהודים מהפכניים בדבר צדקת דרכם ובפרט לאחר שב- 13,9,1881 פירסם הוועד הפועל של "נארו-דנאיה ווליה" כרוז לאוקראינים, שבו נאמר, בין היתר – „מי תפס לידיו את האדמות, את היערות ואת בתי המרזח? – הז'ידים... לכל אשר תפנה- שם הז'ידים. הז'יד מחרף ומגדף את האדם, הוא מרמה אותו ושותה את דמו...” [שם, עמ' 7].

הביל"ויים - מייסדי גדרה

כ"ו

אספת חלק מבני ומבנות ביל"ו בכ"ו כסלו ה'תרע"ח בחצי היובל, 25 שנה למורה. — מימין לשמאל יושבים: דוב ליבוביץ, יהודה אידל צלאליכין, משה בנימין-צלאליכין, חיים חייסין, מאני מריון-חייסין, מאני בלקינד-סינברג, ולמן דוד ליבוביץ, ישראל בלקינד, מנשה מאירוביץ. — עומדים: יעקב שלמה חנוכי, אברהם סולומיאק, אליהו סורדלוב, בנימין סוקס, שלמה צוקרמן, יואל דרוביץ, צבי הורביץ, שמשון בלקינד, דוד מנחם ששין.

חלק משרידי הביל"ויים בתרע"ג במהלך השבעים למנחם אוסישקין, במסללה בירושלים. — באמצע: מנחם אוסישקין. מימינו: דוב ליבוביץ, יהודה צלאליכין, משה מאירוביץ, דוד יורילוביץ.

מנשה מאירוביץ

ראש ועד המושבה החמישי

הביל"וי י. א. צאלליכין שחזר בתשובה

כרוז זה כבר הגדיש את הסאה. סטודנטים יהודיים רבים החלו להכות על חטא על עוזבם את דרך אבותיהם החרדים. הם החלו לערוך מסעי חזרה בתשובה – „בשכבות רחבות של בני הדור הצעיר גברה האכזבה מן התקווה להתמזג עם הרוסים או להיגאל במהפכה העתידה... והנה, כאשר ביום י' בשבט תרמ"ב (30.1.1882) הוכרזה תענית-ציבור בכל רחבי המדינה לרגל הפרעות, הופיעו בבתי-הכנסת צעירים אשר רגלם לא דרכה שם זה זמן רב והביעו חרטה על שהתרחקו מכל דבר יהודי [”המליץ”, גליון מס' 6, ב' אדר, תרמ"ב]. באוירה זו קמו קבוצות שונות שביקשו פתרון... וביניהן קבוצת סטודנטים שנתכנתה במרוצת הזמן ”ביל”ו”. קבוצה זו החלה להתארגן בבית-הכנסת ממש, בשעת תענית הציבור” [שם, עמ' 8].

מייסד ביל”ו – ישראל בלקינד: בלקינד כתב בספרו²⁷ (עמ' 34) על התהוות הקבוצה על רקע הפוגרומים שהיו אז ברוסיה- „הפרעות נמשכו גם בימי החורף. באמצע החורף היה פוגרום גם בוארשה... ויגורו צום בכל קהלות ישראל ליום עשירי לחודש שבט [תרמ"ב, הוא 30 בינואר 1882]... כמובן, הייתי גם אנכי בבית-הכנסת וערבתי את דמעתי עם דמעות כל בני עמנו, אשר ראו את עצמם אומללים נתונים לצרה ולמשסה... בתוך בית-הכנסת פגשתי חברים אחדים מהסטודנטים אשר כבר הייתי מכיר, ואזמין אותם לבוא כערב אל חדרי, לדבר על אודות המצב אשר בו נמצא עמנו. יחד עם זה בקשתים, כי כל אחד ואחד יזמין גם את החברים אשר במקרה יפגוש באותו היום. ובערב התאספו אל חדרי כשלושים איש.

עבודה קשה היתה לי בישיבה ההיא ובישיבות אשר באו אחריה, להראות לחברים האלה את נחיצות האמיגרציה [= ההגירה] כולם הסכימו כי מצבנו ברוסיה מאד רע, אבל רבים טענו, כי אין צורך להפרד מהאלמנטים הרוסים הנלחמים נגד הממשלה, נגד הסדר הקיים [= ניהול]... כי בשלומם גם לנו יהיה שלום וכאשר ישתנה הסדר הכללי, יוטב גם לעמנו... סוף סוף הצלחנו להראות למתנגדים כי אי אפשר לבטוח על השינויים במדינה... כי צריך לנהל תעמולה בתוך העם לטובת ההגירה מהארץ.

יותר עזים היו הוכחים כאשר התעוררה השאלה, לאן ? רוב הסטודנטים... היו רחוקים מן התנ"ך, מן המסורה העברית [= התורה שבעל-פה] והשם ארץ-ישראל צלצל באוזניהם באופן מוזר, כאלו הוא בא להם מעולם אחר לגמרי... הם לא יכלו להבין, למה דוקא ארץ-ישראל ? למה לא אמריקה הצפונית, אמריקה הדרומית, אוסטרליה... אשר את שמען ואודותן קראו בספרים... כיון שהחלטנו כי אין לבטוח בחסד לאומים, כי צריכים אנחנו לקחת לידנו אנו את גורל עמנו ולא לחכות לשחרור רוסיה, היינו מוכרחים לכתוב על דגלנו תחית עמנו, תחיה רוחנית ותחיה כלכלית ויחד עם זה תחיה מדינית והתחיה הזאת אפשרית רק בארצנו ההיסטורית-בארץ ישראל וכך התקבלה סוף-סוף ההחלטה כי אנחנו מתארגנים לאגודה, במטרה לסייע לפני עמנו את ההגירה מרוסיה לארץ-ישראל“.

ניסוח אתאיסטי וחומרי זה היה חבוי בליבו של בלקינד עוד בילדותו, כך הוא כתב שם (עמ' 28) ואילו הפרעות רק עזרו לו לעורר בכך את חבריו הצעירים ולצרפם לרעיונותיו. צעירים אלו שעד לא מכבר בזו לתנועה האדירה "חיבת ציון" שיצרו גדולי ישראל, שעוררו את העם היהודי לחזור למולדתו וליישב את הארץ מתוך מסירות נפש ולהפריח שם את השממה ולברוא יש מאין, הפכו כעת לגדולי מעריציהם. החזרה בתשובה באמצעות התחלת קיום המצוות של חלקם, הפיחה בהם את רוח ההקרבה העצמית להגיע לארץ ולהתמזג עם אותם יהודים בעלי נשמה גדולה שהקימו את תשע המושבות החרדיות הראשונות. הם גייסו את הרוח המהפכנית הפסולה שהיתה להם עד כה לברוח מהעם היהודי ולנתץ כל זכר מנכסיו הגדולים של עמם, לשם מטרה הפוכה. הם ראו את עצמם כחלוץ העובר לפני מחנה המתבוללים שעדיין נשאר שבו בידי הנאורות הנוצרית הפרוטסטנטית ומיאן לחבור אל המוני החרדים שהחלו להתארגן לעלות לארץ הקודש וליישובה, בעקבות אחיהם שבנו במסירות נפש את המסד לקליטתם.

בלקינד כתב שם, שאת תפיסתו הלאומנית הוא ירש מאביו. הוא כתב על אביו שהוא נטה מדרך היהדות עוד בלומדו בישיבת מינסק, כאשר הוא קרא שם בסתר את התנ"ך עם פירושו הפרוטסטנטי של משה מנדלסון (שהיה גם שבתאי בסתר). הוא הגדיר את אביו כאחד ש"היה יהודי נאמן לדתו, מדקדק במצוה קלה כבחמורה אבל לא היה קנאי, ונחשב בחוגים ידועים לאפיקורס". היינו, לדידו שלו ושל אביו, "קנאי" הוא אותו יהודי שנשאר נאמן לא רק לקיום המצוות, אלא גם ליסודי האמונה של היהדות ואינו מוכן לחבור ליסודות האמונה הנוצרית הפרוטסטנטית, שעל פיהם יש להפריד בין ה"דת" וה"חיים" ולפרשן על פיהם את המצוות.

אביו שלח אותו ללמוד בגימנסיה ולא שעה לדברי חנווני בסביבתו שאמר לו, שמהלך זה יוביל את בנו ונכדו גם להתנערות מקיום המצוות, כפי שאכן קרה, כאשר עכסה, בתו של ישראל בלקינד עזבה את ארץ ישראל ונטמעה²⁷ (עמ' 16). בלקינד כתב שם (עמ' 30), שהוא עדיין עמד בנסיון ולא השתתף בבחינה בכתב בגימנסיה שהתקיימה בחג השבועות, אף שהוא אוים על-ידי המנהל, שמעשה זה ימנע ממנו לעלות לכתה הבאה.

כפי שראינו לעיל, שחזרתם בתשובה של חלק קטן מחברי ביל”ו התבטאה בהתחלת קיום המצוות, אך כנראה שהם נשארו עם יסודות האמונה שהם שאבו ממקורות ששורשם בנצרות הפרוטסטנטית. ברם, רוב הביל”ויים שהצטרפו אליהם היו אתאיסטים ואף את המצוות הם לא שמרו.

ש. לסקוב גם כתבה¹⁷ (עמ' 3) – „הביל”ויים בחלקם הגדול מתבוללים, שאומנם חזרו אל עמם במצוקתו, אך המשיכו בחילוניותם“. רוב רובם של אותם מתבוללים לא הגיעו כלל לארץ ורובם של אלו שכן הגיעו ירדו ממנה תוך זמן קצר. תנועה זו קמה בשנת תרמ"ב והתפוררה תוך פחות משנה ב-1882¹⁷ (עמ' 4).

אומנם קמו סניפים רבים של ביל"ו במזרח אירופה, אך בסופו של הדבר, הנחשון הראשון ולמעשה כמעט היחיד שבפועל עלה כגרעין מגובש, היה אותו הגרעין שהשורשים היהודיים-התורניים הפעילו את רוחו, כשאלהם מצטרפים מיד וטיפין טיפין במשך השנים הבאות מספר מועט של ביל"ויים, אך כיון שאותם משכו הסיסמאות הארציות והחומריות והם נשארו פורקי-עול מצוות, רובם, כאמור לעיל, עזבו בחזרה כמעט מייד את הארץ. תשעה ביל"ויים הקימו את גדרה וחלק קטן התיישב כאן בערים ונרתע מלעמוד במסירות נפש בתלאות של ייסוד מושבות חקלאיות נוספות, כששאר הביל"ויים שבחו"ל אינם מעלים בדעתם כלל לעלות. גם המעט מהם שנשארו במושבות רובם לא מימשו את עיקרון האגודה להתפרנס מעבודה חקלאית, כפי שנוכח להלן ורק אחרי שהמושבות החרדיות התבססו, החלו לעלות בעליה השניה קבוצות מהשמאל לארץ, אך גם מהן כמעט כולם חזרו לחו"ל² (עמ' 362).

רבי עקיבא יוסף שלזינגר – "יש לציין את שכבר נשכח, שהראשון שהניע בפועל את הרעיון של העליה המעשית לארץ היה רבי עקיבא יוסף שלזינגר שיצר מעין קונגרס, כשיצא מירושלים – מהישוב הישן לחו"ל בתר"ל (1870) וקיבל את הסכמותיהם של מאתיים מגדולי הרבנים לרעיון הנ"ל, המדרבנים את העם לעלות לארץ וגם להוזיל מכספם למטרה זו ואכן, בכספים שאסף הוא קנה את אדמות פתח-תקוה ושיכנע את סולומון, שטמפרר וגוטמן לייסד עמו את פתח תקוה. הוא תכנן את הקמת רשת הישובים בארץ ישראל עד לפרטים הקטנים, כגון, צורת המטבע והדגל וכשהוא פגש את הרצל בכותל המערבי שאלו האם הוא אדם מעשי כמוהו או שרלטן. את כל הנ"ל ניתן לקרוא בספריו "ברית עולם" ו"מחזירי עטרה ליושנה" ועל שמו נקרא הישוב "בני עיי"ש".

את תוכניותיו יישמו לאחר מכן מייסדי המושבות – ,בתקנות "כולל העברים" נתחלקו גדודי המגינים ל"שומריאל" – בפנים הישוב, "לוחמיאל" – בחוף. בני ראשון-לציון עתידים לנהוג בדיוק כך" [אומרים ישנה ארץ] / יצחק זיו-אב, עמ' 148]. בע' שלזינגר, ר' עקיבא יוסף, באנציקלופדיה העברית נכתב עליו – ,...תכנן להקים אגודה כלל-עולמית, שתסייע ליישוב החרדי בארץ, בהקמת מוסדות חינוך ובהקמת התיישבות חקלאית ברוח התורה. בשנת תרל"ח (1878) היה בין מקימי פתח-תקוה".

מרעיון למעשה – 15-16 הביל"ויים שעלו לארץ היו חסרי אמצעים כלכליים, אך במסירות נפש הם דאגו לקנות בהון רב ספר תורה, כדי שיוכלו לקרוא בו בעת התפילות כמובא בהלכה ועל כך מדווח העיתון "המגיד" [גליון מס' 33, מיום ח' אלול תרמ"ב (23.8.1882)] – ,בשבוע העבר באו על האניה הרוסית ליפו חמישה עשר תלמידי בתי המדע הגבוהים מרוסיה וכפי אשר שמענו יבואו רבים מהם...אשר נדבה רוחם לעלות לארץ הקודש ולעבוד את האדמה. חברת התלמידים האלה תכונה בשם "ביל"ו", החברים קיבלו על עצמם ללחום את מקרי העת ופגעו עד אשר יגיעו אל מטרתם אשר הציבו למו. **הבאים הביאו עמם ספר תורה ושחרית, מנחה וערבית יתפללו בצבור ולמעון שכרו להם לעת עתה ביורא בגן מהגנות אשר בסביבות יפו.** יתן ה' ויצליחו במעשיהם".

פחות משנה לאחר מכן ב- 7.7.1883, אגודת ביל"ו מחברת תקנון פנימי. ,סעיף מיוחד ייוחד לדרישה, כי על הבילויים לקיים מצוות² (עמ' 163). בסעיף ד' נאמר – ,ולעורר בקרב אחיהם רגשות טהורות ואהבה נאמנה אל שפתם עתיקת היום [= ולא לשפה מודרנית משודרגת] ומחוללת גדולות. דתם "דת-אש", אשר אליו יביטו רבים, ינהרו אל חוקי מחוקקיהם אשר טעמו עמד בם [= ולא כדברי המשומדים הפרוטסטנטים, אשר כתת-תרבות אומרים שיש לחקות את הנצרות הרפורמית שעשו "רפורמות בדת" שלהם, כי הם אומרים שהנצרות הקתולית היא דת מאובנת] וכנס להתנוסס המה בכרם היהדות...". בסעיף כ"ג נאמר – ,כל חברי החברה מחויבים להתנהל על פי תורתנו ודתנו, למלאות את כל הדברים "אשר יעשה אותם האדם וחי בהם" בכל אשר ימצא ויתאחד את האנשים אשר יקרה להם שפתם ודתם וארץ נחלת אבותם"¹ (שם, עמ' 72, 74).

כאשר ביל"ו הוקמה, כבר היתה קיימת תנועת "חיבת ציון" שהוקמה על ידי רבנים גדולים וכן, כאמור לעיל, רבי ע. י. שלזינגר אירגן קבוצה של 200 רבנים שחתמו על קריאה ליהודים להתארגן לעלות ארצה ולהקים בה מעין אוטונומיה יהודית ולתרום כספים למטרה זו. אם כן, יש להבין מדוע ביל"ו אינה מצטרפת לתנועה אדירה זו, אשר עוררה לראשונה את החזון והמעש של מטרה נעלה זו? הסיבה לכך היא אולי משום שכל ההתעוררות לכך על ידי גדולי הרבנים, דיברה רק לליבם של רוב העם במזרח אירופה ובהונגריה שהיו חרדים, אך לא לאותו מיעוט של יהודים שהיו כבר בשלבי התבוללות מתקדמים ברוסיה, בגרמניה ובצרפת, כי להפך, אותם יהודים היו עסוקים בהתארגנות לבולל את כל יהודי מזרח אירופה ואת כל יהדות המזרח, כאשר בפרזי מוקם ארגון מסיונרי – כי"ח, שכפי שראינו לעיל על פי מחקרים, שמטרתו היתה לבולל בשלבים את יהודי המזרח ולהופכם לנוצרים פרוטסטנטים המחויבים ליהדות כפי שנצרות זו הגדירה את יהדותה של עצמה על בסיס "מדעי היהדות" [אין לשכוח שגם הנצרות הקתולית הכריזה על עצמה כיהדות האמיתית ושהם היהודים האמיתיים, כי האלוקים התיאש מהעם היהודי בגלל שהם בגדו במצוותיו, ופרס את חסותו על נוצרים]. ד"ר מ. מאנדלשטאם מקיב, מיוזמי הוועד המרכזי של "חובבי ציון" קבע אז ב- 7.6.1881 – ,לא ההמונים [=החרדים והאנשים שהחלו לחרוג מהמסגרת של קיום מצוות] הם נגדנו, כי אם זו הקרויה האינטליגנציה הרוסית – ואלה הם הבארבארים האמיתיים" [אצ"מ, תיק A 1/VI 1/19] ולאותו מיעוט מתבולל פנתה תנועת ביל"ו ואותם היא עוררה לעליה מיידית לשם הקמת מושבה, בניגוד לשאר הגופים מבין המתבוללים הלאומיים שההשפעה מהארגונים החרדיים שעוררו להקים בארץ מושבות גרמו להם רק להטיף לעליה, בלא להגשימה.

כאמור לעיל, הסטודנט ישראל בלקינד מחרקוב נפגש עם עוד כמה סטודנטים בחרקוב, אשר לא ידוע אם גם מהם היו כאלו שחזרו בתשובה ויחד הקימו את "דאבוי", אך היו ביניהם כאלו שרק הטיפו לעלות וכשהם פרשו נוסדה "ביל"ו" (6.2.82) שמנתה חמישים חברים, אך בלקינד כתב שלמעשה מספר החברים המעשיים שנותרו היו 14. היו להם יומרות להקמת תנועה ארצית שתתבסס על המתבוללים ברוסיה (עמ' 9-38) ואכן ידועים שמותיהם של 17 ערים שבהן נוסדו מבין המתבוללים אגודות של ביל"ו שמנו יחד כ-500 חברים. מרכז האגודה היה בחרקוב, בראשותו של ישראל בלקינד [שם, עמ' 41]. „יוצאי אגודת חרקוב, אנשי ההנהגה, כינו את עצמם "שליחים", להבדיל משאר החברים, "הפשוטים". דירוג זה של עליונים ותחתונים, חידד את היחסים בין חסרי-מעמד בתנועה ובין ראשיה וההתנגשויות הגוברות בין מנהיגיה הסבו נזק רב לתנועה" [שם, עמ' 46]. הסטודנט בוריס פלייש מהאגודה בחרקוב, נשלח למוסקוה כדי לשכנע את האגודה הלאומית שם, שחיסין תלמיד הגימנסיה וחברתו פאניה פריזר נמנו עליה, להצטרף לאגודת ביל"ו. חברי אגודה זו היו מתבוללים ובדאי שלא חרדים ולמעשה נראה שאגודת חרקוב ויתרה מעשית על העיקרון שכל המצטרף לאגודה חייב לחזור בתשובה, כמתחייב על פי התקנון של ביל"ו.

חיסין הביל"ויי האתאיסט, כתב ביומנו שאגודת חרקוב איימה ברצח על העשירים שלא יהיו מוכנים לממן את התנועה ולשם כך נבחרו שניים מתוך האגודה, חסרי כל מעצורים אנושיים, שהם יהיו רוצחיהם הקבועים של העשירים [שם, עמ' 43]. דוד גורדון פירסם כתבה ב"המגיד" [גליון מס' 18 בכ"א אייר תרמ"ב (10,5,82)] בה הוא תוקף את אגודת ביל"ו בכל כינויי הגנאי האפשריים על החלטה זו. א. דרויאנוב צינזר קטע זה מתוך יומנו של חיסין [כתבים, א, מס' 27] והפקיד את ההשמטות ב"ארכיון ציוני מרכזי" (אצ"מ) [תיק A 9/206]. חיסין כמתבולל, לא ראה בהחלטה זו כל פסול והצטרף לאגודה זו.

כאמור לעיל, ז. ד. ליבונטין, ממייסדי ראשון לציון, היה בתחילה מאוהדי קבוצה זו. הוא בא להקביל את פניהם של הקבוצה המצומצמת של ביל"ו כאשר הם הגיעו לנמל יפו ב"ט תמוז תרמ"ב (6,7,82). הוא סידר להם רישיונות לרדת בנמל יפו והזמינם לארוחה. הם הגיעו ללא כל אמצעים וליבונטין אף הלווה לכל אחד מהם 100 פרנק, מתוך הנחה שיש להם כסף השמור בקושטא, כפי שהונה אותו ישראל בלקינד² (עמ' 91) ול-13 הביל"ויים שהגיעו לראשון לציון הוא החכיר מאדמתו חלקות אדמה, כדי שהם יוכלו לעבדן (שם, עמ' 149), אך כאשר הוא נחשף לצורת התנהלותם ואופיים, הוא התמלא משטמה כלפיהם וכינה אותם "השקצים של ראשון-לציון" ולעיל הבאנו בהרחבה, כיצד הוא התאכזב מאגודה זו ונביא כאן חלק ממה שהוא כתב על אגודה זו. הוא אמר לביל"ויי קריקון – „מיד אלך לד"ר שווארץ ונודיע בכל העיתונים, כי אין כלל בנמצא אגודה בשם ביל"ו וכי כל זה שקר" [שם, עמ' 156].

כאמור לעיל, בספרו²⁰ (עמ' 9-58), הוא מכנה את יומרותיהם של הביל"ויים "מליצות שדופות קדים" ועל נכונותם להקריב את עצמם למען הכלל, הוא כתב שם – „נוכל להמשיל את משל הזבוב שעשה את צרכיו בקערה בבית התמחוי שעמדה על הסעודה שהכין עשיר אחד לפני עניי העיר ויתפאר הזבוב, כי הוא האכיל את כל עניי העיר...למען ידעו אחינו, כי כל האומר יש חברה ביל"ו בארץ הקודש, אינו אלא טועה וכל השולח כסף על הניירת המודפסים שלהם – אינו אלא מאבד כספו לריק ומגדל כסילים בארץ הקודש“.

„לא רק בין המחנות [=אגודות ביל"ו] פרצו מריבות, אלא גם בתוכם פנימה. כך לדוגמא, התחוללה מריבה [=בגדרה] בין יעקב חנקין לישראל פינברג [=ה"גיבור" מראשון לציון] בגלל דבר של מה בכך, והדברים אף הגיעו לידי תגרות-ידיים. כמעט כל המושבה היתה מעורבת בה: **אלה** – כדי לסייע לאחד הצדדים, ו**אלה** – כדי להפריד בין הניצים...משנוכחו לדעת, כי אין זה המקרה הראשון, וכי פיינברג מהיר-חימה ועל נקלה מרים יד על זולתו, הוחלט...כי בטרם ייחרץ דינו עליו לחתום על התחייבות...כי הנני נוח לכעוס ומהיר להרים יד על בני אדם להכותם מכות שיש בהם משום סכנת נפשות...“²¹ (עמ' 311). ישראל בלקינד רב עם הביל"ויי מ. מאירוביץ מי ראוי לעמוד בראש האגודה [שם, עמ' 351]. בלקינד עורר מהומות בראשון לציון נגד הפקידות ונאלץ לעזוב אותה לפני שהוא יגורש על ידי הפקידות וממתכוו של יועץ הברון-ארלנגר למנהל "מקוה ישראל" – הירש (8,2,84), נראה כי – „ישראל בלקינד צוייר כנראה בפריז, כעין מפלצת, ניהליסט, אנרכיסט וכדומה, מסוכן“¹ (עמ' 76).

„ישראל בלקינד צורף לגדרה בלי שנשאלו המתיישבים“² (עמ' 247). חיסין כתב עליו ועל עוד מספר ביל"ויים דברי ביקורת קשים. הוא כתב שקבוצה זו היוותה כמחצית ממתיישבי גדרה שאינם נמצאים כמעט שם ושלכן כל מאמץ העבודה מוטל על המחצית השניה של הנמצאים שם, „אלא שהיו מופיעים בדיקנות במושבה כאשר חילקו שעורה לסוסים או כאשר נתקבלה תרומה ממקום כלשהו...כי מחצית הסכום הענקי ששילמו לגדרה הוצא כולו לשווא“. כוונתו של חיסין ל-700 רובל שקיבל ישראל בלקינד מאת ויסוצקי, „נוסף על הנחלה...סכום שהיה שווה לתמיכה [=היינו, "חלוקה"] שניתנה בפרק-זמן ההוא לכל הביל"ויים האחרים יחדיו" [שם, עמ' 309].

"חובבי ציון" נידבו לביל"ויים 46 אלף רובל לשנה מתוך תקציב של 50 אלף רובל שיועד עבור כל הישוב החדש. הדוגמאות הנ"ל הם רק מעט מזעיר מכל המריבות הקטנוניות וההתפלגויות וסגירת סניפי האגודה במקומות שונים שהובאו בספר "הביל"ויים" [עמ' 75-346].

יודילוביץ כתב¹ (עמ' 75) ביחס לתקנות האגודה – „אמנם לא כל ההתחייבויות נתמלאו אחר כך, לדוגמא: "ביל"ויי לא ישא אשה...", "ביל"ויי יבצר לו מושב מרכזי בארץ ישראל, אשר אין לזרים חלק" וכן התקנה על חיים משותפים. אבל כך דרכם של רעיונות פרוגרמטיים, כשהם מתנגשים במציאות". יודילוביץ אינו מזכיר עוד שני סעיפים מרכזיים

ומכוננים בתקנון שלא ממש מומשו, שכל אורחות חייהם של הביל"ויים יושתנו על התורה וקיום מצוותיה. ראינו שעל האוניה הם עדיין התפללו שלוש תפילות יחד בכל יום, אך כאשר הם הגיעו ליפו, שם היה צריך מסירות נפש כדי לקיים את המצוות ואז התנהגותם משתנית, כפי שכתב הביל"וי חיסין – „איך יקלוט כאן המוח עניני רוח אלה, שעה שהגב מתפקד כל כך, העייפות נוראה ובבואך מהעבודה רצונך רק לאכול מהר את ארוחת הערב ולהטיל את עצמך לישון¹⁵ (עמ' 23). כאשר הם מגיעים מיפו לבית-הספר החקלאי של אליאנס-„מקוה ישראל“, המנהל האתאיסט ש. הירש העמיד בפניהם תנאי עבודה שלא מאפשרים להם להתפלל – „החברים עבדו, כאמור, שמונה שעות ביום. הקימה היתה בחמש בבוקר, כדי להתחיל בעבודה בשעה שש. את ארוחת הבוקר, לחם וענבים או ביצים, היו אוכלים בשעת ההליכה בת עשרים הדקות אל העבודה...“ בזמן זה קצר, ודאי שלא ניתן להתפלל תפילת שחרית ובודאי לא בימי שני וחמישי, שגם קוראים אז בתורה. הם היו אמורים לגלות מעט שאר רוח ולהתנגד לכך, לפחות כפי שידעו ישראל בלקינד וחבריו להתנגד לפקידות בראשון-לציון, כשזו פגעה ברווחתם החומרית, אך אולי רפיסות אישיותם הרוחנית לא איפשרה להם כנראה להתנגד.

רק כאשר חלק מהקבוצה הגיעה לגדרה, „הנהיג פינס תפילת שחרית לפני היציאה לעבודה [=] וכן שמירת שמיטה כהלכתה ללא הזדקקות ל"היתר מכירה"“, תפילה בצבור בליל שבת – ולשם כך היו החברים צריכים לחזור מן השדה שלוש שעות לפני השקיעה וסעודת ליל שבת...הקפיד פינס בענייני דת, שאמר למנוע את שובו למושבה של האפיקורס להכעיס אברהם סולומיאק, שעבד בזמן ההוא בקונסוליה הרוסית ואומר הוא בפרוש, כי לא ישים לבבו לכל זה וגם לא יתן לאחרים לחיות חיי צביעות“ [=בתחפוש של חרדי]² (עמ' 305).

כוונתו של פינס היתה שישנם בגדרה ביל"ויים שמקיימים את המצוות רק בפרהסיא, אך הם עוברים עבירות בסתר כשהם בחדרם. שפ"ר שולח להם מכתב ומזהיר אותם להימנע מכך, מכיוון ש„האורב יושב לכם בחדר“² (עמ' 225), היינו, משום שאחד מהחברים בחדרם שהוא כן חרדי יכול להלשין עליהם לפינס.

אם כן, גם אפיקורסים להכעיס היו בתוך הקבוצה שעלתה לארץ וכאשר באו אל סולומיאק לירושלים קבוצת ביל"ויים והתארחו אצלו, הוא ערך להם נשף-חשק [„הצבי“, גליון מ"ט 24,5,95]. מאידך, סולומיאק תקף בחריפות את בן-יהודה על חופשיותו הקיצונית ויעץ לו להתחבר לאנשי החלוקה [שם, גליון ל', 11,1,07].

קבוצת הביל"ויים שה"ו ו"ר: „שיבת החרש והמסגר“ – מושג „החרש והמסגר“ הובא בספר מלכים [ב' (כד, יד)]. הסיבה לכך שהוזכרו רק החרש והמסגר עם גבורי החיל, הינה כדי לכלול את מיטב העם שהוגלה, היינו, הגבורים ביותר וגדולי החכמים, כפי שגם נמסר לנו במסורת בתלמוד הבבלי [מס' גיטין (פח.)], שהם נקראו „חרשים“, על שם כך שבשעה שהם פותחים את פיהם לומר דברי חכמה, מרוב עמקות דבריהם השומעים הם כחרשים שאינם מבינים את דבריהם ו"מסגר", שבשעה שהם אומרים את דברי חכמתם כולם סוגרים את פיהם, כי אין להם מה להעיר או להוסיף על דבריהם, כי הם דברי אמת ויושר.

קבוצת ששת הביל"ויים שה"ו בירושלים, למדו מלאכות שונות – נפחות, נגרות, חרטות ויצור סכינים, לכן לא שייך לומר עליהם שכבעלי מלאכות הם חזרו מהגולה, אך עוד יותר הזוי היה להדביק להם כינויים של גדולי חכמת התורה לעיסוקם במלאכות פשוטות ובמיוחד שהמושג הרגיל של חרש כולל מספר מלאכות, כולל נפחות – „חרש ברזל“ [ישעיה(מד, יב)] ולכן למושג "מסגר" אין כל קשר, לא לחבורה זו ולא לנושא של ברזל, אלא נראה שידו של בן יהודה היתה כאן במעל, שהרי כבר ראינו לעיל ששאיפת חייו היתה לחלל, לשבש ולחלן את הלשון היהודית אפילו במחיר עיוות קיצוני כפי שהראנו כעת לעיל ובפרט שהם כל כך נסחפו אחר בן יהודה, עד שבנאומים שהם שמעו ממנו תדיר, הוא הצליח לגרוס את אישיותם ואת זהותם היהודית – „בבית בן יהודה מצאו הצעירים הביל"ויים נחמה לצערם וקשי יומם, פינה מחממת“¹ (עמ' 226).

דובנוב, שהיה אחד מקבוצת שה"ו כתב מכתב לאחיו, שכולו ספוג ברעיונותיו של בן יהודה² (עמ' 135). כאשר דובנוב חזר לרוסיה, הוא מפרסם בשבועון "ווסחוד" [גליונות מס' 46, 84, 17,11] על בן יהודה – „יותר מכל, מאזינים לנאומיו הלוהטים, הכנים, שאנו משתכרים מהם עד לאבדן עשתונות“. בירושלים שהתה הקבוצה שה"ו במשך שנתיים ואחר כך הם התפזרו, חלק לחו"ל וחלק לראשון לציון¹ (עמ' 71). אחת מהקבוצה היתה דריה סירוט [שם, עמ' 134] וגם היא כמובן ספגה מבן יהודה את השנאה לקודשי ישראל ולכן כאשר מאוחר יותר היא הצטרפה לקבוצת ביל"ויים אחרת, קבוצת מיניץ – „צוקרמן כתב, כי הצעירה מאסה בקבוצה כאשר התחילו החברים להקפיד על קיום מצוות“² (עמ' 176). אכן, לאגודה הצטרפו גם מתבוללים וכפי שאנו רואים חלק מהם החל לקיים מצוות, אך חלק גם הפסיק לקיימם, במיוחד אלו שהיו בסביבתו של בן יהודה מקבוצת שה"ו, שהיו גם תלויים בו מבחינה כלכלית.

כאשר הם רוצים להתקבל למושבות וחלקם מתחפשים כחרדים, עדיין קיימת כלפיהם חשדנות וכאשר הם מצורפים בכפיה על-ידי שמואל הירש מכי"ח למושבה בראשון לציון, ועד המושבה החליט לגרשם חזרה לביה"ס של אליאנס „מקוה-ישראל. שמואל הירש שיקר לברון שמדובר בסטודנטים מרוסיה שכולם חזרו בתשובה.

הברון איים עליהם שאם הם לא יקבלום הוא יפסיק את התמיכה בהם ולאחר כחודש הם מוחזרים בכפיה למושבה ואז מתכנסים התושבים לאספה כללית ויוצרים עבורם תנאי קבלה של התחייבות בוודאות לקיום מצוות ויראת שמים – „ד: המה מחויבים לחיות על פי דיני תורתנו הקדושה ומנהג ישראל. ה: אם יהיה גביית עדות, כי אחד מהם איננו מתנהג את עצמו על פי חקי תורתנו הקדושה ח"ו, ע"פ חקי דרך ארץ או חלול שבת ויו"ט, אזי יש ברשות הועדה

להוציא אותו מעדת ראשון לציון" [פרוטוקול י"ז] אצ"מ A192/217/2.

ד"ר חיסין כתב, שכאשר הוא ניסה להתקבל לגדרה, הממונה מטעם "חובבי ציון", פינס סירב בתחילה לקבלו ואמר לו – „כי רצונו איתן, שגדרה תהיה מושבה... שישמרו בה את כל חוקי תורתנו, יודע אני – המשיך פינס, שהביל"ויים עוד מרמים אותי במקצת בנידון זה, אך אין בכך כלום. לאט לאט יתרגלו וקיום המצוות הגמור לא יהיה להם עוד למשא. רוצה הייתי שתהיה אכר בגדרה, אך ידוע לי [= ז"א, שבלבוש הוא היה נראה כחרדי] שאתה מתנגד מתוך הכרה לכל דתיות שהיא, לפיכך אנוס אני לדחות את בקשתך. "לחנם תחשוב אותי למתנגד מתוך הכרה, אני לא חשבתי די עליה, אפשר מאד שהיא נחוצה לטובת ענין חשוב. לכן אבקש שתתן לי זמן לשקול בדעתי... היהיה בכוחי לשנות שינוי עמוק את דרך חיי", "אם רק אקבל ממך את הסכמתך, תהיה לך אדמה בגדרה..." חיסין נתקבל בגדרה¹ (עמ' 86).

חלק מהביל"ויים לא עמדו בהתחייבויותיהם ולמעשה הם גם הפרו את תקנות האגודה שלהם בתחום קיום המצוות. הנצי"ב מוולוז'ין, שנחשב בתחילה כסמכות העליונה של "חובבי ציון", ביקש בשנת תרמ"ח (1884) מהרב זיסקינד שחור, ממונה כולל וילנה, פרטים על המצב הרוחני של המושבות והוא כתב לו – „שבגדרה וראשון לציון יושבים הביל"ויים, "פוקרים ומחללי שבת... ומצוה לראשי חו"צ הישרים בלבותם לבער הרעה מן הארץ", שכן מוטב לה לארץ האבות "להיות מעין תנים ובנות יענה מלהיות מערת פריצים כאלה"³ (עמ' 124). בשנה זו ראש תנועת "חובבי ציון" המתבולל ד"ר פינסקר, עדיין מנסה לאחז את עיניו של הנצי"ב, שהוא ממושמע להחלטותיו של הנצי"ב. ויכוח חריף פורץ ביניהם, שהיה הזרז שהביא לפרישתו של הנצי"ב מתנועה זו. הנצי"ב כתב לו על – „הביל"ויים בגדרה שאינם מקפידים על שמירת המצוות, הציע לשלחם חזרה לחו"ל ולהושיב במקומם אנשי ירושלים כשרים הנאנקים בחוסר לחם... שאם יעזבו מרצונם הטוב ישלמו להם בעד עבודתם עד כה..." (שם, עמ' 109).

נכדו של הנצי"ב, רבי חיים הלוי סולובייצ'יק מבריסק, מראשי ישיבת וולוז'ין, שנחשב לענק והגדול ביותר בעם היהודי וממנהיגיו, אחרי מלחמת העולם הראשונה, התייחס גם הוא לביל"ויים ומתמקד בקבוצת שה"ו שהפכו לתלמידי בן יהודה ורואה בהם את הקבוצה ההרסנית ביותר שהשפיעה על יתר חברי האגודה ועל כל הישוב החדש – „...לא אבי זקני [= הנצי"ב] בלבד היה תומך נלהב בעניין יסוד מושבות בארץ ישראל, אלא אני עצמי הייתי אוהד את הרעיון הזה במשך זמן ממושך, אבל מעשיהם של הסטודנטים מחרקוב גרמו לכך שאחדל מזה. אני מעלה תמיד על זכרוני, אותו יום גדול, כשהסטודנטים של כמה אוניברסיטאות נתכנסו בבית הכנסת הגדול בחרקוב. התענו כל היום והתוודו על עוונותיהם, על שהיו רחוקים מן היהדות ויצאו בסיסמה: "בית יעקב לכו ונלכה" ולואי נמצא שם אחד שהיה אומר באותו רגע מרומם – "לכו ונשובה אל ה'", בואו אחים ונתחיל לדקדק בשמירת שבת ובשמירה על כשרות. לא מיניה ולא מקצתיה, כולם [= מקבוצת שה"ו] נשארו אותם פושעים כשהיו. הם באו לארץ ישראל ולא היטיבו דרכם אף במקצת, אלא הכתירו את בן יהודה לרבם והפיצו בארצנו כפירה והפקרות, ודאי שאנו צריכים להיות מתנגדים לציונות" [פורסם בשבועון "דגלנו", תש"ך].

סיכום: מכל מה שראינו לעיל, נראה שבתחילה קיבלו עליהם חברי האגודה לחזור בתשובה והחלו להקפיד לקיים את מצוות התורה, אלא שחזרה זו לחיק היהדות לא היתה מוגדרת ולא התלכדה עם המשמעות האמיתית של קיום התורה וכל המצוות קלה כבחמורה, אלא נכתבה בתקנותיהם מתוך התלהבות נעורים מדומיינת, כפי שנכתבו שאר תקנותיהם עם תוכניות גרנדיוזיות, בלא שיקול דעת הגיוני ומעשי² (עמ' 172).

גורמים מתבוללים קיצוניים שחברו אליהם, תנאי קיום קיצוניים וגריסת אישיותם וזהותם היהודית של חלק מהקבוצה על ידי בן יהודה, שלא התקוממו נגד מה שבן יהודה גרם להם, אלא עוד החלו להלחם על הנחלת גריסה זו בין שאר חברי הקבוצה והפצתה בעיתונות ובהשתלטות על מוחותיהם של ילדי המייסדים בתור מורי בתי הספר, כל זה גרם לכך שהשינוי היחיד שהתרחש אצלם היה **המעבר מגישה נוצרית פרוטסטנטית בעלת קונוטציה צרפתית אתאיסטית לגישה פרוטסטנטית מהסוג של התנועות המילנאריות הלאומיות שגרסו הגשמת המשיחיות באמצעות חיי קומונה**, כדוגמת "האחים בורדרהוף" בגרמניה³⁵, ששאפו לחיות חיי שיתוף כתלמידי "האיש מנצרת", אך בהמשך חלקם כבר לא קיימו אורח-חיים יהודי שהיה מעוגן בתקנותיהם, אך מאידך הם הושפעו מרעיונותיו הקיצוניים של בן יהודה, שלא סבר אפילו כמו המתבולל השמאלני אלבר ממי ב"הדבר", שתפיסת היהודי והיהדות צריכה להתלכד כפרויקציה עצמית, אלא כתפיסתו של האקזיסטנציאליסט המפורסם ז'אן פול סארט ב"יומנו של איש", שיהודי ויהדות משמעותו היחידה היא, כפי שרואים העמים את היהודי, לכן בן יהודה הירשה לסוגדים לו להתייחס לתנ"ך על פי שדרוגו הנוצרי הרפורמי, "כי זה ספר מכוון אצל הנוצרים".

החל מקום המדינה, תפיסות אלו הקצינו, אך מאידך הן הוסתרו והוסוו בביטויים שאינם מקוממים וכמהלך עצמוני שהתממש במערכת החינוך ובמרחב האקדמי, כך שבמקום לומר "הפרשנות הלותרנית של הביבליה" נאמר "החזרה אל התנ"ך", במקום לומר "אתוס נאורות פרוטסטנטי" נאמר "השכלה עברית" או סתם "נאורות", או הכינוי "נאור". במקום לומר "פרוטסטנטי" נאמר "מודרני" וכו' [ראה פרופ. י. שביט וערן מ. (2003), "מלחמת הלוחות", הוצ' עם עובד, עמ' 44]. אומנם כפי שהובא לעיל, ניתן להגדיר חלק מהקבוצה כ"דתית" וחלק כ"מסורתית".

הביל"ויי אברהם משה כהן היה בקבוצה שעבדה ב"מקוה ישראל" והיה גם בגדרה. בתרנ"ג הפך לחרדי והחל לכתוב ב"חבצלת". „כהן יצא נגד "הצבי" ושלח את חיציו בבן יהודה ובדומיו בשל כפירתם – לאומיותם המודרנית... ועל חידושי הלשון שלו, היונקים משפות זרות"² (עמ' 388).

לארץ עלו 53 ביל"ויים¹ (עמ' 70). הביל"וי מנשה מאירוביץ בהגיעו לראשון לציון, התרחק מהביל"ויים והיה לצדה של פקידות הברון² (עמ' 263, 379). „בסמינר לאנשי קיבוץ, בתשובה על שאלה בדבר **ירידתם של רוב הביל"ויים מן הארץ**. הוא [= מנשה מאירוביץ] טען, שיחסית אין הבדל בין **אנשי העליה השנייה, שנשארו מהם מתי מעט ובין הביל"ויים**”³ (עמ' 362). בראשון-לציון נשארו לצמיתות רק ששה ביל"ויים ומתוכם עבדו בעבודת האדמה רק שלשה (שם, עמ' 371), כך שבפועל מכל מאות אנשי האגודה, הגיעו לארץ כחמישים איש, שכמעט כולם עזבו ונשארו בקושי עשרה שמימשו את המטרה העיקרית של האגודה ועבדו עבודת אדמה.

מעבר לכך – „חדלו בני ראשון לציון [=בני ונכדי המייסדים] להיות אכרים במובן הפשוט, אכרים חורשים וזורעים בידיהם, כי אם בעלי אחוזות קטנות (שם, עמ' 336) [=וכינו אותם "הבועזים"]...תנועת ביל"ו, לעומת זה, שפתחה בתנופה גדולה בראויות רבה וכמעט לא השיגה דבר מכל יעדיה, לא זו בלבד ששמעה יצא למרחוק, אלא אף מיוחסים לה פעלים שמעולם לא פעלה (שם, עמ' 345)“, או שמייחסים לה ראשוניות, על אף שאין לכך כל שחר, לדוגמא, מיוחס לה שהיא היתה הראשונה שהקימה ברוסיה תנועה ארצית קטנה, בעוד שלתנועת חיבת-ציון שקמה לפניו, היו גם סניפים ברוסיה ומחוצה לה וכן מה שמייחסים לה ראשוניות לגבי הרעיון של עלייה המונית, שכבר ראינו לעיל שרבי ע. י. שלזינגר היה זה שהגה רעיון מפורט על כך ולא רעיון מעורפל כפי שביל"ו הגתה.

אומנם כל ההתעוררות לעלות לארץ וליישובה נוצרה על ידי גדולי ישראל במחצית המאה ה-19 – „הרבנים קאלישר, גוטמכר ואלקלעי עוררו רעיון שיבת-ציון בשנות החמישים של המאה שעברה, ניהלו תעמולה גדולה לקנין קרקעות ויסוד מושבות לעובדי אדמה יהודים בארץ ישראל וסדרו אספות...”⁴ (עמ' 24). **לעומת זאת**, מהמתבוללים שחזרו בתשובה, הושפעו מבחינה מעשית כפי שראינו רק עשרה ואילו החרדים הקימו למעלה מעשר מושבות וחלק מהן לא צלחו וכן הוקמו שכונות מחוץ לירושלים כתוצאה מעליית יהודים לירושלים וכן את תל אביב, אותה שהקימו יהודים חרדים. **העליה השלישית יכלה להאחז בארץ, רק אחרי שהעולים החרדים יצרו רצף של ישובים מבוססים שיכלו לתת שירותים נרחבים לישובים שנבנו אחריהם.**

מאידך, בביל"ו הופיעו תופעות שמאוחר יותר חיקו אותן כל הפלגים בתנועה הציונית בארץ, לדוגמא: איומים ברצח על העשירים, שבכך ביטלה האגודה את הדיבר של "לא תרצח" מעשרת הדיברות. לאחר שנים, חיקה ארגון "לח"י" את אגודת ביל"ו וגם ארגון זה איים ברצח על עשירים שלא ימנעו את פעילותם ועל כך ישנה מחאה של ה"הגנה" המופיעה על הקיר ב"יד לבנים" בראשון-לציון. כמו כן, להתכתשויות האלימות בין פלגי האגודה היה המשך, של התפלגויות ארגוני המפלגות – מפא"י [ה"הגנה"], חרות [ה"אצ"ל"] ו"לח"י" ואחזקות העבודה [ה"פלמ"ח"] ו**ניסיונות החיסול ההדדיים, שגרמו לחיסול ופציעות של יותר יהודים מאשר של ערבים.**

ז. ביה"ס העברי הראשון והגן העברי הראשון – "ביה"ס העברי" בראשון לציון, מתואר כמוסד החינוכי הראשון שנבנה על ידי המייסדים, תאור שהוא שגוי מעיקרו, כי המייסדים ייסדו בשנה הראשונה לבואם "חיידר" ואילו פקידי הברון השתמשו בתלמידי וחסידיו אליעזר בן-יהודה שהגיעו לראשון-לציון בתיאום עם הפקידות, כדי לכפות על המייסדים תוך-כדי מאבק איתם, את הפיכת ה"חיידר" לבית-ספר. נראה להלן, כיצד הפקידות יוצרת בתוך ה"חיידר, בשנת תרמ"ו מעין ביה"ס. בשנת תרמ"ח ההורים עדיין חושבים שקיים "חיידר" ומתנגדים לפלישת מורים ובראשם יודילוביץ כדי להקים ביה"ס, אך ההשתלטות של יודילוביץ ושאר המורים מחסידי בן-יהודה נכפית עליהם וה"חיידר" הופך לביה"ס, כאשר המייסדים אינם משלימים עם זה והם ממשיכים למחות על כך.

כאשר פקידי הברון עזבו בשנת תר"ס-א (1900-1), מושלם המהלך סופית באמצעות ערוב הבנים עם הבנות. יש לתאר מאבק מכונן זה וכיצד ומדוע הם הצליחו לבצע זאת, כדי להפוך מיידית את כל ילדי המייסדים החרדים לחילוניים, כאשר חלק מהם מקיימים מעט הלכות **כסמלים לאומיים או פולקלוריסטיים**, אך נכדיהם כבר מזהים את עצמם כחילוניים לחלוטין.

כפי שמהפך מידי זה התרחש בראשון-לציון, כך כמעט באותה מהירות התרחש הדבר תוך קריסת היהדות בשאר מושבות הברון בתקופת העליה הראשונה, למרות שכולם היו בזמן הייסוד חרדים. ה"חיידר" הראשון של המושבה שהמייסד א. מ. פריימן בנה על אדמתו בניסן תרמ"ג, היה אוהל עם מחצלאות ולאחר מכן הוא בנה צריף עם מחצלאות, כפי שכתב פריימן בעצמו בספרו הכרונולוגי "ספר היובל" בתאריך זה וכן מציין תאריך זה הלל ינובסקי בספר "ראשון לציון" בעמ' 380 ולא כפי שסותר את עצמו דוד יודילוביץ באותו ספר (וזו לא הסתירה הפנימית היחידה בספרו, כפי שנראה להלן) וכותב בעמ' 190 שזה היה מיד אחרי תשרי בשנת תרמ"ג. שני ה"חיידרים" הנוספים שהיו בזמן תחילת המושבה היו של התימנים, כפי שמתאר ביצירות א. מ. פריימן¹ (עמ' 381). כמו כן היה ה"תלמוד תורה" של עדת האורפלים, ששוכן סופית רק בשנת תרפ"ה באכסדרת בית הכנסת בשכונת האורפלים.

נברר את המאבק המכונן סביב בית הספר במושבה, שהתבצע כפקודה של הפקידות הטוטליטארית באמצעות משתפי הפעולה מחסידי בן-יהודה **בניגוד לדעתו ורצונו של הברון**, נושא שעדיין לא נחקר כלל וגם לא נחקרה הסיבה, מדוע נושא מרכזי זה לא נחקר.

ראשית, נציג את התקנות הרלוונטיות של המייסדים שנחקקו עוד בחודש שבט תרמ"ב¹ (עמ' 155) שהיו למעשה פירוש מורחב יותר של התקנות שנחקקו בתקנות "ועד חלוצי יסוד המעלה"¹ (עמ' 7-155):

א. מטרת מייסדי המושבה להיטיב המצב החומרי והמוסרי של בני העדה, והיו למופת לאחינו בני ישראל הבאים להאחז בארץ הקודש (= ולא סתם א"י) לעורר לבות עמנו (= מצות) לשוב א"י ובנין הריסת הלאום (= אך לא הריסת הלאומיות).

ב. חברי המושבה מחויבים לעבוד בכל לבבם ובכל נפשם לטובת רעיון ישוב ארץ ישראל, ולהתהלך לרוח תורתנו ולאום ישראל (= ולא "לאומיות" ישראל, **שמשמעותה** חילול חומרי של מושג ה"לאום").

י"ז. על הועד ליסד בית כנסת לתפילה, בית תלמוד תורה ו**מדע**... בית מרחץ עם מקוה על פי הדת... להעמיד מלמדים [=אבל לא מורים¹¹ (עמ' 113)], המלמדים מדע אקדמי ולא מדע יהודי ושוחטים, להעמיד משגיחים עליהם ולקבוע להם שכר כפי ראות עיניהם [=ולא כפי ראות עיניו של "הפקיד" של הברון, שנתן ל"מלמד" משכורת רעב¹ (עמ' 98)], אך למורים הוא נתן משכורת מלאה... כן עליו [=על הועד] לבקש את אחד הרבנים בארץ הקודש, כי יקבל עליו משרת יועץ נכבד בהועד [=שישב באספות הועד וישמש בתפקיד עם סמכויות, כפי שיש כיום ליועץ המשפטי לממשלה] ואליו יפנו בכל הדברים הנוגעים לעניני אמונה ודת [=מדע].

ל"ה. בני המושבה מחויבים להשתדל בכל יכולתם להרחיק בגדי משי וכל מיני תכשיטים, אפילו בימי שבתות וימים טובים, וכל הלוקסוס והמותרות המכלים ממנום של ישראל.

ל"ו. בני המושבה מחויבים לקיים כל המצוות התלויות בארץ, אם לא בהיתר הרבנים וגאוני הדור.

ל"ז. כל סכסוך דברים אשר יפרץ בין בני העדה, עד הועד יבוא והמה יפשו בו ביניהם על פי דין תורה או פשרה, והדבר הקשה יגישו אל האספה הכללית, ובהסכמתה לרבני ירושלים תובב"א.

מדע – משמעות המושג Science שהומצא בארה"ב בשנת 1824, שנוי עד היום במחלוקת בפילוסופיה של המדעים [ראו על כך ב"שלוש מהפכות קופרניקאיות"/ פרופ. מיכאל בכלר/ הוצ' אוני' חיפה, בהקדמה], אך בכל מקרה עבר זמן רב עד שהאקדמיה בגרמניה היתה מוכנה להפרד מהמושג "ויסנשפט" [משאבי-ידע] ומאידך כאשר המייסדים ניסחו את תקנות הועד, בן יהודה הגיע רק מספר חודשים לפני כן לארץ ועדיין הוא לא ניגש למלאכת שיבוש לשון הנביאים, ששם מופיע המושג לראשונה. הרמב"ם כינה כך את החלק ההלכתי בחיבורו הדין בהלכות יסודי התורה ובהלכות תלמוד תורה והלכות עבודה-זרה, היינו, בהלכות הבסיסיות של האמונה בתורה ובלמודה.

נצטט את אחד מגדולי הרבנים, רבי יעקב מקלנבורג בדברי הסכמתו לספר הפילוסופי "תורת העולה" שחיבר הרמ"א. רבי יעקב מקלנבורג חי בתקופת המייסדים. הוא כתב שם בין היתר על חלוקה של תחומי ידע – "חכמות ומדעים, הלימודיות, הטבעיות" ומדבריו גם מובן שב"מדע" אין הכוונה למה שקוראים כיום "מדע", הכולל את כלל מדעי הטבע, החברה והרוח ולכך בודאי לא התכוונו המייסדים, אך כמו שמנהלי אליאנס התווכחו על כל קוצו של יו"ד של החוזה שהם חתמו עם הרבנים בפותחם את בתי הספר של אליאנס במזרח, כפי שכתב פאלאח (שם), כך התווכחו הפקידים, מורי אליאנס וסוכנם הנפח דוד יודילוביץ לגבי כוונת המייסדים, אך כמובן שההוכחה הניצחת לכוונתם הוא המעשה בפועל, מה שבפועל לימדו בחיידר לפני שהפקידות כפתה עליהם את מרותה, היה – לימודי תורה שבכתב ובעל פה תוך שילוב דברי מוסר ומחשבה, **שזו הכוונה של המושג "מדע", גם לפי הרמב"ם** וגם לפי ניסוחו של רבי יעקב מקלנבורג. את כל מה שהגדיר יודילוביץ כ"מדעים אלמנטריים", את זה הם לא לימדו וזו הוכחה לכך שלא לזה היתה כוונתם והוכחה נוספת לא פחות ניצחת, שלימוד זה מצריך **מורים ולא מלמדים**, והמייסדים כתבו בתקנות הועד שיש להעסיק רק מלמדים.

בספרי ההיסטוריה של ראשון לציון שנכתבו על ידי המתיישבים המצורפים בראשון לציון אחרי יסודה ובספרי המחקר ההיסטורי האקדמי, מתקבל הרושם, שבתחילה היו קשיים קיומיים, אך תוך שנה המושבות עוברות לחסות הברון ומאז המושבה מתפתחת יפה ופורחת, הן בחומר והן ברוח. במחקר האקדמי מתוארים המייסדים כדתיים או מסורתיים או לעיתים "שומרי מצוות", עם פה ושם כמה חרדים לקישוט [מלבד ד"ר אהרונסון, שהקפיד במחקריו כמעט תמיד להגדירם כחרדים] ואז כתהליך עצמוני לחלוטין עובר ה"חיידר" תהליך הדרגתי עצמוני מ"חיידר" לבית הספר ובתהליך עצמוני, המייסדים עם צאצאיהם יד ביד עוברים תהליך עצמוני של חילון בשנות ה-90 של המאה ה-19, כך שבראשית המאה ועשרים ראשון לציון הופכת למושבה חילונית, כאותו תהליך שעוברים שאר המושבות וכך ממשיכות המושבות לפרוח ולהתפתח ל"תפארת" עם ישראל.

על-פי המחקר האקדמי יש כאן משהו שלא כל כך מסתדר, לפי ההסטוריון יעקב כ"ץ, שתפיסתו השתלטה במשך שנים על ההיסטוריוגרפיה [= פעולה פוליטית, המאפשרת במיוחד באקדמיה, למצוא ולהמציא את העבר (פרופ. מוטי גולני)] האקדמית ורק החל משנת תשמ"ה הבשילו מחקרים שהחלו להכתב, בעקבות השבר שיצרה "מלחמת יום-הכיפורים" בשנת 1973. מחקרים אלו יצרו מהפך באקדמיה, כשם שחל אז לראשונה המהפך הפוליטי בא"י לטובת ממשלת ימין והחל להתפתח דור חדש של היסטוריונים פוסט-מודרניים, המזהים את עצמם לעיתים כפוסט-ציוניים, לדוגמא פרופ. רז-קורוצקיין, מוריס, פלפן, שליין ואילן פפה, שהוכיחו שכל ספרי ההיסטוריה במאת השנים האחרונות שנכתבו באקדמיה ומחוצה לה, על-ידי מתבוללים בעלי נטיה לאומית או סוציאליסטית או נטיה המשלבת ביניהם, בכל מה שקשור ליהדות, לציונות ולהתיישבות בא"י, היא למעשה "ספרות-מגוייסת", שנכתבה בעיקר בהשראת בית מדרשה של מפלגת מפא"י [כפי שאמר מפקד ה"הגנה" מראשי מפא"י אליהו גולומב למנחם בגין מפקד ה"אצ"ל" ב-1944

בת"א – ,לא חשוב הדבר אם אנו נירה את הכדור הראשון במלחמת אחים. **מנגנון התעמולה הוא בידנו ואנו נכוון את כותב ההיסטוריה**, תמיד תהיו אתם המתחילים במלחמת האחים" (מרידור, "ארוכה הדרך לחירות", עמ' 14, אחיאסף, ירושלים, 1950 **וראה שם** בעמ' 12-19 על חטיפות ועינויים של טרוריסטים מה"אצ"ל", ע"י טרוריסטים מה"הגנה")) [ומה שבאמת התרחש הוא, שלמרות שבארץ שלטו החרדים בישב הישן ומאוחר יותר גם **הישב החדש נוסד על ידי החרדים במושבות**, אך החילונים השתלטו עליהם, **כלכלית ותעמולתית**.

מאידך, כבר כתב **פרופ. יעקב ראבקין** בספרו³¹ (עמ' 21) (ספרו עורר ענין רב ברחבי העולם ותורגם ל-12 שפות), שאותם **ההיסטוריונים החדשים** אשר מתייחסים ברצינות ואף באהדה להתנגדות הערבית לפעילות הציונית, **נוטים להתעלם** מההתנגדות מצד החרדים, מהיוזמות המדיניות שלהם וגם מהאלימות שהופעלה כלפיהם על-ידי הציונים.

מה שאינו מסתדר הוא הנרטיב המלאכותי שפיתח כ"ץ, שה"חרדיות" היא תופעה חדשה במאה וחמשים השנים האחרונות, שקמה כראקציה נגד תופעת המודרנה וגילוייה אצל קבוצות שונות בעם היהודי ולכן אותם "חוקרים" הטוענים **לפי ההגדרות האקדמיות** (דתי, מסורתי) התלושות מהמציאות של סוף המאה ה-19, שהמייסדים היו מסורתיים ו/או דתיים ושרק בודדים מהם היו חרדים, אם כן המייסדים לא היו אמורים להתנגד לקבוצות אלו של ה"מורים העבריים" ושל הפקידות שהיו נשאי המודרנה ולא לגלות התנגדות ראקציונרית למודרנה שנושאות עמן קבוצות אלו בראשון לציון, **אך אנו רואים שהמייסדים מסרבים** "לעבוד לפי הספר" ולהתכנס לתוך הסד האקדמי שהוקצה לה כחברה של דתיים ומסורתיים בלבד ולא כחברה של חרדים והם- המייסדים, פועלים "פתאום" ממש כקבוצת חרדים מגובשת **נגד הביל"ויים שנשלחו** בתרמ"ג לראשון-לציון (על ידי שמעון הירש מנהל ביה"ס "אליאנס" מ"מקוה ישראל") כקבוצה הנושאת בחובה מאפיינים של המודרנה [כשיוזלוביץ כתב, שאין להפניית הביל"ויים לראש"ל צל כל סיבה עניינית והגיונית]. **ככה מסייע** לעשרות פקידי הברון המחופשים לחרדים, **נגד המייסדים**.

אומנם, על אף שהביל"ויים היו אמורים לעלות לארץ כקבוצת סטודנטים ואקדמאים שחזרו בתשובה, אך הסתפחו אליהם גם אתאיסטים, כגון ד"ר חיסין.

לפתע, המייסדים כקבוצה חרדית "קיצונית" מגובשת, נעמדת מולם כחומה בצורה בשנת תרמ"ג, בסרבם לקבל אותם למושבה, מתוך חשד שהביל"ויים אינם חרדים והם מגורשים בחזרה ל"מקוה ישראל", על פי החלטת ועד המושבה ורק בסוף הם "מוכנים" לקבלם בחזרה [כתוצאה מכפיית קבלתם על ידי פקידות הברון] בתנאים מחמירים, אחרי שכל אחד מהביל"ויים חתם על התחייבויות לקיום מחמיר של כל המצוות ואיסור על גילוי כל שהוא של מודרנה [נגד "חוקי דרך ארץ" של התורה] ושם יעברו במשהו על מה שהם חתמו, הוועד יוכל מיידית להוציאם מהמושבה. כך מתאר ד"ר חיסין את יחס מייסדי המושבה לקבוצתם – ,ההתנגדות לביל"ויים הורגשה כבר בבוקר בואם לראשון-לציון: ברחוב פגשה אותנו אשה זקנה וקראה דרך-אגב, כשהיא מאיימת באצבעה: "אי, באתם? הזהרו איפוא והייתם יראי-אלוקים, כי אם לא, גרש נגרש אתכם מפה" [חיסין, "מיומן אחד הביל"ויים", עמ' 44]. ,ההתנגדות גברה עם הזמן: "כולם החלו צועקים שהטילו על צוארם עדת כופרים, אפיקורסים... עם מסוכן, ללא אמונה באלוהים (שם)... הלחץ... הביא לאחר כחודש ימים לגירושם הזמני מראשון-לציון, בחזרה למקוה-ישראל. הם שבו למושבה ב-27.12.1882 כשהאספה הכללית...הסכימה לקבלם, תוך ציון כמה הגבלות"¹³ (עמ' 27).

הגבלות אלו כללו, כפי שהצגנו אותם לעיל, החתמת הביל"ויים על התחייבות להקפיד על קיום מצוות מדוקדק, יראת אלוקים וחוקי דרך-ארץ המופיעים במקורותינו. אתאיסטים יחידים אלו מאגודת ביל"ו, נאלצו בסופו של דבר להסתגל לאורח החיים החרדי שנהג במושבות, ,בהתחשב באמונתם האדוקה של אנשי המושבות"¹³ (עמ' 149), כפי שכתב חיסין- ,...במהלך שנות השמונים הביא גם לשינוי בהתנהגותם של היחידים הלא-דתיים (= מתוך קבוצת הביל"ויים): הללו בראשון-לציון, שרצו לחיות בארץ זו חיי חופש...לא החשיבו כמובן כל עיקר את הדת...בתחילה לא התביישו במושבה לעשן בפרהסיה, לבשל, להסיק את המיחם ואחדים אפילו לאכול טריפה (אולם) **הזלזול בדת בפרהסיה לא החזיק מעמד זמן רב במושבות" [שם, עמ' 279, על-פי ספרו של הביל"ויי החילוני ד"ר חיסין¹⁸ (עמ' 185-186)]. שאר הביל"ויים בראשון לציון גם אם חלקם לא היו חרדים, אך הם לפחות התנהגו כדתיים. ד. יודילוביץ שהיה אתאיסט, הציג את עצמו בתחילת בואו למושבה כחרדי ואף נשא את בתו של המייסד החרדי-פריימן.**

מעבר לכך, הרי המייסדים חינו את בניהם ב"חיידר", מוסד שהוא האנטי-תיזה לאחד מסמליה של המודרנה – בית ספר וגימנסיה, שלשני מוסדות אלו התנגדו בחריפות המייסדים כפי שנראה בפרק על החינוך. אם כן, גם לפי ההיסטוריה הציונית המודרנית באקדמיה וגם לפי ההיסטוריה הפוסט-מודרנית באקדמיה, כל המייסדים היו חרדים ולא רק שומרי-מצוות בלבד וכל שכן לא **דתיים הצמודים למודרנה** ובודאי שהם לא היו רק מסורתיים, כך שאותם חוקרים באקדמיה משתמשים לצורך הגדרת המייסדים בשמות "דתיים" או "מסורתיים" או רק "שומרי מצוות", בניגוד למחקר האקדמי ולמדע. נציין שלעיל, כבר הוכחנו וביססנו הוכחה זו בשלמות בכל הרמות, שכל המייסדים של המושבה היו ממש חרדים ועוד יותר חרדים משאר המושבות, כולל יוסף פינברג שהגיע לארץ חבוק עם ספר-תורה, ולמד לצורך פרנסתו כימיה והגיע לארץ ואף על פי כן, יודילוביץ בספרו אינו מנסה לשייכו לעולם המודרנה ואינו מנסה להצמיד לו את **הקודים הנוצריים-פרוטסטנטיים** "נאור" או "דתי" או "מסורתי", אותם הוא מצמיד רק למורי ביה"ס במושבה. הוא מצמיד את הקוד "נאור", לאבולעפיה ולמרדכי לובמן.

נראה בהמשך שיודילוביץ ושאר המורים מכנים בזמן אמת את המייסדים בכל המושבות כ"חרדים", אף שזה לא מסתדר עם עיצוב האתוס המגויס ועם **האינטרס הנרטיבי** האקדמי הלא מדעי.

הקמת גן הילדים והפיכת ה"חיידר" לבית-ספר מתוארת על-ידי ד. יודילוביץ העורך ועורכי הספר (מנשה מאירוביץ ולובמן) "ראשון לציון" כמהלך עצמוני של המייסדים, שפתאום הפכו את עורם והחליטו להרוס את ה"חיידר" שבנו במו ידיהם ובמקומו לבנות ב"ס.

נצטרף לרגע לתמימות או להיתממות זו ונשאל בתחילה מספר שאלות של תם, היוצרות פליאה מיסטרית סביב התנהלותה של המושבה ומרכיביה האנושיים בנושאי החינוך, הרבנות של ראשון לציון ואופיה היהודי:

א. גן ילדים בראשון לציון – סוג מוסד זה לא נוצר בששת ימי בראשית. הוא לא מופיע בנצרות הקתולית ולא ביהדות, לכן יש לברר מניין צץ סוג מוסד זה ומהי מטרתו?

מוסד זה וביה"ס היסודי והתיכון נוצרו מתוך חובת מימוש חוקי הדת הנוצרית הפרוטסטנטית, המחייבת את קיומם והם נוסדו על ידי ממציא נצרות זו [יחד עם מרטין לותר מויטנברג שבגרמניה], ז'ן קלוין הצרפתי בג'נבה [ראה על כך בערכיהם באנצ'י העברית]. הם "ניסרו" את המציאות לפני חמש מאות שנים לרוחניות בנפרד מגשמיים וכנכתב לעיל, רנה דקרט "ניסר" מאוחר יותר את האדם לחומר ורוח. לדידם, כשם שהרוחניות הוא דבר קדוש, כמו כן המציאות מורכבת גם מחומר וארציות שהם דברים קדושים שיש לאדם לדעתם מקטנותו, לא משום שהם יבואו לאדם לידי שימוש, אלא מעצם קדושתם החומרית צריך ללומדם מגיל הגן כדי להיות "משכיל" ו"נאור", כדי שהם יופנמו ובמיוחד אחרי שתלמידי דקרט השמיטו את הגורם הרוחני באדם והפכוהו ליחידה חומרית, אשר מאז, הפכה חומריות דתית זו לקודש הקודשים של נצרות זו באקדמיה.

בחינוך היהודי מוקנה לאם תפקיד מרכזי בעיצוב אישיותה של בתה, תוך כדי גידולה. כל דיבוריה של האם ומעשיה אמורים להשריש בילדה אמונה ויראת שמים וצניעות טבעית בדיבור, ברגש, במחשבה ובמעשה הארצי הגשמי והרוחני, אותם הבת סופגת בעיקר מכח הימצאותה עם אמה רוב שעות היום, ולפתע מונחתת הוראה על ההורים לנתק את הילדה מאימה ולגמד את אישיותה ודמותה כאמא המחנכת המרכזית והמוחלטת בחלק החשוב של היום – לפני הצהריים, ולחנך אותה בחינוך נוצרי שעוצב על פי יסודות דת זו על ידי כהן הדת הפרוטסטנטי מג'נבה – יוהן היינריך פסטלוצ'י¹ (עמ' 202), המומחה הגדול של החינוך של דת זו, וכל זאת בערבוב ילדים עם ילדות, מצב שהוא מחויב המציאות על פי יסוד השייון הנוצרי המלאכותי שהמציאו יוצרי נצרות זו – מרטין לותר וז'ן קלוין, אך מנוגד לחלוטין לציוויי הצניעות והחינוך של שתי התורות שלנו, שבכתב ובעל-פה.

דת נוצרית זו מחייבת ללמד את הילדה על פי פולחניה – השייון והחומריות, היינו, שויון בין ילד לילדה, בין ילד למבוגר (שיטת "פרבל" שאומצה בגן העברי בראשון-לציון), בין האדם והבהמה, שכשם שהבהמה לומדת את המציאות שמסביבה במנותק מאלוקים ומרוחניות, כך צריך ללמד את הילדה ואת הילד את פרטי המציאות בסביבתם, במנותק מכך שאלוקים נתן לנו כל דבר שמסביבנו, ושיש לחנך שהכל לא נוצר אלא היה מתמיד ולא לשלב בלימוד הפרטים את ההלכות הנוגעות לכל פרט ולכן ממילא ב"גן העברי" נלמד שהפרט החומרי נותן לנו את אפשרות הקיום ועל כך מתריע הנביא [ישעיה (א, ג)], "ידע שור קנהו וחמור אבוס בעליו, עמי לא ידע ישראל לא התבונן" ולכן הורגלו ילדי "הגן העברי" לשיר במסגרת החינוך האתאיסטי – "למי התודה ולמי הברכה ? [= לא לאלוקים, אלא] לעבודה ולמלאכה" [משירי ה. נ. ביאליק]. אומנם ההורים במושבה כנראה לא ידעו מה הולך להתרגש עליהם ועל החינוך של הדור הבא שהם הביאו לעולם, אך כיצד הם היו מוכנים בבת אחת לעשות כזו מהפכה בחייהם ולזרוק את ילדתם ואת ילדם אל תוך הלא נודע ? שהוא ודאי שונה בתכלית מכל החינוך היהודי שהם קיבלו, שהוא לדידם אמת מוחלטת!

ב. הפיכת ה"חיידר" לבית-ספר: בשלב ראשון בשנת תרמ"ג-ד הפקידות החליטה להמשיך לקרוא למוסד חינוכי זה בשם "חיידר", כשהיא מחזירה בצורה לא-רשמית לימודי ב"ס – היסטוריה, גאוגרפיה וצרפתית¹ (עמ' 190) ולתת בינתיים להמשיך ללמד בו גמרא, אך החל מתרנ"ב להשמיט גם לימוד זה (שם, עמ' 195) ואת ההחלטה הרשמית לכך מעלה המורה גורדון מפ"ת באספת מורי המושבות (שם).

שאלת השאלות: כיצד ההורים לא התנגדו להרס ה"חיידר" וכל החינוך היהודי, שהיו גם מעוגנים בתקנות ועד המושבה ? הברון הקציב כסף כדי לבנות מבנה לחיידר¹ (עמ' 69) ובתרמ"ד מבקש גם בנו של השו"ב רפפורט מהפקיד הראשי של המושבה שיבנה את המבנה עבור החיידר [א. דרואנוב, "כתבים לתולדות חבת ציון וישוב ארץ ישראל", ח"ג. החל מעמ' 970], אך מנהל המושבה לקח את הכסף ובנה בו ביה"ס לבנות לצרפתית, אף שהן לא היו צריכות שפה זו, כי הן לא באו במגע עם המדריכים החקלאיים ואילו הברון אישר את לימוד השפה רק לשם יצירת היכולת של המייסדים לתקשר עם מדריכיהם החקלאיים, כפי שראינו לעיל. כאמור, א. שייך שהיה מפקח המושבות של הברון, לחץ על הברון להכניס את לימוד הצרפתית. נראה שכוונתו היתה, כפי שהוא אכן עשה, שלימוד זה יהווה את הפירצה שדרכה ניתן יהיה להשחיל עוד לימודים בלא ידיעת הברון וההורים, בתחילה אולי כביכול עבור תירגול השפה ובהמשך כמקצועות בפני עצמם וכך גם היה בתחילה בחיידר, כפי שכותב יודלוביץ¹ (עמ' 190), שמיד עם התחלת לימוד הצרפתית בחיידר התחיל וינצוג המורה לצרפתית ללמד "קצת" חשבון, היסטוריה וגאוגרפיה ואף שהוא מלמד נושאים זניחים לנושאי הלימוד העיקריים הוא ממונה על-ידי שייך למנהל ה"חיידר".

ג. מדוע הפקידות לא הקימה בתי ספר של אליאנס במושבות, בהיותם מורי וחניכי אליאנס עם מוטיבציה מיסיונרית ? כדי להקים בית ספר חדש, הכרחי שהמורים יהיו מדופלמים ומקצועיים בתחומם, אם כן כיצד יתכן שבמקום מורה מקצועי עם וותק מינימלי, הפקידים מינו לתפקיד אחראי זה בשנת תרמ"ח את הנפח (דוד יודלוביץ) שאפילו לא למד בבית הספר היסודי ושוזה עתה הוא גמר להתמחות בתחום יצור סכינים ואף בכך הוא עדיין לא הספיק לרכוש מיומנות ואת המודד מ. לובמן, שרכש השכלה גבוהה רק בתחום הצר של האגרונמיה²⁰ (עמ' 158, הערה 3), אך היה בור כמעט בכל מקצועות ההוראה של לימודי-הקודש ובמלאכת החינוך וחסר כל ניסיון חינוכי ?

מדוע א. שייד וש. הירש לא שלחו אותם להתמחות ב"בית המדרש למורים" בפריז, ששם התמחו כדי להיות מורים מסיוניים ברשת בתי-הספר של "אליאנס", הרי אפילו את הגננת הם רצו לשלוח לפריז כדי להתמחות שם, אפילו שהיא גמרה את ביה"ס בהצטיינות ולבסוף היא נשלחה לירושלים להתמחות בשיטת הלימוד **הדתית** הנוצרית "פרבל" (שם) המבוסס על הפולחן הנוצרי-פרוטסטנטי של השיויון בין ילד למבוגר (שם, עמ' 203) ובפרט שתמיד כאשר א. שייד הגיע לארץ, הוא היה נוטל מבנות המושבות ומביאן לפריז, להשתלם שם כמורות¹ (עמ' 202), כדי שבחזרתן לארץ הן תוכלנה להנחיל כמורות לבנות ונכדות מייסדי המושבות את התפיסות האתאיסטיות ולנתקן מכל מטען יהודי. מדוע הם לא העדיפו אקדמאים שהיו כבר במושבה, כגון האגרונים מנשה מאירוביץ שהיה לציידם והתנתק מקבוצתו – הביל"ויים, כפי שראינו לעיל, או המהנדס לכימיה יוסף פינברג? וכיצד הסכימו המייסדים לעבור על ההלכה [שו"ע, יו"ד (רמא, כ), (רמו, ח)] ולשלוח את הילדים והילדות ללמוד מפי הבחור ד. יודילוביץ שהתחתן רק בשנת תר"ן.

ד. ספרי לימוד בעברית – יודילוביץ כתב (שם, עמ' 191), שהם נאלצו בשנת תרנ"ב לכתוב ספרים למקצועות שונים, כי הספרים הקיימים שכתבו מספר משכילים אינם מתאימים לילדים וזה אינו מובן, כי הרי היו קיימים כבר אז ספרים המותאמים גם לילדים במקצועות שונים כגון, "מונה מספר" – חשבון וכן "ספר הברית" הכולל מספר תחומים.

האם ה"חיסרון" שלהם היה משום שמחבריהם היו רבנים וגם הלשון היתה יהודית ולא עברית?

ה. רב המושבה – ראינו לעיל בתקנות הוועד, שיש למנות רב למושבה מתלמידי החכמים בא"י ושהוועד נקט סמכויות רחבות, אם כן תמוה, מדוע לא מונה כלל רב? ומדוע דוקא בתרנ"ג נזכר פתאום הברון למנות רב ודוקא בחור שאחר שנתיים התחתן ועזב ומדוע הוא היה קצוץ סמכויות ותפקידו היה בעיקר לדרוש דרשות ולהשתתף ב"ערבי קריאה" בבית העם, ששם דיברו רק באידיש¹¹ (עמ' 110) והוא גם מונה על ידי הברון במקביל להיות הפקיד הראשי של מזכרת-בתיא, כך שגם לא נותר לו כמעט זמן לשמש בתפקידו העיקרי? כדי לענות על השאלות הנ"ל, יש להבין תחילה מדוע נבחר דוקא יודילוביץ על ידי הפקידות הטוטליטארית, כראשון שיפרוץ את מסגרת החיידר כבסיס להריסתו המוחלטת של החיידר וממילא הריסתו של החינוך היהודי במושבה. לשם כך יש להבין את אישיותו של יודילוביץ ומניעיו.

תאור פרופיל אישיותו של דוד יודילוביץ: הוכחנו כבר לעיל, שבן יהודה שנא בצורה מטורפת את כל מה שמסמל את היהדות, נכסיה ונושאי דגלה – תלמידי החכמים, הרבנים ואת גדולי גאוני הדור, שנחשבו תמיד מנהיגי האומה כפי שהדבר מעוגן בתורה וכפי שהם כונו בתקנות ועד המושבה ומשם נראה הצורך האולטימטיבי של המייסדים להיות כפופים להוראותיהם בכל ענין, כפי שמשתקף הדבר מתוך תקנות הוועד וגם משם מוכח שהמייסדים הבינו שהחיים אינם "מנוסרים" ומובדלים מה"דת" [כפי שלחמה על הטמעת הפרדה זו הדת הנוצרית הפרוטסטנטית וסוגלה באמצעות החברה הציונית, כאן בארץ] **אלא שהתורות שבכתב ובע"פ הם עצם החיים של היהודי**, „קשה היה להפריד בין ה"דת" לבין החינוך, התרבות וההווי החברתי במושבות“¹³ (עמ' 281).

ראינו את מה שכתב מי שראה את עצמו כתלמידו של בן יהודה- פרופ. יוסף קלויזנר, שבשנאה מבחילה זו שבה בוסס בן-יהודה, הוא כבר הגדיש את הסאה. יודילוביץ רצה, אולי מסיבה של תדמית, שישיוכוהו כחבר ביל"ו, אך במחקר ההיסטורי קיימת מחלוקת אם רצונו היה כן ולא פיקטיבי ואם אכן ניתן לזהותו עם אגודה זו² (עמ' 134). הוכחנו גם לעיל שיודילוביץ והביל"ויים שהגיעו לירושלים אל א.בן-יהודה, לא רק שתו בצמא את דבריו של בן יהודה, אלא שדרשותיו התכופות וההיסטריות גם יצרו שטיפת מוח אינטנסיבית, "עד כדי איבוד העשתונות", כפי שכתב מי שנכח בדרשותיו, הביל"וי זאב דובנוב, כפי שראינו לעיל.

אומנם, מי שאכן הושפע בצורה הכי קיצונית מבן יהודה והפך לחסיד קנאי קיצוני שלו ולנושא-כליו היה דוד יודילוביץ. במחקר ובקרב מכיריו של יודילוביץ מכנים קשר אובססיבי זה בכינויים שונים ונסתפק בהגדרתו של זרובבל חביב – „רבו...נושא כליו“¹ (מבוא, עמ' ט). לכן ניתן לראות ביודילוביץ את השעתוק של בן יהודה, גם בשנאה העיוורת שרחש יודילוביץ אפילו לכל דבר שמריח בו ריח קדושתה של היהדות ולכן מיד כשהוקמה האגודה החשאית של "אחד העם" – "בני משה" בתרמ"ט¹ (עמ' 305), יודילוביץ מיד הצטרף אליה יחד עם יהודה גרובסקי, כפי שהוכחנו לעיל. יודילוביץ כתב על חברותו של גרובסקי ב"בני משה"¹ (עמ' 498), אך עדיין שנתיים לפני מותו הוא מעלים מספרו "ראשון לציון", את העובדה שגם הוא עצמו היה חבר באגודה זו.

ישנו קשר הדוק בין תפיסות העולם של אגודה זו לבין תפיסת העולם של בן יהודה לגבי היהדות ולכן אולי אין פלא שיודילוביץ מיד מצטרף גם לאגודה חשאית זו.

הרקע להקמת אגודה זו ("בני משה") היה כדי להשתלט על "חובבי ציון" ולהשליט בה משטר חילוני. גדולי הדור וגדולי הרבנים, הם שיצרו את תנועת "חיבת ציון" שעוררה לראשונה בכל אירופה ובעיקר במזרח את העם היהודי לעלות לארץ ישראל וליישבה באמצעות עבודה חקלאית ומשקמו עוד אגודות בהשפעתה, הן נספחו לחיבת ציון ומאז נקראה התנועה "חובבי ציון".

כוונת מקימי תנועת "חובבי ציון" היתה גם כדי למלט את העם היהודי מאנטישמיות חיצונית וגם מאנטישמיות פנימית, מצד קבוצה וביניהם מהפכנים ואחרים שעזבו את דרכי היהדות, שהושפעו מהמשטמה כלפי היהדות שהפיצו ה"משכילים" בספריהם. קבוצת מתבוללים זו החלה להשפיע ולסחוף לתוכה עוד יהודים [ראה על כך ב"לב העברי"

לרבי עקיבא י. שלזינגר שגם פעל במקביל ליצירת תנועה המונית במרכז אירופה לעליה לארץ, שכאמור החתים שם כ-200 מגדולי הרבנים בקריאה ליישב את הארץ בשנת תר"ל].

כאשר ראו חוגי המתבוללים ברוסיה את הצלחת תנועה זו, הם החליטו לרכוב על גל זה על רקע האנטישמיות שגאתה אז והאידיאולוגיה הנציונליסטית שהומצאה באירופה, כדי לתקוף את העם היהודי באמצעות השימוש במוטג שמאד דיבר אל כל יהודי חרדי "ישוב ארץ ישראל", אך מכיוון הפוך ומתנגד ליהדות שכבר היה קיים במערב אירופה – התנועות המילנאריות [הכנות להופעת המשיח הנוצרי בשנת המילניום] הפרוטסטנטיות, שקראו ליהודים מתוך מניעים משיחיים לעלות לארץ ולהפך לנוצרים פרוטסטנטיים, **היינו, ליצור תנועה הבנויה על מבני החשיבה של נצרות זו** – שוויון בין העמים, משיחיות תנכ"ית ארצית וחומרית, דטרמניזם (שכביכול, האדם בהכרח יחטא, ממילא אין טעם לקיים את מצוות התורה, אלא לאמץ רק כמה סמלים ממנה) [ראה בספר "לפני היות הציונות", במספר מחקרים על כך].

משהיתה כבר מסגרת לא יהודית שכזו, שניתן לחקוקה כתת-תרבות, נותר למתבוללים רק להמציא ל"נציונליזם" ול"נציון" שמות דומים בשפה היהודית בעלי אופי פרוטסטנטי ולצאת לדרך ולכבוש בסערה את העם היהודי החרדי המתעורר לשוב לארצו, באמצעות כיבוש ההנהגה מידי רבניה של תנועה זו ובמקביל לרדוף אחר העם היהודי שיגיע לארץ, כדי לכבוש שם ולהופכו לעם פרוטסטנטי תת-תרבותי ולבנטיני.

השמות שנקבעו היו – "ציונות" ו"לאומיות", שמות מטעים שנועדו לבלבל את היהודים החרדים, בגלל קירבתם המילולית של המצאות מושגיות אלו למושגים המקודשים "ציון" ו"לאום", שפירושו על פי מפרשי התנ"ך – קבוצה מאותו מוצא, המאוגדת תחת יסודות של קדושה אלוקית (ראה במלבי"ם וכן במשלי יד כח, ברש"י).

על התיאוריות המגדירות את המלאכותיות שבמושג החילוני – "לאומיות", ראה בספר "לאומיות ופוליטיקה יהודית", ירושלים, תשנ"ז, במאמר: "הלאומיות היהודית כלאומיות אתנית", בעמ' 81 ואילך.

המכנה המשותף לכל התיאוריות המובאות במאמר זה, מתכנס להגדרת הסינטיטיות של מושג מלאכותי זה וכפייתו כקובציה על אוכלוסיות הנשלטות באמצעות אלימות פיזית וכלכלית, לדוגמא: „אידיאולוגיה לאומית היא המצאה מלאכותית של חלק מן האינטליגנציה... האידיאולוגים של הלאומיות יוצרים את ה'לאום' ומעצבים אותו ולא להפך. הם אלה שמבקשים לכפות את ההומוגניות ואת הרעיון של היותם 'לאום' על אוכלוסיה תמימה... בנדיקט אנדרסון בספרו ועוד... "תודעת-לאום" (nation-ness) ולאומיות הינן דברים תרבותיים מלאכותיים".

"אחד העם" חש, שהגיע הרגע המכריע להשתלט על תנועת ההתעוררות החרדית של העם היהודי ולהופכה לתנועה הבנויה על היסודות החילוניים שנמנו לעיל על פי הנצרות הקלוניסטית המוקצנת, **היינו, אין אלוקים אלא רק אלילים של כוחות טבע ושכמקום מצוות אלוקיות יש ליצור "ערכים" של מידות ותכונות תרומיות בלב האדם ולכן מספיק להיות "דתי בלב" –**, במחצית הראשונה של שנות התשעים התנהל פולמוס מר בין שני מחנות הניצים אשר נאבקו ביניהם על מידת ההשפעה ועיצוב דמותה ודרכה של תנועת חיבת ציון ומפעלותיה בארץ ישראל. מצד אחד ניצב המחנה חרדי שרצה להמשיך לשמור על אופיה... ונגדו המחנה שבמרכזו אגודת "בני משה". האגודה התקיימה בשנים תרמ"ט–תרנ"ו ונסודה בעת דמדומים ותהיות בתנועת חובבי-ציון. היא התרכזה סביב אישיותו ותורתו "הרוחנית" של אחד-העם, אשר ציין לאחר שנים, כי מטרת האגודה היתה **"מצד אחד להכין ולחנך את רוח העם לתחייתו הלאומית בארץ אבותינו ומצד אחר להשפיע מרוחה על כל המעשים המתייחסים לתחיית עמנו"** [=היינו, להשתלט על התנועה שעסקה במעשים שלידו היוו "תחיה" – שהעם בלא המסגרת החומרית הנוצרית המילנארית (ה"לאומיות") וללא הערכים הקלוניסטים הנוצריים נחשב לידו של "אחד העם" לגוף מת שיש להחיותו, כביכול כמהלך עצמוני, בלא להזכיר חלילה שזו למעשה הנצרות הנ"ל בהתגלמותה, כחלק מהחשאויות שעמדה בבסיסה של אגודה זו].

האגודה נשאה אופי חשאי, כמיסדר של בני עילית אפוף רזים. סדרי קבלת החברים, הטקסיות וצורת הפניה ההדדית (אחי...) [=ראה מכתבו של יודילוביץ לי. גרזובסקי³ (עמ' 149, הערה 62 – "השקה אחי את רוח חובבי ציון...") הוסיפו נופך למסך המסתורי... במרכז מעייניה של האגודה היה רעיון תחיית הלאומיות... שיש להכשירו לידי מדרגת אידיאל מוסרי [=היסוד האתי הקלוניסטי], להחדירו ולהשרישו כך, בכל שדרות העם. המטרות יושגו באמצעים מוסריים, באמצעות מידות ותכונות תרומיות [=אך בפועל, המטרה קידשה אצלם את כל האמצעים ו"הצטיין" בכך יודילוביץ – ונגם אקח... אני הוא הגבר לזה טוב, אל תדאג". הוא גם מאיץ באחרים למלא תפקיד בתחום זה... תוך הטחת כינויי-גנאי ועלבונות (=היינו, גיבולי פה) למכביר על חשבון הרבנים" (שם)].

אחד היסודות המוצהרים של האגודה הוא הסובלנות גם כלפי החופשיים-בדעות [=על פי מבנה השוויון הפרוטסטנטי, אך ראינו לפני כן, שכלפי גדולי הצדיקים שהיו גאוני ומנהיגי הדור הם נקטו באפס סבלנות וסובלנות].

פעילותם של בני האגודה התמקדה בתחום הרוח והתרבות, הפצת הרעיון הלאומי, הגברת הדיבור העברי וחינוך הדור הצעיר. העמדת הלאומיות כעיקר וכמרכז, המופשט מיסודותיו הים [=וכל שכן החרדיים, כדברי היהודי-נוצרי הפילוסוף הרמן כהן – „ייסוד המדינה החילונית של הדת הפרוטסטנטית, הוא מפעלו הנצחי של לותר"⁹]. תפיסתם ואורח חייהם החילוניים... האגודה הואשמה בהחדרת רוח זרה ליהדות...". ההתנהלות החשאית ותכונת הנקמנות של יודילוביץ, **שהיא שורש של כל המידות הרעות**, מובילות אותו גם להתנהלותו המשוחררת מן הצורך של הצמדות לעובדות. בראש וראשונה הכרזתו בעקבות רבו, בן-יהודה, **שהוא החל ללמד "עברית בעברית"**, הכרזה המופרכת מעיקרה, כפי שהראנו בפרק על אליעזר בן-יהודה, שם הראינו שהוא החל ללמד "לשון-הקודש בעברית".

התנהלותו מלמדת גם אגב על אופיים והמצב הרוחני של בני המושבות. יודילוביץ לפני הגיעו לראשון-לציון מופנה על ידי פקידות הברון המסיונרית ובפרט על-ידי יועץ הברון-מ. ארלנגר, כדי להתקבל כתושב בזכרון-יעקב בתור מדריך חקלאי ואגב כך גם מתגלית סתירה פנימית בספרה של שולמית לסקוב – "הביל"ויים". בזכרון יעקב, לא היה ניתן לכפות על המייסדים לקבלו כמדריך חקלאי כדי להדריך אנשים מבוגרים או צעירים, אך ניתן היה לכפות על המייסדים את הכנסתו כמורה, ב"חידור" של ראשון-לציון.

הנחת-העבודה של בן-יהודה, מ. ארלנגר, א. שייד וז. הירש היתה, שלילדים אין כושר התנגדות להימנע מללמוד על ידי מורה שנכפה על הוריהם. בעמוד 378 כתבה שולמית לסקוב² על ד. יודילוביץ – „לאחר פיזור שה"ו בירושלים הוסיף לשבת בעיר והתמחה בייצור סכינים אצל הטמפלרים [= (”טמפל” – מקדש) תת-קבוצה נוצרית מהתנועה הציונית המילנארית מגרמניה (תרבות-האם של הציונות-המדינית), שהקימה בארץ מספר יישובים פרוטסטנטיים כדי לדרבן את היהודים לקיבוץ-גלויות, כדי לבנות בארץ את המקדש ואת מלכות-ישראל, כדי להכשיר את בואו של המשיח הנוצרי, שעל פי הזיותיהם יגיע בשנת המילניום (שנת 2000).

ממשיכיהם כיום הינן התנועות האוונגליסטיות התומכות במדינת ישראל **והציונות הדתית**, אשר כפרוטסטנטיים, מאמינים הם רק ב”אוונגליון” ובתנ”ך **המשודרג**, על-פי יסודות נצרות אקדמית זו, מתקופתה הראשונה].

ברצותו להשתלם במקצוע זה, נסע (יודילוביץ) לצרפת... בשנת 1887 שב ארצה והשתדל מאד להתקבל בזכרון-יעקב להתמחות כמדריך חקלאי, דוגמת ששת הבחורים ששלחו לשם ”חובבי-ציון” והבארון. ארלנגר [ראה מכתביו אל שמואל הירש, ביוני 87 ובמאי 88] עשה כל שביכולתו לקבלתו, אך אנשי המושבה התנגדו לו, כי בעיניהם לא היה די **דתי** [= היינו, הם ידעו שלא רק שלא היה חרדי, אלא **שאפילו** על פי ההגדרה הנוצרית-פרוטסטנטית הוא לא יכל להיקרא דתי ממש]. לבסוף נתקבל כמורה [= בכפיית הפקידות, על המייסדים, כפי שנראה להלן] בראשון-לציון. לעומת זאת בעמ' 134, היא כתבה סיבה אחרת לאי קבלתו – „יודילוביץ הגיע ארצה מרומניה ונמנה עם המתנחלים בזכרון-יעקב, אך בגלל הנהלה כושלת של המושבה עזב אותה ”בבהלה” [ראה מכתבו של ד. יודילוביץ מירושלים אל ד"ר ליפא ברומניה מיום י"א באדר ב', תרמ"ג] ועבר לירושלים“.

נראה, שבתחילה היא נתקלה במכתבו של יודילוביץ ו**סברה בתמימות שהוא דובר אמת במכתבו**, אך מאוחר יותר נתגלו לה מכתבי ארלנגר לגבי הסיבה האמיתית שהוא לא הגיע לזכרון-יעקב ושכלל מנעו ממנו איכרי זכרון-יעקב להתנחל שם, **אך היא לא זכרה** מה שהיא כתבה כמאיתיים וחמשים עמודים לפני כן, לגבי מה שיודילוביץ שינה מהאמת במכתבו וכך **נוצרה סתירה פנימית** בספרה. יודילוביץ היה מנודה בכל המושבות מכיון שהן היו חרדיות ולכן גם בראשון-לציון נערך קרב-איתנים כדי למנוע את קבלתו למושבה ולהקים בה בית ספר וגם את האירוע הקשה הזה משמיט יודילוביץ מהספר ”ראשון-לציון” ועל כך נדון להלן, בפרק על החינוך.

דוד יודילוביץ אינו דובר אמת גם בספרו **ויצור בו סתירה פנימית**. בכל הספרים מופיע שיודילוביץ נסע בתרמ"ו מירושלים לצרפת כדי להתמחות ביצור סכינים וכן כתב הלל ינובסקי בביוגרפיה שלו על יודילוביץ בספרו של יודילוביץ ”ראשון לציון” בעמ' 227, אך יודילוביץ כתב שם בעמ' 191 שבתחילת תרמ"ו הוא מונה למורה בראשון לציון, אף שנסע מירושלים לצרפת בתרמ"ו וחזר אחרי שנה וחצי. יודילוביץ **סותר את עצמו** גם לגבי תאריך הגעתם של הביל"ויים לראשון-לציון. בעמ' 70 הוא כתב שם שהם הגיעו בשבט תרמ"ג, היינו בפברואר 1883, אך 14 עמודים אחרי זה, בעמ' 84 וכן בעמ' 150 הוא כתב שהם הגיעו ב-7.11.82 = ט"ז חשוון תרמ"ג וכך אכן כתבה לסקוב בספרה ”הביל”ויים” בעמ' 122 על פי יומנו של הביל”ויי חיסין.

סתירה פנימית זו, יש לה על מה להישען והיא נעוצה במחלוקת בין שני ביל”ויים שהגיעו לראשונה למושבה וראה על כך לעיל בתחילת הפרק על הביל”ויים ובמסמך זה לראשונה טופלה סתירה זו, שאף מאמר או ספר במאת השנים האחרונות הדין בתקופה זו לא הבחין בה עד היום. דוד יודילוביץ כתב שם בעמ' 457 – „שבימים ההם היה הינאי לא מבני עמנו והוכרחו לשמור מחשש יין נסך“. **יודילוביץ משנה מן האמת ביוזעין** ויודע שגם כאשר יצרני היין היו יהודים, היה צורך לשמור על היין במתחם היקב, מחשש נגיעה ביין על ידי יהודים מחללי-שבת בפרהסיא כדוגמתו, כדי שהיין לא יאסר לשתייה, משום יין-נסך, ויודילוביץ עצמו כתב על כך בכתבתו ”שומרי הנסך“.

בספרו¹ (עמ' 457) מתאר יודילוביץ בדקדקנות את בואו של הרצל והקיסר הגרמני למקוה-ישראל, אך יודילוביץ משמיט את העובדה שהוא נסע עם הרצל ממקוה-ישראל מיד לירושלים כדי להספיק לקבל את הקיסר בכניסה לירושלים, כי אז הוא היה צריך להודות שהוא חילל בפרהסיא את השבת בנסיעה זו, אך העיתון ”חבצלת” תוקף אותו על כך [תרנ"ח, גליון 5] וכותב על יודילוביץ במרירות „אלה הם מורי הדת וטובי הציונים“. יודילוביץ משמיט מספרו גם את המסמך המכונן, שהובא לעיל, שבו מנסחים המייסדים את תנאי-הקבלה של שמירת תורה ומצוות ודרך-ארץ של הביל”ויים, כדי שיתאפשר להם לבוא ולגור בראשון-לציון, אף שהוא כותב בספרו על הביל”ויים בהרחבה והוא אומנם כתב בפירוש בהקדמה לספר בעמ' י"א – „והיינו דנים על מה לקרב ומה לרחק“, אך זה אינו מפריע לשאר חברי המערכת לכתוב, בעמוד שלאחרי זה – „בכל אופן הכל כתוב באוביקטיביות בלתי משוחדת“.

יודילוביץ גם אינו מקפיד לכתוב על המייסדים את תולדותיהם במדויק. לדוגמא, על המייסד החרדי המצורף טופרובסקי הוא מציין [עמ' 52], שהוא נולד ב-1858, אך הוא נולד ב-1862 ועלה ב-1878 ליפו ולאחר מכן הגיע לראשון-לציון עם המייסדים בתרמ"ב, כך סיפר לנו נינו רון, בנה של עטרה בונה מפי סבתו, בתו של יצחק-לייב

טופרובסקי. בעמ' 97 הוא כתב שמרדכי היה אביו של הרב ז. ד. ליבונטין, אך שורה לאחר מכן הוא כתב שיהודה היה אביו. **נציג עוד סתירות פנימיות** בספר שערך יודילוביץ.

בעמ' 79 כתב יודילוביץ שהוא ממנה את ישראל בלקינד למנהל ביה"ס בתר"ס והוא מתפטר בתרס"א, אך המורה רוז'ין כתב שם בעמ' 208 שבלקינד היה מנהל רק בשנת תרס"א.

יודילוביץ כתב שם שבשנת תר"ס, „פיטרו את כל "כלי הקודש" ואת כל "כלי החול" ובדרך אגב פוטרו גם כל המורים“, אך באותו עמוד מציין המורה רוז'ין, שרק „בסוף שנת תרס"ב התפטר השו"ב מביית-הספר“ ויודילוביץ סותר גם את עצמו, כי בעמ' 204 הוא כתב שהשו"ב לימד שם רק עד תרמ"ז.

יודילוביץ גם סותר את עצמו בקשר למועד מינויו ע"י רודני הפקידות של לובמן למורה. בעמ' 190 הוא כתב שהוא מונה בתרמ"ו ואילו בעמ' 204 הוא כתב שהוא מונה בתרמ"ז.

יודילוביץ גם מגלה ברורות בסיסית לגבי מושג בסיסי ביהדות ובשפתנו וכן לגבי מה שנלמד בחלק התורני בבית ספרו, אף שהוא ממונה בפקודת הפקיד הטוטליטארי למנהל ביה"ס כדי לחסל כל זיקה של ביה"ס ליהודיות. הוא מתאר בספרו בעמ' 98 בין יתר המקצועות שמלמד השו"ב הרב רפפורט-**גפ"ת**, היינו, בראשי-תיבות – **גמרא**, **פירוש** רש"י ו**תוספות**, היינו, דברי ההעמקה של גדולי „בעלי התוספות“ בסוגיות התלמוד, אך הוא מבין בטעות שה**ת"ב** בראשי-התיבות, הכוונה לתנ"ך. בעמ' 53 הוא „מתעלה“ על עצמו ומביא שוב את ראשי-התיבות הנ"ל והפעם בשיבוש כפול ו**בכך הינו יוצר גם סתירה פנימית** נוספת בדבריו – „**גמרא**, **פוסקים**, **תנך**“.

יודילוביץ הירבה בתעמולה כדי שהעברית תהפוך לשפה המדוברת בפי כל, אך הוא עצמו הרשה לעצמו אפילו לכתוב מכתבים ביידיש, אפילו בינו לבין מנשה מאירוביץ עדיין על סף שנת ה-120¹⁰ (עמ' 96).

הטקטיקה החשאית של אגודת „בני משה“ הועילה לה מאד להתבסס, כשהיא מצליחה להוליך שולל אפילו את הרב מוהליבר והוא כותב באדר ב' תרנ"ד – „האגודה „בני משה“ לפי ידיעתי אותה לכל פרטיה, אין בה שום דבר המתנגד חס וחלילה לדתנו אף שמץ קל... היא באה לחיזוק הדת ולא חס וחלילה נגד הדת והתורה הקדושה...“³ (עמ' 140), אך י. מ. פינס שהיה בתוך האגודה ועזב אותה (שם) ידע היטב את יסודות המחשבה של אגודת „בני משה“. הוא כתב עליהם ועל ניהולם המשותף עם אליאנס את בית הספר ביפו – „החינוך בו מכון לדעת כי אין אלקים בארץ, המורים מזלזלים בדת ואפילו לימודי-הקודש נלמדים רק לשם ההיסטוריה...“ הרב מוהליבר פנה במכתב לד"ר שטיין [=הביל"וי], ראש הנהגת „בני משה“ ביפו והתלונן [=בי"ד טבת תרנ"ה ואז הוא כבר הבין שהוא הולך שולל בקשר לאופייה של אגודה זו], כי שמע... כי המטרה (= שם) היא „לחנך את הדור הבא בארץ קדשנו על יסוד דת-עבודת האדמה [=מיסודו של א. ד. גורדון בפ"ת – „דת-העבודה“] והשכלה לאומית“. הוא לא ינוח ולא ישקוט עד כי „דתנו תהי היסוד הראשון של בית הספר העברי ביפו“ [שם, עמ' 141].

יודילוביץ נשלח בתרמ"ח כראש-חץ של קבוצת מורים באמצעות פקידות הברון, כדי לבצע „חינוך מחדש“ של ילדי/ות המייסדים החרדיים על פי תפיסותיו האתאיסטיות, שמשמעותן: עקירה מן השורש של כל מה שחונכו הילדים על ידי הוריהם ולהופכם מיידית לאתאיסטים פאגניים. **ראינו לעיל** שהוא מגיע כביל"וי למושבה כשהוא מחופש כחרדי למהדרין, כפי שנהג מורו אליעזר בן יהודה בהגיעו לירושלים, אך המייסדים גילו מאוחר יותר את התרמית.

יודילוביץ הציג את עצמו כביל"וי, לכן היתה לו סיבה טובה להשמיט מהספר את התקנות שחייבו את הביל"ויים להתנהג כחרדים ואכן הוא נראה בתמונה מחופש כחרדי¹ [בעמ' 194] בשנת תרנ"א, בתפקיד המורה לצידן של בנות כתות ג-ד. דוד יודילוביץ מצליח ללכוד ברשתו את תלמידתו צפורה, בתו של המייסד החרדי א. מ. פריימן ולהתחתן איתה בשנת תר"ן (שם, עמ' 227).

פריימן היה ראש וראשון לכל דבר שבקדושה במושבה. הוא מביא שו"ב בתרמ"ג למושבה, הוא מייסד בית כנסת ראשון בנוסח ספרד ואת בית המדרש הראשון במושבות. הוא מייסד בתרמ"ג על אדמתו את החיידר הראשון במושבה וכאשר הפקידות הטוטליטארית הפכה אותו באלימות לבי"ס חילוני, הוא מייסד בשנת תרס"ד חיידר נוסף עם מבנה קבע על אדמתו, המוסד החינוכי לבנים הראשון שנבנה במושבה, מבנה היסטורי שיש לשחזרו מחדש. מסיבה זו גם מובן, מדוע הוא היה מסוכסך עם יודילוביץ כל חייו [צ. גוזו, מפקחת המדריכות במוזיאון ואחראית על נושא החינוך במוזיאון] וכמובן שעל כך אין גם רמז בספר שערך, שם נכתב על פריימן [עמ' 49] שהוא נפטר „בשיבה טובה“.

גם בתו פנינה נישאה לחברו של יודילוביץ שמשון בלקינד, מהקבוצה שחונכה על ידי בן-יהודה בירושלים לאתאיזם ושנאת התורה והמצוות, **כך שנראה שפריימן לא נפטר ב"שיבה טובה", כשבנותיו למעשה בוגדות בו ועוזרות כחילוניות-אתאיסטיות לבעליהן להלחם באביהן ובכל מה שהניע אותו**, לייסד את המושבה ולהלחם להנחיל במוסדות החינוך שהוא בנה. יודילוביץ כתב על יחסיו הטובים עם המורה מרדכי לובמן, שביחד חברו כסוכני הפקידות לביצוע ה„חינוך מחדש“ של בני המייסדים, אך לובמן עצמו מכתב לאחותו עדינה – „נבלה“ [ארכיון המוזיאון].

יודילוביץ היה תחילה חסידו הנלהב של „אחד העם“ ולכן גם היה חבר באגודה החשאית שלו, „בני משה“.

מסיבה זו, גם הלאומיות שלו היתה שונה מזו של הרצל, אלא שבינתיים האגודה התפרקה, כאשר היא מימשה את מטרתה – השתלטות על הארגון החרדי „חובבי ציון“ ונראה שהוא התאכזב מ„אחד העם“ ומשיטתו והוא החל ליצוק לתוך מושג הלאומיות את הציונות המדינית של הרצל עד שהפך לחסידו המושבע. את אכזבתו מ„אחד העם“ הוא מביע בספרו (עמ' 316), בהביאו את דברי לובמן – „גם, כשהופיע „אחד העם“ במאמרו „אמת מארץ ישראל“, לא ראו

רבים מהם בתוכחתו ובביקורתו הצלה כל שהיא, רק פלפול להלכה סתם, משאלה לימות המשיח. לכן אין פלא שכאשר דרך כוכבו של הרצל ובמעוף הנשר גולל את פרשת התחיה בכל זהרה... הכירו בו פעמי משיח...".

יודילוביץ מנסה אמירה (שם, עמ' 206), המגלה ביתר עוצמה את מה שחונך על ידי אלילו א. בן-יהודה – „ואין לשכוח כי יש גם "תלמוד תורה" בראשון-לציון [=שבנה חמי א. מ. פריימן] ושם יש גם כן שאיפה – **להמשיך הגלות עד בוא גואל צדקנו**". לכאורה, מלחמתו הרשמית של יודילוביץ היתה החדרת השפה העברית לבתי הספר. אם כן, בתלמוד תורה בראשון-לציון מומשה שאיפתו כבר בשנת תר"ע ואפילו הוכנסו לשם מקצועות שונים מעבר ללימודי הקודש כנהוג בבי"ס של חרדי-גרמניה ואם כן מדוע הוא עדיין רואה בתלמוד-תורה "גלותיות"? **אולי כוונתו לכך**, שחניכי תלמוד-התורה והוריהם ממשיכים לחוש כמו בגלות, עקב היחס המשפיל שגילו כלפיהם חניכיו האתאיסטים, ממש כמו שהם חשו בגלות מיחס הגויים כלפיהם, כי בשנות הארבעים שומרי-המצוות העדיפו יותר ללכת חבושים בכובעי-ברט מאשר עם כיפות, כדי לא להסתכן בקבלת מכות מילדי אותם אתאיסטים. לדוגמא, ברח" אלנבי בת"א, בשנים לפני קום המדינה, חטפו חובשי כיפות מכות רצח מידי בריוני ה"פועל הצעיר" (עדותו של מייסד "מדרשיית-נע"ם" ומפקד ה"הגנה" בפרדס-חנה – הרב יהושע יגל).

שקר נוסף שהצליח יודילוביץ להטמיע בהיסטוריה הנלמדת בכל מערכות החינוך, שהוא לראשונה זה שלימד בעברית בארץ בביה"ס בראשון-לציון, אך האמת היא שונה – „מן הראוי לציין שעל פי דוד שו"ב, הוא לימד בראש-פינה עברית (= לשון-הקודש) בעברית כבר בתרמ"ב, בעוד שבראשון לציון החל בכך יודילוביץ בתרמ"ח. על פגישת שוב ובן-יהודה ראו: מ"ד שו"ב, "ראשית הישוב בגליל-העליון (זכרונות)", בוסתנאי, 15 בנובמבר 1933, עמ' 13" ¹¹(עמ' 113, הערה 134).

הצבענו לעיל על שקר נוסף שהוא פירסם והחדיר אותו בשליחותו של א. בן-יהודה, להיסטוריה הנלמדת, ש"הלשון העברית" של בן-יהודה, היא היא לשוננו עתיקת-היומין, לשון הנביאים, הנקראת "לשון-הקודש" או "לשון-יהודית". על שקר זה כבר כתבנו לעיל ורק נוסף ונאמר שה"עברית" של בן-יהודה כוללת גם את הקרוי במקורותינו "לשון-חכמים", היינו הלשון המדוברת בתקופה של לפני כ-1500 שנים, היינו תקופת חז"ל וכן המילים הנוספות שהובאו במילון של בן-יהודה מהתקופה המאוחרת יותר, המופיעות בפיוטים שבסידורי-התפילה, ב"סליחות" וב"קניות", אך בהבדל קריטי אחד, שכל המילים הללו שובשו, חוללה כל משמעות הקודש שבהן והן חולנו, כפי שראינו לעיל שבן-יהודה עצמו מודה בכך וכאלף דוגמאות לכך כונסו בחוברת של שמואל רוטשילד – "שפה ברורה", ירושלים, תשס"ח.

כפי שראינו לעיל בן-יהודה גם הוסיף מילים רבות מערבית, אשורית וארמית ובכך המציא שפה חדשה לחלוטין ולכן הוא גם נתן לה שם חדש – **"השפה העברית"** וראה להלן על עוד סתירות פנימיות בדברי יודילוביץ. אם כן מתוך יותר מעשר סתירות פנימיות בדבריו, כעשר מהן הן רק בנושא החינוך. מתיאור אישיותו של יודילוביץ, מובן כעת מדוע הפקידות הטוטליטארית ראתה ביודילוביץ נכס חסר מעצורים, שיהיה מסוגל לחסל את החינוך היהודי בראשון לציון ללא כל רחמים, כפי שביצעו זאת מורי האליאנס בארצות המזרח ולכן הפקידות הטוטליטארית לא ראתה כל צורך להקים במושבה בי"ס אליאנס ובמיוחד שהפקידות פחדה מתגובת הברון, אם היא היתה מבצעת בבית אחת מהפכה כזאת של הקמה גלויה ורשמית של בי"ס אליאנס במושבה. מסיבה זו לא היה צורך לשלוח את יודילוביץ להשתלמות בפריז, כדי ללמוד כיצד "לטפל" בחינוך של ילדי המייסדים, כיון שהוא כבר השתלם די טוב אצל בן-יהודה במלאכת השמדה רוחנית זו באמצעות ההרצאות ההיסטריות ששמע מבן-יהודה, כפי שהוכחנו לעיל. **מסיבה זו**, כפי שהראינו לעיל, השתדל ארלנג'ר, סגן נשיא כי"ח ויועצו הבכיר של הברון, להכניס את יודילוביץ לזכרון-יעקב כ"מדריך חקלאי", על אף שלא היה לו שום מושג מעשי או תיאורטי בחקלאות מלבד ייצור סכנים, מכיון שהמטרה של הפקידות ויועצי הברון היתה מרחיקת לכת – להפוך את המושבות החרדיות לקולוניות אתאיסטיות, אך לא באמת להכשיר אותן מבחינה חקלאית וכן לא ליצור חינוך איכותי מסודר, אלא בראש מעיניהם היה חורבן החינוך החרדי בכל המושבות והפיכת ילדי המייסדים החרדים בבית-אחת ובצורה חדה, לאתאיסטים-פרוטסטנטיים ותו לא.

אנו נראה להלן, שהם הצליחו בכך, באמצעות הפעלת שיטות סטליניסטיות של הרעבת המייסדים ועוד ובאמצעות הזרוע המבצעת שלהם – "המורים" העבריים (נפח, מודד ודומיהם), שכמוהם, מילאו מתבוללים סובייטים את תפקיד ה"יבסקציה" בהתלהבות בעידן סטלין. בית הספר בראשון לציון היה מוזנח כפי שנראה להלן, ללא שיטה וללא תוכניות לימודים מסודרות ועל כך התלונן לא רק המנהל מטמן, אלא כך גם כתב יודילוביץ עצמו, מבחינות נוספות, שהזנחה זו המשיכה עד זמן כתיבת ספרו (עמ' 206 בספר שערך). הספר הכמעט-אנציקלופדי – "ראשון לציון" שערך יודילוביץ, נראה שנועד ליצירת חלון-ראווה סינטי של "ראשון-לציון היפה" באמצעות שקרים (כולל סתירות פנימיות רבות) כפי שהראנו ועוד נראה להלן וכן סילופים והשמטת אירועים מכוננים מההיסטוריה של המושבה כפי שהראנו ועוד נראה, שלא שירתו ממש את מטרת הוצאת ספר זה לאור.

כיצד נודע ליועץ הראשי של הברון – ארלנג'ר, שבלעדו לא הניע הנדיב הידוע, יד ורגל עד יומו האחרון¹ (עמ' 146) ולמפקח אליהו שייד על "כישוריו" של יודילוביץ? – רבו של יודילוביץ, בן-יהודה לימד בבית-ספר אליאנס בירושלים² (עמ' 136) (שם למדו ילדים יתומים מורעבים, שלא עמדו בנסיון, כי

קיבלו שם מרק חם) והקים גם עם מנהלו נסים בכר, את האגודה החשאית "תחיית ישראל" (שם, עמ' 133) וכך נודע לפקידות, שרובם היו מורי אליאנס ובראשם ארלנגר ששימש סגן נשיא הארגון, על מועמדותו של יודילוביץ לתפקידו, **ושייד (= המפקח הראשי של מושבות הברון) התחשב הרבה בעצותיו של בן-יהודה**¹ (עמ' 203). הנה יש לפנינו את הסיכרון המדויק בין הכוחות שעמדו להסתער על המייסדים המסכנים ולחסל את כל מפעלם היהודי. כמו כן, ראשון לציון בשביל בן-יהודה היא כור היציקה לשאיפותיו אל-על והיה משוכנע, כי מה שיצליח בה ימצא הד והסכם בארץ כולה" (שם, עמ' 237) ולכן הוא מייעד את נושא כליו – דוד יודילוביץ דווקא לראשון לציון, בתדרכו את אליהו שייד למנותו כראש החץ שלו ב"חיידר" של ראשון לציון.

סיבת העדר כוח-ההתנגדות של ההורים-המייסדים למהלך זה של תנועת המלקחיים של הפקידות וה"מורים" ומדוע מהלך זה החל בעוצמת יתר בשנת תרמ"ח – סיבה זו מוסברת על ידי דב חביב-לובמן¹ (עמ' 312), בפרק "ההתנגשות עם הפקידות" – „ההתנגשות בין האכרים ובין הפקידות של הברון היו חזקות ועקשניות משני הצדדים. האכרים היו מלאים מרירות על ההנהגה הקשה של הפקידות, על העלבונות שגרמו להם על כל פסיעה ופסיעה. הפקידות גם היא היתה מלאה רגז וכעס, על עקשנותם של האכרים שהיו בעיניהם כחגבים ועל אי-כניעתם לשלטונם הבלתי מוגבל, על כן קראו לתוצאות ההתנגשויות הנמרצות האלה בשם "מהפכה". מהפכות כאלה לא היו דווקא בראשון לציון, הן הקיפו גם את שאר המושבות, אולם הגדולה והחזקה היתה בראשון-לציון. יתר על כן, בשעה שאכרי יתר המושבות המורדות באו לידי ההכרה שאין לדון עם מי שתקיף ממנו ונכנעו בעל כרחם לפקידות, היו בראשון-לציון במשך שלש שנים שתי התנגשויות ורק כאשר דוכאה ההתנגשות השניה (= בשנת תרמ"ז), אחרי אשר נוכחו האכרים, שמאחיהם חובבי ציון ברוסיה, אין לקוות לא רק לעזרה חומרית, אלא גם לתמיכה מוסרית אין לחכות מהם ואפילו גם למלה מעודדת, אנוסים היו להכנע ונגד רצונם הגיעו למצב המעליב שתאר אחר כך "אחד העם" ב"באמת מארץ ישראל" שלו.

נציין עוד דוגמאות לרודנות הקיצונית של הפקידים – „להתנגד לציר הנדיב? לשייד? מי יעז? ?" (שם, עמ' 202). „באחד הימים נקראתי להתייצב לפני הפקיד הזועם בלוח ובזעם וזעף פנה אלי: "ספרו לי, כי אתה מלמד בבית-הספר לאחר שעות התכנית של הלימודים". אנכי: "נכון הדבר, רוצה אני שהנוער שכבר עבר את גיל בית הספר ילמד גם כן לדעת את לשוננו". הוא: "אבל אלה הן שעות נוספות להשעות הקבועות בפרוגרמה". אני: "אין אני דורש שום הוספה בעד שעות הללו". הוא: "בזעם) אין זה שייך לתשלום או בלי תשלום, חוק הוא חוק. מורה צריך לעבוד בשעותיו הרשמיות ואח"כ לסגור את ביה"ס וללכת לנח"ס" (שם, עמ' 9-198). „הפקיד [=המנהל הראשי] הראשון שהתמנה בראשון-לציון אחרי אוסובצקי [=שהיה גם מורה ב"מקוה ישראל"²⁷ (עמ' 100)], שהיה מקודם מורה [=אליאנס] במקוה ישראל דוד חיים...הביע את דעתו נגד הספריה וצוה לסגרה. הקריאה בספרים, הסביר הפקיד, גורמת כאב ראש ובלבול המוח (ובדברו הראה באצבע על הצדעות, לאמור: המוח באותם המקומות מתקלקל ומתבלבל). בימי שלטונו של בלוח, שבא אחריו, בודאי שהיתה הקריאה אסורה וספריה חרם הוא. בימי הפקיד הזה, אי אפשר היה להתעסק באיזה דבר תרבותי בפומבי...דברים אלו היו אסורים בהנאה איסור חמור ואם סידרו, נעשה הדבר בצנעא, בחדרי חדרים" (שם, עמ' 316). **אכזריות שכזו, לא היתה אפילו בימי סטלין.** הרודנים האלו הכריחו את מייסדי המושבות לעסוק בעבודת האדמה בלבד ושהראש יהיה "שקוע" עמוק, רק באדמה ובעבודתה.

"מהפכה", "כניעה", "דוכאה ההתנגשות", מושגים אלו לקוחים מלקסיקון של משטר רודנות טוטליטארי אכזרי, המתייחס ל"נתיניו" כאל "חגבים". מרידות אלו דוכאו סופית בסוף שנת תרמ"ז ולכן בשנת תרמ"ח הוכשרה המושבה, מבחינת המשטר הטוטליטארי במושבות לבצע "שואה" רוחנית במושבה, מתוך ביטחון שאף מייסד לא יהיה יותר לגלות כל התנגדות, לא רק התנגדות, אלא שגם אף מייסד לא יהיה להוציא את ילדיו מבית הספר – מטבעת חנק זו של תנועת-מלקחיים של הפקידות וה"מורים" בראשותו של יודילוביץ. בשנת תרנ"ב יצרו יודילוביץ וגרזובסקי **חמ"ל (= חדר מלחמה) של מורי המושבות בראשון-לציון נגד המייסדים וקראו לו "הסתדרות המורים"**¹ (עמ' 193) ונראה שמאז ה"חיידר" מתחיל להפוך לביה"ס חילוני, כאשר מתקבלת אז ההחלטה המשותפת בחמ"ל, להוציא את לימוד הגמרא מתכנית הלימודים¹ (עמ' 195). בחמ"ל זה דנו בכל התיכונים הנכלוליים והאפלים, כיצד להפוך בצורה חלקה את ה"חיידר" לבי"ס חילוני ללא חיכוכים עם ההורים וללא צורך לחשוף בפני ההורים-המייסדים את תוכניות-הלימודים ואת אישיותם האמיתית בפני ההורים.

אומנם תוך פרק זמן אכן מתגלה להורים הדבר, כי כנראה היה קשה להסתיר זאת, כי כאשר באים הילדים הביתה פתאום שומעים ההורים דברי כפירה בתורה ולגלוג עליה ועל גדולי חכמיה.

המורה מפתח-תקוה אריה לייב גורדון מתלונן, שבמסגרת החשאיות של העברת ילדי המייסדים על דתם ואמונתם, יש מורים שכבר "נשרפו" וזהותם האתאיסטית כבר ידועה, אך לדעתו הוא עצמו, עדיין כסוכן הפקידות, לא נחשפה אישיותו האמיתית והוא נחשב עדיין כחרדי וכך חשוב שהדבר ישאר, שהוא יחשב כגשר בין ההורים לבין המורים האתאיסטים. הוא מתאונן על כך שהמורים עצמם בפרסומיהם חשפו את זהותם ולכן יחשדוהו, „על שנטה נגד הרוח החרדי בפומבי" (שם, עמ' 198) ומייסדי המושבות שהם כולם חרדים ולכן יגנוהו.

הוא לא רצה לדוגמא שידעו שהוא כנציג הפקידות שיכנע את המורים בשנת תרנ"ב¹ (עמ' 195), שהזמן כבר בשל לכך, שניתן לא ללמד יותר בחיידר-ביה"ס גמרא והדברים פורסמו. יודילוביץ מכנהו כ,,פוזל בעיניו גם לחרדות" (שם, עמ' 197).

להלן אחד ממכתביו של גורדון לגרזובסקי על בעיה זו – „מה נקל היה לאורתודוקסים למתוח גם עלי משפט של גראזאוסקי ויודילוביץ לאמר: גם גארדון בקושרים על התורה הקדושה. חפצי להתייחס לשיטת החינוך בארץ הקודש כאיש חיצוני ולא כאיש פנימי... נוכחתי לדעת, כי מאד מאד נחוץ להמציא איש אורתודוקסי, אשר יהיה תמיד מוכן להעיד נגד הדיבות אשר יוציאו [= ההורים-המייסדים] מחרחרי ריב או אורתודוקסים נלהבים נגד המפעלים וההחלטות. האורתודוקסי הזה [= גורדון] צריך לשמור את אורתודוקסותו ככבת עינו, לבל יפסל בעיני העם. לכן ידידי היקר, אם חפצים אתם באמת להוציא איזו תועלת מאורתודוקסותי, עליכם לשמרני מחשש רבב, לאמור: עליכם לבלתי להכניסני באמצע חברתכם. כידוע ומפורסם (= שחברתכם) מוחזקת בעיני העם האורתודוקסי לפסולה בתכלית הפסול: עליך ועל יודילוביץ כבר נמתח הדין כי פושעי ישראל אתם (= ההדגשה אינה במקור). מה שמותר לכם איננו מותר לי. ואולי צדק העם במשפטו זה, כי מי ביקש מידכם להקיא מבטנכם כל אמת ואמת... גם עליהם גזרה האורתודוקסיה גזרת האפיקורסות... כאפיקורסים צבועים בשביל היותם מקורבים עמכם. וכל כך למה, בשביל שאתם קלי דעת ואינכם רואים את הנולד... ואף על פי שידידנו הר"ר איזנשטטד כבר פסל גם אותי בהצותנו יחדו פעם אחת ויתנני למחלל שבת, אבל בעיני ההמון [= החרדי, מייסדי המושבות] עוד לא נפסלתי... אל תוסיפו שטות חדשה על הישנות ואל תפסלו גם אותי, בפרסמכם במכתבי העיתים, כי אני נתתי ידי לכם מכל וכל...“¹⁴ (עמ' 199-200).

אנו רואים כאן שני מחנות. מצד אחד, "העם" – המייסדים החרדים של המושבות ומולם מהצד השני, קבוצה קטנה של חיילי המשטר הרודני של פקידי הברון, המועסקים על ידם בתשלום כדי לבער מיידית את היהדות מילדי היהודים – מייסדי המושבות, ולהופכם מיידית בהצלחה ליהודו-נוצרים אתאיסטים.

כך בדיוק היה בימי סטלין בבריה"מ, שגם יצר את "מחלקת היהודים" ["ביסקציה": "יברייה סקציה"], כדי לבער את היהדות מקרב היהודים החרדים בברה"מ ודוקא באמצעות יהודים.

כך נהג גם העם הגרמני באותה המאה ה-19, כשבאמצעות קבוצת יהודו-נוצרים באקדמיה, הם השמידו את יהדותו של רוב העם היהודי במסגרת "מדעי היהדות" וכך המשיך העם הגרמני להשמיד את גופותיהם של העם היהודי במלחמת העולם השנייה על ידי היהודים, כפי שהודה הקולונל הנאצי פון-ויסצליני [בן הכט, "כחש", עמ' 109, הע' 76, הוצ' "לדורי". ת"א, 2001].

אומנם בעקבות דבריו של גורדון בשנת תרנ"ב בחמ"ל [אספת מורי מושבות הברון] ובהסכמת שאר המורים בהנחיית הפקידות (שם) נעקר לימוד התורה שבעל-פה מה"חיידרים" כדי להופכם לבתי-ספר אתאיסטים, בו נלמד רק התנ"ך [כמו בבתי הספר הנוצריים-הפרוטסטנטיים, שהיווה עוד שלב של "להשכיחם תורתך" הנאמר בתפילה בחנוכה, אך הפעם במלחמת המתיוונים המתבוללים החדשים – "המורים, העבריים" חיילי הרודנים מפקידות הברון מהארגון המיסיונרי אליאנס, כנגד המכבים החדשים – המייסדים, שהפעם נכנעו].

הפקודה לבצע מהלך זה ניתנה על ידי הפקידות הטוטליטארית ורק בשנת תרנ"ז בעקבות לחץ גדולי רבני א"י, ניתנה פקודה על ידי הרודן הפקידותי – חזן [מנהל ב"ס אליאנס לשעבר²⁷ (עמ' 158)] בראשון-לציון, להחזיר לימודים אלו לתוכנית הלימודים, בניסיון לשכך את מרד המייסדים השלישי.

בתוכנית הלימודים בשנת תרנ"ז [השמורה במוזיאון: חו-1/17, 660] אכן מופיעה התורה שבע"פ שוב כמקצוע, אך רק בכתות העליונות, אולי כדי לצאת ידי-חובה, כדי שהתלמידים רק יספיקו לטעום מזה לפני שהם נפלטם לרחוב. תוכנית הלימודים נקראה אז – "פרשת הלמודים": תלמוד – בבבא מצועא [= במקום "בבא-מציעא". כנראה שזה נכתב על ידי אחד "המורים" הבורים], אלו מציאות והמפקיד (פרק ב' ופרק ג').

שיטתם המתוחכמת של הפקידות הטוטליטארית – הריסת החיידר והפיכתו לסוג ב"ס של

אליאנס, נגד רצון המייסדים והברון, בשיטת ה"סלמי"

תאור הרקע הכללי של ההוצאה לפועל של ה"חינוך מחדש" – ראינו לעיל את רודנותם ואכזריותם של הפקידים בעיקר נגד יחידים, אך לא כתופעה כללית. נראה כעת את השתלטותה המוחלטת של הפקידות על המושבות מבחינה ציבורית ועל מערכת החינוך¹ (עמ' 415) – „בשנת תרמ"ד בא לראשון-לציון מטעם הברון אדמונד, מבקר עליון הוא אליהו שייך והוא הקים את בית הפקידות על מכונ... מינה פקיד-מקומי. מאותו היום והלאה נחתכו כל עניני העיר בבית הפקידות. הפקיד [למנהל המושבה בשם הברון קראו בימים ההם: פקיד] קצב תמיכה לאכרים... למרחץ, מקוה... מאותו היום חדל ועד העיר מהיות. פקיד הלך ופקיד בא, פעם שמו אוסובצקי [= שהיה כמו ד. חיים, מורה באליאנס – "מקוה ישראל"¹⁵ (עמ' 58)²⁷ (עמ' 100)], פעם חיים, פעם ליון [= דוד חיים היה הפקיד לפני הפקיד בלוח, כפי שראינו לעיל שהוא עצמו כתב כן] ופעם בלוח [= הצרפתי, אלפונס אדולף בלוח היה לפני כן גם כן מורה בבית-ספר של אליאנס בקושטא²⁷ (עמ' 157, הערה 45)]. לא ראי זה כראי זה, אך הצד השווה שבהם: שהם מנהלים את המושבה וכל מוסדות הצבור ברשותם הם ואין רשות לאכרים להקים ועד משלהם לשום ענין צבורי... לבית הספר היה מפקח ומנהל... את הפעולות הדתיות ניהל השו"ב ואת הדבר הקשה הביא לפני הרב מיפו... כל אלו היו נושאי משרה שהפקיד השגיח עליהם שיעשו

מלאכתם באמונה(=כרצונו) וברצותו הזמין אותם וברצותו שלחם מעל פניו והענינים הפנימיים שבמוסדות [=כגון ה"חיידר"] נחתכו על פי הגיונו היחיד של הפקיד ולשום ילוד אשה [=לא השו"ב ולא שום רב ויהיה הגדול ביותר] לא הורשה לשאול ממנו – "שומר מה מליל"? לדוגמא: **תכנית הלמודים שבבית הספר, תכנית בנין בית הכנסת...הכל היה תלוי בפקיד, ברצותו מיישר וברצותו מעקם.** ובקרב לב האכרים היה תוסס רגש לפעולה והיה מה לפעול, אפס הועם הרגש או יותר נכון נחנק. לדוגמא: **את תכנית למודי בית-הספר יכלו האבות להכיר רק מן המחברת שהילד הביא הביתה, אך לא מהתכנית הכללית...** כשנשלם בנין בית-הכנסת ראו כי הבימה בנויה במזרח כדרך הרפורמים [=שחיקו את כנסיית הנוצרים הרפורמים/פרוטסטנטים] ולא באמצע בית-הכנסת ובשביל הפקידים ונושאי המשרה [=גבאי, בלן, השו"ב] יש דרגה גבוהה משני עברי המזרח, כעין לוג'ה בתיאטרון וכו' ואנוסים היו האכרים לכלוא התמרמרותם הן לא מכספם בנוי הבית. רגשו הלבבות והסתערו, אבל הללו היו גחלים לוחשות. טמונות היו באפר חם, ברמץ: **ועיף היה האכר, כאותו עוף קצוץ הכנפים,** שמנסה את כוחו והנה נופל פתאום יגע ומלחית [=נוחת] באין אונים". אם המושבה היתה מתפתחת בצורתה הטבעית, אחרי תום לימודי ה"חיידר" היו בני המייסדים ממשיכים ללמוד ב"ישיבה קטנה" ואחרי זה "ישיבה גדולה" במקום להפלט לרחוב, כפי שהיה נהוג בתפוצות ישראל ואז היה מתרחש התהליך הטבעי, היינו: 10-12 אחוז היו ממשיכים למחקר תורני, למשרות רבניות, דיינות וכו' ו-88 אחוז היו יוצאים יהודים חרדים העובדים בחקלאות או בשאר תחומים ומקצועות, אך במרחב הסטליניסטי של המושבות כשאת בני המייסדים העבירו באלומות על דתם ואמונתם, רק חלק מבני המייסדים בראשון-לציון המשיכו בחקלאות וגם הם כמעט כולם לא עבדו בעצמם עבודת-כפיים, אלא הפכו לבעלי אחוזות חקלאיות קטנות² (עמ' 336) ושאר בני המייסדים בחרו מקצועות שונים כשחלקם עזבו לחו"ל והפכו לדוקטורים אתאיסטים, כיון שהטוטליטארים ייעדו לבני המייסדים גורל אחר: רפורמי-פרוטסטנטי. היה רק מקרה אחד, שכן אחד שהצטיין במחקר התורני ושייד היפנה אותו לסמינר רבנים רפורמי-פרוטסטנטי בגרמניה וגם שמעיה בנו של השו"ב הראשון הפך לרב בצרפת, אך את שאר בני ובנות המייסדים הם הצליחו להפוך מיידית בכפיה לאתאיסטים.

הברון עצמו לכאורה, גם הבין שזה אמור להיות התהליך הטבעי, אך יועציו נגעו בנקודה רגישה אצלו – דאגתו, שההשקעה הכספית האדירה שלו בביסוס מעמד החקלאי של המייסדים יצליח, לכן ברגע של חולשה הוא אישר תקן של "מלמד" לצרפתית עבור המייסדים הצעירים, אך כפי שראינו שבביקורו בארץ בתרנ"ג, הביע את דעתו הבסיסית שאין למייסדים צורך בכלל בידעית השפה הצרפתית.

תאור פרטני של ההוצאה לפועל של ה"חינוך מחדש" על ידי הפקידות הטוטליטארית

נראה כעת כיצד ניצול זה של השגת תקן של "מלמד" לצרפתית עבור המייסדים, גויס למטרת רודני הפקידות המסיונרית של הברון ויועציו, חברי הארגון המיסיונרי אליאנס. ראינו כבר לעיל שיונצוג, שנועד להיות המורה לצרפתית עבור המייסדים ושהפקידות הפכה אותו למורה ב"חיידר", סיפר¹ (עמ' 190) כיצד הברון כאדם חרדי בתחלה לא הסכים שיהיה כלל תקן למורה במושבה אפילו עבור המייסדים עצמם – „ציר הנדיב [=המפקח הראשי על המושבות, מטעם הברון] אליהו שייד, בשובו בפעם הראשונה מביקורו בארץ-ישראל, מסר להברון דין וחשבון שלו והברון הזמין את שייד לבוא אליו פעם אחרת. בבואו הציע להברון למנות מורה לצרפתית להמושבה ראשון-לציון. בשמעו את המלה "מורה" Professeur, קפץ הברון ממקומו והתקצף: - לא! לא מורה! אין צורך למושבה במורה, אליהו שייד נאלם דום ושמר את הדבר. עברו איזה ימים ושייד נקרא שנית לבוא לפני הברון בענין ארץ-ישראל והנה הוא מצא את הברון במצב רוח טוב, השתמש בשעת הכושר ויחזור על השאלה הנ"ל באופן אחר וישלב לתוך דבריו פסוק כזה: הגנן כוולן, מלמד לצעירי המושבה עבודת האדמה, אבל הם אינם מבינים את לשונו, כדאי היה אדוני הברון, למנות בראשון-לציון איזה "מלמד" Instituteur, היודע צרפתית וללמד את הלשון, למען יוכלו להבין את שעורי הגנן – כמובן שהברון כבר שכח את התנגדותו בפעם הראשונה לאותה הצעה עצמה וההסכרה ושנוי השם [=מלמד] והנוסחה החדשה של שייד בדבר "לימוד עבודת האדמה", דברה תיכף ללבו ולהגיונו ויסקים מיד: "זוהי מחשבה טובה, הלא הם יצטרכו להתפתח במקצוע זה ולקראו ספרים מקצועיים בעבודת אדמה. תתור אחרי אדם מוכשר ותמסור לו את התפקיד". וככה נתמנה וינצוג, למורה צרפתית הראשון במושבה, אך לא למייסדים אלא לילדי ה"חיידר" וביחד עם ה"מלמדים" הקודמים החל ה"חדר" [=יודלוביץ מדלג באלגנטיות על שלב הונאת א. שייד את הברון, של הסבת ה"מלמד" מלימוד המייסדים ללימוד בני המייסדים ב"חיידר"] לקבל איזה צורה של בית חנוך, בנוסח הימים ההם [=בבתי הספר הנוצריים]. המורה לימד גם חשבון ומקצת גיאוגרפיה והיסטוריה וכמובן שהיה נחשב כעין מנהל המוסד [=על ידי אליהו שייד]. גם הפקיד [=של המושבה] יהושע אוסובצקי לימד להילדים במקצת את הלשון הצרפתית ואביו הרב שמחה בונם לימד תורת היהדות. גם המתנחל אברהם בארד נכנס לה"חיידר" ללמד חומש ורש"י.

בסוף תרמ"ה עזב וינצוג את משרתו ובתחילת ה'תרמ"ו נתמנה [=המתבולל] שלמה אבולעפיה לצרפתית. באותה שנה ה'תרמ"ו, נתמנה [=על-ידי שייד] מרדכי לובמן [=האגרונום המתבולל²⁷ (עמ' 158) ומווד במושבות¹ (עמ' 25, 226)] **למורה המושבה וגם נמסרה לידו מצד הפקידות הנהלת בית האולפנא** [=לבנות] במטרה לשפר בו קצת את התכנית. מרדכי לובמן, אדם מלומד בעל השכלה גבוהה [=בתחום האגרונומיה] ערך תכנית של שעורי למוד יותר מסודרים [=בתחומים שאין לו כל מושג בהם, מלבד בסיסי הידע הנוצרי שהיה נהוג אז באקדמיה בנושאי היהדות]...כשתי

שנים עבדו שני המורים הנאורים, לובמן ואבולעפיה: הראשון בלימודי היהדות-תנ"ך משנה, גמרא, לשון עברית וכל התלוי בהם בתרגום זרגון [= "קריאה מכנית, קריאה מבוארת, הקראה, הכתבה, דקדוק, שירים בעל-פה ועוד" ("ספר היובל", ח"ב, עמ' 155, א. מ. פריימן)] והשני לשון צרפתית וכל המדעים האלמנטריים בלשון הצרפתית גופא – החדר החל לשנות את צורתו ותכניו והוכנסה בו לאט לאט שיטת "בית ספר" במובן אירופי, היינו, בית ספר נוצרי-פרוטסטנטי שהומצא על ידי ז'ן קלוין, מממציאי נצרות זו.

למעשה הברון לא חשב כלל שהצרפתית חשובה לצעירי המושבה שטיפלו בשדותיהם והברון בגלל מצב רוחו נסחף מתוך הונאה על ידי שייד באותו רגע להסכים לתקן של מורה במושבה, אך כבר הבאנו לעיל, בפרק על הברון את דבריו ¹¹ (עמ' 100), שאמר בשנת תרנ"ג, **שהצרפתית כלל אינה נחוצה למייסדי המושבות, אך מעידה רגעית זו של הברון הספיקה לשייד להביא מורה לצרפתית לא למייסדים כפי שנאמר לברון, אלא לפעוטות וילדי ה"חיידר", כדי שזו תהווה פירצה, כדי לחסל את ה"חיידר" ולהקים במקומו ביה"ס אתאיסטי עבור ילדי המייסדים החרדיים.**

הדברים הנ"ל מעוררים תהיות, תמיהות וקושיות:

א. בתרמ"ו מונה לובמן והוא מלמד את כל מקצועות היהדות, היינו, הפקיד הראשון פיטר את המלמד החברוני מירושלים שלימד לילדים את הלשון וקריאתה בשיטה המסורתית הגאונית, שעל ידה לומדים את הלשון וקריאתה ופסוקים מהתורה כבר בגיל שלש עד חמש ברהיטות ובאקדמיה כבר ניטען שזו השיטה המוצלחת ביותר. כמו כן פוטר הרב שמחה בונים אוסובצקי והשו"ב ובמקומם הוא מינה את לובמן כדי שילמד מתוך חוסר נסיון מוחלט עברית בשיטה מסורבלת ואת שאר מקצועות היהדות והשאלה הנשאלת- לשם מה? כמו כן, משתמע שמפוטרים כל המלמדים ונשארים רק שני מורים במקום מלמדים.

ב. יודילוביץ גם סותר את עצמו, כפי שכבר הראינו לעיל, כי בעמ' 204 הוא כתב שהרב שמחה בונים לימד רק שנה אחת בתרמ"ד ולא בתרמ"ה כפי שמשתמע מהקטע הנ"ל, שממנו גם משתמע שבתרמ"ו השו"ב כבר אינו מלמד, כי את מקומו גם תופס לובמן המלמד תנ"ך, היינו גם חומש שלימד השו"ב וגם נביא, אך בעמ' 204 הוא גם כתב שהשו"ב לימד עד תרמ"ז ובעמ' 208 הובא שאותו שו"ב פוטר רק בשנת תרס"ב שאולי הוחזר ללמד בשנת תרנ"ז, כאשר בלחץ הרבנים, כפי שנראה להלן, הוחזר לימוד התלמוד.

כמו כן, שם בעמ' 204 הוא כתב שרק בתרמ"ז מונה לובמן למורה ואילו בקטע הנ"ל הוא כתב שכבר בתחילת תרמ"ו מונה לובמן ושגם אבולעפיה מונה רק בתרמ"ז ואילו בקטע הנ"ל הוא כתב שהוא מונה כבר בתרמ"ו. אומנם נראה, שהרב שמחה בונים אוסובצקי לימד עד תרמ"ו ואז מונה מרדכי לובמן במקומו למורה ומנהל על ידי המפקח א. שייד כדי להפוך את ה"חיידר" לבי"ס, ללא ידיעת ההורים ["מקרב הארץ", הצבי, ה' אדר ב' תרמ"ו. "במושבות", שם, ט' בשבט תרמ"ו]. נראה שההורים לא הכירו לפני כן את וינצוג ואת לובמן ולכן נאמר להם שהם "מלמדים", לעומת זאת על יודילוביץ הם כבר שמעו ולכן התנגדו למינויו בשנת תרמ"ח כפי שנראה להלן.

ג. לשם מה יש צורך בשני מורים לצרפתית עבור עשרים נערים. יתכן שלהורים נאמר שאוסובצקי מלמד רק קצת צרפתית ואילו וינצוג לימד חשבון, היסטוריה וגיאוגרפיה, כביכול כדי רק לתרגל את הלשון הצרפתית. יתכן, שאליהו שייד ראה בכך שלב ביניים לפי התוכנית שזמם כדי להפוך את החיידר לביה"ס ואילו לברון אמר שייד שוינצוג הוא המלמד לצרפתית.

ד. נראה שאליהו שייד, כבר מרגע התמנותו לתפקיד בהכוונת ראשי אליאנס, היה בראש מעייניו מתוך תפיסה מסיונרית-מושחתת, להפוך במהירות את ילדי המייסדים לאתאיסטים צרפתיים ולכן מיד כשהוא חוזר לצרפת וכנראה אחרי פגישה עם א. בן-יהודה, הוא מיד מתחיל בתהליך הפיכת ה"חיידר" לבי"ס של אליאנס:

שלב ראשון – הוא משוחח על כך עם הברון ומתחיל תחבולות כיצד לרמות את הברון, תוך מעילה באמונו וכספו של הברון. למעשה, הגנן היה אמור ללמד את "צעירי המושבה עבודת אדמה" שכבר אינם לומדים בחיידר כדברי שייד לברון, אך לא את הפעוטות ואת ילדי החיידר, אך הוא משתמש בהסכמת הברון ל"מלמד" בצרפתית עבור הצעירים, בחורים ונשואים במושבה, כדי להכניסו כמלמד לתוך ה"חיידר" ודרך פירצה זו ללמדם מקצועות שאינם שייכים ללימוד בחיידר. בתכנית-הלימודים משנת תרנ"ז המכונה "פרשת הלמודים" אין כל זכר ללימודי עבודת האדמה, לא ברמה התאורטית ולא ברמה המעשית.

כשבעה חודשים לאחר ייסוד המושבה, בניסן תרמ"ג מקים פריימן, כאמור לעיל, את ה"חיידר" על אדמתו ובנו של השו"ב מבקש משמואל הירש לבנות מבנה עבור ה"חיידר". הירש פונה לברון ומבקש ממנו תקציב, אך מבקש ממנו תקציב עבור בית ספר ולא עבור ה"חיידר" וגם כותב לו שזו גם בקשת המייסדים!! הברון עונה לו במכתב ב-22 ליוני בשנת 1883 – "...בין הדרישות שנמסרו להא' וניציאני על ידי אכרי ראשון לציון, יש אחת שנדמה לי די יסודית ואשר אני מוכן בעתיד הקרוב למלאותה וזו היא **יצירת בית-ספר**. הנני מכיר כי דרישה זו היא הכרחית ושצריך לטפל בה ואני מתכוון לפסוק למושבה: בית-ספר ובית כנסת קטן, אבל בית-ספר זה יהיה בעיקר חקלאי. הצעירים ילמדו שם תחת הנהלתו של מורה: קריאה, כתיבה ויסודי המדע אבל החקלאות תהיה הצד המעשי של למודם ושטח עבודה יתוסף לבית-הספר בשביל להוציא לפועל בנסיונות, את המושגים שהם יקבלו בבית-הספר.

קבל נא, אדוני המנהל את הבעת רגשי הכבוד וכו'. (חתום) **אד. די רוטשילד**" ¹ (עמ' 67).

בזמן כתיבת מכתבו הוא גרס שאכרי המושבה חייבים לעסוק רק בחקלאות, אך תוך זמן קצר הוא חזר בו מכך ואף הקים במושבה בעצמו את המפעל התעשייתי הראשון – היקב וממילא גם חזר בו מהצורך של תירגול ילדי המושבה בעבודה חקלאית, אך כאמור, בתחילה הוא היה מאד נחרץ בעקבות לחץ יועציו בנושא זה, שיועציו ראו בכך חלון הזדמנויות להפוך באמצעות פירצה זו את "החיידר" במושבה לבי"ס של אליאנס על ידי החדרת מקצועות זרים ל"חיידר" והכנסת מורים אתאיסטים גם ללימודי הקודש, כדי שהם יהפכו את ילדי המייסדים מייד לפורקי-עול יהודי-נוצרים.

במכתב הנ"ל ניתן להיווכח כיצד הוא היה בתחילה כה נחרץ לגבי יעודם התעסוקתי של המייסדים – „רצונם לעשות אחרת מאשר חקלאות וזאת מרפה את ידי בראותי שכל הקורבנות שהבאתי עד עתה לא הביאו לידי תוצאות יותר טובות. אבקשך להודיע להאכרים האלה שאין אני רוצה שיתעסקו בדבר אחר מאשר בחקלאות ושלא יקוו לשום עזרה מצדי בשביל יצירת חרשת שרוצים להקים.

אם אתה חושב לנחוץ שאודיע להם זאת בעצמי על ידי מכתב רשמי, אין לך כי אם להודיע לי זאת“ .
כמובן שמכתב זה נכתב בצרפתית. יודילוביץ כתב שקיבלו ממנהל "מקוה ישראל" א. קרויזה והוא מציג את כתב-היד בספרו (עמ' 67) עם תרגום המכתב בצדו. תאריך המכתב הוא מסוף יוני 1883, כאשר הביל"ויים כבר היו במושבה למעלה מחצי שנה ואילו במכתב נאמר שהביל"ויים הם עדיין ב"מקוה ישראל" ושהברון כותב בו שהוא אינו רוצה עדיין לשלוח את הביל"ויים משם לראשון-לציון אלא לעקרון, אך הוא מחכה שארלנג'ר יועצו הראשי יחזור מא"י לצרפת ועל פי חוות דעתו הוא יחליט, כי "בלעדו לא הניע הנדיב הידוע, יד ורגל עד יומו האחרון של ארלנג'ר" (עמ' 146).

ראינו שהברון לא רצה שבמושבה יהיה "מורה", אפילו שהוא ילמד שם רק צרפתית את בני המייסדים הצעירים ולבסוף הוא התרצה לכך רק כאשר שייד אמר לו שהוא יהיה "מלמד", אך מאוחר יותר הוא חזר בו גם מהצורך של ידיעת הצרפתית¹¹ (עמ' 100) ואילו במכתב כותב כביכול הברון שהוא רוצה להקים שם בי"ס חקלאי ושיהיה שם "מורה". במכתב גם נאמר שאכרי המושבה ביקשו להקימו, אך ראינו ועוד נראה להלן שאכרי ראשון נלחמו נגד יוזמת הירש להפוך את ה"חיידר" במושבה לבית-ספר, גם שש שנים מאוחר יותר¹¹ (עמ' 113) וגם נגד הרעיון להקים בה גימנסיה, חמש עשרה שנים מאוחר יותר.

כבר הראנו, שיודילוביץ כתב בספרו "עובדות" שלא היו ולא נבראו ושנמצאו בספרו הרבה מאד **סתירות עצמיות** ולעיתים אף משורה לשורה וגם כאן הוא **יוצר סתירה עצמית נוספת**, כאשר הוא מצטט כביכול את הברון שהוא רוצה שמורה ינהל את כל הלימודים ו**מאידך** כפי שראינו, הברון התקצף על עצם הרעיון שבמושבה יהיה מורה.

אומנם כאן בתרגום, ביצע יודילוביץ מעשה חמור יותר של זיוף המכתב, באמצעות תרגום שאינו תואם למקור, כשהוא מציג את כתב-היד ליד תרגומו. כנראה, שלכן הוא גם הקטין מאד את כתב-היד כדי שהקורא לא יוכל בעצמו לתרגמו, כיון שבזמן כתיבת הספר לא היה ניתן להגדיל בקלות את כתב היד **כפי שניתן** להגדילו בקלות בזמנינו ובפרט שכתב ידו של הברון היה מעט מסורבל לקריאה. הברון כתב במכתבו שהוא אינו מסתפק ב"מלמד" ל"חיידר", אלא שהוא רוצה שילמד שם **רב** (rabbin), אך יודילוביץ בספרו "ראשון לציון" מזייף וכותב **"מורה"**. הברון כתב, שהרב ילמד **קריאה, כתיבה ושאר הדברים הנחוצים** (היינו, הדברים הנחוצים שהרב מלמד – חומש, נ"ך, משנה, גמרא), אך יודילוביץ מזייף וכותב **"יסודי המדע"**.

על-פי "תרגומו" של יודילוביץ, המייסדים מבקשים מהברון להקים בי"ס אתאיסטי והברון נענה להם. זה כאמור לעיל אינו מפריע לו להביא מספר עשרות עמודים לאחר מכן, שהברון קפץ והתקצף לשמוע על רעיון של הכנסת מורה למושבה. ליודילוביץ אינו מפריע לתרגם, שהמייסדים מבקשים מהברון בי"ס, על אף שהוא בעצמו הוציא לאור חוברת ובו כתב, שהמייסדים התנגדו בשנת תרמ"ח נחרצות להכנסתו של יודילוביץ כמורה ב"חיידר", רק משום החשד שהוא ירמה ויהפוך את ה"חיידר" לבית-ספר.

כוונת הזיוף היא שקופה. מטרתה היתה לחפות על תפקודו של יודילוביץ על התקן של אנשי ה"יבסקציה" שהופקדו על-ידי סטלין לשרש כל זכר של לימוד התורה מילדי ישראל ברוסיה הקומוניסטית וכך פעל יודילוביץ, כידו הארוכה של מורו הנערץ עליו אליעזר בן-יהודה, תוך כדי שהוא מתחפש בלבשו וזקנו לחרדי, כשהפקידות הטוטאליטארית מחדירה אותו ל"חיידר" של המושבה נגד רצון ההורים כדי לרסק את ה"חיידר" מבפנים ולהפכו לבית-ספר **אתאיסטי צרפתי על-פי הדגם של בתי-הספר של אליאנס**. על-פי הזיוף, ההורים עצמם מבקשים מהברון להקים בי"ס אתאיסטי וממילא יוצא כביכול יודילוביץ צדיק, שרק ממלא את רצון ההורים – המייסדים.

יתכן, שיודילוביץ סמך ב"חוכמה" על מה שנכתב בשער הספר (עמ' י"ב) – "הכל כתוב באוביקטיביות בלתי משוחדת" וממילא ניתן כך להוליד שולל את קוראי הספר, להאמין לכל מילה המופיעה בספר.

כאמור, הפקידות לא מילאה את הוראת הברון ובכסף שהוא נתן לבניית ה"חיידר" הם לא בנו את ה"חיידר", גם כאשר בן השו"ב רפופורט הפציר בשמואל הירש לממש את הוראת הברון לבנות את ה"חיידר". במקום לתת משכורת מלאה לשו"ב שכיהן כמלמד ב"חיידר", הירש העביר לו כל חודש רק "משכורת זעומה"¹ (עמ' 98) וה"חיידר" המשיך להיטלטל בין דירות שכורות וכן במרתף בית-הכנסת הגדול, כי כנראה לדידו של מנהל "אליאנס", אם המייסדים אינם

מוכנים שבניהם ילמדו בבית-ספר אתאיסטי כדוגמת בתי-הספר של "אליאנס", אין ל"חידר" זכות קיום. ניתן רק לנחש מה עשה ש. הירש עם הכסף שהוא קיבל מיד הברון.

שלב שני – בתרמ"ו אחרי שההורים כבר התרגלו לסוג כלאים זה של "חידר" עם לימוד שפה, אך הוסתר מהם שמלמדים שם גם את שאר המקצועות, מבצע שייד צעד מושחת נוסף ומכריע, בהפיכת התלמידים לאתאיסטים מאחורי גבם של ההורים ושל הברון המתנגד לרעיון של הכנסת מורים לחידר. הפקיד מכניס שני מורים לחידר, אחד לצרפתית המלמד את התלמידים גם "מדעים אלמנטריים" וכפי שראינו לעיל הוא מסתיר מההורים את תכנית-הלימודים, כדי שהם לא יגלו את התרמית. את לובמן הוא ממנה ללמד את כל לימודי היהדות.

יודילוביץ כתב שאת הכשרתו ללימודי היהדות הוא רכש באמצעות "השכלה גבוהה" ובכך הוא גם משקר וגם סותר את עצמו, שהרי ראינו לעיל שהוא כתב שהשכלה זו שהוא למד, היתה בתחום הנדסת האגרונמיה ולא בתחום לימודי היהדות והחינוך, **שבהם הוא היה נבער מדעת** וכל הידע שלו על כך היה מלימוד מזערי שיתכן שהוא למד רק בהיותו ילד קטן. אומנם, ראינו שיודילוביץ מגדיר את שני המורים על פי הקוד הפרוטסטנטי- "נאורים", היינו שחינוכם ועיצוב אישיותם לא היה כלל יהודי, **אלא** על פי ה"אויפקלורנג" וה"בילדונג" הגרמני-צרפתי וממילא גם לימודי ה"יהדות" שלימדו מ. לובמן לא היו מבוססים על יראת-שמים ולמדנות של "מלמדים" מקוריים, שלשם כך יש צורך **בהרבה שנות לימוד רצוף** ב"חידר" וב"ישיבה-קטנה" וב"ישיבה-גבוהה. לכן, גם לימודי ה"יהדות" שלימדו לובמן בהסוואה מאחורי גבם של ההורים והברון, היו מבוססים לחלוטין על יהדות-אתאיסטית של "ביקורת המקרא", שהוא עצמו קרא על כך קריאה חובבנית בספרי **"מדעי-היהדות" שהתגבשו באקדמיה** במחצית המאה ה-19 ו**שהתבססו** על יסודות הנצרות הפרוטסטנטית המוקצנת – 1. תפיסות אנטי-מסורתיות. 2. שיויון. 3. מטריאליזם ורציונליות מוקצנת. 4. הדטרמיניזם, שמשמעותו המעשית היא **האיסור לקיים מצוות**, אלא רק קיום טקסים ופעולות סמליות, לדוגמא: טקסים לאומיים, ממה שמופיע במקורות ועל-פי תחושות אישיות, **כפי שהאדם מתחבר אליהם**.

יוצא איפוא, שמוסד זה הפך להיות דו-פרצופי, כאשר ההורים-המייסדים והברון "יודעים" שמדובר ב"חידר" ובפועל מדובר בבי"ס נוצרי-פרוטסטנטי המחנך לאתאיזם נוצרי-רפורמי שהתגבש באקדמיה בצרפת, בגרמניה ובשווייץ, בעיקר באוניברסיטאות הנוצריות הקלוויניסטיות. **מסיבה זו**, יום דוד יודילוביץ בשנת תרנ"ה¹ (עמ' 202) את ה"גן העברי" **שהושתת על "שיטת-פרבל" על בסיס השיויוניות המלאכותית בין ילד למבוגר, מיסודה של התפיסה הפרוטסטנטית-קלוויניסטית של יוהן היינריך פסטלוצ'י מג'נבה** – "רומא של הפרוטסטנטים" [אנצ'י עברית, ע' קלוין ז'ן]. **שלב שלישי** – עד כה, הלימודים שאינם לימודי-קודש נלמדו בהיחבא ובכמות מזערית. אליהו שייד ומנהל "מקוה ישראל" שמעון הירש, מהמייסדים של אליאנס, ניגשים לחסל לחלוטין את ה"חידר" ובמקומו לפתוח בגלוי בית-ספר בשנת תרמ"ח. **השאלה הנשאלת** כמובן היא, כיצד הם אינם מפחדים שמזימה זו תתגלה לברון וכיצד הם אינם מפחדים ממרד של ההורים-המייסדים שכולם היו חרדים? **התשובה לכך** היא, התזמון המוצלח של נקודת זמן זו, כי שנת תרמ"ח היא השנה שלאחר שתי המרידות של המייסדים נגד פקידות הברון, שכתוצאה מהן הברון כמעט שהפסיק את החמץ הקיומי של המושבה-התמיכה הכלכלית והכספית.

ראינו כבר לעיל שהמייסדים יצאו ממרידות אלו מוכים ומושפלים עד עפר, עד שכבר לא קם רוח באיש להתנגד יותר והם הופכים בתחושתם לעבדים כדומן האדמה, כשניתן לעשות בהם ככל העולה ברוחם של רודני הפקידות.

מאידיך ובנוסף, מייסונים מושחתים אלו כבר אינם צריכים לחשוש שמזימתם תתגלה לברון ושהמייסדים יעזו להתלונן עליהם בפני הברון, מאחר שבמיוחד אחרי המרידות יחסו של הברון ודעתו על המייסדים היתה מאד שלילית, עקב הסתה אינטנסיבית של יועציו נגד המייסדים. הוא כתב לש. הירש – ,בראותו במתיישבים אנשים כפויי טובה, נרגנים ומחרחר-ריב. כך הוא כתב על-אודותם לשמואל הירש, מנהל בית הספר 'מקוה ישראל', שהיה איש-אמונו של הנדיב: "אשר לקשיים שגורמים לך מתיישבי ראשון-לציון, הפלגנות ויצרים הרעים שפשו בהם, ומן הראוי שמסכנים אלו יבינו, כי אני הוא שנטלתי על עצמי לשאת לבדי בהוצאות מושבותם ואם יעוררו שוב התנגדות קלה שבקלות לקבל בתוכם את הסטודנטים הרוסיים אליהם [= לברון סיפרו יועציו, שמדובר בקבוצה של סטודנטים שחזרו בתשובה, אך הסתירו ממנו שאליהם הצטרפו גם אתאיסטים כדוגמת חיסין ועוד], או אם במקום לעבוד, במלאם אחרי הוראות הגנן שלי, דיגור, יוסיפו לחיות בינם לבין עצמם באותה אווירה של איבה, שסופה לעשות כל מאמציהם לאל, לא אהסס לשלול מהם את עזרתי תוך 24 שעות ולעזובם לנפשם ולתוצאות המרות של רשלנותם ופלגנותיהם. חוסר המשמעת של מסכנים אלו מקשה עליך מאד את תפקיד הפיקוח שנטלת על עצמך לגביהם"¹⁰ (עמ' 67).

מכתב זה נכתב עוד לפני המרד הראשון ולאחר התנגדותם של המייסדים ליוזמתו של שמעון הירש ליישב את הביל"ויים בראשון-לציון, משום החשש שההקצבה הכספית של הברון למושבה תכלול גם את מימון הביל"ויים האתאיסטיים, אך בעיקר מפאת רמתם הרוחנית של הביל"ויים שלא היתה ממש חרדית ואחרי שהמייסדים גרשו אותם חזרה ל"מקוה ישראל" והוכרחו לקבלם בחזרה ואז הם החתימו אותם על תקנות המחייבות אותם להתנהג כחרדים, כפי שהראנו לעיל בפרק על הביל"ויים. שנת תרמ"ח היתה כבר לאחר המרד השני נגד הפקידות, כך שלא היה שום סיכוי שיהיה למייסדים כח נפשי להתנגד או שיעזו להתלונן על הפקידות בפני הברון ושיהיה מי שיכניסם אליו או שימסור את מכתבם אליו או שהוא יהיה מוכן להאמין להם או אף להקשיב להם.

יש לזכור, שתנועת ה"מזרחי" חייבה הקמת בתי ספר ולא תלמודי-תורה ובוודאי שלא "חידרים" ולכן הם הקימו את

רשת בתי ספר "תחכמוני" שהיו עוד יותר קיצוניים מביה"ס שהוקם בראשון-לציון ואף על פי כן הרב קוק קרא לתנועה זו עדיין בשנות השלושים "חרדים", אך המייסדים שהיו חרדים התנגדו אפילו לביה"ס הפחות קיצוני מ"תחכמוני" ורצו לחנך את ילדיהם אך ורק ב"חידר". אומנם, ראו זה פלא, שלמרות שהם דוכאו עד עפר, הם בכל זאת העזו להביע את התנגדותם להפיכת ה"חידר" בראשון לציון לביה"ס רשמי ושמעון הירש בכל זאת קצת מפקד ומנסה להשפיע עליהם ובשלב ראשון לא לכפות את רודנותו, להכניס את הנפה יודילוביץ ל"חידר", כדי לשדרגו לבי"ס, כשם שארלנג'ר ניסה לכפות את יודילוביץ על מייסדי זכרון-יעקב החרדים כמדריך חקלאי ללא הצלחה – „עדותו של יודילוביץ [= מספר העתקות (תרמ"ח), שיודילוביץ כמובן לא הכניסו לספר "ראשון-לציון"] על התנגדותם של המתיישבים הראשונים שומרי המצוות [= בספרי ומאמרי המחקר נראה, שיש לכותביהם קושי מנטלי לכתוב "חרדים"] להצטרפותו. במכתב אל נמען לא ידוע, ציין יודילוביץ ששמואל הירש, מנהל "מקוה ישראל" ופקיד המושבה מטעם הברון, ניסה לשכנע את ההורים בראשון-לציון שהוא, יודילוביץ, לא בא ללמוד [= ללמד] בניהם להתיר שאלות הפוסקים ותשובותיהם או ללמוד מצוות ד' הקלות והחמורות. לשם כך נתמנו שלושה מלמדים, ואילו "אני", הוסיף יודילוביץ, "רק תולדות ישראל ודברי ימינו אלמדם לדבר כן בשפת עבר אכינם, והשפה בעצמה תהיה על טהרת הלשון בדקדוק הנקוד והחבור, וערך ארץ ישראל...ומעט מתולדות הטבע...ומצב בני ישראל בימים קדמונים בהארץ הזאת וערך המלאכה לחבבה...ואף העבודה באדמה...ומעט [ממית] החשבון...ומלאכת הכתיבה דבר חשוב לכל נפש", **אולם ההורים דחו את הסבריו של הירש והם אמרו את דעתם בגלוי** [= שהיתה בכך העזה עצומה מצידם, לומר זאת לטוטאליטאר בכבודו ובעצמן] **שהתלמוד-תורה שיש להם, החידר הזה די להם ואין חפצם בבתי ספר, שתחת ידי יהיה בלי ספק שקולה [= בית-ספר, באידיש]**”¹¹ (עמ' 113).

מדבריהם מוכח שעדיין בשנת תרמ"ח משוכנעים ההורים שילדיהם לומדים ב"חידר" ולא בבית-ספר. מכך גם מוכח באילו שיטות חשאיות נקטה הפקידות והמורים בהדרכתם, כדי שההורים-המייסדים לא ידעו שמלמדים את בניהם כבר מספר שנים לימודי "יהדות" ושאר מקצועות והכל על בסיס אתאיסטי.

הסוף ידוע, שאת מה שהוא לא הצליח לשכנעם בטובות, הנחית עליהם הפקיד הרוזן בפקודה, היינו, את הנפה כמורה ואחר כך כמנהל ואת לובמן כמפקח ראשי על בתי הספר בראשון-לציון, עקרון ופ"ת, שהיו מושבות מאד חרדיות. אבל כבד מתחיל להיות שרוי בבתי המייסדים, לקראת הקמת "ביה"ס העברי הראשון". לאחר שתי מרידות כשהם מושפלים עד עפר, הם מקבלים את הגזירה בדומיה בראשון-לציון אך לא כן בשאר המושבות.

כדי למנוע התמרדות נוספת מעביר המנהל לובמן, שנכפה כמנהל ומפקח על ההורים בישיבת אספת המורים, את פקודת הטוטאליטר – „אין לנו חפץ וצורך בדעות ובהסכמת האבות, עלינו לכונן את בית הספר העברי כי יהיה מוכשר לתעודתו...הננו קובעים הלכות בסדרי הלמודים...ואם יערערו על סדורנו אלה, לא נוכל לשים לב אליהם ולשיחותיהם...וכבר הסכנו לחזיונות כאלה: להתנגדות האבות למורים ולבתי-הספר בכלל [הדברים נאמרו באספת המורים הרביעית, י"ד בשבט תרנ"ב]” [ש. כרמי, "תלמים ראשונים בחינוך העברי", 'אספת המורים העבריים בארץ-ישראל ומקומה בתולדות החינוך' תרנ"ב-תשנ"ו ירושלים 1986, עמ' 83].

המייסדים אומנם נכנעו לטוטאליטאריזם הפקידותי והזרוע המבצעת שלו ה"מורים" העבריים, שהיו כפי שאנו רואים לא פחות אכזריים, אך המירמור הפנימי שלהם כל הזמן פרץ מתוכם. „מאבקם של החרדים לא נסב על השפה העברית כלשון הוראה וכלשון הדיבור בבית הספר, אלא על אופיו...החילון שהשרישו בתוכו הלאומיים, שהעמידו את הכל על השפה העברית”¹¹ (עמ' 117).

„טענו, כי מערכת החינוך הוקמה "כדי להשכין התרבות והציויליזציה הצרפתית" והביאו כהוכחה לכך, את הבנות שנשלחו לפאריס כחלק מתכנית להשליט אותן אחר כך על מוסדות החינוך. היו שהדגישו את התוצאה של מעשי פקידי הברון: "אשר חטאו, עוו ופשעו להטיל זוהמה בלב הילדים ולחנכם על ברכי מנהגי צרפת...ישחיתו את תקוות ישראל ויטילו רעל בחינוך, אין פוקד בבתי-הספר את ידיעת תורתנו הקדושה...בעוד שלומדים ומלמדים את הילדים רק צרפתית...” [א. רוקח, "יתבררו הדברים ויתלבנו", "החבצלת", 18 תרמ"ח], גיליון 13, כ"ט תרמ"ח, עמ' 98].

ביקורת מסוג אחר, שהתמקדה ברמה המקצועית של בתי-הספר ובכושרם החינוכי של מוריהם, נמתחה על העובדה שבבית-הספר בראשון-לציון משל הפקיד-האמרכל הראשי "באמצעות המנהל", בלא פיקוח מצד הורי התלמידים או מומחי חינוך, וכי המורים לא התאימו לתפקידם והקדישו מזמנם לעיסוקים אחרים בתחומים אחרים [סמילנסקי, לתולדות, עמ' 121. גם רוקח, "יתבררו...", עמ' 98, מגניב בסוגריים ביקורת דומה: "ורק כבדרך אגב ולמראית-עין יש להם מלמדים עבריים שאינם יודעים בין ימינם לשמאלם"]¹³ (276). וכן הרב ליבונטין מתאר בספרו – „אשר במושבות-החינוך עזוב”²⁴ (עמ' 155).

על ה"חידרים" שהפכו למעשה לבתי-ספר של אליאנס ועל שאר ביה"ס מקונן גם מייסד המושבה הרב ז. ד. ליבונטין²² (עמ' 112), כך שיובן גם על ידי הציבור האתאיסטי, כי בזמן כתיבת ספרו ציבור זה כבר השתלט על הארץ – „אסון גדול לנו משמשים בתי הספר של הכי"ח [=אליאנס], ה"הילפספריין" "אגודת אחים": באחד מהם [=אליאנס] לומדים צרפתית, בשני גרמנית ובשלישי-אנגלית...בכל בתי הספר האלה מקצים מקום גדול לדברי הימים והספרות של אותה ארץ [=צרפת, גרמניה ואנגליה], אשר היא מקור קיומו של בית הספר...אשר על כן בצאת הנער מבתי הספר האלו, הרי הם כאילו תלויים בין השמים והארץ: מארץ טורקיה יצאו ולארץ צרפת לא נכנסו. זאת הסיבה, אשר בגללה עוזבים צעירינו את הארץ...כאלו הם בתי הספר של חברות חוץ-לארץ...וכך נתקיימו בנו קללות התוכחה [= בספר דברים (כח, לב) – „בניך ובנותיך נתונים לעם אחר ועיניך רואות וכלות אליהם כל היום ואין לאל ידך.”], כי

זרים ימשלו בנו... הרעיון הארצי, לפי דעתי, הוא פרי הגלות [=של ארגונים אלו ושל תנועות השמאל המגבים אותם]. בגלות הארוכה, חדל עמנו לדאוג לעניינים נצחיים ומעסיק הוא את עצמו רק בעניינים יומיים". עד כמה היה קיצוני חילון נוצרי זה, נוכל להבין אם ניקח בחשבון שכל המורים היו תלמידי בן-יהודה ו/או גם מחסידי המושבעים וכפי שראינו בפרק על בן-יהודה, על שנאתו המטורפת לכל נכסיה המקוריים [ולא המשודרגים על ידו] של האומה הישראלית, עד שאפילו ביום הקדוש ביותר לעם היהודי, הוא ערך בקביעות מסיבת הוללות עם חבר-מרעיו בליל כל-גנדי בלב ליבה של ירושלים החרדית בחצרו והכרזתו ש"כל זמן שהתלמוד לא יעקר לא יכון הישוב". אכן, תלמידיו מימשו רעיון זה וביטלו את לימוד הגמרא בבתי הספר של המושבות, אך בשנת תרנ"ז, בלחץ הרבנים החזיר הפקיד חזן את לימוד הגמרא לביה"ס. עד כמה המורים היו דבוקים בבן-יהודה נוכל ללמוד מדברי יודילוביץ ["למען האמת", "דאר היום", 13 ביוני 1929] – „אין זו שאלה אם מורי התחיה הראשונים היו מושפעים מבן-יהודה. היו והיו מושפעים... ושאלו תחיה אל תוך תוכם... כל מה שכתב בן-יהודה, בין שהיינו בקרבתו, בין שהיינו בריחוק מקום, היינו בולעים ויודעים בעל פה".

כיצד היו נפגעים המייסדים בראשון-לציון, אם הם היו מנסים להתנגד ל"מורים" שפלטו לחיידר והשתלטו עליו בפקודת הפקידות הטוטאליטארית כדי להופכו לבית-ספר, אפילו לפני המרידות, או כיצד הם היו נפגעים אם הם היו מעיזים להוציא את ילדיהם מביה"ס ומהגן ולהקים מסגרות עצמאיות של גן ו"חיידר"? ניתן ללמוד על כך ממה שהתרחש בשאר המושבות שגם כן היו כולן חרדיות וניסו להתנגד להשתלטות האלימה של המורים. ראשון לציון היתה חרדית במיוחד ו, עקב כך שימשה ראשון-לציון מוקד משיכה לשומרי מסורת שביקשו להשתקע בה¹¹ (עמ' 95), אך אחרי המרידות הם כבר למדו את הלקח ולא ניסו להתקומם. **נוכל להיווכח בפרק הבא, שמייסדי המושבות שניסו להתנגד לפלישת המורים ל"חיידר" ולהשתלטות עליו, סבלו ממוות בייסורים באמצעות הרעבה, הכאת המלמדים או גירושם על ידי שייד תוך שהוא מאבד את צלם האנוש שלו מרוב זעם ואף נסיון שלו לשסע כלבי טרף במייסדי עקרון כדי לקורעם לגזרים וכו'.**

מחבר המחקר שצוטט מקודם, משתמש בכוונה במושג השגוי "שומרי מסורת" שנלקח מהמציאות של ימינו, של אלו המכונים "מסורתיים", כשהכוונה היא בעיקר לאלו שמוצאם מהמזרח. ביהודים אלו הושקעו מאמצים כבירים של הממשלה בראשותו ובהכוונתו של דוד בן-גוריון אחרי קום המדינה, כדי לבצע באלימות את ההעברה על דתם ועל כך אף הוקמו ועדות חקירה, שמראש לא היתה כלל כוונה ליישם את מסקנותיהן. מבצע אלים זה התבצע בעיקר בתוך מחנות מגורדים בגדרי-תל, כדי למנוע כניסתם של חרדים, לבל יפריעו לגריסת ודריסת יהדותם וזהותם היהודית ועל כך הוקמו כאמור אחרי לחץ בינלאומי ועדות חקירה [על גריסה ודריסה זו שהתבצעה ביהדות תימן, שכללה גם חטיפת מאות ילדים, ראה בספר "על צפורני נשרים" שכתב הרב קראוויני]. ליהודים אלו שהפכו לבעלי מום רוחני וזהותי, נשארו רק שרידים סמליים מעברם היהודי המפואר והם מכונים עד היום "מסורתיים", או "שומרי מסורת". **לכן, החלת הגדרה זו על החרדים שהצטרפו למושבה היא לא רק נתפסת על-ידי מי שאינו אמון על ההגדרות הפרוטסטנטיות כזהות, אלא גם לא מוסרית בעליל וניתן לראות בתמונה¹ (עמ' 186-7), שבין המצטרפים למושבה בשנים תרנ"ו-תרס"ג היו הרבה חרדים עבדקנים עם פאות עבות, כך שלכנותם בשם האנמי "שומרי מסורת", זהו עיוות ופשע היסטורי.**

המרד השלישי הגדול ביותר נגד הפקידות הטוטאליטארית, בהיקף ארצי ובהנהגת גדולי הרבנים של ארץ ישראל

מרד זה הועלם לחלוטין בספרי המייסדים והובא רק כבדרך אגב במחקר. עד שנת תרנ"ז, משטר הרודנות הצליח במלחמתו נגד מייסדי המושבות, ברם אז הבינו מייסדי המושבות החרדיות, שאם לא עכשיו, החורבן של המושבות יהיה סופי ובלתי הפיך. ה"חיידר" הפך ממש לבי"ס על בסיס הסתה אתאיסטי עם שלל מקצועות המנוגדים ללימוד התורני של העם היהודי מאז היותו לעם, בגיל כה נמוך ובניגוד לתקנות וועדי המושבות ובמיוחד שהושמטו בבתי-הספר לימודי-הקודש (חוץ מהתנ"ך, שנלמד בשיטה הפרוטסטנטית) מתוכנית הלימודים. המייסדים החליטו להתקומם.

אם המייסדים עצמם אינם מסוגלים להלחם בטבעת החנק כתמנון דו-זרועי של הרודנים **מחד** וחייליהם ה"מורים" שמונו על ידם, מאותם ילדי המייסדים שנשלחו בפקודת אליהו שייד לפריס והוחזרו למושבות כמורים אתאיסטיים¹ (עמ' 443) וממורים מחסידי אליעזר בן יהודה וכל אלו הונהגו על ידי הנפה יודילוביץ והמודד לובמן שכמובן היו גם הם מתלמידי וחסידיו בן-יהודה **מאידך**¹¹ (עמ' 90), הם ינסו להפעיל את התקנות של וועדי המושבות, לגבי סמכויותיהם של בתי הדין וגאונים הדור והרבנים הראשיים של ארץ ישראל, שהוענקו להם בתחום החינוך.

נראה שהמייסדים היו עדיין די תמימים. הם לא ידעו שהפקידים הראשיים והזוטרים כחלק מארגון אליאנס, עברו השתלמות מקפת ב"בית המדרש למורים" בפריז כיצד להלחם ברבנים ובגדולי ומנהיגי העם היהודי ושחלקם צברו ידע מלחמתי מצטבר במלחמותיהם נגדם במזרח, באמצעות לחימה ממודרת, קונספריטיבית וגלויה, כפי שהוכחנו לעיל בפרק על יועצי ופקידי הברון ובמיוחד שכאן היה לפקידים הטוטאליטאריים יתרון שלא היה להם במלחמתם במזרח, בניגוד למזרח כאן בארץ ההורים שימשו בידה של הפקידות הטוטאליטארית כבני ערובה, היות והקיום הכלכלי של המייסדים היה נתון בידי הרודנים.

המייסדים יכלו להבין זאת באמצעות התנגשותו של הנגר-קבלן החרדי מאיר כרצ'בסקי שצורף למייסדים מיד בשנת תרמ"ב עם פקיד המושבה אוגוסט בלוך – „והנה קרה בשנת תרמ"ח-ט, כשנוסדה המושבה באר-טוביה (קסטינה) בשביל יהודי בסרביה והיה צריך לבנות להם בתים... הפקיד בלוך... קרא את מאיר הנגר ויצוה לו... להכין לו שלשה עשר צריפים, במקח שהוחלט ביניהם. הכל הוכן בראש"צ על מגרש הריק, שהיה מול אורוות הברון (היום רחוב מוהליבר) [=שיטה זו של בניית בית עם גג והעברתו המיידית לקסטינה, כדי למנוע את התנכלות הממשל התורכי, הועתקה מאוחר יותר כשיטה בהתנחלויות של "חומה ומגדל"]. היה זה הסכם בעל-פה. כי מי זה יכול להעזי לדרוש מפקיד הברון וביחוד מבלוך, חוזים וחתימות? ...הסוף היה שהפקיד בלוך נשאר חייב לבעל-המלאכה כמאה וחמשים נפוליון זהב וסירב לשלם אותם לו. הציע בעל-המלאכה להגיש הדבר לבוררים או להרב. נתקצף הפקיד ויען: "תוכל לפנות למי שתרצה. אני השופט, אני הרב, ואני הממשלה, במקום הזה ולא אשעה לשום צדדים. שנים עברו וכרצ'בסקי היה חוזר על תביעתו ובלוך על סירובו. ויהי היום ויגיש כרצ'בסקי את עצמותיו להרב נפתלי הרץ הלוי ביפו והלה [=הרב] הזמין את בלוך לענות להתביעה. כמובן שכרצ'בסקי שאול [=גיהנום] חטא בזה ובלוך יצא מן הכלים וגזרה יצאה מלפניו: א) אסור להרופא ולבית המרקחת להגיש מרפא למשפחה זו. ב) בית הספר קבל פקודה לשלח את ילדי כרצ'בסקי מבית הספר. ג) אסור להגבאי ולהשמש בבית הכנסת להעלות את כרצ'בסקי לתורה. ד) המילדת לא תענה לילולתו. ה) בשום מוסד צבורי אין לתת עבודה לכרצ'בסקי. ו) השוחט בל ישחט לו עוף. ז) מי שישכור אצל מאיר נגר, הפקידות תסתיר פניה ממנו וכו' וכו'... כרצ'בסקי [=כיהודי חרדי וראה גם את תמונתו שם] לחץ על בית דינו של הרב, שיוציאו פסק דין שלא בפני בלוך [=שלא כדון, אלא אם מבצעים הליך של "כתב סירוב" על ביזוי בית הדין של אי-הופעתו של בלוך בפני בית-הדין, כשידוע שמדובר על אדם אלים וסרבן (כבלוך)], קבל כרצ'בסקי מבית הדין את האגרת המעניינת הזאת- "אנכי הח"מ מסלק מלשפוט... מפני הרבה טעמים..."¹⁴ (עמ' 100). הטעם המרכזי של הסרוב לדון היה, משום שעל פי ההלכה אין מבצעים שום הליך מול איש עולם-התחתון כבלוך אם אין לבית-הדין סמכויות משטרתיות, כשממילא לא יצא מהליך זה דבר. הרב גם לא רצה לכתוב את הנימוקים, כיון שאז הרי אוגוסט בלוך היה מתנכל עוד יותר לכרצ'בסקי. כאשר המייסדים נפגשו עם בלוך – כולם עמדו לפניו כ"עבדא קמא [=קמיה] מריה" (= כעבד לפני אדונו)¹ (443).

יחס זה לרבנים ושאר המשמשים בקודש היה זהה בכל המושבות. נביא לכך עוד דוגמא – „רבנים מאנשי הדת [=הכינוי הנוצרי-פרוטסטנטי ל"כלי הקודש", שנוקטים בו העוסקים בהיסטוריה באקדמיה] שימשו, כאמור, בתפקידים כפולים: תנאי שירותם ומשכורותיהם היו גרועים מאלו של שאר פקידי הבארות [=ומורים "העבריים"] וכן כפיותם לאמרכלים, שפעמים רבות התייחסו אליהם ואל תפקידם בזלזול. הדברים אמורים לא רק בשוחטים-בודקים אלא אף ברבנים ידועים. הרב זאב יעבץ [=שהשתייך מאוחר יותר ל"מזרחי"], רב העדה וראש בית-הספר [=החיידר] בזכרון-יעקב, קיבל משכורת של מאה פראנק לחודש ודירת שני חדרים עם מטבח משותף, לעומת דירת חמישה חדרים שקיבל אז מורה לצרפתית במושבה [=שנכפה בכח על ילדי המייסדים, בהוראת פקידי הברון]. הוא לא הושב בבית הכנסת במקום מכובד ליד ארון-הקודש, בכותל המזרח וכשנתן הוראה בעניני מוסר, צעק עליו מנהל המושבה כי "אין פה לתורה לצוות מאומה, הכל בידי האדמיניסטרציות"¹³ (עמ' 151).

במסגרת ההעברה על הדת שעסקה בה בעוצמה רבה פקידות הברון, הם נתנו פקודה למייסדי המושבות לא לשמור את מצות השמיטה בשנת תרמ"ט. הם הצליחו להוציא פסקי-דין של מספר רבני חו"ל, שלא ידעו מה מתרחש כאן בארץ מפאת ריחוקם, להזקק ל"היתר מכירה" חד-פעמי, משום שנאמר להם ששמירת השמיטה גובל בפיקוח-נפש ובאמצעות פסקי דין אלו הסיתה הפקידות גם את הברון, אך כאשר נודע למתירים שגדולי הרבנים בירושלים פסקו שחובה לקיים את מצות השמיטה הם חזרו בהם ובפרט שעל פסק-דין זה היה חתום המהרי"ל דיסקין, שנחשב כהגדול בדורו והוכתר על ידי כל גדולי אותו דור בתואר "ראש של כל בני הגולה" [ראו מכתביהם ב"עמוד האש", עמ' צ-קא, הרב יוסף שיינברגר, ירושלים].

מספר מושבות העזו למרוד בפקידות ושמרו אז את השמיטה במלואה וגם בשמיטה הבאה וביניהן היתה המושבה עקרון¹² (ח"א עמ' קפא). פקידי הברון השתוללו מזעם והם התעללו במייסדים בצורות משונות, גם באמצעות של שיסוי כלבי-טרף במייסדים. לדוגמא, „בלוך תכנן לשסע כלבים בעקרונים המורדים בשנת 1893 (במכתבו לגרוס 12.2.1893)... ראה על התעללות אושרי (דוד שו"ב מזכרון-יעקב, זכרונות, עמ' קיב-קיד)"¹³ (עמ' 179).

המייסדים השכירו את בהמותיהם להובלת משאות, כתחליף לעבודת האדמה שהושבתה בשנת השמיטה. הפקידות החרימה את בהמותיהם ולא החזירו להם אותם לצורך חרישה גם אחרי שנת השמיטה¹² (ח"א עמ' קפ"א). גדולי רבני ירושלים פנו בשנת תר"ס במכתבים הן לברון רוטשילד והן לרב הראשי של צרפת צדוק הכהן, שהיה מאד מקורב לברון ותקף את הציונות וראה בה תנועה לא-יהודית³¹ (עמ' 102), אך היה חבר הוועד המרכזי של ארגון אליאנס¹³ (עמ' 151), נתון שלא היה ידוע לרבנים, כדי שישפיעו על פקידי המושבות להתייצב בפני בית הדין הגדול בירושלים, כדי לברר את תלונות מייסדי המושבות כלפיהם ושימנעו את הפקידים לפנות לערכאות משום חילול-השם. הם כלל לא הגיבו ונראה שיועציו כלל לא איפשרו את הגעת המכתב לברון¹² (ח"א עמ' קפד).

יש לציין שבשנת תרס"ה (1905) עדיין קיימת התנגדות עזה של מייסדי ראשון-לציון למרד באומות (שהוא מרכיב מרכזי באתוס הציוני) ולדגל הציוני – „ב-1905 התקיימה לראשונה תהלוכת לפידים עם דגל ציון, ביוזמתו

של המורה ד"ר יהודה-לייב מטמן-כהן. תהלוכה זו "ניצבה כתמרור על דרך הניצחון של ההתעוררות הלאומית והגשמתה", כדברי זרובבל חביב, יו"ר ועד המושבה, אבל לא הכל הלך חלק, התהלוכה (= של תלמידי ביה"ס) היתה אמורה לצאת מבית העם לבית הכנסת ולצעוד ברחובות המושבה. הבעיה: **בני המושבה התנגדו לדגל הציוני ומחו נגד המרד בטורקים**. הם התאספו בבית העם בהחלטה להפריע לד"ר מטמן (= שהגיע באותה שנה למושבה ובסופה הוא פוטר מביה"ס והסתלק מראשון-לציון). אחד מהם איים על זרובבל חביב ואמר לו שאם כיו"ר ועד המושבה הוא מרשה תהלוכה מרדנית כזו, עליו לתת את הדין לפני הממשל הטורקי... המושבה היתה כמרקחה" (המקומון "השקמה", ב-12.14, נילי ערבה, מוזיאון ראשון-לציון).

גם כאשר ניסו חלק מהמייסדים להגיע אישית אל הברון כדי להתלונן בפניו דרכם נחסמה וכאשר הוא ביקר בארץ ושוחח עם המייסדים זה היה תחת עיניהם הפקוחות של הפקידים. „ארלנגר“ [= יועצו הראשי של הברון וסגן הנשיא של הארגון המסיונרי "אליאנס" (עמ' 146)] היה הכתובת הישירה לפניות של המתיישבים בענינים שונים, לתלונות על הפקידים ולבקשות מן הנדיב. המתיישבים פנו אליו בכתב, נסעו אליו, **בתקווה שיגיעו גם לברון...** „כאשר היה מדובר בתלונות ובמיוחד בנושאים רוחניים וחינוכיים, היה ברור שלא נתנו להם להכנס אליו או שמכתביהם יגיעו לידו. מהתייחסות זו של הפקידות היו צריכים להבין המייסדים שמדובר בכנופיית פשע-מאורגן, שלא ישעו כלל גם להתערבותם של הרבנים.

התייחסות המחקר למרד ארצי זה במושבות וכישלונו – „מתיישבים כאלה מוואדי חנין (נס ציונה) וחדרה שלחו את בניהם ללמוד בתלמוד-תורה "שערי תורה" ביפו... בקסטינה הקימו... "שיבת אורח חיים"... בגדרה [= הביל"ויית] הוקם "חידר" [= בשנת תר"ס, רק אחרי עזיבת הפיקוח של חובבי ציון] ושלוחים או ארבעים ילד נמסרו למלמד פשוט... גם בעקרון היתה התנגדות קשה לבית-ספר עד אשר הצליחו לסגור אותו [= אך רק בתרס"ב, אחרי עזיבת פקידות הברון]... בשנת תרס"ה נפתח בית-ספר מחדש מטעם הפקידות [= יק"א]... על רקע זה היתה התנגשות בפתח תקוה בשנת תרנ"ז... לא היו מרוצים מהחינוך ומהמורים בבית-הספר המקומי שבחסות הפקידות. ההורים החלו להוציא ילדיהם... ומסרו למלמדים ששכרו והביאו מירושלים על חשבונם הפרטי. לירושלים החלו להגיע שמועות, כי הפקידות מחייבת לבקר בבית-הספר ואוסרת למסור ילדים למלמדים. נשלח שליח מירושלים, אשר ביקר יחד עם רבה של יפו והמושבות אצל הפקיד בפתח-תקוה – פארב. זה השיב, שהרשות ביד המתיישבים לשלוח ילדיהם למלמדים רק לאחר תום לימודיהם בבית-הספר, אך הוא אינו משחררם מן החיוב להפנות אליו את התלמידים. התשובה לא סיפקה את הרבנים והתארגנה משלחת של שלשה רבנים מטעם ההנהגה העליונה [= הארצית] לצורך התערבות אצל הפקידות [הערה 50- הרבנים שנסעו היו הדיינים רבי שאול חיים הלוי הורביץ, רבי שלמה זלמן הלוי ובראשם הרב הראשי רבי יוסף חיים זוננפלד. אליהם הצטרף גם הרב של המושבות ויפו רבי נ. ה. הלוי].

המפקח הראשי על מושבות הנדיב, אליהו שייד יושב בראשון-לציון [= שראינו לעיל], שהוא היה צמוד לעצותיו של בן-יהודה ובשנת תרנ"ד הוא נאם בראשון-לציון ותקף במשטמה ו"בזעם רב" את הישוב הישן, כדי לתמוך במלחמתו של בן-יהודה נגד כל גדולי התורה, את המסורת המקודשת בעם היהודי, מאז כניסתם לארץ בימי יהושע בן-נון, לתקצב את אותו חלק בעם האמונים על המחקר התורני ושנקרא אז "החלוקה" וכן הוא תקף חוקרים אלו על שהם קבלו תקצוב זה³ (עמ' 128)]. הרבנים נסעו אליו ראשונה, כדי לשוחח עמו ולבקש רשותו לטפל בעניין בית-הספר בפתח-תקוה, אשר היה בפיקוחו [= בלא שידעו את מה שהבאנו לעיל].

בהגיעם לראשון-לציון שלחו אליו את השוחט המקומי להודיע לו על רצונם לבקרו. שייד [= ברוב חוצפתו] סירב אפילו לקבלם וביקש שיעלו דבריהם על הכתב. הרבנים הודיעו שבכוונתם לשלוח ארבעה מלמדים לפתח-תקוה וארבעה לעקרון. הם חזרו לפתח-תקוה, אך שם סירבו שוב הפקידים להתראות עם הרבנים והזמינו אליהם רק את רבה של יפו והמושבות בלבד [= שתקצב באמצעות הפקידות]. הפקיד חזן (מראשון לציון) הראה לרב [= כתרגיל הסחה], כי שינה את תכנית-הלימודים. ומעתה חובה על המורים [= האתאיסטים] ללמד גם תלמוד ולימודי-קודש [= אך רק כסיפור, על פי "מדעי היהדות"], אך הוא חוזר וקובע [= בניגוד לתקנות הועד של המושבות], שאין הוא מסכים לכך שהרבנים יתערבו בענייני המושבות והחינוך [= כפי שמצווה הנצרות הפרוטסטנטית, שכמרים יעסקו אך ורק בניהול הכנסיה ולא בנושאי החיים והמציאות].

כאשר שמעו הרבנים את תשובת הפקידות, החליטו... ללכת אל הפקיד חזן אשר שהה בבית-הספר, לשם נכנסו בלא הזמנתו. קמה מריבה בין הרבנים והפקידים, אשר הסתיימה בפיוס ובישיחה ללא תוצאות. הרבנים חזרו לראשון לציון וביקשו לבקר בבית הספר כדי לבחון את התלמידים. הם התלוננו לפני השוחט המקומי, על שהילדים כבר מסירים שם לפעמים את כובעיהם. הפקיד לא נתן להם רשות אפילו לבקר בבית-הספר באמתלה, כי אין הוא רשאי לאפשר ביקורים לאנשים זרים שאינם מהפקידות. בשל מצב עניינים זה החליטו הרבנים לוותר על כוונתם לבקר גם בעקרון וחזרו לירושלים. האכרים, אשר נכוו על ידי הפקידות ורוגזו של שייד על פירסומי "החבצלת" [= שגילו את האמת המרה], שהפקידות מתכוונת להעביר את התלמידים על דתם, הגישו מחאה נגד הפירסומים [= וכבר ראינו לעיל שאוי להם ואוי לנפשם אם הם לא היו עושים כן]. הם מבקשים מהרבנים ועורכי העיתונים להניח לעניין [= זה מזכיר מאד את יושבי הגטאות, שנאלצו לעיתים לשלוח בפקודת מפקדי המחנות הנאציים מכתבים מעין אלו].

כאשר הרבנים חזרו לירושלים, כתבו מכתב לשייד, שבו הם מזכירים את פעולותיהם למען היישוב ומבקרים את

המתיישבים [= אולי כדי לרמוז לו, שאת חיסול החינוך היהודי במושבות שהוא מנהל, הוא לא יוכל להסתיר]. המורים ובתי-הספר הנוהגים שלא בדרך התורה והדת. כן הודיעו שיתערבו בעניין זה אצל הנדיב עצמו [הערה 54 – „שמשו של הרב סלנט הכחיש שם את הידיעה על דבר המברק לנדיב“] ³ (עמ' 221-3).

נצטט עוד מקור ¹² [ח"א, עמ' רפ"ה] המפרט ביתר הרחבה את הפרטים שהובאו לעיל וגם את העונשים שהוטלו במושבות על המייסדים שהעזו להתנגד להעברה על דתם של ילדיהם על ידי הרודנים העריצים של פקידות הברון והמורים העבריים – „בימים ההם החלו משרדי הפקידות של הבארון רוטשילד, ליסד בתי-ספר במושבות [=באמצעות הפיכת ה"חידדים" לבתי ספר]... והיו בתי ספר אלה, מוסדות מעורטלים מכל אופי יהודי... ותכנית הלימודים במגמה חילונית מובהקת, וגם פקידי הבארון החלו מגלים יחס עויין ונוקם לחינוך החרדי. כאשר מתיישבי פתח-תקוה מיאנו לשלוח את ילדיהם לבית-הספר שנתייסד שם, הוזהירו הפקידים בעיכוב שכר העבודה, והאיכרים העניים היו אובדי עצות עד שרבי יוסף ה. זוננפלד [= רבה הראשי של א"י]... רבי זלמן בהר"ן ורבי שאול חיים הורביץ, נאלצו לצאת לישע אחיהם ויחדיו ירדו לפתח-תקוה כדי לעמוד מקרוב על הבעיה וללמוד את פתרונותיה.

מיכל פינס שכדרכו מספר על ענינים כגון אלה בלעג רב, כותב במכתבו מיום כ"ה חשון תרנ"ז, לרבי יואל משה סולומון [הערה 5 – מעסקני ירושלים הבולטים... מראשי ה"כוללים" וממסדי פתח-תקוה] ששהה אז בחו"ל – „... ובפתח-תקוה הנה ישנם מלמדים פרטיים מכבר, אך השנה הזאת הוציאו כל בעלי-הבתים את ילדיהם וישאר ביה"ס ריק. ויחר אף פארב [= בא כח הפקידות בפ"ת ומנהלה מטעם הברון] ויצו לאמר: 'מי האיש אשר לא ישלח את בנו לבית הספר יעכב שכר עבודתו' ולא שעו אליו [= מתוך מסירות נפש] בראשונה, אולם סוף-דבר קיים דברו והיו הקולוניסטים נבוכים ושטמפר (ממייסדי פ"ת) מהר ויודיע הדבר לרבנים וגם הוסיף מדיליה [= מעצמו], כי ביה"ס אינו עשוי אלא לשפות זרות וכו' והנה התלקחה האש בקדשי הקודשים (הגאון המהרי"ל דיסקין מבריסק) וגם הרב שמואל סלאנט התלהב ויטכסו עצה לערוך מכתב אל הפקיד בשם שלשת הרבנים (המהרי"ל דיסקין, הגר"ש מסלאנט והגאון מלובלין)... ולאחרונה נמלכו לשלוח מקודם לחקור הדבר וישלחו את הרב חיים בהר"ן וילך ליפו ומשם בלויית הרב נפתלי הירץ הלוי [= רבם של יפו והמושבות] לפתח-תקוה ויבעט בהם פארב מתחילה באמרו, כי אין זכות לשום רב להתערב בדבר, אך הרב נפתלי הירץ השביח מעט עדותו ויחל לדבר רכות ואולם סוף סוף תשובתן היתה, כי יוכלו הקולוניסטים לשלוח את בניהם להמלמדים אחר כלות זמן הלימוד בביה"ס, אבל החיוב לשלוח לביה"ס-אין נקי. התשובה הזאת לא הרגיעה רוחם של הרבנים וייספו לשלוח את **"שלושת הדובים הגדולים"** [= סגנון מבזה שכזה אכן מתאים לפינס הדטרמניסט הקיצוני שטען, לדברי חברו-א. בן יהודה, שלא לוקים אין בחירה חופשית. ז. ד. ליבונטין התמרמר על נקמנותו של פינס, כי לא ניתן לו להשתלט על "הישוב החדש" ²⁵ (עמ' 31) ומייסד ביל"ו תוקף אותו על שקריו ועל כך שגזל כספים שהיו שייכים לאגודתו ²⁷ (עמ' 60). איטה, בתו של פינס, שימשה בשנת ת"ש בתפקיד "קצין מחוז ירושלים ונישאה למתבולל ד"ר דוד ילין" ¹ (עמ' 93)], את הרב חיים זוננפלד ואת הרב זלמן בהר"ן ואת הרב מדוברווא ויבואו ליפו, והנה שייד בראשון-לציון וילכו אליו בלויית הרב נפתלי הירץ וימאן לקבל פניהם ויסעו מראשון-לציון בחרי-אף וילכו לפתח-תקוה ושם כבר הקדימם לבוא חזן (הפקיד של ראשון-לציון) ופשר דבר אשר גם שם לא הועילו מאומה וישבו ירושלימה והנה הסנה בוער באש (= המהרי"ל, הגאון מבריסק) העלה שלהבת ויאמר למהר הוא בכבודו ובעצמו לשייד ולהחרים אותו [= על פי המופיע ב"שולחן ערוך", כגון, שאסור להימצא בארבע אמותיו ולנדות אותו רשמית בבית הכנסת ושם הוא שוחט שחיטתו נחשבת לנבלה וכו'] אלא שדבורו לא היה מעשה והסכימו לערוך מכתב להנדיב בעצמו. [שם, ח"ב, עמ' ע"ג] – „... פרסם האדר"ת (= חמיו של הרב קוק) ששימש כסגן הגאון רבי שמואל סלנט ברבנות ירושלים כרוז... "אש הכפירה והמינות בעוה"ר עתה ללהב יצתה על ידי מדיחים ומסיתים ובערו ימין ושמאל לכפור בכל תורתינו הקדושה... העמידו כל התורה על 'לימוד לשון עברית ותולדות ישראל (היסטאריע)' ולעשות כל התורה שבכתב כספורי מעשיות ומתורה שבעל-פה אין זכר, הן כל הנתפס בחרמם, שוב לא ישוב ואין להם תקנה..." ופקידי הברון... הכריזו מלחמת חרמה בבתי תלמוד-תורה אלה עד כדי הכאת המלמדים...

נותר לפליטה מכתב מזעזע, מאחד המלמדים במושבה ראש-פינה שבגליל העליון בו הביע בצורה מכאיבה את סבל זה: „... רב כוחם של הדובים הגדולים, קלבוריסקי [= מנהל המושבה מטעם הברון] וסגנו סגל ועוד. צפרניהם אווזים את רוב ילדי המושבה ומלעיטים אותם ברעל האפיקורסות ומשרישים בלבם זרע פורה ראש ולענה. אהה! כמה ילדים אשר לגדולות נתעתדו, תועים בשממון תוהו אין דרך, צר לי עליכם ילדים תמימים, לבי לחללי אלה! והמעט להם כי סרו לב בנים מעל אבותם וילמדום לפרוק עול תורה ועול מוסר, ללכת בשרירות לבם, המעט להם כי חללו את הקדש ואת המקדש, כי עוד נשאם לבבם להפוך את בית הכנסת למקום פריצים ופריצות ולהתהולל שמה... [= עריכת נשפים עם נשים] נדמה לי כי בימות האינקוויזיציה אנו עומדים, במעשיהם החשוכים והאי-מוסריות הנעשים לנגד החרדים המחזיקים בהם. בעת הזאת אשר אחינו האכרים נתרוששו ונתדלדלו עד מאד לרגלי הארבה וכמעט אין לאף אחד מהם לחם לפי הטף עד עת הקציר וגם מה יש להם לקחת מהקציר, שחיטים לזריעה אין להם והאומללים האלו למי יפנו א-ל האדמיניסטרטור קלברסקי, המתימר לפטרונם הדואג לשלומם וטובתם, אבל תיכף בצעדם על מפתן ביתו גרשם מעל פניו, זכר להם את חטאם אשר חטאו, כי שלחו את בניהם ללמוד תורה והלכו להם בפחי נפש. ומה יעשו הנדכאים האלה היעמדו על דעתם? היוכלו לעמוד בנסיון, בידועם, כי עליהם לגווע את כל החורף והקיץ הבא אחריו ברעב, היעצרו כוח לבלתי התרפס לפניו ולכוף את ראשם, למכור לו את נשמת עולליהם [= למסיון, לבית הספר "העברי"] בעד

נזיד עדשים, טרף ביתם. הוי אומללים. אשה אחת בקשה ליתן לסגל נאפ"ז, שימציאו לבעלה העובד בצבא בבאר שבע, על ידי התלגרף ואמר לה "לכי לרבי בן-ציון ידלר ולמלמדי בניך, הם ישלחו לך". הוי אכזרים! והשו"ב דפה הרה"ג ר' מאיר נ"י, נעשה עכשיו לכדור משחק בידם [= של פקיד הברון והמורים ה"עבריים"]. אותו העמידו בשורה הראשונה למלחמתם כנגד ה"חדר" וזה הפעם השניה ששלחו לקרוא לו והתרו בו שיבטל את ה"חדר" וגם הוא ענה להם כיהודי קשה עורף ואמר להם "אם הייתי מוצא בי שאוכל להביא תועלת לה'חדר' אז בלי תפוגה, הייתי מביא גם את הקרבן הזה, לסכן את לחמי על מזבח התורה, אבל לדאבוני אין אני מוצא בי את האיש אשר יוכל לעמוד בפרץ כנגד הצרעת הממארת אשר פשתה פה. זאת ועוד אחרת וכי רק בראש פינה נתיסדו ה"חדרים" והלא בכל מושבות הגליל נתיסדו "חדרים" וכי גם אני המייסדם? על רבני ירושלים, מייסדי ה'חדרים' תביעותיכם ואני מה כי תלינו עלי?..." "אחת הוא לי" ענה קלברסקי בסוף דבריו, "אחת היא לי אם כדבריתם או לא, ה'חדר' מוכרח להבטל. ראו כי כתב ההתפטרות כנגד פניכם, את טובתכם אני דורש אל תסכנו את לחמכם..." מורי ביה"ס מחזרים מבית לבית, לאבות תלמידי ומסיתים אותם שיקחו את בניהם מה"חדר" ואם לא – ישללו מהם כל עזרה לעב"צ, כמו הרופא, המיילדת, בית הרפואות ועוד ובפגשם את תלמידי בשוק, מדברים על ליבם ומפתים אותם שילכו לביה"ס... וכמובן פועל דבריהם לרעה על תלמידי. המורה בכבודו ובעצמו מבקש ממנו את קרבתו ומה יעשה הילד ולא ילך? גם את הבנות גרשו מביה"ס שאחיהם לומדים בה"ת. לחקות מעשי ה"ת", התחילו ללמוד בביה"ס פירוש רש"י.

את כתבי הקודש לומדים בדרך רציונלית [=על-פי מבנה החשיבה הפרוטסטנטי החומרי כפי שלימדו בבתי-הספר של אליאנס, שכל הניסים אינם נכונים וניתן לפרשנם בצורה טבעית, כאשר הלימוד נעשה באמצעות שקרים, סילופים, התעלמות ממקורות אחרים בתנ"ך ובתורה שבעל-פה, שהופכים את הסבריהם למגוחכים], רק הוסיפו גם פרוש רש"י לעזור את העיניים. גם בשאר המושבות נשנים ונעשים מעשיהם האי-מוסריים האלה. איכרי "יסוד-המעלה" הידועים לחרדים לדבר ה', אשר כל ימיהם החזיקו מלמדים לבניהם על חשבון עצמם ואשר בשנה הזאת נעשו לרפי-אונים להחזיקם... וחוז' מהבנות לא נשאר אף ילד אחד בביה"ס... תארת לי לפניהם הרדיפות העתידות לנו ממורי ביה"ס [= "העבריים"]... ומה יש לנו לקוות מהבנות שנתחנכו עד שנת העשרים בביה"ס, האובסים אותם יום יום בתפלות? ... כי הילדה הלומדת בביה"ס, לא תינשא לאיש מגדל זקנו בשום אופן ולא תכסה ראשה כדת יהודית בשום אופן, כי כח הפועל בנפעל ויותר בודאי לא, המורה מגלה זקנו והמורה ראשה פרועה, איך תעשה בהיפך הילדה האומללה, אשר מקטנות התגדלה על ברכיהם... והילדות ילכו לאבדון... מיכל קאהן-מורה התשב"ר בראש פינה ת"ו [שם, ח"א, עמ' רצ"ה]. ... בד בבד עם המערכה בחברון החלו שוב סוברים מערכות החינוך בפתח-תקוה, מנהל מפעלי רוטשילד [= אליהו שייד, המפקח הראשי על המושבות מטעם הברון] שביקר במקום התפרץ לחזרי התלמודי-התורה שהוקמו שם בעמל וביזע רב שהשקיעו רבני ירושלים וגירש את המלמדים בזרוע.

ראינו לעיל שבשנת תרמ"ח-ט, כאשר המייסדים נכנעו סופית והפקידות הטוטליטארית חשה את עצמה בטוחה בניצחונה, אנשי הפקידות מתחילים להשיל מעצמם את התחפושת ומתחילים בפרהסיה לזלזל בקיום המצוות ו"החבצלת" קורא ל"חובבי ציון" לפנות לנדיב לתקן מצב זה ושימנע את הפקידות מלהתערב בענייני החינוך והיהדות בכלל, אלא כפי שראינו שאז מוקמות אגודות "בני משה" כדי להשתלט על "חובבי ציון", כשבין שאר מטרותיו לסכל התערבות זו ולאפשר לפקידות ולחיילי המורים ה"עבריים" בני האגודה שהם חסידי ותלמידי של בן-יהודה, לרסק את כל החינוך היהודי במושבות.

ראינו לעיל, שכך בדיוק מתרחש במוסדות אליאנס, שכאשר הם החלו להתבסס במזרח והצליחו להשתלט שם על החינוך, החלו גם הם להשיל את תחפושתם החרדית והחלו לזלזל בקיום המצוות בפומבי. יודילוביץ גם מתחיל להשיל את התחפושת החרדית בתרנ"ז, אחרי שהמייסדים נכנעו סופית אחרי המרד שלהם בנושא החינוך ובתמונה בספרו בעמ' 196, 200 הוא כבר מוריד את כובעו החרדי וחובש במקומו כובע חילוני – תרבוש. הוא גם מקצץ כבר את זקנו לכדי זקן קצרצר יותר, כזקנו של בן-יהודה. הוא מפוטר באמצעות הועד, מיד כשמוסר פיקוח הברון [והוא מתרץ זאת בנימוקים כספיים של ועד המושבה בספרו עמ' 207-8, אך ניתן היה לערוך עימו חוזה על בסיס חדש, אך הסיבה האמיתית היתה, כי כאשר הוסר מעל בית הספר שליטת פקידות הברון התאפשר מיד למייסדים להתנער משרותי ה"הוראה" של יודילוביץ שנכפו עליהם באמצעות הפקידות הטוטליטארית¹⁰ (עמ' 117)]. ואז הוא משיל מעליו לגמרי את התחפושת, מתגלה למשעי ומשאיר לעצמו שפם גדול ונראה כבר בתמונה (שם, עמ' 226) כמו משכיל רוסי נוצרי.

סופו של החינוך היהודי במושבה – השריד האחרון של החינוך היהודי-הפרדה בין הבנים והבנות, בוטל גם הוא כאשר מתמנה על ידי יודילוביץ ישראל בלקינד למנהל ביה"ס בתר"ס [כדברי יודילוביץ בספרו בעמ' 79] או בתרס"א [כדברי המורה העברי הפרוטסטנטי רוז'ין, שם בעמ' 208]. רוז'ין כתב שם – „בידי ישראל בלקינד עלה להשפיע על חברי ועד בית-הספר וההורים לאחד את בתי-הספר [= של הבנים והבנות] לאחד, ואולם אנוס היה להסכים לדרישת ההורים להפריד בין הילדים והילדות בעלותם לכתה ד' ולעשותה לשתי כתות: כתה ד' לבנים וכתה ד' לבנות. אם כי גיל תלמידי כתה ד' לא הגיע לשנים עשרה... בלקינד השכיל [= לרמות את ההורים] ויקרא לכתה א' בשם "מכינה", בכדי שכתה ב' תקרא א' וכתה ד' תקרא ג' ולא תחולק לשתי כתות, מאחר כי גזרת הפרוד היתה

אך על כתה ד'...ערמה|=רמאות, על-פי הכלל הטוריסטי – "המטרה מקדשת את האמצעים" כשרה זו [=רמאות "כשרה" זו היתה המשך יישום המזימה הכללית, של ההרס והחורבן שיצרו הפקידות וחיליו. כאשר שורש החינוך נבנה על נוכחות, שקרים, גנבות כספי הנדיב ורמאויות, כל החינוך שמבוסס על כך בהמשך ממילא הופך למושחת] עמדה לו לבלקיןד ומאז נשאר בית-הספר מאוחד בכל הכתות עד היום. בסוף שנת התרס"א התפטר בלקיןד".

משנה זו, כבר אין כל זכר של "חיידר" לביה"ס. בשנת תרס"ד נבנה מבנה חדש של "חיידר", בעיקר עבור המתישבים החדשים, כי כל ילדי ונכדי המייסדים הועברו תוך אלימות קשה על דתם.

השיטה של המורים בביה"ס שבחסות הברון היתה לדחוס הרבה שיעורים חומריים וללמד על **בסיס חומרי לחלוטין**, כך שאישיותו של הילד עוצבה כאדם חומרי ללא רוחניות וללא אמונה באלוקים. **שיטה זו שוחזרה בקום המדינה**, בהשתלטות הממשלה על כל רבבות ילדי העולים החרדים מהמזרח, מהמקומות שאליאנס לא הצליח לשים את ידו עליהם. מדריכי השומר הצעיר נשלחו למעברות, כשהחרדים נמנעת שם דריסת רגל באמצעות אלימות ואחרי הפגנות בעולם המערבי, כאמור לעיל, הממשלה הקימה ועדות חקירה, שכדרכן לא הגיעו לשום מסקנות מעשיות. "השומר הצעיר" יצר אז את "המדריך השומרי – דצמבר 1956" שמטרתו היתה לעקור מהשורש כל זיק של יהדות ואת האמונה באלוקים. בסעיף ב) נאמר שם – "...עיקר הפעולה צריכה לבוא אחר כך ולהתבסס על **הבסיס החומרי של העולם**, שאינו משאיר כל מקום לכוחות עליונים על טבעיים בהכרתו של האדם. יש לתת הסברה זו בצורה פשוטה, מותאמת לגיל ועליה להתבסס בעיקר על הכוחות [=האליים] לתופעות הטבע השונות. הנושא "דע את העולם" הוא מצוין למטרה זו. בגיל שכבה א' או שכבה ב' צעירה תתקשר הסברה זו עם התעניינות החניכים בנושאים ריאליים שאפשר להביאם בדרך ההוכחה והניסוי [= בניגוד לפרטים רוחניים או ניסויים]. לאחר הסברה כזאת, שלא כלולה בה התקפה ישירה על הדת, כי אם השמטת הבסיס מתחתיה, יגיע החניך בעצמו להכרה שאין אלוים ויטוש את האמונה הדתית".

מורי אליאנס, כפי שראינו, "טיפלו" והעניקו "חינוך מחדש" לחניכיהם בהרבה יותר אגרסיביות מאשר מדריכי "השומר הצעיר", כיון שבדודו את הילדים מהעולם החיצון, בתוך מעברות שגודרו בגדר-תיל או בקיבוצים. יתירה מכך, כאשר מורי אליאנס הפכו לפקידי הברון כפי שהוכחנו ובהשראתם, גם חייליהם "המורים העבריים" שהיו מתלמידי בן-יהודה וחסידי כפי שהם למדו ממנו, לימדו באדיקות דתית את כל הלימודים על הבסיס הפרוטסטנטי המוקצן. הנזק היה מיידי וחד וביה"ס הוציא שכבה אחת שכבה של עוד ועוד אתאיסטים וגם אם בודדים מהם שמרו בצורה חלקית על שבת וכשרות, זו כבר היתה יותר מתוך תפיסה סיפורית פולקלוריסטית של צורך רק בסמלים, על פי האידיאולוגיה הלותרנית הלאומית ולעיתים זה שימש רק ככסות עיניים עבור הוריהם.

הביל"וי, יהודה אידל צלאליכין, היה גבאי ביהכ"נ הגדול בראשל"צ ואף "רב מטעם" הממשלה התורכית של המושבה¹ (עמ' 92), אך אשתו התהלכה בגילוי ראש. בנו יצחק, הגיע בחיי אביו רק בשבת לתפילה ולא חיללה בפרהסיא וברחוב לא הלך עם כיפה אלא עם כובע קש חילוני ונכדו דוד צליל (ט"ו אלול תרע"ב-תשס"ה) כבר לא נזקק אף לסממנים אלו והתנהל לגמרי כחילוני ["גל גפן", ראשל"צ, אלול תשנ"ט]. בנו של המייסד החרדי א. מ. פריימן, כבר היה מגולח זקן ונראה בבית הכנסת של אביו רק בשבת.

מצב זה היה נוראי עבור ההורים, כי כפי שכבר ראינו לעיל, גם אסור היה למייסדים להוציא את ילדיהם מבית הספר על פי ההוראות האינקוויזטוריות של הפקידים הטוטליטאריים ואפילו אסור היה להם לדעת מה הם מקצועות ותכני הלימוד, למעט ממה שיכלו ללמוד ממחברות ילדיהם בצורה מצומצמת.

החינוך האנטי יהודי של ילדיהם נכפה עליהם כמו שנכפה על היהודים בבריה"מ בזמנו של סטלין. גם כאשר המייסדים כבר ידעו שהמורים כיודילוביץ וחבריו הם אפיקורסים, כפי שראינו לעיל והם ידעו שהם מלמדים את ילדיהם לכפירה באלוקים ובחוקי התורה, לא היה לאל ידם להושיע את ילדיהם מ"שואה" זו ועל כך קונן ליבונטין מייסד המושבה, כפי שראינו לעיל, שנתקיים בהם הפסוק שבספר דברים (כח, לב) במלואו – „בניך ובנותיך נתונים לעם אחר ועניך רואות וכלות אליהם כל היום ואין לאל ידך“. ודאי שמצב זה גם גרם לקצר את ימיהם של המייסדים ובמקרה אחד ידוע על מי שנכדתו נישאה לבן המושבה והיא השתנתה בקיצוניות והוא אז אמר על כך ועל ההתפקדות הכללית "אני מת מצער זה" ["בטוב ירושלים", רבי בן-ציון ידלר, עמ' צ"ז וכן עמ' שפ"ד].

ה"חינוך מחדש" בראשון-לציון היה כאמור לעיל רק דגם לכל מה שאירע בשאר המושבות. ההתדרדרות הסוחפת של בני ובנות המייסדים, עקב החינוך הכפוי של "המורים העבריים" במושבות שהיו בחסות פקידות הברון היתה מאד קיצונית ומיידית, מחרדיות לאתאיסטיות מופקרת.

נבדוק לדוגמא את בני ובנות המייסדים בראשון-לציון, גדרה וזכרון יעקב, שהיו שייכים "לניל"י" – קבוצת הריגול לטובת הבריטים נגד הטורקים במהלך מלחמת העולם הראשונה. מהלך זה נגד לכל התורה, הם היו מנודים בכל המושבות והם גם סיכנו את כל הישוב בארץ בהשמדה, כפי שעשו הטורקים לעם הארמני. חינוך המורים העבריים הפך אותם לאתאיסטים, שפגע גם בצלם-האנוש שלהם.

הלל אלקין חקר לעומק את אופיים של בני מייסדים אלו בספרו ("מיתה מוזרה") Strange-Death. הוא כתב על אופיים של חברי ארגון הריגול ניל"י, שמרכזו היה בזכרון-יעקב והעלה שהתדרדרותם המוסרית הביאה אותם לתת-רמה סטייתית. לבני מייסדי זכרון-יעקב היו גם יחסים חריגים עם ערביות בשדות ונולדו להם ילדים משותפים.

כל הפרטים הנ"ל הובאו גם בראיון עם ה. אלקין מחבר הספר, נכדו של מאיר בר-אילן [עיתון "ידיעות אחרונות", 7 ימים, כ"ב תמוז תשס"ה, עמ' 50]. כמו כן הובא ¹⁰(עמ' 66) שחלק מפקידי הברון במושבות עסקו בפיתוי בנות המייסדים. לנכדות המייסדים בראשון-לציון היו יחסים חריגים עם החיילים האוסטרליים שחנו במושבה לאחר מלחמת העולם הראשונה ונוצרו מכך ילדים מעורבים בראשון לציון. ציפורה, נכדתו של הבי"ל ויי מנשה מאירוביץ מראשון-לציון עברה להתגורר עם ערבי וילדה לו מספר בנות [מקומון "השקמה", ער"ח אב תשע"ה (15,7,16)] וכל ילדיו היו אתאיסטים, כמו כל ילדיו של דוד יודילוביץ (מפי עד ראיה). עכסה, בתו של מייסד ביל"ו ישראל בלקינד, עזבה את ארץ ישראל ונטמעה ²⁷(עמ' 16). מפי עד ראיה נמסר לי – נכדי נפתלי ב"ר הלל היו אתאיסטים. מרדכי (מוטיה), בנו של ז. אברמוביץ הגיע רק בחגים לבית הכנסת וגם בתו כבר היתה אתאיסטית. בנו של טופורובסקי הגיע רק בשבת לבית הכנסת וכמעט כל בנותיו היו אתאיסטיות וכן בנו של המייסד צ'רנוב.

יש לציין שהתואר "בית הספר העברי הראשון" שניתן לביה"ס "חביב", הוא מאד בעייתי, כי ניתן להגדירו אחרת – "ה'חידר' הראשון בו נאמר שיעור בעברית", כיון שכאשר הגיע ד. יודילוביץ לחידר ומסר בו שיעור בעברית, עדיין המורה לצרפתית והמלמדים לא מסרו את שיעוריהם בעברית ולכן התואר הנ"ל יהיה נכון רק אם "חביב" היה ביה"ס הראשון בו נמסרו כל השיעורים בעברית ולכאורה, זה אינו נכון, כיון שלימדו שם גם צרפתית ועברית ורק בכסלו תרנ"ב "החלו מורי ראשון-לציון להדפיס ספרי למוד" בעברית ¹(עמ' 79, 193). על-פי תכנית הלימודים של בתי-הספר בראשית שנות התשעים, לימדו מדי יום שעה וחצי צרפתית ועברית (במקביל) בבית הספר לבנים ושעה יומית הוקדשה לשפות אלה בבית הספר לבנות, אולם את כל שאר המקצועות לימדו בעברית... יש לציין שוועד המושבה [=שהורכב כבר גם מאתאיסטים בפקודת הפקידות] בראשון לציון דרש ללמד צרפתית ברמה ידועה. בתרנ"ט, ערב סיום שלטון הפקידות במושבה, קבע הוועד מתוך יחס מועדף לעברית, שיש אמנם "ללמד את המדעים בשפה הצרפתית למן המחלקה השלישית והלאה", אולם יש "לבקש לתכלית זו מורה אשר ידע עברית על בוריה". לנוכח הקשיים למציאת מורה כזה, הציעו חברי הוועד "לפני בני המושבה ללמד את השפה העברית בתור שפה יסודית והמדעים גם כן, שלזה קל למצוא מורה כזה וצרפתית בתור שפה שעליהם בכל זאת לדעת אל נכון"... בשנת תר"ע דיווח אברהם שמואל הירשברג ש"פאריז קרובה יותר ללבב צעירי וצעירות ראשון-לציון מירושלים: השפה השגורה בפייהם ביותר היא השפה הצרפתית ומעט אשר ידעו את השפה העברית וגם אלה היודעים עברית יודעים רק לפטפט בה מעט" ¹¹(עמ' 102)“.

מצב זה של ילדי המייסדים הקשורים בטבורם לאתאיזם הליברטני הצרפתי, מוכיח שוב בעליל על החורבן המידי של החינוך היהודי שחוללו "המורים העבריים" מתוך שיתוף פעולה ובפקודת הפקידות הטוטליטארית, כאשר הם אינם מצליחים להנחיל להם אפילו את הלאומיות הפרוטסטנטית ולכן אין גם פלא שהרבה מילדי המייסדים שהפכו לאתאיסטים, עזבו לחו"ל ובחלקם נסעו לצרפת ועשו שם את הדוקטורט שלהם.

בשנת 1905, מסירת השיעורים בביה"ס חביב בצרפתית אף מתגברת והמנהל מטמן-כהן מגיש אולטימטום לוועד המושבה, שאם דרישותיו לא ימולאו הוא יתפטר ואכן הועד אינו נענה לדרישותיו והוא מתפטר, מכיון שמטרתו היתה למעשה שביה"ס יהיה את הבסיס להקמת גימנסיה עברית בראשון-לציון, מוסד שהמייסדים של ראשון-לציון התנגדו בכל מקרה להקמתו ומסיבה זו הוא עזב את המושבה. לעומת זאת, ב"חידר" החדש שהקים פריימן על אדמתו בחסות חברת "שומרי תורה" מהישוב הישן בירושלים, אחרי שה"חידר" קיבל את חסות רשת בתי הספר "נצח-ישראל", החלו ללמד בו את כל השיעורים בעברית בשנת תר"ע (1910) ¹(עמ' 381) ורק ב-1921, כאשר ביה"ס חביב הפך לחלק מהרשת הארצית של "מחלקת-החינוך" של תנועת הפועלים (שם, עמ' 206), החלו ללמד בו את שאר המקצועות בעברית. לכן, מאד יתכן שה"חידר" החדש של המושבה הוא המוסד החינוכי "עברי הראשון", היינו, המוסד הראשון שלימדו בו רק בעברית. גם השלט המופיע בבית הספר חביב על דלת הכתה המשוחרת, ככיתת ביה"ס הראשון – "תרמ"ו" הוא שגוי, כיון שאז למדו שם רק הבנות ורק צרפתית ולכן לא ניתן לקרוא לזה עדיין "בית ספר".

לכאורה, רק כאשר הוקמה "הסתדרות המורים" בתרנ"ב, החידר הפך מעשית לבי"ס פרוטסטנטי רגיל עם קונוטציה לותרנית [אידיאולוגיה לאומית והדגשת ערכי עבודת האדמה] ובמיוחד כשניתנה הפקודה להשמיט את לימודי הגמרא מתכנית הלימודים, כפי שראינו לעיל, אך בלחץ הרבנים בשנת תרנ"ז, לימודים אלו מוחזרים ואז רק למראית העין שוב הופך בית-הספר למעין "תלמוד-תורה".

האינפורמציה שהובאה לעיל על התפטרותו של מטמן-כהן, נלקחה מדף מנוילן המונח על השולחן בחדר ההדרכה במוזיאון ובו נאמר – „כשהגיע מטמן-כהן לביה"ס ב-1905 [וכך היה גם המצב חמש שנים לפני כן, כפי שכתב יודילוביץ בספרו בעמ' 211 ובעמ' 206 הוא כתב שלמעשה כל השנים המצב לא היה בהרבה יותר טוב] מצבו של ביה"ס היה ירוד – צורת העברית הטשטשה, אין תוכניות לימודים, אין שיטת לימודים. הצרפתית החלה לחזור. מטמן הציע...משנסתיימה שנה א', הגיש מטמן דרישות כתנאי להמשך עבודתו: א. בית הספר הוא לאומי ולכן השפה המדוברת – עברית. ב. שפה זוה – כך מהשנה השלישית למעלה-בסיסית לפי הצורך ושמושה בארץ...הועד צריך לאשר. אחרי דין ודברים על פשרות שהוא לא הסכים להם, לא נתקבלו דרישותיו במלואן, הועד החליט לא להחליט, עד שתהיה אסיפת

המושבה בדבר התקציב. באספת המושבה נתמנה ועד בי"ס חדש, שרק שנים מהועד הישן נשארו בו וברוב דעות נדחו דרישותיו של מטמן. הוא התפטר ועבר ליפו".

מדוע לא נתמנה רב למושבה ומדוע פתאום מחליט הנדיב למנות רב בשנת תרנ"ג וכשהוא עוזב הוא אינו ממנה לו מחליף – הסיבה שהפקידות אינה ממנה רב למושבה אינה מוזכרת ונחקרת בשום מקום. קניאל כותב בדרך אגב³ (עמ' 217) – „נראה שהיתה הסתייגות מסוימת מרב יוצא-היישוב-הישן, שכן הוא נתפס בדרך כלל כבן הפלג המתנגד ליישוב החדש, על כן היתה רתיעה מסוימת ממינוי כזה“. לדבריו אלו הוא אינו מביא כל ביסוס וגם אין לכך כל בסיס, כיוון שפריימן מביא מלמד חברוני ושו"ב דווקא מירושלים ולאחריו עוד שו"ב מירושלים ובתקנות הוועד אמורים להכריע בכל ענין וסכסוך דווקא רבני ירושלים וכן רב המושבות ויפו, שגם הוא הובא מירושלים. הוא מביא "סימוכין" לכך מדברי הרב קוק, **אך זו היתממות**, כי דבריו של הרב קוק נסובים על תקופת בני המייסדים ונכדיהם שכבר הפכו לחילונים, אך בזמן פקידות הברון הוא עדיין לא היה כלל בארץ. אומנם, הסיבה לכך כבר מובנת מתוך כל מה שהובא לעיל, על פי מה שראינו שהרבנים היוו עבור רודני הפקידות "סדין אדום" וכאשר הם רק הוזכרו בפניהם הם החלו להשתולל, כפי שראינו לעיל במקרה של הנגר כריצ'בסקי וכן ראינו לעיל את נזיפתו של הפקיד של זכרון יעקב ברב זאב יעבץ על שהעניז להוכיח את בני המייסדים על רמתם המוסרית הירודה וכן את התנהגותם המופקרת של המפקח הראשי והפקידים הראשיים כלפי גדולי ישראל וגאוני הדור, לכן ודאי שהם לא ימנו רב ובפרט לא רב עם סמכויות כפי שהופיע בתקנות ועדי המושבות. אומנם בשנת תרנ"ג כאשר מת יועצו הראשי של הברון¹ (עמ' 148), הברון ממנה "רב" שתפקידו רק לדרוש דרשות, אך גם זה בלא להתייחס בדרשותיו למצבם הירוד של בני המייסדים ואולי כל זמן שארלנג'ר היה חי הוא יעץ לו לא למנות רב וכבר ראינו לעיל, שכל מעשי הברון היו מותנים בהסכמת יועץ זה.

אומנם הרב שהוא ממנה, כלל אינו בעל שיעור קומה והוא אף אינו נשוי וכאמור, כל מומחיותו מתבטאת בידע לנאום ולדרוש יפה והוא ממנה גם כפקיד של עקרון, אולי כדי להוכיח ליועציו שמינוי זה הוא רק חלקי וחסר סמכויות. למעשה, מסיבה זו, מינוי זה מיותר ולכן כשה"רב" הזה עוזב הוא כבר אינו ממנה רב שיחליפו. על פי עצת יועציו, הברון עצמו גם לא רצה שבמושבות יהיה אדם או קבוצה עם סמכויות מלבד הפקידות. תפקיד הרב כמקובל בכל תפוצות ישראל היה נרחב. הוא היה המנהיג של העיר ואיתו התייעצו על כל דבר הנעשה בעיר, מכיון שבתורה קיימת התייחסות רחבה לכל נושאי החיים הגשמיים והרוחניים וכך גם נחקק בתקנות וועד המושבה, אך הפקידים לקחו לעצמם את תפקיד הרב. השו"ב"ם במושבה מילאו חלק זעיר ממה שאמור הרב לעסוק בו, כבירת מחל, משום שרודני הפקידות סרבו למנות רב במושבה ונטלו מתוך עושיק לעצמם את כל סמכויותיו וגם אם קראו לאישיות מסוימת בתואר זה, הפקידים ביזוהו ונטלו ממנו את כל סמכויותיו כפי שראינו לעיל ולכן זה מוזר ונלעג לראות, כיצד יודילוביץ וינובסקי קושרים כתר רבנות לשו"ב"ם ["ראשון לציון", עמ' 98, 387] רק משום שהם סדרו חופה וקידושין, מעבר לתפקידם, כיון שלא היה בראשון-לציון רב.

מייסדי המושבות השתייכו "לעליה הששית" החרדית ולא "לעליה הראשונה" הציונית – כאמור לעיל, שופרות התעמולה של הציונות ניכסו באמצעות "המצאת העבר" את מייסדי המושבות לתנועה הציונית ולכן הם נמנו כבני "העליה הראשונה" הציונית, **אך בהיותם חרדים, יש למנותם כבני "העליה הששית"** כדלהלן: **עליה ראשונה: 1777-400** עולים בראשותו של רבי מנחם מ. מויטבסק, לגליל ולטבריה. **עליה שנייה: 1780-150** עולים מצפון אפריקה.

עליה שלישית: 1808-1860 עולים תלמידי הגר"א, כאשר עד 1813 כבר עלו 511 עולים מתלמידיו ומשפחותיהם. העולים דלעיל היוו יותר מעשירית מתושבי הארץ, שמנו 6000 איש.

עליה רביעית: 1870 – קבוצת עולים מהונגריה שחלקם, יחד עם בני הישוב-הישן מקימים את פתח תקוה ב-1878. **עליה חמישית: 1881** – עליה המכונה "אעלה בתמר". בעליה זו עלו מאות יהודים מתימן. הם גרו תחילה במערת ופחונים סביב ירושלים, בראשות רבי יחיא אלצרום ורבי יוסף מדמוני – מוכתר ההתיישבות החקלאית בכפר השילוח. **עליה שישית: 1881-1882** – 5000 עולים מרוסיה ומרומניה.

על-פי "תיאוריית הגזע" הציונית, העליות החרדיות נחשבות כמתות, בגלל שהן לא היו ציוניות ולכן לדידה של התעמולה הציונית, הן נחשבות כמי שלא עלו כלל לארץ.

ת. מוזיאון ראשון-לציון [אתר מורשת לאומית] – המוזיאונים שהוקמו בעולם בהשפעת המודרנה הנוצרית הקלוניסטית, עוסקים במיצגים הנתחמים בתחומי המרחב והזמן ו/או במיצגים שנוצרו כתוצאה מהמצאת רעיונות בתחום הרוח והמעשה. המוזיאון בראשון לציון נוצר מתוך הרצון לבטא את שני סוגי המיצגים הנ"ל – תאור ראשיתה של המושבה וראשוניותה של ראשון לציון בביסוס הרעיון הציוני וסמליו (בעיקר הציונות המדינית). **הנחות העבודה של חיבור זה הינן: א.** המוזיאון אינו יכול לשמש כמוסד הסברתי ותעמולתי של מגזר מסוים או תנועה פוליטית מסוימת, במיוחד ש"התכנית להעצמת המורשת הלאומית במשרד ראש הממשלה", הכירה בו כ'אתר מורשת לאומית'... ומארה מדי שנה עשרות אלפי מבקרים ["גל-גפן-ראשל"צ, 23,7,15"] ובכללם תלמידי בתי ספר

מכל הארץ. המוזיאון חייב להיבנות גם על-פי התפיסה הנוצרית מתוך ראייה ממלכתית והבנה שהחברה הישראלית הינה חברה רב-תרבותית המסוגלת להכיל בתוכה את מכלול היבטיה של חברה זו, **שאם לא כן**, המוזיאון הופך למכשיר לקיטוב בעם, שכה רבות מדברים כיום על כך שיש צורך לחסל קיטוב זה ולכן יש לערב גם את המשרדים הממשלתיים לשם הזרמת תקציבים שיעזרו למימוש צורך זה.

ב. מטרתו של המוזיאון היא להציג במירב האוטנטיות את הנושא שלשמו הוא הוקם ולכן יש להציג את המופע של האירועים והדמויות השייכות לנושא של המוזיאון ללא כל משוא פנים, על הצללים והאורות של האירועים והדמויות המופיעות בו, במיוחד שכיום כל האינפורמציה הפכה לגישה באינטרנט, בפני כל אחד. הסתרת הצללים של האירועים והדמויות החרדיות, כהמשך לתעמולת "הדיקטטורה הפועלית" אותה הנהיג ד. בן-גוריון, הופכת את המוזיאון למוסד אנכרוניסטי. כמו-כן, המוזיאון חייב לספק את האינפורמציה במקצועיות מדעית לבאים בשעריו. כיום, ישנן בעיות בתחום זה, כגון אי-דיוק בתאריכים ולעיתים אף סתירות פנימיות בתיארוך, בלבול והחלפת מייסד ותמונתו בביל"ויי ב"קטלוג-ראשון-לציון" וכו'.

לגבי הראשוניות של הישוב החדש, יש לציין את "גיא אוני" (שהפכה לימים ל"ראש פינה") שנוסדה שלוש שנים לפני פתח תקוה ע"י 17 משפחות חרדיות שיושבו שם ע"י ר' אליעזר רוקח.

יש לציין שדוד בן גוריון, שבא לעבוד ביקב בראשון-לציון למשך תקופה מאד קצרה, שינה גם כאן מהאמת **לגבי ראשוניות הישוב** וכתב ב-1958 – „מסד המדינה הונח לא בהכרזה, אלא במפעל התיישבותם של שלשה דורות חלוצים, מייסוד פתח תקוה ואילך” [העיתון "ידיעות אחרונות", ג' בטבת תשס"ד 28,12,2003], אך מאידך הוא הורה כראש "דיקטטורת הפועלים" לפגוע בהם פיזית, על כך שהם לא הסכימו לישמע לו לעבור על דתם ולטמא לדבריהם את הארץ, בין השאר, באמצעות העסקת "גויים דוברי עברית", שבשם המרכסזם בזו לכל דבר יהודי. האיכרים גם התייחסו בכבוד לערבים אותם הם העסיקו בשדותיהם, כיון שהם לא ניסו להעבירם על דתם ועל כך התבטא בן גוריון שלא הוא וחבורתו הסוציאליסטית מטמאים את הארץ ומכניסים צלם בהיכל באמצעות עבודה זרה נוצרית גלותית שהוקצנה על ידי קרל מרכס, אלא דוקא איכרי פתח תקוה החרדים הם כאלו!⁸ (עמ' 250).

המוצגים, האישים והארגונים אשר לגביהם ישנה התייחסות או חוסר התייחסות במוזיאון

הדרת חרדיותם ויהדותם של מייסדי ראשון-לציון במוזיאון ובפרסומיו – המוזיאון חף מכל רמז או סימן המזהה את דור המייסדים כשייך לדבר שהוא ייחודי לחלוטין ליהדות. דור המייסדים מוצג במוזיאון כקבוצה חילונית שראשם נתון כולו באדמה ובעבודה, שהגיעה מחו"ל כדי ליצור בארץ מדינה לאומית, **היינו, חילונית** ושהבילויים היו קבוצה רעיונית מגובשת שהגיעו מאותו רצון ומטרה לארץ, כדי לעבוד בה כאיכרים ושהם היו הגורם המרכזי בעליה הראשונה ובייסוד המושבות.

הראנו לעיל עד כמה עובדות אלו מופרכות. במבואה של המוזיאון מוצגים בתוך התאים מצד ימין – כלי העבודה של הרצען, הנפח, הפחח, הנגר ועוד ללא תמונותיהם בהן הם נראים כחרדים. מהצד השני מוצגות במוזיאון ארבעים ושתים דמויות חילוניות של החייט, הרוקח, הצלם והדוור, אנשי ה"הגנה", נהגים וכו'. במבנים אחרים ובחצר מוצגים כלי העבודה לעיבוד האדמה, כלי הרכב – הדליז'נס, שהומצא על ידי דוד גיסין שהיה מוהל המושבה ואחד ממגשיחי הכשרות ביקב ללא תמונתו בעלת חזות חרדית עם זקנו הארוך. מאידך, מופיעים שם צילומי חברי וחברות ה"הגנה" כשהן מעורטלות למחצה בביצוע תרגילי ספורט. מעבר לכך, אין שום רמז על חייהם הרוחניים של המייסדים.

לראשונה בשנת תשע"ו, הנהלת המוזיאון החלה להסיר את האיסור לפרסם, שכל עבודתם החקלאית של המייסדים היתה מבוססת על אדני ההלכה. לראשונה בהיסטוריה שולבו תאורים אלו גם באמצעות הדגמות בארוע ט"ו בשבט שיזם המוזיאון. לראשונה ניתן לכך גם פירסום בעלון המקומי של העיר ועל כך יש לשבח את מנהלת המוזיאון נאוה קסלר, שנטלה יוזמה וביצעה שינוי היסטורי זה, אף שמדובר רק על קרן אור אחת באפילה ועל המוזיאון לעבור שינויים קיצוניים ועל כך מתנהלים דיונים לזום שינוי כללי במוזיאון, במטרה להופכו לאתר מוזיאוני אוטנטי.

במקומן של העיר "גל גפן – ראשל"צ" (10.3.2016) פורסם – „כאלף תלמידי כיתות ג' במערכת החינוך העירונית, מילאו בשבוע שעבר את מדשאות "גן המושבה"...שלושה תלמידים משיבת ההסדר, סיפרו בין היתר על העצים במורשת ישראל ולימדו כיצד לימדו המייסדים באמצעות העצים את המצוות ההלכתיות שנשתמרו ונוהגות עד היום בארץ: תרומות, מעשרות, ערלה ושמירה. מנהלת המוזיאון נאוה קסלר: זה היה המפגש הראשון שפתח את סידרת המפגשים במוזיאון...אשר בה ילמדו על המורשת הירוקה של המייסדים...ובעיקר על הזמן המתאים של נטיעת המטעים בט"ו בשבט. עוד הוסיפה נאוה קסלר, כי הסדנא תאפשר לתלמידים לעמוד מקרוב ולחוות את משמעות הפסוק "כי תבואו אל הארץ ונטעתם..." אותו קיימו המייסדים הלכה למעשה...המייסדים כתבו בתקנות, שהם מחויבים לקיים את כל המצוות התלויות בארץ ולהפריש תרומות ומעשרות..."

תאור דמותם של הדור השני הציוני האתאיסטי של המייסדים והדור השלישי – דור הפלמ"ח והמחתרות: נביא את תאורו של מייסד "הישוב החדש", ר' זלמן דוד ליבונטין²⁴ (עמ' 92) – „בתקופת החובבים [=חובבי ציון] היו יהודים...ממפלגה אחת והציונים הכו את בית ישראל לרסיסים למפלגות שונות, לאומיים סתם,

פועלים צעירים, פועלים ציונים, אחדותיים עד שהגיעו לציונים "מפסיים" ... בתקופת החובבים היו האכרים, הפועלים, האומנים והסוחרים מתעסקים כל אחד בעבודתו וכל אחד היה מניח אבן על בנין הישוב ובתקופה זו, תקופת הציונים, אנשים למאות מוצאים פרנסה מעסקנות צבורית ומשרות שונות ולכן משתדלים ליסד חברות ואגודות, שלא רק שאין בהן צורך, אלא שקיומן אוכל כסף הצבור ומביא הריסה לישוב.

היחס של ראשי הציונות אל "הנוער הציוני העברי", היינו, האתאיסטי של בני ונכדי המייסדים, גם לא היה אחיד. היו מראשי הציונות שראו בהם את "מלח הארץ", אך היו ביניהם שחשבו להפך, לדוגמא "המשורר הלאומי" של מחנה הימין, אורי צבי גרינברג, המתאר אותם ציורית – „בלורית שחצנית. עיני עגל מעבר לרפת/חסר נימוסין/חסר דת [= הצבר האתאיסטי]/חסר דעת כבוד/מין אדם, שאינו לנוף-שם ולא לנוף-יפת/שנולדו מן הרקק בלי יחוס אבות [= מנותקים מהמורשת היהודית של אבותיהם] בחודש הרביעי.../לפני אל הגולה“ (“ספר הקיטרוג והאמונה”, כל כתביו, ג, עמ' 173). **הדבר החמור והמדהים הוא**, שהברון נידב רבע מליארד פרנק זהב כדי ליצור חברה חרדית בארץ **ואילו פקידיו הצליחו להוליכו שולל, לרמותו ולעשוק ממנו את כל הכסף למטרה הפוכה מרצונו**, באמצעות ה"יבסקציה" בדמותם של ה"מורים" העבריים. **כך היה גם בהמשך**, כאשר הופסקה תמיכת הברון, שרוב הכסף שנתרם ל"קרן היסוד" וקק"ל הגיע מהציבור החרדי בחו"ל, **כפי שכתב ר' א. י. קוק** בשתיים מאגרותיו: „רוב הכסף הגיע משלומי אמוני ישראל“ [”אגרות הראי"ה”, חלק ד', עמ' רט"ז, ירושלים, תשמ"ד], **אך נוצל במלואו** לביסוס הישובים שלחמו נגד החרדים, בעוד שלחרדים עצמם הגיעו מכסף זה רק פרוטות.

ראשי הציונות ושופרות התעמולה שלהם באקדמיה ובתקשורת וכו', מציגים את החרדים כטפילים שנהנים ממה שהציונות בנתה בארץ. **בחיבורנו זה, הוכח שההפך הוא הנכון!** החרדים הם שבנו את הארץ ואת המשק הכלכלי המודרני שלה והם היו החלוצים הראשונים בכל תחום. הציונים זיהו גל-הצלחה זה והגיעו לארץ כטפילים אלימים והשתלטו על היהודים ועל הצלחה זו! **לכן, על פי מידת הדיון**, הם חייבים להחזיר לחרדים את השליטה בארץ ואת המדינה האומללה שהם הקימו, כדי שהחרדים יתקנו את כל מה שהם קלקלו ובכלל זה את השנאה הערבית העיוורת. הציונים, צאצאיהם ואלו ששומדו באלימות על ידיהם, צריכים להחזיר לחרדים (בחישוב מהוון) טריליוני ש"ח!

סיכום ומסקנות – מספר סיבות חברו לכך, כפי שהוכחנו, **שעל אף היות הברון רוטשילד חרדי**, יצאה תחת ידיו תקלה כזו, שבניגוד לרצונו ובאמצעות כספו והאמון שנתן ביועציו ופקידיו, הם הצליחו להרוס את החינוך היהודי ובמקומו ליצור מערכת חינוך נוצרית-אתאיסטית במושבות: **א. פקידיו** הברון דאגו מתחילת פטרונותו להסיתו בקיצוניות נגד מייסדי המושבות, כדי שגם בעתיד כאשר המייסדים ינסו להתלונן בפניו על ההרס החינוכי של ילדיהם, הוא לא יהיה מוכן ומסוגל להאמין לשום תלונה נגד יועציו.

ב. יועציו ופקידיו דאגו לכך שלאף אדם שבכוונתו להתלונן עליהם, לא תינתן דריסת רגל לראיון אצל הברון.

ג. היועץ הראשי ומנהל הכספים של הברון שהיה גם סגן נשיא ארגון "אליאנס" – מ. ארלנגר, יצר מצב בו הברון היה שבו בידיו לגבי פעילותו הכלכלית במושבות ובחו"ל.

ד. יועציו ופקידיו פעלו להטעותו ולהעלים ממנו את מעלליהם ולשנות את הנחיותיו, במטרה לעשות כרצונם בכספו. **ה. הברון עצמו** אמר שאין לו מושג לגבי מהותו של ארגון "אליאנס", שהיה היחיד שיכל לספק את כמות הפקידים וזמירותם להפעלת המושבות. פנייתו המוקדמת ל"חובבי ציון" לספק לו אנשים לביצוע תכניותיו במושבות, נענתה בהבעת חוסר יכולתם לספק לו פקידים.

התקופה של ייסוד המושבות והיותן תחת חסות הברון, היתה התקופה המכוננת ביותר של הישוב החדש.

בתקופה זו, עברו בני המייסדים "חינוך מחדש" בשיטות סטליניסטיות והפכו מיידית לאתאיסטים. בראשון-לציון עצמה עברו תחת ידו של דוד יודילוביץ אלף נערים ונערות¹ (עמ' 227), שאותם הוא הפך יחד עם מ. לובמן ואבולעפיה ה"נאורים", מידיית, **מיהודים חרדים לאתאיסטים**. אם במזרח זה לקח 15-12 שנים, שגם זה נחשב זמן די קצר, בראשון-לציון, שכל קיומם של המייסדים היה תלוי לשבט או לחסד בידי רודנים אכזריים ביותר, החינוך לנטישת היהודיות התרחש מיידית, **כמו גם בשאר המושבות שבחסות הברון**, תוך כדי השתלטות אלימה על ה"חידור" המנוגדת לרצון ההורים, שכה רצו בהמשך החינוך היהודי לילדיהם.

אותם עשרות אלפי ילדי המייסדים ונכדיהם שחונכו לאתאיזם באלימות טוטליטארית, הפכו לרובוטים אתאיסטים בשיטת הסרט-הנע והם **אלו שיצרו וקבעו בארצנו את פניה של כל החברה בעתיד** וכל המחקרים והספרים שחקרו וסיפרו על ההיסטוריה ועל אופיו הסוציו-פוליטי של "הישוב החדש" במאה ועשרים השנים האחרונות, **הם רק הערת שוליים של מה שקרה בעשרים השנים הראשונות של המושבות החרדיות כאן בארץ, כיון שהם אלו שקבעו** כוונותיהם והמבוססים את דמותה האתאיסטית והמשחיתה של החברה, כאן בארצנו.

כיום, ראשי הציונות הקצינו את "תיאוריית הגזע" האנטישמית, שהמציאו מייסדי הציונות. **ראינו לעיל** שמכס נורדאו ובעקבותיו ארתור רופין, ביססו את "השבחת הגזע" על בסיס טיהור היסודות השמיים מהחלק "המובחר" של העם היהודי, באמצעות "חינוך מחדש" ונישואי-תערובת, דווקא עם גויים שאינם מהגזע השמי. כיום הוקצנה "השבחת הגזע" של מייסדי הציונות וראשי הציונות כיום מטיפים ופועלים ליצירת נישואי תערובת גם מהגזע השמי – הערבים, כדרך להאצת "הפתרון הסופי" וחיסולו המהיר של העם היהודי. בשנת תשע"ו הטריח את עצמו נשיא המדינה ר. ריבלין, תלמידו של ז'בוטינסקי [שהטיפ להתבוללות "רק" בתוך העם היהודי, כאשר הוא מייסד את "תיאוריות הגזע" רק **כלפי שומרי המצוות** (ראה לעיל עמ' 12, מעיתון "הארץ", 22.10.1919)] בהגיעו ל"היכל התרבות" בראשון-לציון (העיר בה החלה ההתבוללות באלימות וכפייה של העם היהודי בארץ) ומקצין את "תיאוריית הגזע" של מורו ז'בוטינסקי, כדי להלל ולשבח יהודיה ש"נישאה" לערבי. **כמו כן**, בכל מעונות הסטודנטים ובפנימיות הנוער, משתדלים לערוב בין יהודים

ושאר הגזעים כולל ערבים, ככל האפשר. אכן, כבר מאות אלפי יהודיות "נישאו" לערבים (ראה נתוני ארגוני "יד לאחים" ו"לב לאחים") וכמובן גם עם גויים מ'חבר העמים', מארצות סקנדינביה ומזרח אסיה (עובדים/זרים/ות). כמו שהתנועה הנאצית אימצה את "תיאוריית הגזע" הציונית, אך הקצינה אותה לכדי השמדה טוטלית של העם היהודי, כך כיום אימצה אירן את "תיאוריית הגזע" המוקצנת של מייסדי הציונות על ידי ראשי הציונות כיום ומתכננת בהקצנת-יתר, להשמיד פיזית את העם היהודי.

ברם, חלקים מהציונות הדתית, עדיין כתת-תרבות שמפנימה את השינויים של תרבות-האם שלה רק לאחר שנות דור, עדיין נצמדים ל"תיאוריית הגזע" ו"השבחת הגזע" של מייסדי הציונות. לדוגמא: עלון הציונות הדתית "מצב הרוח" (כט אדר ב', תשע"ו), מתריע על כך שבכפר הנוער מאיר שפיה מתחנכים בפנימיית המוסד תלמידים ערבים ויהודים ביחד. העלון מתריע – ש"מנהל הפנימיה...של המוסד...בעיית החשש לנישואי התערות כנראה לא מטרידה אותו". **מאידך,** העלון נאמן ל"תיאוריית הגזע והשבחתו" של מייסדי הציונות, באמצעות נישואי תערובת של יהודים עם גויים, שאינם מהגזע השמי. בתחתית אותו עמוד, בכותרת "הגשימו את חלומכם!" העלון מדבר את 'חניכי הציונות הדתית' להגיע ללימודי רפואה בסלובקיה, תוך התגוררות במעונות יחד עם סטודנטים סלובקים ואחרים, כשהם מבטיחים "אווירה צעירה עם סטודנטים מכל רחבי העולם". **כל הסבר נוסף, מיותר!**

אז מי אמר שהציונות פשטה את הרגל ? ההפך הוא הנכון. הציונות חיה ובוועטת וממשיכה להקציין ביתר שאת את מבני-החשיבה שלה – הנצרות הפרוטסטנטית, הגזענות והאנטישמיות, במיוחד כלפי הציבור היהודי, עד כדי חקיקה נגד קבוצת העילית של העם היהודי – לומדי התורה והוגיה ברציפות. בחקיקה האחרונה נגדם נאמר, שיש להכניס לכלא את כל בחורי הישיבות ואברכי הכוללים, אם הם יעזו להמשיך ברציפות את הלימוד כפי שלמדו (שבטי לוי ויששכר, כשישית מהעם) מאז מעמד הר-סיני, גם בהיותם מעל גיל 22.

- מקורות:** 1. "ראשון לציון", עורך: דוד יודילוביץ, תש"א, דפוס "המרכז", ראשון לציון.
2. הביל"ויים, שולמית לסקוב, הספריה הציונית, על יד ההסתדרות הציונית העולמית, ירושלים, תשל"ט.
3. "המשך ותמורה", הישוב הישן והיישוב החדש בתקופת העליה הראשונה והשנייה, יהושע קניאל, הוצאת יד בן צבי, ירושלים, תשמ"ב. 4. האליאנס בקהילות אגן הים-התיכון בסוף המאה ה"ט והשפעתו על המצב החברתי והתרבותי/ מדיוני הקונגרס הבינלאומי השני לחקר מורשת יהודי ספרד והמזרח-תשמ"ה/ עורך: שמעון שוורצפוקס/ משגב ירושלים/ המכון לחקר מורשת יהדות ספרד והמזרח/ תשמ"ז. 5. מכון בן-צבי לחקר קהילות ישראל במזרח/ יד יצחק בן צבי והאוניברסיטה העברית בירושלים/ירושלים/ תשנ"א. 6. צרפת ויהודי תוניסיה: המדיניות הצרפתית כלפי יהודי המדינה ופעילות העליות היהודיות במעבר משלטון מוסלמי עצמאי לשלטון קולוניאלי.
7. Bourdieui, (1988) Homo Academicus (Translated by Peter Collier). Polity Press, p 281888-1873.
8. "יהודים חדשים ישנים"/ המוטיבים הדתיים של תנועת העבודה/ פרופ. אניטה שפירא/ הוצ' עם עובד-ספריית אפקים, הוצאה שלישית, תשנ"ח. 9. בעיית הנצרות במחשבה היהודית ממנדלסון עד רוונצווייג/ עקב פליישמן/ הוצ' מאגנס/ האוניברסיטה העברית בירושלים/ תשכ"ד/ עמ' 142. 10. הבארו, הפקידות והמושבות הראשונות בארץ ישראל-הערכה מחדש, דן גלעדי, עמ' 4-63, קתדרה, מס' 2, חשון תשל"ז. 11. תחילת הלשון העברית בראשון-לציון, 1882-1914, יוסף לנג, קתדרה 103, ניסן תשס"ב, עמ' 85-130. 12. מרא דארעא ישראל, מנחם מ. גרליץ, מהדורה שניה מתוקנת עם הוספות, ירושלים, תשל"ה. 13. רן אהרונסון, "הבארו והמושבות", הוצאת יד יצחק בן-צבי, ירושלים, 1990. 14. "האנציקלופדיה העברית", ע' רוטשילד, אדמון ג'מס, ירושלים, עמ' 668.
15. "מיומן אחד הביל"ויים", ד"ר חיים-איסר (יפים) חיסין, תרגום: ש. הרברג, הוצ' ועדת תרבות, הסתדרות העובדים העברים הכללית בארץ ישראל, תרפ"ה (מתוך סדרת מאמרים בירחון הרוסי-עברי "ווסחוד", 1887).
16. "מיומן אחד הביל"ויים", ד"ר חיים חיסין, עיבוד ומילואים: מרדכי רייכר, הוצ' "בית נטע" (הרפז) פתח תקוה, תשכ"ז. 17. "מרשומות אחד הביל"ויים", חיים חיסין, תרגמה וערכה: שולמית לסקוב, הוצ' יד יצחק בן-צבי, ירושלים, תשנ"א (1990). 18. "מסע בארץ המובטחת", חיים חיסין, תרגם מרוסית: חיים בן-עמרם, מבוא והערות: שולמית לסקוב (סדרת מאמרים ב"ווסחוד", בשנים 4-1891 ו-7-1895), אוני' ת"א, הוצ' הקיבוץ המאוחד, תשמ"ב (1982). 19. "לארץ אבותינו", זלמן דוד בן יהודה ליב לעוואנטין, דברי מסע והעבודה בארץ הקדושה בשנות תרמ"ב, תרמ"ג, ווארשא, שנת תרמ"ד, מהדו' א'. 20. "לארץ אבותינו", ווארשא, תרמ"ה, מהדו' א' (עם השמטות). 21. "לארץ אבותינו", זלמן דוד ליבונטין, ספר ראשון, לתולדות עבודת חובבי ציון, משנת תרמ"ב עד שנת תרמ"ט, מהדורה שניה מתוקנת עם הוספות, שנת תרפ"ד, הוצ' א. איתני וס. שושני, ת"א. 22. "לארץ אבותינו", זלמן דוד ליבונטין, ספר שני, לתולדות עבודת ההסתדרות הציונית, משנת 1901 עד 1914, שנת תרפ"ד, הוצ' א. איתני וס. שושני, ת"א. 23. "לארץ אבותינו", זלמן דוד ליבונטין, ספר שני, לתולדות עבודת ההסתדרות הציונית, משנת 1901 עד 1914, שנת תרפ"ה, הוצ' א. איתני וס. שושני, ת"א, מהדו' ב'. 24. "לארץ אבותינו", זלמן דוד ליבונטין, ספר שלישי, לתולדות עבודת ההסתדרות הציונית, משנת 1915 עד 1927, שנת תרפ"ח, הוצ' א. איתני וס. שושני, ת"א. 25. "לארץ אבותינו", זלמן דוד ליבונטין, הוצ' מסדה, ת"א, תשכ"ג, מהדו' ד'. 26. חזרה "לארץ אבותינו", דן גלעדי, ז. ד. ליבונטין- אלטרנטיבה יזמית למדיניות הציונית. (שם) עמ' 52, "מארץ אבותינו", ז. ד. ליבונטין, ספר ד', ירושלים, 1994. 27. "בנתיב הביל"ויים", זכרונות ישראל בלקינד [נכתב בשנת תרפ"ו-ח (1926-8)], מהדו' א', הוצ' משרד הביטחון, תשמ"ג (1983). 28. "ההליכה על קו האופק"/ פרופ. אניטה שפירא/ הוצ' עם עובד/ ספריית אופקים/ (נדפס בתשמ"ח, דפוס הוברמן, ת"א)/ הדפסה שלישית, תשנ"ז, 1997. 29. "הרצח הפוליטי הראשון בא"י" – פרופ. דה-האן, עמ' 181, שלמה נקדימון, תשמ"ה. 30. יוסף לישנסקי, איש ניל"י, כתבים, מכתבים, דברי זכרונות. פרופ. יוסף נדבה, הוצ' הדר, ת"א, 1977. 31. "ההתנגדות היהודית לציונות" – תולדות המאבק הנמשך, תורגם מצרפתית, יעקב ראבקין, הוצ' פרדס, ישראל, תשע"ד. 32. הסרט "חיי היהודים בארץ ישראל", חברת "המזרח", בהפקתו של איש העסקים נח סוקולובסקי, בחודשים מאי-יוני 1913, הוסרט עבור הקונגרס הציוני ה-11 באוגוסט שנה זו. 33. "סוגיות" – "תולדות ישראל לפני היות הציונות" (מס' 12, עורך שמואל אלמוג, מרכז זלמן שז"ר, ירושלים, תשמ"א), תחת הכותרת- "רעיון שיבת ישראל במחשבה הפרוטסטנטית באנגליה בשנים 1790-1840", על ידי מאיר ורטה, החל מעמוד 47. הגירסה המורחבת של מאמר זה הודפסה ב- Middle Eastern studies, vol. 8, jan. 1972. 34. בנימין שלמה המבורגר, "משיחי השקר ומתנגדיהם", "מכון מורשת אשכנז", בני-ברק, תשס"ט. 35. לילך רוזברג-פרידמן, "מהפכניות בעל כרחן-נשים ומגדר בציונות הדתית בתקופת הישוב", עמ' 142, הוצ' יד יצחק בן-צבי, ירושלים, תשס"ה. 36. Ragins, Sanford, Jewish Responses to Anti-Semitism in Germany, 1870-1914, Cincinnati, OH; Hebrew Union College Press, 1980, pp. 106. 37. הרב אביגדור עמיאל, "הבעיות הרוחניות שבציונות", עמ' מ', הוצ' הסתדרות המזרחי, ת"א, מנחם-אב תרצ"ז. 38. שלמה זנד, "מתי ואיך 'הומצא' העם היהודי", רסלינג, ת"א, 2008.
39. Prof. Eitan Blum. "Ruppin and the Production of the Modern Hebrew" Part 2, 1.12.08. Culture, (פרופ. איתן בלום, "ארתור רופין וייצור התרבות העברית המודרנית"). 40. פרופ. רפאל פלק, "ציונות והביולוגיה של היהודים" (פטריש) סדרת מקור לביקורת התרבות, הוצ' רסלינג, ת"א, 2006.